

L'anàlisi de construccions personals en textos de significació psicològica

Guillem Feixas i Viaplana

ADVERTIMENT. La consulta d'aquesta tesi queda condicionada a l'acceptació de les següents condicions d'ús: La difusió d'aquesta tesi per mitjà del servei TDX (www.tesisenxarxa.net) ha estat autoritzada pels titulars dels drets de propietat intel·lectual únicament per a usos privats emmarcats en activitats d'investigació i docència. No s'autoritza la seva reproducció amb finalitats de lucre ni la seva difusió i posada a disposició des d'un lloc aliè al servei TDX. No s'autoritza la presentació del seu contingut en una finestra o marc aliè a TDX (framing). Aquesta reserva de drets afecta tant al resum de presentació de la tesi com als seus continguts. En la utilització o cita de parts de la tesi és obligat indicar el nom de la persona autora.

ADVERTENCIA. La consulta de esta tesis queda condicionada a la aceptación de las siguientes condiciones de uso: La difusión de esta tesis por medio del servicio TDR (www.tesisenred.net) ha sido autorizada por los titulares de los derechos de propiedad intelectual únicamente para usos privados enmarcados en actividades de investigación y docencia. No se autoriza su reproducción con finalidades de lucro ni su difusión y puesta a disposición desde un sitio ajeno al servicio TDR. No se autoriza la presentación de su contenido en una ventana o marco ajeno a TDR (framing). Esta reserva de derechos afecta tanto al resumen de presentación de la tesis como a sus contenidos. En la utilización o cita de partes de la tesis es obligado indicar el nombre de la persona autora.

WARNING. On having consulted this thesis you're accepting the following use conditions: Spreading this thesis by the TDX (www.tesisenxarxa.net) service has been authorized by the titular of the intellectual property rights only for private uses placed in investigation and teaching activities. Reproduction with lucrative aims is not authorized neither its spreading and availability from a site foreign to the TDX service. Introducing its content in a window or frame foreign to the TDX service is not authorized (framing). This rights affect to the presentation summary of the thesis as well as to its contents. In the using or citation of parts of the thesis it's obliged to indicate the name of the author.

L'ANALISI DE CONSTRUCCIONS PERSONALS

EN

TEXTOS DE SIGNIFICACIÓ PSICOLÒGICA

PRIMERA PART:

**METODOLOGIA GENERAL PER A L' AVALUACIÓ
DE LES CONSTRUCCIONS PERSONALS**

"Les invencions del científic l'ajuden de dues maneres: li diuen quines expectatives ha de tenir i l'ajuden a observar els resultats. Les primeres són invencions teòriques i les segones instrumentals. Els dos tipus no són mai totalment independents l'un de l'altre, i sovint es deriven de les mateixes assumpcions. Això és inevitable. És més, sense les seves invencions, tant teòriques com instrumentals, l'home estaria desorientat i cec. No sabria a on mirar ni com observar."

"Hi han dues maneres d'enfocar l'avaluació i la diagnosi clínica. Per una banda, es pot cercar fixar la posició del subjecte en determinades dimensions o coordenades (p.e. intel·ligència, extroversió, etc...) o bé classificar-lo com un tipus clàssic (p.e. esquizoide, neuròtic, etc...). Per altra banda, hom es pot interessar per la llibertat de moviment del subjecte, les seves potencialitats, els recursos que pot mobilitzar i el que s'esdevindrà amb ell. Des del punt de vista de la Psicologia de les Construccions Personals, on l'èmfasi se situa en els processos més que en posicions pre-fixades, el darrer resulta l'enfocament més suggerent. Diem doncs, que el propòsit principal de la medicació psicològica (...) és estudiar les avingudes (pathways) per les que els subjecte es pot moure, i el propòsit principal de la diagnosi clínica és idear (plotting off) el curs de moviment més factible.

(George Alexander Kelly)

La medició ha estat sempre present en la ment dels psicòlegs. No podia ser menys en el cas d'una psicologia que concep l'home com a científic. Un dels problemes claus en l'avaluació de la personalitat ha estat la qüestió "Què cal mesurar?": la conducta, un tret determinat, les pulsions latents,... Tal com està plantejat no existeix aquest problema en la Psicologia de les Construccions Personals. La unitat d'anàlisi ha estat clarament establerta: la Construcció Personal. En aquest sentit, la teoria segueix coherent als seus principis i objectius. Això no vol dir que aquests principis no siguin qüestionables, i per tant, també es podria qüestionar la concepció kelliana de l'avaluació.

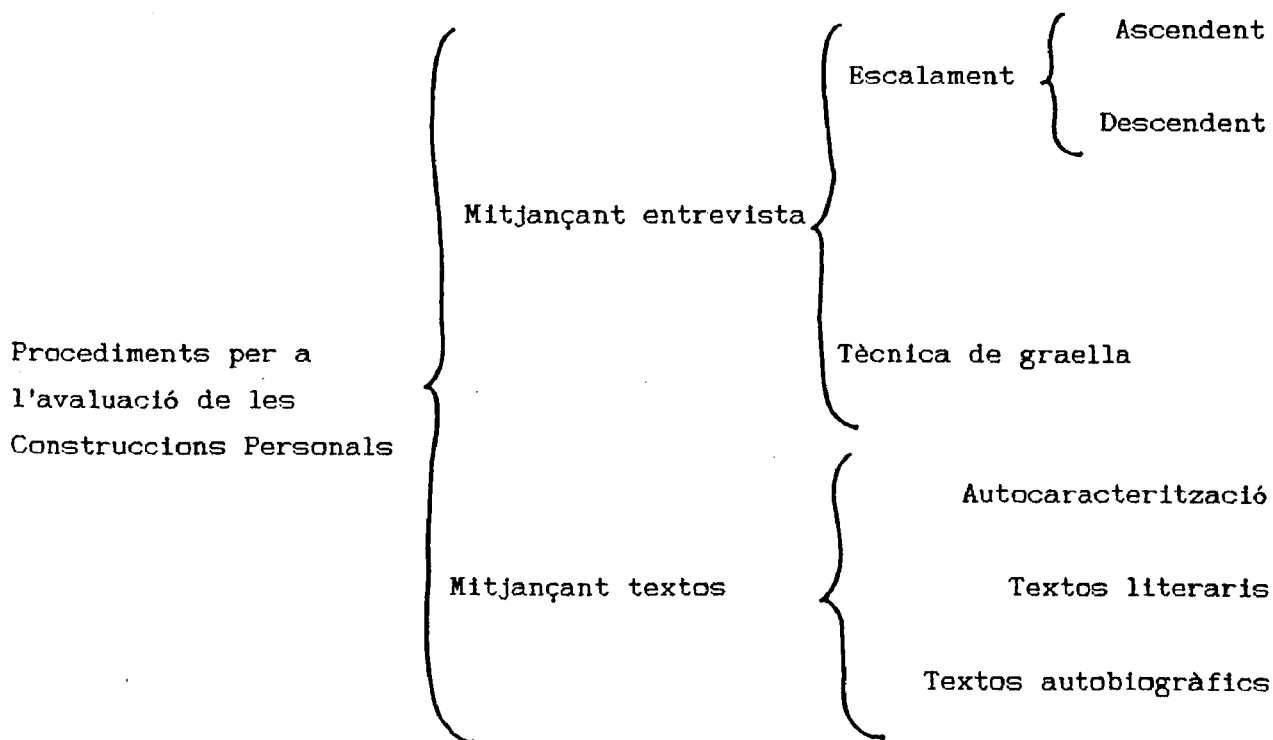
En general, la filosofia que guia tots els procediments d'avaluació originats en la Psicologia de les Construccions Personals la va expressar Kelly en el que ell anomena "actitud crèdula": "Si no saps què és el que no funciona adequadament en una persona, li ho pots preguntar, podria molt bé ser que t'ho digués". Certament, aquest enfocament contrasta amb la majoria de les concepcions regnants en el sí de la Psicologia caracteritzades per la sospita de les afirmacions directes que realitza el subjecte. Així, la majoria de tests o proves no resulten transparents al subjecte. És característica doncs, dels procediments d'avaluació de la Psicologia de les Construccions Personals la possibilitat d'ésser transparent amb el subjecte. Això evita, en part, fomentar fantasies sobre els poders màgics del psicòleg.

En la concepció kelliana de l'avaluació, la funció d'una prova psicològica utilitzada en un context clínic ha de ser la d'aportar hipòtesis que, en el decurs del tractament, puguin guiar la intervenció del terapeuta. Per a Kelly val més una prova que proporcioni hipòtesis clíniques que no una que aporti resultats numèrics estrictes (*cut-and-dried*) ja que poques vegades suggereixen nous enfocaments als problemes pràctics del client. Pel que fa a les hipòtesis que proporciona la prova:

"Si són bones hipòtesis, portaran al psicòleg clínic a seguir una línia d'experimentació que pot ajudar el client. Si són irrelevants poden, encara que siguin 'vertaderes', portar al psicòleg clínic a abandonar el seu client com a neuròtic incorregible." (Kelly, 1955)

Potser Kelly ha estat més conegut pel fet d'haver dissenyat la tècnica de graella, o la seva forma més estandaritzada, el Rep-Test, que per la resta de les seves aportacions. Però si tenim en compte que l'extensió que ocupa en la seva obra és propera al 5%, podrem tenir una idea del seu valor real en el context de la seva proposta, la Psicologia de les Construccions Personals.

Kelly va aportar alguns instruments bàsics d'avaluació, i els seus seguidors els han anat ampliant i perfeccionant. De fet aquesta tesi, com ja s'ha dit, suposa una extensió dels procediments d'avaluació de Construccions Personals als textos autobiogràfics. Per copsar en quin context se situa aquest intent nostre d'aportació, a continuació presentem un quadre classificatori d'aquestes tècniques:

En el decurs d'aquesta PRIMERA PART s'estudia la metodologia emprada per a l'avaluació de les Construccions Personals. Tanmateix, l'apartat de textos autobiogràfics ocuparà tota la SEGONA PART, i s'exposarà amb més detall i extensió que les altres tècniques mostrades en aquesta PRIMERA PART.

Aquesta exposició no pretén ser exhaustiva. Es tracta d'una descripció dels principals instruments d'avaluació ja existents en el sí de la Psicologia de les Construccions Personals. Però es farà un èmfasi especial en tot allò que després serà també emprat o emulat en la SEGONA PART. Certament, el mètode per a l'avaluació dels textos autobiogràfics que presentem en aquesta tesi es basa en gran mesura en els procediments constructivistes d'avaluació ja existents, que descrivim seguidament.

1.1) Els procediments mitjançant l'entrevista

"Per a qualsevol de noslres, compartir una experiència personal suposa *construir* l'experiència de l'altre i no merament una qüestió de mantenir-lo intacte a l'altre banda de la taula del despatx. Així, la Psicologia de les Construccions Personals s'escau bastant convenientment per tractar el problema teòric de l'accés als mons privats.

(George Alexander Kelly)

La situació d'entrevista es caracteritza per l'intent que realitzen dues o més persones per tal d'encaixar llurs sistemes de construccions personals. És en aquesta interacció on es posa de manifest l'actitud profunda de l'entrevistador; si es tracta d'una actitud que manifesta l'intent per sotmetre les construccions de la persona a les del investigador o bé si és una actitud d'acostament fenomenològic a la persona amb disponibilitat per copsar empàticament les seves construccions.

Autors capdavanters de la Psicologia de les Construccions Personals, i seguidors fidels del pensament kellià, com són Fay Fransella i Don Bannister expressen la conveniència d'aquesta actitud fenomenològica en aquests mots:

"L'obtenció i escalament de construccions és un art i no una ciència, (...) l'entrevistador ha d'aprendre a minimitzar la seva influència en les construccions que dona la persona, (...)

Potser la regla més important que cal tenir present per a l'obtenció i escalament de construccions és que l'entrevistador ha d'ESCOLTAR. No ha d'estar en silenci, Pot murmurejar, moure el cap en senyal d'assentiment i acceptació, fins i tot repetir el que la persona ha dit i preguntar-li si era això el que volia dir, però mai no ha d'imposar *les seves construccions, és ací on rau l'art.*" (Fransella i Bannister, 1977)

Pot esdevenir-se que en els processos d'entrevista la persona s'encalli a l'hora de respondre una pregunta o suggeriment que li hem fet. Per facilitar el procediment autors de molt prestigi i experiència en el camp suggereixen el següent:

"...encoratgeu a la persona per a que digui qualsevol cosa que li passi pel cap sense preocupar-se pel fet de repetir frases. Si la persona sent que hauria de respondre amb més rapidesa o troba difícil expressar-se amb els mots més apropiats, cal re-afirmar-lo dient-li que aquesta tasca susposa una nova experiència i que la majoria de les persones tenen dificultats en realitzar-la per primera vegada (la qual cosa és veritat)." (Landfield, 1971)

"Podeu dir 'Crec que he entès el que volíeu dir, però només per assegurar-me'n, podries dir-me una altra vegada el que tens al cap'. Sovint, en repetir la discriminació la persona esdevé capaç de rigidificar la seva construcció i expressar-la en mitja dotzena de paraules.

En qualsevol cas, si dubteu del significat d'una construcció, l'obtenció del pol oposat segurament us ho aclarirà," (Fransella i Bannister, 1977)

1.1.1) ELS PROCEDIMENTS D'ESCALAMENT

Aquests procediments pretenen esbrinar les implicacions de supraordinació i subordinació entre les construccions, i per tant, esbossar l'estructura jeràrquica del sistema de construccions de la persona. Així doncs, es poden considerar els procediments d'escalament com una aplicació del corolari d'organització, alhora que permeten validar-lo en certa mesura.

S'ha dedicat ja un apartat a les aportacions teòriques de Hinkle (1965) sobre les relacions implicatives entre construccions. Ara ens pertoca però, presentar alguns dels procediments aplicats que va dissenyar per esbrinar la naturalesa jeràrquica del sistema de construccions d'un individu. Va crear la graella d'implicacions i la graella de resistència al canvi que per la seva complexitat requeriria un apartat especial. No ha estat inclòs però, en aquesta tesi perquè no presenta cap potencial aplicació al material textual.

En la seva teoria, Hinkle considera dos tipus d'implicacions: les ascendents i les descendents. D'aquesta distinció se segueixen dos tipus de procediments d'entrevista diferents.

1.1.1.1) El procediment ascendent

El punt de partida és una construcció que pot haver-se elicitat per qualsevol procediment (graella, conversa, autocaracterització, etc...) i de la qual ja s'ha obtingut el pol oposat. Es demana a la persona per quin pol de la construcció preferiria ésser descrita. Seguidament, se li dóna al subjecte aquesta consigna estàndard:

"En aquesta construcció has preferit aquest pol a l'altre. El que vull comprendre ara és perquè preferiries estar en aquest pol en comptes d'estar en l'altre. Tal com tu ho veus quins són els avantatges d'aquest extrem en contrast amb els desavantatges de l'altre?" (Hinkle, 1965)

De la resposta que dóna la persona s'obté una altra construcció supraordinada a la primera (cal demanar el pol oposat per completar-la) on la persona es pot situar en el pol preferit i així tornar a començar el

procés. La pregunta "Per què?" es formula una i altra vegada fins que la persona no pot "pujar més amunt". Les construccions que es troben al final d'aquestes cadenes ascendents són de caire nuclear i tenen un alt grau de jerarquia dins el sistema de construccions del subjecte.

Tal com caldria esperar a partir del corolari d'organització, si el procediment es repeteix partint de diferents construccions (p.e. les obtingudes en una graella tipus) existeix una tendència predominant per arribar progressivament a un nombre reduït de construccions molt supraordinades. Des de la perspectiva de l'Anàlisi Existencial (Villegas, 1981), la construcció que estructura aquestes construccions nuclears pot ésser assimilada al Projecte Existencial de la persona. Ens trobem, doncs, amb un procediment terapèutic alhora que avaluatiu, atès que la persona, en presència del terapeuta, es qüestiona coses de sí mateixa que probablement no s'havia qüestionat abans.

Si se'ns permet exposar un exemple d'un cas clínic per il·lustrar la metodologia d'avaluació emprada, s'escau presentar ara el cas Robert (nom simulat). Es tracta d'un jove de vint-i-set anys que tenia dificultats per treballar, casat i amb un fill. Havia aconseguit algunes feines però li venia por i altres sentiments negatius i les havia de deixar. Atesa la responsabilitat econòmica que tenia, accentuada pel fet que la seva muller no treballava, va decidir acudir a consulta.

En una de les entrevistes, se li va preguntar en quin pol preferiria situar-se en la construcció *Valora el treball* com oposat a *Valora la felicitat*. Va contestar que preferia el segon pol al primer. En preguntar-li per què respon perquè *Té valors propis* com oposat a *Té els valors del sistema*. En preguntar-li novament per què ho preferia així, va contestar que d'aquesta manera *Pot fer coses que els altres no poden fer* versus *Fa el que fa tothom*. L'escalament següent va conduir-nos a que ho preferia *Per vèncer la mort*. Aquesta expressió és de caire altament supraordinat i s'hi va arribar també a partir de diverses construccions diferents. La persona va manifestar que s'havia qüestionat coses que mai abans s'havia plantejat i que s'havien posat de manifest aspectes molt profunds de si mateix. Aquest procés es podria posar de forma més gràfica així:

- Pot vèncer la mort

Fa el que fa tothom - Pot fer coses que els altres no fan

Té els valors del sistema - Té valors propis

Valora el treball - Valora la felicitat

1.1.1.2) Els procediments descendents

De la mateixa manera que obtenim construccions progressivament més supraordinades, també podem conduir el procés per tal de "davallar". Les preguntes adients en aquest cas podrien ser, per exemple "Com saps quan una persona valora el treball?" o bé "En quines coses es manifesta que una persona valora la felicitat?".

Honikman (1976) va aplicar aquest procediment per estudiar la visió que tenen les persones de les sales d'estar. Els preguntava per què una sala d'estar la consideraven, per exemple, *formal*. Les respostes que li donaven feien referència a característiques físiques, com podrien ser el color de les parets, etc...

Landfield (1971) va dissenyar un altre procediment d'escalament descendent que va anomenar **Construcció Piramidal**. Es podria esquematitzar el procediment de la següent manera:

1er) Se li demana a la persona que pensi en algú que conegui amb qui se senti molt bé i gaudeixi de la seva companyia.

2on) Se li demana que ressalti una característica d'aquesta persona (p.e. pot respondre que és *oberta*).

3er) Se li pregunta "Quin tipus de persona representaria l'oposat a ésser *obert*?" (p.e. la resposta podria ser *tancat*).

4rt) En qualsevol dels dos pols de la construcció es pot començar per preguntar "Quin tipus de persona és una persona *oberta*?" (p.e. la resposta podria ser *una persona que t'escolta*).

Amb aquesta resposta tenim un pol d'una construcció subordinada a la primera. Segons Landfield amb aquest procediment, "davallant" a partir d'un i altre pol de les construccions, es pot anar dibuixant la piràmide de construccions de la persona.

Com es pot veure, per fer un ús adequat dels procediments d'escalament cal tenir clar un model de l'estructura jeràrquica del Sistema de Construccions Personals. Hipotèticament, amb aquests procediments es podria copsar bona part del sistema de construcció de la persona i formalitzar-lo d'acord amb el model teòric emprat. Però quan Hinkle (1965) va dissenyar alguns d'aquests procediments, com s'ha vist en la secció 0.3.3.1, el seu model era encara precari. Ten Kate (1981) desenvolupa una crítica molt acurada del model teòric de Hinkle i també dels seus procediments d'escalament, tant per la base en què se sustenten, com per la mateixa essència del procediment.

Ten Kate (1981) posa un exemple molt clar en el qual la pregunta "Per què?" (escalament ascendent) porta a la mateixa resposta que la pregunta "Com ho saps?" o "En quines coses es manifesta?" (escalament descendent). Se li pot preguntar a un individu *per què* prefereix ser *ric* (com oposat a ser *pobre*) i pot respondre que vol *gastar molts diners* (com oposat a ser *gastar diners*). Aquesta segona construcció seria hipotèticament supraordinada a la primera. Però si se li pregunta al mateix individu "Com saps que algú és *ric*?" pot respondre "Per què *gasta molts diners*". Aquesta construcció seria ara suposadament subordinada. La crítica de Ten Kate (1981) és raonable (una construcció no pot ser alhora subordinada i supraordinada a una altra) i l'exemple és versemblant. Certament, la pregunta "Per què?" pot tenir moltes connotacions (causalitat, finalitat, implicació, etc...). Cadascuna d'aquestes connotacions suposa relacions jeràrquiques diferents entre construccions que no han estat encara prou descrites.

La nostra opinió però, és que un entrevistador entrenat i coneixedor d'un model clar, com per exemple el de Chiari et al (1985), sintetitzat a 0.3.3.3.3, no tindria grans problemes per emprar aquests procediments amb bons resultats pel que fa a l'avaluació, i fins i tot de tipus terapèutic, com assenyalàvem més amunt.

1.1.2) LA TÈCNICA DE GRAELLA

Més enllà de cada acte de coneixement que fa una persona (amb més o menys grau de consciència) existeix una teoria implícita sobre el conjunt d'esdeveniments que l'han precedit i que formen el seu context de significació. La tècnica de graella és, en la seva diversitat de formes, una manera d'explorar l'estructura i el contingut d'aquestes teories implícites o xarxes de significació a través de les quals percebem i manipulem els esdeveniments.

George A. Kelly, aprofitant la seva excel·lent formació matemàtica, va desenvolupar aquest instrument d'avaluació mitjançant el qual es poden obtenir les relacions entre un repertori de Construccions Personals. El propòsit de la graella és proveir informació sobre l'estructura, la capacitat predictiva del sistema de construccions de la persona per anticipar els esdeveniments i sobre les alternatives conductuals que ofereix aquest sistema. La rellevància d'aquest procediment s'ha posat de manifest en els anys transcorreguts des de la seva creació en les innumbrables aportacions dels seus seguidors que han aplicat la tècnica de graella a àrees tan diverses com el pensament esquizofrènic, l'anorèxia, els processos grupals, la delinqüència, les relacions familiars, la percepció ambiental, les toxicomanies, etc...

Els protagonistes principals de la graella són els elements i les construccions. Ambdós han estat ja presentats com a conceptes fonamentals de la teoria bàsica (0.3.2.1 i 0.3.2.2). Es tracta fonamentalment d'una taula de doble entrada on se situen els elements i les construccions donant lloc a un enreixat que li dona el nom de graella (*grid*, *rejilla*). Es pot veure un exemple de graella, la del cas Robert, en la pàgina següent.

Les etapes del procés de construcció d'una graella són, principalment, el disseny, l'administració, el tractament de les dades i la interpretació psicològica. Les seguirem, en aquest ordre, per realitzar una descripció general d'aquesta tècnica.

GRAELLA D' EN ROBERT

1	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	5
Neuròtic	2	1	1	5	1	1	5	5	5	5	5	Bon humor
Insegur	1	5	3	2	3	3	1	1	5	5	5	Es desenvolupa bé professionalment
fímid	2	2	4	1	3	4	2	4	3	3	5	Fa vida social
Necessita afecte	2	1	1	1	2	5	1	1	5	5	4	Independent
No s'adapta al	1	4	5	5	2	5	1	1	5	5	1	"Normal", adaptat
Inefectiu laboralment	5	1	2	3	3	4	5	3	1	1	1	Ineficient laboralment
Valora el treball	5	1	1	1	4	3	5	5	1	1	5	Valora la felicitat
Autodisciplinat	1	1	1	1	5	3	5	5	2	1	5	No s'autosacrifica
Desitja aventures	1	5	5	5	2	3	1	1	4	5	1	Desitja seguretat
"Afició" intel.lectual	1	1	5	5	3	3	5	5	5	5	1	Es preocupa per subsistir
Espiritual	1	3	4	5	2	3	1	2	5	5	1	Ignorant
Autoritari	5	4	1	1	3	3	4	3	3	1	5	Bondadós
Dèbil afectivament	1	1	1	1	1	3	3	5	3	1	4	Independent

* * * * * Ideal
 * * * * * Cap
 * * * * * Company
 * * * * * Amic Marcel
 * * * * * Amic Xavi
 * * * * * Parella 1ª
 * * * * * Parella actual
 * * * * * Pare
 * * * * * Mare
 * * * * * Germà
 * * * * * Robert

1.1.2.1) Disseny

Consisteix en una planificació general que ve determinada pels objectius de l'investigador i suposa un coneixement acurat de tot el procés atès el nombre de decisions a prendre. No es tracta, doncs, d'un procediment totalment estandaritzat com són els tests. Cal adequar-lo als objectius d'avaluació. Aquests són els que guiaran les següents decisions:

1.1.2.1.1) Nombre de graelles a passar

Cal planificar el moment i seqüència de passació. Per exemple, quan l'interès de l'investigador és copsar el canvi produït pel procediment terapèutic cal passar la graella en iniciar i en finalitzar el tractament. En alguns casos, quan l'investigador proporciona les construccions, la passació es pot fer a diversos individus però sovint es realitza en el decurs d'una entrevista individual.

1.1.2.1.2) Elecció d'elements

L'elecció dels elements a investigar es realitza en funció de l'àrea o àmbit de conveniència on es vol estudiar l'activitat constructiva de la persona. Tanmateix, independentment dels interessos de l'investigador, cal tenir en compte els següents factors:

a) Els elements han de caure dins l'àmbit de conveniència de les construccions. És fàcil suposar que la persona no utilitza les mateixes construccions per discriminar entre persones que per discriminar vegetals. No obstant això, sí que es podria donar el cas d'una persona que no s'ajustés a aquesta predicció. Per tant, el sentit comú del psicòleg no és sempre el millor criteri per detectar els àmbits de conveniència. Cal, doncs, deixar sempre la possibilitat que la persona expliciti que una construcció no es pot aplicar a un element determinat. Landfield (1976) proposa, per resoldre aquesta qüestió, permetre que la persona ompli les caselles amb una "N" indicant que aquella construcció no s'aplica a aquell element.

b) Els elements han d'ésser representatius de l'àrea o població que es vol estudiar. Per exemple, si es pretenen estudiar les relacions familiars, els elements més significatius seran persones de la família i no persones de l'àmbit laboral.

c) Els elements han d'ésser fàcilment comprensibles i de l'abast habitual de la persona, alhora que adequats a les seves possibilitats. Amb persones que pateixen perturbacions greus del llenguatge és preferible utilitzar elements no representats verbalment (fotografies, altres objectes, sons,...). En el cas de passació a nens cal adequar-los a la seva edat i als coneixements ja adquirits. Ravanette (p.e. 1975) i Salmon (p.e. 1976) han estat pioners en adaptar la tècnica de graella als nens.

Rivas i Marco (1985) en realitzar un estudi bibliomètric sobre bon nombre de les investigacions efectuades amb graelles conclouen amb la informació d'un nombre promig d'elements que se situaria entre deu i quinze.

Pel que fa al tipus d'elements, en l'apartat 0.3.2.1 s'ha presentat una classificació. La forma més coneguda i estandaritzada de graella és l'originari REP-TEST (abreviació de *Role Construct Repertory Test*) que empra una llista de rols (un dels tipus d'elements personals) suggerits per Kelly (1955) que inclou a més dels membres de la família nuclear del subjecte, altres figures significatives i algunes figures de contrast:

1. Escriu el teu nom.
2. Escriu el nom de la teva mare (o substituta).
3. Escriu el nom del teu pare (o padrastrer).
4. Escriu el nom del germà més proper a tu en edat.
5. Escriu el nom de la germana més propera a tu en edat.
(si no es tens germans però hi ha una persona que ha conviscut amb tu des dels primers anys de la vida posa-la)

A PARTIR D'ACÍ NO REPETEIXIS CAP NOM, SI UNA PERSONA JA HA ESTAT ANOMENADA, SIMPLEMENT ESCOLLEIX-NE UNA ALTRA

6. Escriu el nom de la teva parella (si no en tens posa el nom de la persona de sexe contrari al teu amb qui tinguis més relació).
7. Escriu el nom de la persona més propera a tu de sexe oposat després de l'abans esmentada.
8. Escriu el nom del teu millor amic del mateix sexe.
9. Escriu el nom d'una persona del mateix sexe que vas considerar en un moment donat com un bon amic/ga però que

- després t'ha decebut,
10. Escriu el nom del capellà amb qui t'estimaries més parlar sobre els teus sentiments religiosos,
 11. Escriu el nom del teu metge,
 12. Escriu el nom del veí actual que més coneguis,
 13. Escriu el nom d'una persona amb qui has estat vinculat però que ara, per una estranya raó, no et cau bé,
 14. Escriu el nom de la persona a qui més t'agradaria ajudar,
 15. Escriu el nom de la persona amb qui et sents més incòmode,
 16. Escriu el nom d'una persona que hagis conegut recentment i que t'agradaria conèixer més,
 17. Escriu el nom del mestre que més et va influenciar al voltant dels deu anys,
 18. Escriu el nom del mestre, el punt de vista del qual trobes més qüestionable,
 19. Escriu el nom d'una persona que hagi tingut un càrrec superior a tu (cap) en alguna activitat (laboral) en un període de tensió,
 20. Escriu el nom de la persona que ha tingut més èxit d'entre les que coneixes,
 21. Escriu el nom de la persona més feliç que coneguis,
 22. Escriu el nom de la persona que coneguis que sembli tenir un nivell ètic més elevat." (1955)

L'elecció de rols pot escapar-se d'aquesta llista en funció del que es vulgui estudiar: persones d'un grup, de l'àmbit laboral, etc. S'aconsella també posar-hi la/les parella/es anterior/s de la persona, o altres persones significatives. Tot això en funció de la informació prèvia que es tingui i del que es vulgui avaluar.

1.1.2.1.3) Nombre i tipus de construccions

L'estudi de Rivas i Marco (1985), informa també que el nombre de construccions sol ser lleugerament inferior al nombre d'elements. Pel que fa al tipus de construccions, una decisió fonamental que s'ha de prendre és si l'investigador mateix aportarà les construccions o bé si les obtindrà de la persona mitjançant diferents procediments d'elicitació. En aquest darrer cas, s'interessa per les construccions idiosincràtiques de la persona en el marc d'un estudi clínic del cas individual, en un enfocament idiogràfic. Cas que les aportï l'investigador, el seu interès va adreçat a extreure les construccions d'una població determinada a partir d'unes etiquetes verbals comunes a aquell grup. És a dir, s'interessa per les construccions comunals del grup.

Cal qüestionar-se, però, si les construccions proporcionades corresponen realment al grup que s'estudia o al sistema de construccions professionals de l'investigador. En aquest cas, la graella deixa de ser en gran mesura una eina fenomenològica. Com comenta Fransella (1981b):

"El tema de si és legítim proporcionar o aportar les construccions s'ha vist envoltat d'una considerable controvèrsia. Part del problema ve per què algunes persones semblen pensar que proporcionar les construccions és contrari a l'esperit de la teoria de Kelly. En lloc d'utilitzar elicitat com el pol oposat a proporcionat, utilitzen el de personal. Així va sorgir la idea que les construccions proporcionades no són personals. Això nega l'existència del Corolari de Comunalitat, que accepta que les persones de contextos culturals similars construeixen de forma similar alguns esdeveniments compartint, per tant, certes construccions. D'acord que es diu que aquestes construccions no s'empraran necessàriament d'una forma idèntica, atès que la xarxa total d'implicacions d'una construcció concreta pot variar d'una persona a l'altra; però existeix un solapament implicatiu suficient com perquè es doni una comunicació diàfana. Si es decideix proporcionar les construccions als subjectes, potser és perquè es desitja comprovar hipòtesis específiques i s'assumeix el supòsit que les construccions proporcionades signifiquen el mateix per a totes aquelles persones, i que totes elles li poden trobar significat. Una pràctica comuna (i aconsellable) consisteix a elicitar aquestes construccions a partir d'una mostra de subjectes i fer servir posteriorment les que presentin major freqüència."

Al nostre entendre, és difícil avaluar les Construccions Personals d'una o diverses persones proveint les etiquetes verbals. Per altra banda, és sorprenent que en l'estat espanyol l'ús de construccions proporcionades sigui la norma (M. Clemente, 1985; Montañés et al. 1982; Cárdenas i Moreno-Jiménez, 1985; Jiménez, López i Moreno-Jiménez, 1985) mentre que l'ús de dissenys basats en les construccions elicitades (p.e. Martí i Feixas, 1986) són més aviat l'excepció.

Ja hem exposat en parlar del corolari d'individualitat el bon nombre d'investigacions que fan palesa la preferència, pel que fa a una major significació, per les construccions elicitades. Les construccions proporcionades es consideren menys significatives i adients, tant des de la perspectiva de la persona (avaluació subjectiva, puntuacions autodescriptives) com de la perspectiva de l'investigador (extremitat de puntuacions).

Existeix una tercera possibilitat, sovint poc explotada, que consisteix en proporcionar algunes construccions que interessin per realitzar comparacions entre diverses persones i alhora estimular a la persona que aportí les seves pròpies construccions mitjançant procediments d'elicitació tradicionals. En aquest cas ens trobem amb un disseny mixte. Aquest tipus de disseny s'ha emprat, per exemple, a Torras, Villegas i Feixas (1986, 1987).

Una solució molt enginyosa, i molt ben fonamentada teòricament, és la proposada per Procter (1978, 1985b) en el camp de l'avaluació i teràpia familiar. Aquest disseny suposa la passació de dues graelles. En la primera s'eliciten les construccions, i en la segona es proporcionen a partir d'una selecció de les elicitades. Els criteris de selecció suposen excloure les construccions més superficials i idiosincràtiques; se seleccionen les que expliquen més percentatge de la variança, es procura que siguin "funcionalment independents" (aquest índex de mesura s'explica més endavant a 1.1.2.4.3). S'escolleixen així un nombre de construccions de cada membre per construir un instrument comú vàlid per aquella família concreta: la graella familiar.

Aquest tipus de disseny ha estat emprat posteriorment en estudis sobre l'assessorament d'entrenadors d'equips esportius (Martí, Feixas i Villegas, 1987a; b), i en el propi camp de l'avaluació de famílies d'alcohòlics (Feixas, Cunillera i Villegas, 1987a; b). En aquest darrer estudi s'han modificat lleugerament els criteris de selecció:

1er) Comunalitat explícita: Se seleccionen les construccions emprades en dues o més graelles amb la mateixa etiqueta verbal,

2^{on}) Poder discriminatiu: se seleccionen les construccions que més discriminen entre els membres de la família. Es calcula l'índex d'ordinació (Landfield, 1977) per als membres de la família de cada graella com a mesura del poder discriminatiu o flexibilitat amb què s'aplica una construcció entre aquests elements.

3er) Grau de contribució a la variança segons factors: És el tercer criteri en importància. Pretén captar el màxim de variança de cada graella individual d'acord amb els components principals." (Feixas, Cunillera i Villegas, 1987 Setembre)

1.1.2.1.4) Tipus de puntuacions

En descriure l'etapa d'administració es comentaran les diverses possibilitats de puntuació, que ofereixen graus diferents de dificultat. Tenint en compte les capacitats de la persona o grup que ha de respondre es tria un o altre tipus de puntuació. En gran mesura aquesta elecció delimita el tipus d'anàlisis possibles de la matriu de dades i pot restringir el nombre de mesures de significació que se'n poden extreure.

Com es pot veure, per poder realitzar adequadament un disseny de graella cal conèixer bé el procediment complet, i fins i tot quin tipus d'informació es vol extreure per tal de fer un disseny prou econòmic de temps però a la vegada que proveeixi la informació necessària. En general, requereix haver efectuat una sèrie de passos previs, inherents al procés on s'insereix la passació de la graella:

- En el camp clínic, implica un coneixement de la persona a qui es va a passar la graella, de la seva història i problemàtica. Per a això es recomana efectuar una entrevista prèvia a la passació.
- En altres tipus d'investigacions, cal conèixer la població per adequar-hi el disseny. Òbviament, en el cas que l'investigador proporcionï les construccions cal que disposi de motius teòrics o proves pilots que li donin suport.

1.1.2.2) Administració

Existeixen procediments informatitzats que de forma interactiva administren la graella a la persona com els programes PEGASUS (Thomas i Shaw, 1977), FLEXIGRID (Tschudi i Keen, 1985), REPGRID (Shaw, 1987) i G-PACK (Bell, 1987), però en general consisteix en una entrevista estructurada que implica la presència de dues persones com a mínim. Consta de tres fases:

1.1.2.2.1) Elicitació d'elements

Poden obtenir-se de la persona mitjançant títols de rols (p.e. pare, mare, amic, persona "non-grata", parella,...) o bé proporcionar-se directament per tal de representar una àrea d'estudi determinada. En el cas Robert, que

ens serveix d'exemple, s'havia realitzat una entrevista prèvia i es disposava ja de dades relatives a la seva història personal, la qual cosa va ajudar a què els títols de rols permetessin extreure les persones més significatives del seu món. Atès que el motiu de consulta d'en Robert és la dificultat per relacionar-se adequadament amb els companys i el cap en les diferents feines que ha realitzat, es va incloure com a element un cap i un company de treball.

Rowe (1976) observa que l'ordre en que la persona proporciona els noms per als títols de rols, així com les omissions són ja un primer material significatiu. Hi podem afegir que aporta una imatge del ventall de relacions que té la persona. Per exemple, s'ha donat el cas de persones de les quals només es poden obtenir elements en els títols de rols familiars i no es poden trobar més persones significatives fora del context familiar. Això, sens dubte, té certa rellevància clínica.

També és digne d'observació l'actitud que té la persona en proporcionar noms de persones en funció de títols de rols. En aquest moment és molt útil tenir ben present la història de la persona, les persones que han estat importants en la seva vida, per tal de constatar-les amb les que proporciona en resposta als títols de rols. Es pot donar tant en el cas d'ometre una persona esmentada anteriorment com el de proporcionar-ne una de la qual no s'havia parlat, però que una exploració posterior pot indicar la seva significació.

Un altre aspecte a considerar és el context on s'insereix la passació. Es tracta que l'entrevistador crei un context afavoridor d'un clima relaxat, des-solemnitzat, que permeti a la persona expressar les seves impressions sense que les consideri un judici (en el sentit de context judicial). Pot contribuir també a crear aquest clima escriure els elements en targes de manera que a cadascuna en figuri un. Aquestes targes són molt pràctiques a l'hora d'efectuar les presentacions d'elements en l'elicitació de Construccions Personals.

1.1.2.2) *Elicitació de construccions*

Existeixen diversitat de procediments per a l'elicitació de construccions (el mateix Kelly en va suggerir sis), però atesa l'extensió que suposa la seva descripció exhaustiva s'ha optat per una sintetització que pretén donar una idea de les possibilitats existents.

a) *Elicitació per tríades d'elements*. Es tracta de la forma original que va proposar Kelly que parteix del context mínim per elicitar construccions. Consisteix en presentar tres elements i preguntar "En quin aspecte són semblants dos d'aquests elements i alhora diferents del tercer?", i seguidament "De quina manera es diferencia el tercer element dels altres dos?".

Es presenten a la persona tantes tríades com l'investigador cregui convenient. L'ordre de presentació el fixa també l'entrevistador segons el seu criteri. Kelly va suggerir que es podien presentar les tríades de forma seqüencial, canviant només un element cada vegada. Si es manté cada vegada l'element corresponent a la persona entrevistada Kelly creia que s'assegurava la rellevància de les construccions elicidades.

b) *Elicitació per díades d'elements*. Epting et al. (1971) afirmen que només presentant dos elements es poden obtenir pols de contrast més explícits. En aquest procediment d'oposició se li pot preguntar a la persona "Quina és la característica que aquests dos elements tenen en comú que se't fa més evident?". En aportar el tret demanat se li pregunta "Quin és, per a tu, l'oposat a aquesta característica?". Cas que la persona li costi trobar similituds entre els elements, se li pot demanar "En quin aspecte creus que es diferencien més aquests dos elements?" de manera que a cada element li correspongui un pol de la construcció.

Un altre aspecte important és la selecció de les construccions que genera la persona per part de l'entrevistador. Aquest pot descartar aquelles construccions que no resultin adequades per als seus propòsits. En general, en les investigacions psicològiques té poca rellevància que la semblança entre dues persones sigui el color del cabell.

Hunt (1951) en la seva tesi doctoral, dirigida i comentada per Kelly en la seva obra magna (1955), va elaborar una classificació de construccions amb una finalitat molt clara i definida: detectar aquells tipus de construccions que no fossin potencialment útils en un procés d'elicitació de construccions.

Les primeres categories fan referència al grau de permeabilitat de les construccions, en concret quan el grau és excessiu en un o altre sentit. Les **construccions excessivament permeables** poden incloure una diversitat àmplia d'elements que no tenen valor discriminatiu, des del punt de vista de la significació. Per exemple, la construcció ésser *humà-animal* probablement no serà molt útil a causa de la seva generalitat. Fins i tot la construcció *home-dona* és massa permeable. Per altra banda, les **construccions excessivament impermeables** poden no ser útils tampoc per discriminar en un aspecte només aplicable a uns quants elements. Per exemple, la construcció *kleinià-lacanià* té una aplicació molt limitada entre el conjunt dels psicòlegs. Potser només s'aplica a alguns psicoanalistes. És una distinció massa concreta. Tot depèn però, del context del qual es tracti. El grau òptim de permeabilitat de les construccions depèn del context. Entre el context dels psicoanalistes, la discriminació abans esmentada pot ser molt adient. Encara que potser alguns caiguin fora del seu àmbit de conveniència, pot ser útil per situar bon nombre de psicoanalistes en un o altre pol de la construcció. En canvi, en el context dels professionals de la salut, probablement seria poc rellevant.

Les **construccions situacionals** són discriminacions en base a un aspecte relacionat amb la ubicació física dels elements (p.e. ciutat, barri, país, lloc concret, etc.). Poden tenir o no interès depenent del propòsit de la investigació. Sovint, en el camp de la recerca interpersonal i psicològica són poc útils. És el mateix cas de les **construccions superficials** com per exemple, *ulls blaus o cabell ros*. Una cosa semblant passa amb les **construccions derivades directament d'un títol de rol**, com per exemple *mestre-alumne*. Probablement aquesta és una informació que l'investigador ja té!

Les **construccions vagues** presenten un problema diferent. Si un en àmbit d'argot una persona empra la construcció "*guaf*" per qualificar un company,

és quelcom massa indefinit (per a l'investigador) i cal aprofundir en una concreció més acurada del terme.

Com ja s'ha pogut observar en el discurs d'aquesta descripció, la tipologia de Hunt respon a la seva finalitat: facilitar l'elicitació de les construccions descartant aquelles poc útils d'entrada. Per tant, suposa l'existència implícita d'una altra categoria: les construccions que en altres classificacions s'anomenen psicològiques o de personalitat i que són les que probablement tindran utilitat en el camp clínic.

1.1.2.2.3 Sistemes de puntuacions

Una vegada s'han obtingut els elements i les construccions se situen en una taula de doble entrada que, com ja hem dit, forma l'enreixat que dona nom a la graella (*grid, rejilla*). En general, els elements se situen a la part superior de manera que els corresponguin les columnes, i les construccions a l'esquerra (o bé a esquerra un pol i a dreta l'altre) i són representades per les fileres. La finalitat d'aquesta disposició és que cada construcció s'apliqui sobre tots els elements mitjançant algun sistema de puntuacions. D'ací ve el requeriment que tots els elements estiguin dins de l'àmbit de conveniència de les construccions.

El sistema de puntuacions escollit determina el tipus d'anàlisi a realitzar, així com la durada i complexitat de la passació. Novament, els criteris per a l'elecció depenen de l'investigador, de les seves possibilitats i limitacions, així com de les capacitats de la persona. En casos on es coneix una deficiència intel·lectual o perceptual cal escollir el procediment més senzill i adequat al problema.

a) Sistemes dicotòmics. Suposen la inclusió de tots els elements en un o altre pol de cada construcció. Kelly va suggerir que quan en una construcció gairebé tots els elements s'inclouen en un pol, de manera que l'altre queda amb un o dos elements, s'elimini la construcció a causa de la seva poca capacitat per discriminar i del balançament produït en els càlculs numèrics. D'altra banda, la solució proposada originàriament per Bannister (1960) anomenada *split-half*, que consisteix en situar la meitat

dels elements en cada pol, suposa una limitació considerable de moviments per a l'entrevistat.

b) Sistemes d'ordinacions. Aquest procediment descrit a Bannister (1963), va sorgir com a intent per evitar els problemes abans esmentats amb els sistemes de puntuació dicotòmics. Consisteix a demanar a la persona que ordeni els elements representats per una tarja d'un pol a l'altre de la construcció, per exemple del més *honrat* al més *poca-vergonya*.

El procediment d'ordinació discrimina més que els sistemes dicotòmics pot forçar el subjecte a indicar diferències entre els elements que no tenim cap base per assumir que existeixin.

c) Sistemes d'interval tipus Likert. És el procediment més popular. En aquest cas a cada element se li assigna un valor en una escala definida pels dos pols de les construccions. Un exemple on s'utilitza la construcció esmentada més amunt podria ser:

1. Molt sovint *honrat*.
2. Bastant sovint *honrat*.
3. Punt mig.
4. Bastant sovint *poca-vergonya*.
5. Molt sovint *poca-vergonya*.

Com es veu aquest procediment ofereix més llibertat a la persona a l'hora d'aplicar les construccions als elements, i no obliga a fer discriminacions quan no tenen sentit. Les escales poden tenir el nombre de intervals que es desitja, però les més emprades són les de cinc i set punts. Evidentment, a més nombre de punts més possibilitats de "filar prim" però també més complexitat de resposta i anàlisi. En escales de onze i tretze punts és necessària una presentació que faciliti visualment l'elicitació. En general no són aconsellables escales més complexes.

No obstant aquest procediment sigui el més acurat, no està exempt de problemes. No hi ha res que ens permeti assumir que les distàncies entre intervals són mètricament equivalents. Tampoc està clara la significació que cada persona atorga als intervals. Mentre que sembla que a la persona li siguin més fàcils de construir els punts extrems, mentre que els punts intermedis poden resultar ben imprecisos.

1.1.2.3) El tractament de les dades

Una vegada s'ha administrat una graella, ens trobem amb una matriu de dades tan complexa com ho hagi permès el sistema de puntuació utilitzat. Es tracta de les respostes donades a un munt de preguntes (tantes com caselles tingui la graella). És a dir, tenim una quantitat considerable d'informació que cal sintetitzar de manera que es pugui percebre la seva estructura i es perdi un mínim d'informació.

Independentment de l'anàlisi intuïtiva directa que es pot fer de la pròpia matriu de dades, existeixen sofisticats procediments matemàtics de reducció de dades que comporten l'obtenció de mesures del grau d'associació entre les construccions i entre els elements, i l'extracció de llurs patrons i estructura. Tots aquests procediments van encaminats a copsar en una forma bàsicament més gràfica i entenedora l'estructura interna de les dades. Aquesta estructura pot representar un segment de l'espai psicològic de l'individu.

- *La focalització de les dades*

Abans de descriure aquests procediments més complexos, val la pena presentar una forma de presentació de les dades mateixes de la matriu que, malgrat la seva senzillesa és força gràfic i transparent. Aquest procediment Thomas i Shaw l'anomenen focalització de les dades.

Es tracta d'un procediment que ha arrelat considerablement per la seva claredat. Un dels seus avantatges rau en la no manipulació intrínseca de les dades, la qual cosa permet que el propi entrevistat vegi amb més claredat allò que ha respost sense necessitat d'interpretació ni mediació estadística complexa.

Consisteix en re-ordenar les fileres i les columnes de manera que les construccions més similars se situïn ben a prop. Si cal s'inverteixen els pols de la mateixa manera que els elements se situen segons la seva similitud. Vegeu el següent exemple simple:

	<u>Elements</u>						<u>X</u>
	<u>0</u>	<u>1(Jo)</u>	<u>2(Cap)</u>	<u>3(Marit)</u>	<u>4(Amic)</u>	<u>5(Non-grata)</u>	
<i>A Enèrgic</i>	0	0	0	0	0	X	<i>Tranquil</i>
<i>B Actiu</i>	0	X	0	0	0	X	<i>Aturat</i>
<i>C Rígid</i>	X	0	X	X	X	X	<i>Obert</i>
<i>D Intel.lectual</i>	0	0	0	X	X	X	<i>No-intel.</i>
<i>E Crítica</i>	X	X	X	0	0	0	<i>Accepta</i>

La focalització en aquesta graella s'efectua canviant els ordres i invertint els pols d'algunes construccions de manera que quedin ordenats, construccions i elements segons la seva similitud. El resultat és aquest:

	<u>Elements</u>						<u>X</u>
	<u>0</u>	<u>4(Amic)</u>	<u>1(Jo)</u>	<u>3(Marit)</u>	<u>2(Cap)</u>	<u>5(Non-grata)</u>	
<i>B Actiu</i>	X	0	0	0	0	X	<i>Aturat</i>
<i>C Obert</i>	X	0	0	0	0	X	<i>Rígid</i>
<i>A Enèrgic</i>	0	0	0	0	0	X	<i>Tranquil</i>
<i>D Intel.lectual</i>	0	0	0	X	X	X	<i>No-intel.</i>
<i>E Accepta</i>	0	0	0	0	X	X	<i>Crítica</i>

Òbviament, quan el nombre de construccions i elements augmenta és força difícil reslitzar-ho manualment. La cosa encara es complica més si les dades no són dicotòmiques. És per això que els seus creadors han dissenyat el programa d'ordinador FOCUS (Thomas i Shaw, 1976) que solventa aquests impediments. El seu càlcul però, requereix dels passos habituals per a l'anàlisi matemàtica de la matriu.

1.1.2.3.1) Mesures del grau d'associació

El mateix Kelly (1955) va donar peu a aquesta anàlisi en afirmar que el grau de similitud entre construccions (o elements) pot venir donat per una expressió matemàtica. Així és com pren interès la construcció de matrius de similitud o correlació entre construccions i entre elements. Aquestes matrius però, s'obtenen per un procediment diferent segons el sistema de puntuacions utilitzat.

a) *Dades dicotòmiques.* El procediment més emprat és el *coeficient d'aparellament*. Es tracta de comptar el nombre de vegades que una construcció coincideix amb l'altra a l'hora d'atorgar valors als elements. Atesa la variació d'aquesta puntuació segons el nombre d'elements (α), cal restar $\alpha/2$ de cada puntuació d'aparellament. $\alpha/2$ seria la puntuació esperada cas que la respostes s'haguessin donat a l'atzar. Així, la puntuació obtinguda indica la desviació de l'atzar imposada pel patró de respostes de la persona. Un avantatge addicional que s'obté amb aquesta operació és que les puntuacions de les matrius poden tenir també signe negatiu. La qual cosa facilita llur interpretació.

Tanmateix, tal com comenta Sneath i Sokal (1973), les construccions molt balancejades, es a dir, les que situen gairebé tots els seus elements en un dels seus pols, distorsionen els resultats. Es recomana doncs, escloure aquestes construccions d'aquesta anàlisi. Per altra banda Phillips (1973) manifesta és el coeficient ϕ el més correcte per a aquest tipus de dades mentre que Leach (1979) defensa que és el coeficient *tau.b* de Kendall el més adequat. Tanmateix ambdós coeficients arriben a resultar equivalents amb aquestes dades. Aquests coeficients però, no són tan simples com les puntuacions d'aparellament que es poden calcular manualment amb facilitat.

b) *Dades ordinals.* Per a aquestes dades els coeficients que es poden emprar són la ρ de Spearman i la *tau* de Kendall. És el primer però, el més utilitzat pel fet de formar part del procediment manual d'anàlisi d'agrupaments dissenyat per Bannister (1965) intitulat *mètode de l'àncora* que es comentarà a la pròxima secció.

c) *Dades d'interval.* El coeficient més emprat per a les puntuacions d'escalas d'interval tipus Likert és el coeficient *r* producte-moment de Pearson. Tanmateix, aquest coeficient ha estat criticat perquè pot tenir com a valor la unitat per a "dos perfils paral·lels, sense tenir en compte com estan de lluny l'un de l'altre" (Everett, 1974). Shaw (1980) es basa en un altre tipus de mesures anomenades mètriques o de distància que són més sensibles per proposar una mesura derivada de la mètrica de "city block" per a l'anàlisi de relacions entre construccions.

Tal com s'insinua més amunt, tots aquests coeficients poden ésser emprats tant per mesurar l'associació entre construccions (fileres) com entre elements (columnes).

1.1.2.3.2) Extracció dels patrons i estructura

Les matrius obtingudes pels procediments anteriors ens diuen com es relacionen entre sí les construccions i els elements. Els procediments que segueixen, pretenen copsar la complexitat de l'estructura de la matriu i proveir-ne una disposició gràfica. Aquesta representació pretén expressar els principals patrons de relacions en un espai visual per tal de permetre llur interpretació. Hem agrupat sota els encapçalaments de procediments de reducció de dades i anàlisi d'agrupaments aquests procediments.

- Procediments de reducció de dades

a) Anàlisi factorial no paramètrica. El mateix Kelly (1955) va desenvolupar aquest procediment per a l'anàlisi de matrius de puntuacions d'aparellament de dades dicotòmiques. El va descriure amb certa extensió per tal de facilitar el seu ús als psicòlegs clínics que el calculessin manualment. Difereix de l'anàlisi factorial tradicional pel fet de revelar els principals patrons de relacions entre les construccions i identificar els elements associats a aquests patrons. Va ser el seu propi fill qui va elaborar un programa d'ordinador (J. V. Kelly, 1963; 1964) que millora i informatitza el procediment. Marco (1982; Rivas i Marco, 1985) dedica certa extensió a la descripció i comentari d'aquest programa i conclou lloant la senzillesa i la claredat dels gràfics que proporciona però lamenta que només el factor principal ofereix certa fiabilitat, mentre que els restants tenen poca consistència.

De fet aquest procediment ha estat poc emprat (i si ho ha estat no s'ha reflectit en les publicacions) primordialment per dos motius extrínsecs. El primer motiu és el poc ús que es fa de les puntuacions dicotòmiques. El segon a l'aparició de procediments més sofisticats i alhora més disponibles per als "usuaris de graelles".

b) *L'anàlisi de components principals.* Es tracta del procediment més emprat en les investigacions i publicacions malgrat la seva complicació. Bona part d'aquesta difusió es deu al seu introductor en el camp de Slater (1964) qui va proporcionar un programa d'ordinador anomenat INGRID (Slater, 1972) que realitza la totalitat de l'anàlisi fins arribar a la graficació.

En síntesi, l'anàlisi de components principals suposa la transformació d'un joc original de variables (les construccions) en un joc de variables hipotètiques que expliquen el màxim de varianza possible. No requereix cap assumpció prèvia sobre la naturalesa de les dades i realitza la seva anàlisi per fileres o columnes (construccions o elements) però no de les dues alhora. La graficació però, pot presentar junts construccions i elements. Una descripció més completa d'aquesta tècnica es pot trobar a Rivas i Marco (1985), i també al mateix Slater (1976⁶; 1977) que la il·lustra amb diversos casos.

Aquesta anàlisi es pot realitzar també amb els programes REPGRID, FLEXIGRID, G-PACK (que a més té l'opció d'efectuar una anàlisi factorial dels components residuals) i el CIRCUMGRIDS de Chambers i Grice (1986) (que presenta un opció que realitza una anàlisi factorial confirmatòria) i també altres programes no dissenyats especialment per a l'anàlisi de graelles. En el cas del SPSSX (Nie et al, 1984), el subprograma PA1 realitza aquest tipus d'anàlisi, i en el cas del BMDP (Dixon, 1986) el p4M.

c) *L'escalament multidimensional.* va sorgir com una alternativa a les solucions basades en l'anàlisi factorial. Tanmateix té força semblança amb l'anàlisi de components principals. Es diferencia en que assumeix que les dades tenen propietats ordinals. Així, en l'*output* final es manifesta la realció original entre les construccions però la distància actual. S'han aplicat diversos programes d'escalament multidimensional a les dades de la graella. D'aquests programes el més conegut és el HOMALS (Van der Kloot, 1981).

- *Procediments d'anàlisi d'agrupaments ("Cluster Analysis")*

a) *El mètode de l'àncora.* Es tracta d'una forma molt senzilla d'anàlisi d'agrupacions que va suggerir Bannister (1965) dissenyada amb la finalitat de proveir una disposició gràfica de les construccions de la persona, llur ordenació en l'espai i interrelacions. Se li diu així perquè els factors que s'obtenen per aquest mètode estan "ancorats" en les construccions específiques utilitzades com a eixos. Ha tingut una àmplia difusió gràcies a la seva senzillesa i utilitat.

En la seva forma manual, aquest procediment parteix, tal com hem esmentat més amunt, de la matriu de correlacions ρ . Tanmateix, en la seva forma informatitzada, el programa GAB (Higginbotham i Bannister, 1983) i la seva versió catalana TAGRA (Feixas, 1988) fan servir la correlació r producte-moment de Pearson. El resultat final d'aquest pas és una taula de correlacions entre les construccions (o elements).

En aquest procediment s'agafa la construcció que més correlacioni amb totes les altres (o primer referent clau) per representar l'eix d'ordenades (vertical). Pel que fa a l'eix abscises s'escull la construcció que més variança expliqui però que no estigui correlacionada significativament amb el primer referent clau. El nivell de significació recomanat és el 5%. Es poden situar a la gràfica la resta de les construccions en funció de les coordenades determinades pel càlcul de ρ^2 (o r^2) \times 100. A Fransella i Bannister (1977) s'explica amb força detall aquest procediment.

El programa GAB/TAGRA realitza totes aquestes operacions en microordinadors la qual cosa ha fet el mètode de l'àncora molt popular entre els psicòlegs clínics que poques vegades disposen d'aparells més sofisticats.

b) *El procediment FOCUS.* Ja s'ha descrit la lògica de funcionament d'aquest programa. La seva versió computeritzada (Thomas i Shaw, 1976) calcula les distàncies entre totes les parelles de construccions i elements, i executa una anàlisi de vinculacions jeràrquiques ("hierarchical linkages") simple en dos sentits i presenta un diagrama d'arbre connectat amb la

graella re-ordenada. Realitzen també aquest tipus d'anàlisi els paquets FLEXIGRID, G-PACK i REPGRID.

c) "*Q-Analysis*". Atkins (1974) va desenvolupar aquest procediment d'anàlisi d'agrupaments que parteix cada construcció en dues. Per exemple, la construcció *simpàtic-agre* es converteix en *simpàtic/no-simpàtic* i *agre/no-agre*. L'algorisme emprat és també jeràrquic. Phillips (1985) exemplifica l'ús d'aquest procediment i defensa la seva utilització especialment en l'àmbit educatiu.

El programa G-PACK permet realitzar anàlisis d'agrupaments amb diverses opcions (empra correlacions, distàncies euclidianes i distàncies "city block"; i també amb el mètode de Ward i l'anàlisi de correlacions completes). També els grans paquets de programes estadístics poden realitzar diverses modalitats d'anàlisi d'agrupaments. Un paquet que és especialment indicat per aquests afers és CLUSTAN (Wishart, 1986).

- *Algunes consideracions i alternatives*

A mesura que l'interès en la tècnica ha anat creixent s'han desenvolupat més i més procediments d'anàlisi de la matriu de dades acompanyats del seu corresponent programa d'ordinador. Ací només s'han descrit els procediments més coneguts. En altres treballs (Rathod, 1981; Rivas i Marco, 1985; Feixas, 1985b; Fransella i Bannister, 1977; Beail, 1985; ...) es revisen i comparen aquests procediments amb més amplitud.

Són adients algunes consideracions especialment les que tracten sobre la sofisticació estadística i informàtica, i sobre llur ús.

a) Hem vist ja que algunes formes de càlcul no el requereixen, i es descriuen a 1.1.2.6 formes d'anàlisi qualitativa que no passen per l'anàlisi matemàtica de la graella.

b) El coneixement del mecanisme de càlcul i del tipus de decisions que implica afavoreix la millor comprensió de l'"*output*" final. Aquest coneixement permet no aferrar-se a la gràfica com veritat absoluta de la

realitat de la persona sinó com a metàfora topogràfica o mapa indicatiu que ens pot aportar algunes idees sobre com es relacionen entre sí la mostra de construccions analitzada.

c) No hi ha cap procediment que pugui gaudir de legitimitat absoluta i existeixen crítiques considerables per als procediments més emprats.

Leach (1981) assenyala que l'anàlisi de components principals no posa de manifest les interaccions entre construccions i elements encara que aquests es grafin junts. Per exemple, el subjecte pot acutar de manera similar a l'hora d'aplicar una construcció en gairebé tots els elements però fer-ho de manera totalment diferent amb un element determinat. I això té certa significació clínica!

Per a aquest autor un segon desavantatge pot venir de la poca atenció dediquen els usuaris a la variança no explicada pel components principals que són sempre dos, ateses les limitacions de l'espai bidimensional. Val a dir que les crítiques que Leach (1981) adreça a l'anàlisi de components principals són vàlides també per al mètode de l'àncora de Bannister. L'alternativa proposada per Leach (1981) és el mètode de l'algorisme directe.

Un altre aspecte discutible de l'anàlisi de components principals és l'ortogonalitat postulada per als components produïts. Fiske (1971) en parlar de l'anàlisi factorial en general, suggereix que en el camp de la personalitat moltes dimensions exhibeixen una covariació considerable, i sembla estar poc clar si la senzillesa conceptual de l'estructura ortogonal provarà tenir prou avantatges teòrics en relació a les estructures obliqües de l'anàlisi factorial.

La correlació producte-moment és al cor de l'anàlisi de components principals i, com ja hem comentat, ha estat àmpliament criticada. Malgrat tot Salter (1977) conclou considerant en contra d'aquest tipus d'anàlisi compensats pels arguments a favor.

Com a alternativa a l'anàlisi de components principals i les seves limitacions, però també dins dels procediments de reducció de dades, Rivas i

Marco (1985) proposen l'anàlisi factorial de correspondències elaborat per Benzecry (1964; 1973) com a procediment d'elecció. Sembla que el seu suggeriment està sent acceptat en l'Estat Espanyol atès que també l'empren Macià i Huici (1986) aprofitant el programa dissenyat a la Universitat de València.

Gaines i Shaw (1981) han desenvolupat un mètode d'anàlisi basat en la lògica formal. Els fonaments d'aquest mètode ja han estat comentats en l'apartat 0.3.3.2 atesa la seva rellevància per a l'anàlisi de l'estructura jeràrquica del sistema. En el programa G-PACK per a l'anàlisi jeràrquica que empra la correlació ratio (η) en dades ordinals i d'interval; i la de "diamond lattice" per a dades binàries.

d) En aquest moment són pocs els estudis comparatius que indiquin les possibilitats diferencials de cada mètode d'anàlisi. El que succeeix en la pràctica és que cada investigador, i més encara cada clínic, utilitza el procediment que té a l'abast. Fransella (1965) va realitzar una comparació entre el planer mètode de l'àncora calculat manualment i el sofisticat anàlisi de components principals realitzat en el programa INGRID de Slater, en el qual correlacionava en un 0.95 el primer component principal amb el primer referent clau, i el segon component correlacionava en un 0.77 amb el segon referent clau. Shaw i Gaines (1981) comparen els procediments dels programes INGRD, FOCUS i la *Q-Analysis* i hi troben una correspondència considerable. Van del Kloot (1981) comprara també l'INGRID amb el seu HOMALS agafant el cas original emprat per Kelly per il·lustrar l'anàlisi factorial no-paramètrica i conclou que els tres procediments són comprables.

Un dels estudis més seriosos realitzat en aquest camp és el de Rathod (1981). Aquest estudi comença per revisar amb detall les bases teòriques de les mesures del grau d'associació i del procediments multivariats d'extracció de patrons i estructura. Seguidament compara els resultats obtinguts mitjançant tres procediments, l'anàlisi de components principals, l'escalament multidimensional i l'anàlisi d'agrupaments, en graelles de quatre mides diferents (15x15; 20x20; 25x25; 30x30) produïdes a l'atzar i graelles generades per estudiants. Els criteris emprats per a les

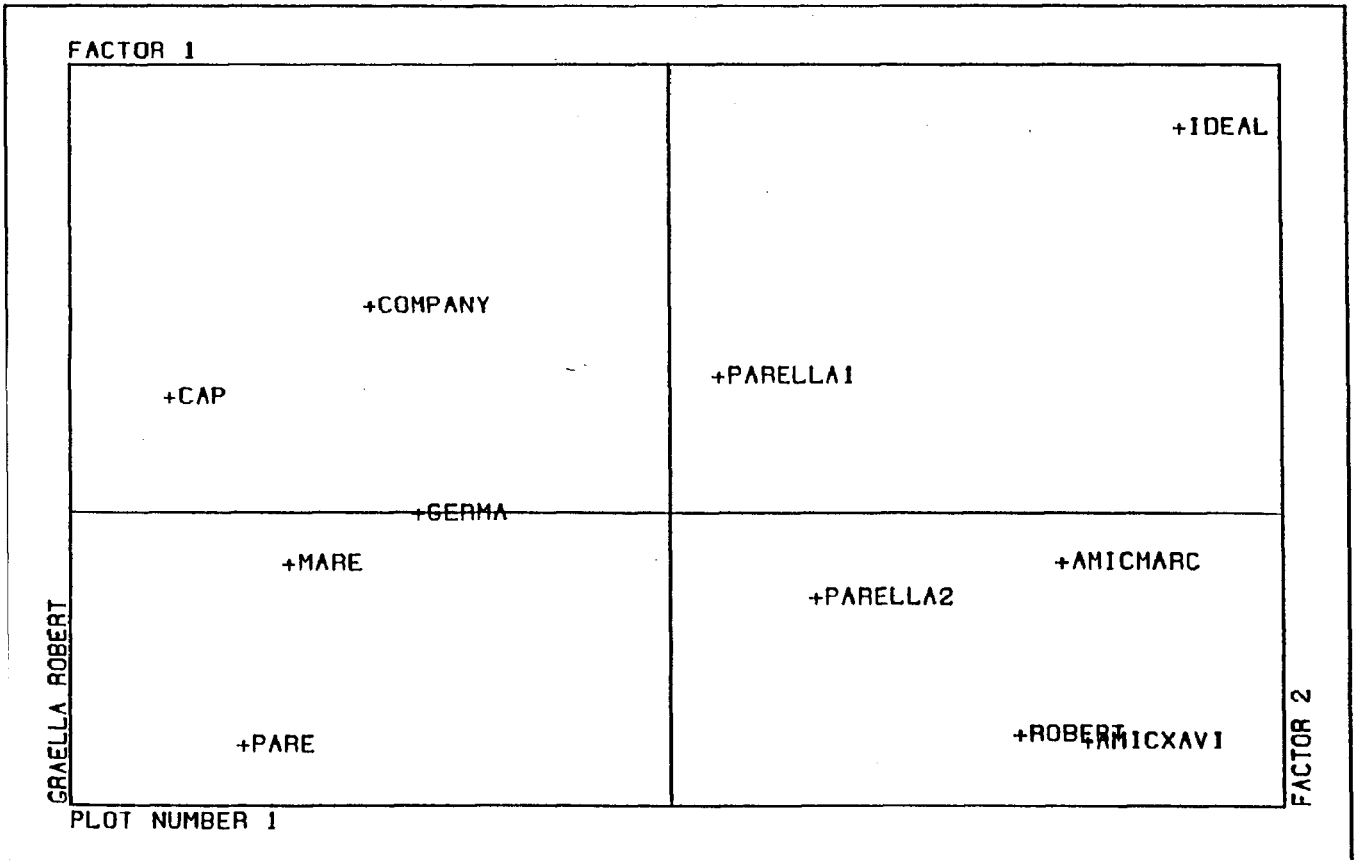
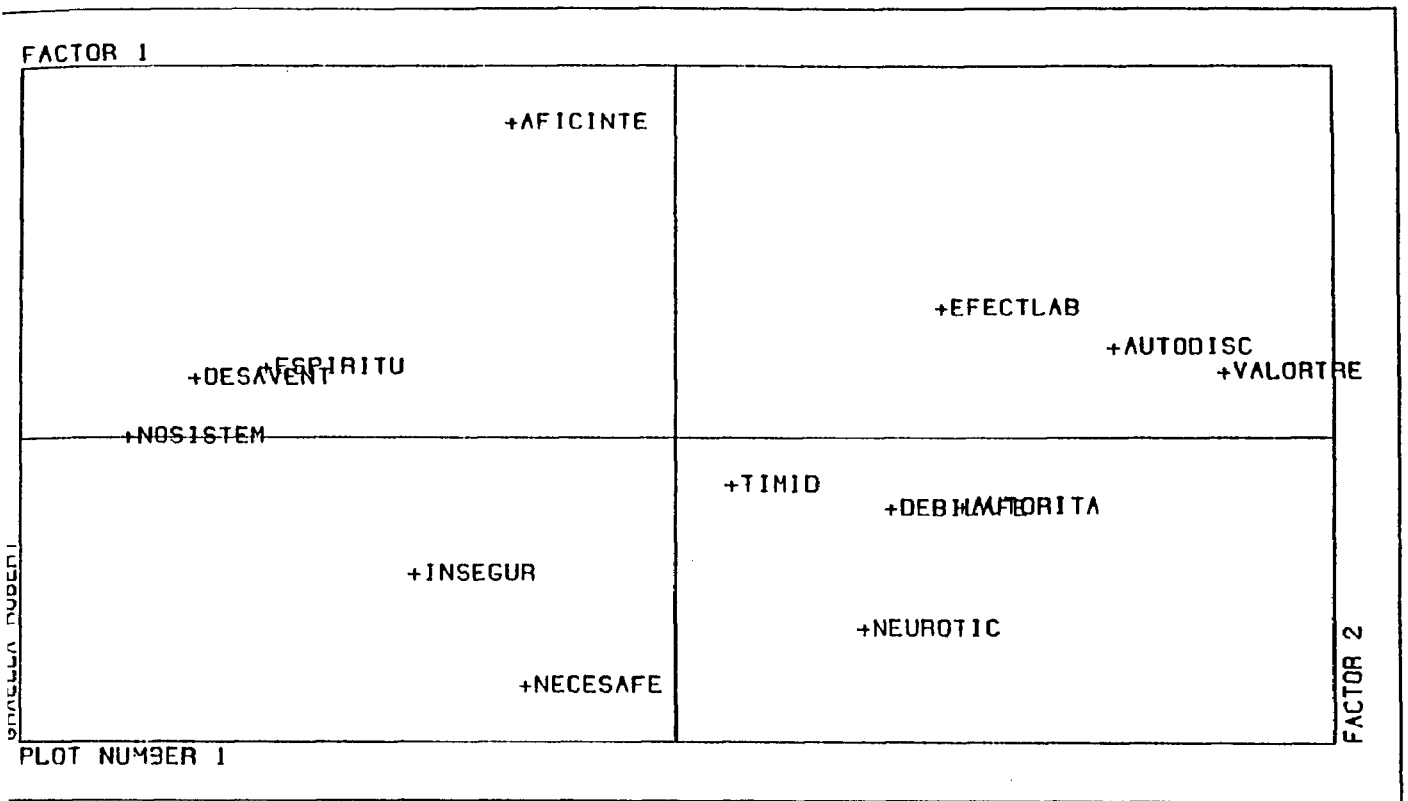
comparacions són la bondat d'ajust, coeficients cofenètics i el coeficient de congruència ϕ de Tucker. Rathod (1981) conclou l'estudi afirmant:

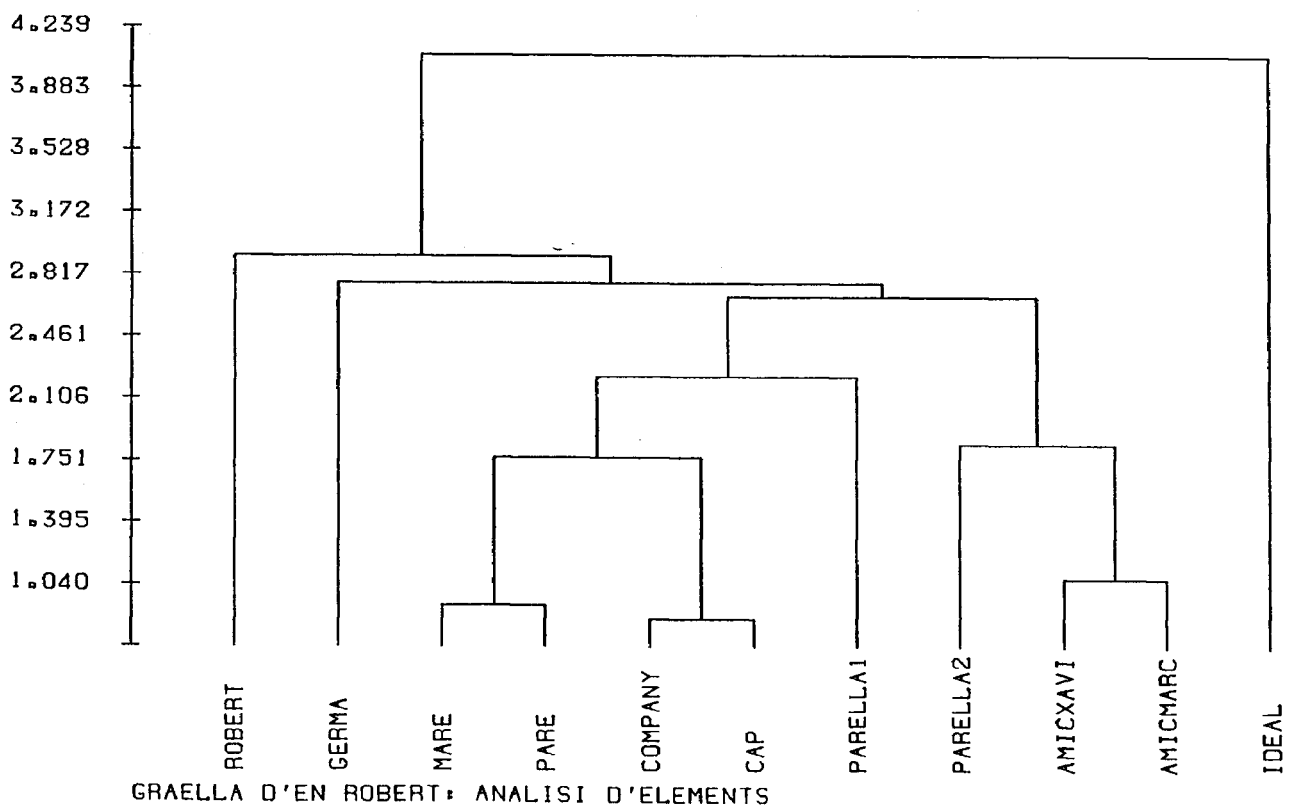
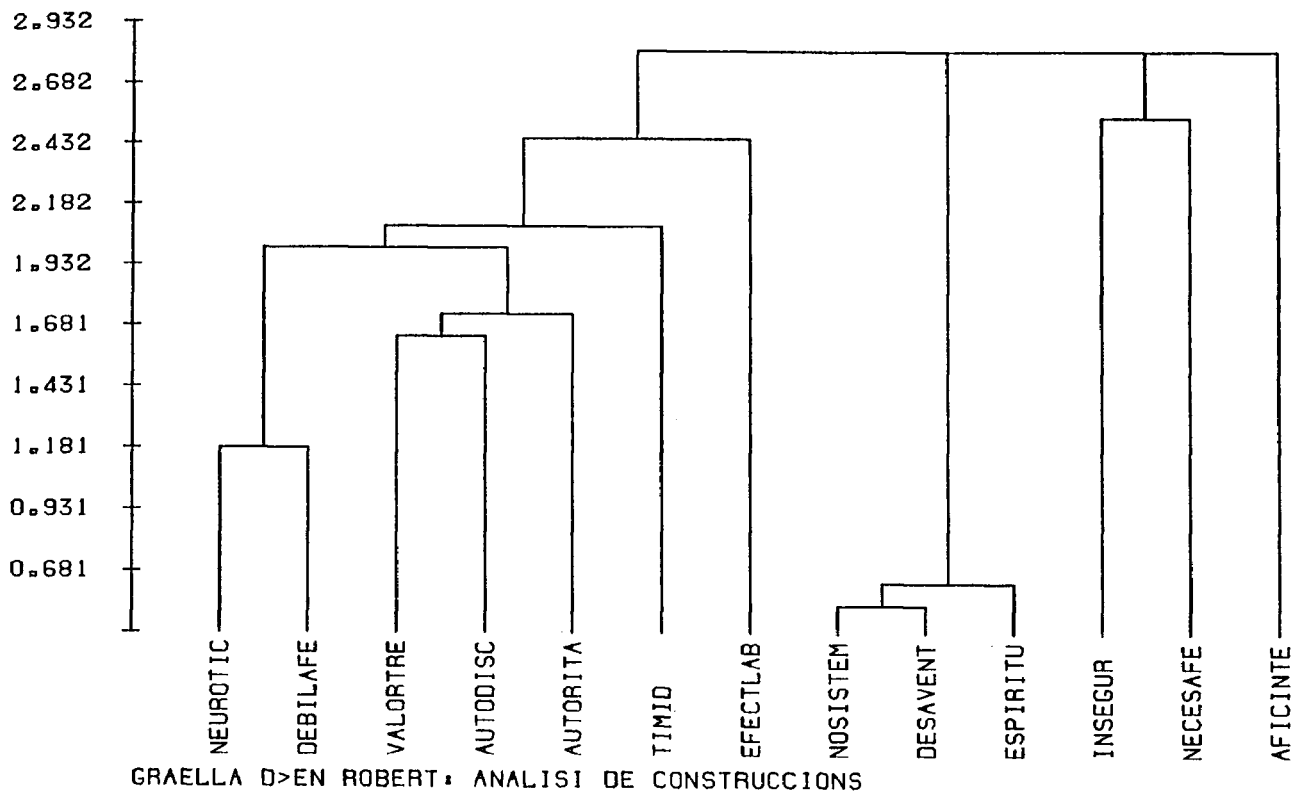
- 1) les graelles dels estudiants posseeixen molta més estructura interna que les generades a l'atzar.
- 2) en les graelles dels estudiants els tres procediments estan molt més interrelacionats que en les graelles a l'atzar.
- 3) l'escalament multidimensional i l'anàlisi de components principals (models espacials) produeixen resultats més similars que l'anàlisi d'agrupaments.
- 4) d'entre els models espacials, l'escalament multidimensional és el més similar a l'anàlisi d'agrupaments
- 5) a mesura que la mida de les graelles augmenta, els coeficients cofenètics disminueixen més significativament per a les graelles a l'atzar que per les graelles d'estudiants. Això podria indicar que la "complexitat" de la graella augmenta amb la mida, encara que no necessàriament.

Aquests resultats ens suggereixen, entre altres coses, que cada procediment reflecteix aspectes lleugerament diferents de les distàncies entre entitats. Malauradament, no tenim una interpretació psicològica d'aquestes diferències que ens permeti considerar l'opció més coherent. Sens dubte aquesta és una àrea que necessita més investigació.

La millor advertència que es pot fer és no separar-se mai de les dades de la matriu original. Aquestes són les que ha respòs la persona i van més enllà de qualsevol tipus d'anàlisi estadística. Els mètodes d'anàlisi però, serveixen per copsar la disposició espacial d'elements i construccions, i orientar la interpretació psicològica. Així, una observació, la de la gràfica resultant dels procediments estadístics, ha de complementar-se amb l'altra, l'observació de la matriu original.

Com a il.lustració que ens serveix per acabar aquest apartat, podeu trobar a la pàgina següent l'anàlisi de construccions i elements de la graella que ens ha servit d'exemple, la del cas Robert, mitjançant la tècnica de l'anàlisi de components principals disponible en el programa CLUSTAN; i en la pàgina 218 mitjançant l'anàlisi d'agrupaments.

1.1.2.4) Interpretació psicològica I: índexs de mesura

és força difícil donar directrius generals per a la interpretació dels resultats atès que aquesta dependrà en gran mesura del tipus de disseny efectuat. En línies generals, tots els mètodes d'anàlisi intenten posar de manifest els patrons de relacions entre els components de la graella. Però es poden diferenciar tres àrees d'anàlisi qualitativament diferents: els índexs de mesura, les comparacions entre graelles, i l'anàlisi qualitativa del protocol.

Tots aquests procediments van adreçats a elaborar el propòsit que tenia Kelly (1955) amb la graella:

"Mirar més enllà de les paraules. Podem estudiar contexts. Per exemple, ¿Utilitza la persona la paraula *apassionat* només quan parla de persones del sexe oposat? ¿Aplica el terme *simpàtic* només als membres de la seva família o a persones que han estat descrites com a *íntimes*?"

- índexs de mesura

Més enllà de la interpretació que es pot fer de la informació que ens proporciona una graella a partir dels objectius i la formació que posseeixi l'investigador, s'han desenvolupat diversitat de coeficients i índexs de mesura al voltant de les dades de la graella. Fransella i Bannister (1977) adverteixen la confusió regnant en aquest camp i les poques excepcions on les mesures gaudeixen de suport teòric clar. És més, per comparar aquestes mesures no es disposa de taules normatives. No obstant això, i atès que aquestes mesures han estat força utilitzades en la literatura es descriuran les més significatives.

1.1.2.4.1) Intensitat

Indica la intensitat de les correlacions totals de la mostra de construccions recollida en la graella. Quan més baixa és la puntuació més fluïxes són les construccions. Quan més alta és la puntuació més rígides són les construccions. En el cas del mètode de l'àncora, aquest puntatge s'obté de la suma de tots el ρ^2 (r^2 en el GAB/TAGRA) x 100. El programa

CIRCUMGRIDS també efectua aquest càlcul. Segons Bannister i Fransella (1966) aquest índex es relaciona amb el "desordre del pensament" dels esquizofrènics de manera que les puntuacions baixes en Intensitat indicarien un alt grau en el desordre del pensament. Bannister ha posat de manifest en la diversitat d'estudis efectuats sobre el pensament esquizofrènic que els qui pateixen "desordre del pensament" esdevenen exclusivament fluïxos o laxes en la seva construcció de llur món interpersonal, i que són incapaços de rigidificar el seu pensament de manera que generi plans d'actuació concreta. Aquest índex té una connexió directa molt important amb l'índex de consistència que es comentarà en el següent apartat. Ambdós han estat creats pel mateix autor.

1.1.2.4.2) *Complexitat cognitiva*

Va ser un deixeble de Kelly, James Bieri, qui va crear (1955) i elaborar (1966) aquest terme i diversos índexs per designar:

"...la capacitat per construir la conducta d'una manera multidimensional. Quan més cognitivament complexa és una persona tindrà a la seva disposició un sistema de dimensions més diferenciat per percebre la conducta dels altres" (Bieri et al., 1966)

L'índex original utilitzat per Bieri (1955) consisteix a comparar construcció per construcció a cada parell de fileres. Cas que hi hagi una coincidència total entre dues fileres es puntua "2". Quan es dona una excepció en una casella es puntua "1". En una elaboració posterior (Bieri et al, 1966), empren graelles de 10 elements x 10 construccions proporcionades, en escales de sis intervals, compten "1" per cada puntuació repetida per a un element donat. Actualment, el programa CIRCUMGRIDS calcula aquesta segona versió de l'índex. En ambdós casos, a més coincidències, més alta serà la puntuació i més baixa el grau de complexitat cognitiva de la persona.

Crockett (1965) va proposar com a mesura de la complexitat cognitiva d'un individu el nombre de construccions que es podien elicitar a partir d'un nombre fix d'elements i comparacions. Aquest autor defensa que les persones que empren moltes construccions és més probable que diferenciïn d'una forma relativament més precisa entre les característiques de les altres persones. Una sèrie d'estudis venen a donar suport a aquesta

hipòtesi. Delia i el seu grup (Delia i Clark, 1977; Clark i Delia, 1976, 1977; O'Keefe i Delia, 1979; Hale i Delia, 1976; etc.) han demostrat que correlaciona amb (1) l'adaptació de la comunicació dels nens a la perspectiva d'altres persones, (2) amb la millor execució de tasques que requereixen una certa adaptació als sentiments de l'altre, (3) amb l'adopció d'estratègies comunicatives que impliquin persuasió. També en adults, Delia Clark i Switzer (1979) van estudiar el contingut de converses de parelles de persones que no es coneixien, i les que puntuaven alt en aquesta mesura de complexitat cognitiva centraven la seva atenció en característiques personals, mentre que la resta parlaven de temes generals i aliens a la interacció. En els estudis de Mayo i Crockett (1964) i O'Keefe, Delia i O'Keefe (1977) es va posar de manifest que els individus més complexos, segons aquest índex, tenien més bons resultats que la resta a l'hora d'integrar qualitats potencialment contradictòries en les descripcions proporcionades. Aquesta línia de recerca segueix encara donant els seus fruits (una revisió més extensa es pot trobar a Crockett, 1982) fins al punt de concretar-se en un model d'ampli abast sobre la formació d'impressions (Crockett, 1985).

Bonarius (1965) informa de deu índexs de complexitat cognitiva diferents, i posteriorment se'n van desenvolupar encara més. Una revisió més completa es pot trobar a Adams-Webber (1979), Crockett (1982), Rivas i Marco (1985), i Marcet (1985b).

La investigació de la complexitat cognitiva tal com la concebia el seu creador, va tenir força auge als anys seixanta, però ja una dècada després de l'estudi de Bonarius, Fransella i Bannister (1977) s'atreuen a manifestar que "la 'complexitat cognitiva' no mesura res que estigui clarament definit teòricament". Li fan dues crítiques fonamentals:

1a) Des de la perspectiva de Bieri semblaria que els esquizofrèncics són cognitivament complexos. És clar, doncs, que ací es barreixen conceptes com el de construcció fluïda i complexitat cognitiva. Fransella i Bannister (1977) resolen ells mateixos la qüestió suggerint que el concepte de complexitat cognitiva de Bieri es podria correspondre, en termes de les mesures de Bannister: amb intensitat baixa i consistència alta (en una segona passació). Aquesta alta consistència no es dona en el cas de subjectes esquizofrèncics.

2a) Bannister i Fransella (1980) ho expressen així:

"Construir de manera 'simple' o 'complexa' és en el millor dels casos, només significatiu quan fa referència a sub-sistemes específics. Es necessita molta precaució en aquesta qüestió. Seria molt fàcil caure en l'error de pensar que la 'simplicitat-complexitat' és un tret o una dimensió de personalitat, com si fos una escala on la persona guanya la seva posició i hi roman amb tota la glòria que s'atorga a les dades."

1.1.2.4.3) *Construccions Funcionalment Independents*

Aquest índex, desenvolupat per Landfield (1971), reflexeix el nombre d'agrupaments de construccions (i també d'elements) que utilitza el subjecte en la mostra elicitada en la graella. Mesura el grau de diferenciació del sub-sistema de construccions analitzat. Quan més alta sigui la puntuació, més alt és el grau de diferenciació o complexitat del sub-sistema. Un cas límit, seria el cas en què haguessin tantes agrupacions com construccions, de manera que cap construcció aparegués correlacionada amb les altres. Suposaria que el fet que un element estigui classificat en un pol d'una construcció no comporta cap implicació sobre si ha d'estar o no en el pol d'una altra construcció. Aquest estil de construcció, denotat per un alt índex de CFI, indica un diferenciació tan alta que suposa la fragmentació conceptual.

Per altra banda, el sistema de construccions d'una persona pot ésser tan monolític que cada construcció realitzi essencialment el mateix tipus de discriminació que les altres. Hi ha una impossibilitat per copsar el ventall de tonalitats del gris: tot és o blanc o negre. En aquest cas, l'índex CFI seria 1, és a dir, totes les construccions depenen entre sí, i senyala l'equivalència funcional de la mostra de construccions independentment de llurs etiquetes verbals.

El càlcul de la puntuació depèn del tipus d'anàlisi efectuat. El programa GAB/TAGRA ho obté pel mètode de l'àncora. En l'anàlisi de components principals és precisament el nombre de components el que determina l'índex CFI. El programa G-PACK calcula aquest índex per a cada construcció i element.

1.1.2.4.4) *Ordinació*

és una mesura creada per Landfield (1977; Landfield i Barr, 1976) que pretén mesurar la flexibilitat o subtilitat amb que el subjecte utilitza una construcció. Només es pot obtenir en graelles puntuades amb escales d'interval. En una construcció donada, la puntuació d'ordinació es determina a partir de multiplicar el nombre de puntuacions diferents per la diferència entre el valor més gran i el més petit d'aquestes puntuacions. Per exemple, en la graella del cas Robert, la puntuació d'ordinació per la tercera construcció és 20, mentre que la de la desena és 12. Els programes G-PACK i CIRCUMGRIDS també proporcionen aquest índex.

Landfield anomena a aquesta mesura ordinació perquè, segons ell, cospa el grau de supraordinació. Aquest aspecte el considerem discutible, però ja es comentarà en parlar de les mesures de supraordinació. Una elaboració més interessant és la que fa el mateix autor (1977) en relacionar els seus dos índexs: ordinació i CFI.

a) *Ordinació baixa i CFI baix.* Suposa una baixa integració i diferenciació, la qual cosa implica rigidesa i dificultats visibles d'ajust social.

b) *Ordinació alta i CFI baix.* Implica unes bones aptituds per a les relacions socials, i es tracta de persones que són compreses fàcilment.

c) *Ordinació baixa i CFI alt.* Indica confusió interpersonal. Es tracta de persones que confonen i són confoses pels altres.

d) *Ordinació baixa i CFI alt.* Indica certa dificultat per fer-se entendre i perquè els altres els coneixin.

1.1.2.4.5 *Grau de constel·lació*

Tal com s'ha vist a 0.3.2.2, les construccions poden considerar-se segons el seu grau de control sobre els elements, contel·latòries, proposicionals i d'apropiació. També s'han comentat els estudis de Levy (1954; 1956) que posaven de manifest que la reconstrucció que segueix a la invalidació de les construccions contel·latòries és més considerable que la de les proposicionals. El que ens interessa aquí és el criteri que va emprar per considerar una construcció d'un o altre tipus. Les construccions

constel·latòries eren aquelles que s'agrupaven en *clusters* i es relacionaven molt amb d'altres, mentre que va considerar *proposicionals* aquelles que presentaven poques vinculacions amb les altres, en termes analítics les que corresponen als factors residuals.

Pocs anys més tard, Flynn (1959) va proposar un índex de constel·lació a partir de l'anàlisi de columnes. Consisteix en el poder explicatiu del primer factor (figura) dels elements. Aquest índex ha estat emprat posteriorment per Adams-Webber (1970b) i Bavelas et al (1976).

Com es pot veure, malgrat s'empri la mateixa etiqueta ambdós índexs mesuren aspectes molt diferents del grau de constel·lació. Atès que aquesta propietat ha estat descrita teòricament per a les construccions, considerem que l'índex de Flynn hauria de dir-se d'una manera que expressés que mesura el grau de constel·lació d'una figura, entre els elements.

1.1.2.4.6) *Mesures de Supraordinació*

Kelly en el seu corolari d'organització estableix la naturalesa jeràrquica del sistema de construccions. Aquest tema ha presentat un interès creixent des que Hinkle (1965) va realitzar el seu estudi, tal com s'ha debatut extensament a 0.3.3. Són diverses les formes en què es pretén mesurar el grau de supraordinació d'una construcció a partir de les dades de la graella:

a) *Puntuacions extremes*. Una primera interpretació que es va donar als estils de resposta extrema en qualsevol tipus de qüestionari o test, va ser la d'associar-los als trastorns conductuals del subjecte. Ja O'Donovan (1965) va donar una explicació bifactorial del fet en contemplar la possibilitat d'interpretar la significació com un dels factors conjuntament amb el trastorn, l'altre factor. La línia de recerca dels investigadors de les Construccions Personals ha optat per la hipòtesi de la significació. Ha resultat una recerca considerable (Cromwell i Cadwell, 1962; Landfield, 1965; 1971; 1977; Isaacson i Landfield, 1965; Isaacson, 1965; Bender, 1968b; 1969; Bonarius, 1967a; 1968; 1970b; 1971) que ha estat integrada en un model teòric sintetitzat a Bonarius (1977). Aquest model postula la extremitat de

puntuacions com a resultat de la interacció entre la significació de les construccions, la dels elements i la persona. Totes les interaccions possibles entre aquests tres factors han rebut suport empíric en les investigacions abans esmentades d'aquest autor. Algunes de les conclusions validades (1) les construccions eleicitades reben puntuacions eleictades reben puntuacions més extremes que les proporcionades; (2) els elements més significatius (p.e. familiars propers) reben puntuacions més extremes que els altres.

Aquesta mesura s'inclou dins l'apartat de mesures de supraordinació atès que una construcció significativa per a la persona tindrà, d'acord amb la Teoria de les Construccions Personals, un jeràrquic considerable.

b) Ambit de conveniència. Cas que, tal com s'ha aconsellat en la passació, es permeti indicar a la persona quina construcció no s'aplica a un element determinat, es podrà obtenir una idea de l'àmbit de conveniència de les construccions. Les que tinguin un àmbit de conveniència més ampli tenen un nivell jeràrquic més elevat. Precisament et al (1985) presentat a 0.3.3.3.3 i l'anàlisi de graella de Gaines i Shaw (1981) presentat a 0.3.3.3.2 es basen molt en l'àmbit de conveniència.

c) Grau de correlació amb les altres construccions. Es tracta d'ordenar les construccions en funció de llur contribució a la varianza. No hi ha cap intepretació que al nostre parer sigui escaient en atribuir un significat a aquesta mesura, i més tenint en compte que pot variar depenent del tipus de dades i coeficients emprats. Tanmateix, en els estudis sobre mesures de supraordinació s'inclou i es per això que apareix en aquest apartat.

d) Ordinació. Fa poc que s'ha parlat d'aquesta mesura. Ens sembla l'argument de Landfield (1977) segons el qual, d'acord amb l'hipòtesi de relacionar l'extremitat de puntuació amb la de significació es post justificar aquesta mesura com d'ordinació jeràrquica. En canvi, ens sembla una excel.lent mesura de la capacitat discriminativa d'una construcció.

e) *Altres procediments.* Com ja hem dit Hinkle (1965) va dissenyar diversos procediments per investigar la naturalesa jeràrquica dels sistemes de construcció. Els procediments d'escalamanet estan ja exposats (1.1.1). Els altres constitueixen tipus de graelles considerablement diferents de les que s'han descrit i requereixen un tractament especial. Són la graella d'implicacions i la graella de resistència al canvi. Fransella (1972) ha desenvolupat una modalitat de la primera intitulada graella d'implicacions bipolars que té força interès.

Un altre procediment ha emprat seguint l'"actitud crèdula" de Kelly, és l'estimació subjectiva. Se li pot demanar a la persona que ordeni les construccions elicitades segons el seu ordre d'importància.

Bannister i Salmon (1967) van realitzar un estudi comparatiu sobre les mesures de supraordinació i van trobar correlacions significatives ($p < 0.01$) entre l'àmbit de conveniència, la graella de resistència al canvi, el grau de correlació de les construccions i l'estimació subjectiva de la persona. Atès que al moment d'efectuar-se l'estudi no s'havia formulat la mesura d'ordinació no apareix en aquest estudi.

1.1.2.4.7 *Articulació*

Makhlouf-Norris, Jones i Morris (1970) descriuen una mesura d'integració basada en les correlacions entre construccions. Aquelles construccions que correlacionen amb un nivell de significació superior al 5% es consideren agrupaments primaris. Una construcció correlacionada amb totes les altres construccions en un agrupament determinat és una construcció central. Una construcció que correlacioni significativament amb dos agrupaments diferents és una construcció de ligam. Una construcció que no correlacioni significativament amb cap altra és una construcció aïllada.

Aquests autors han comparat l'articulació entre els normals i pacients obsessius:

"L'estructura conceptual normal és articulada. Conté almenys dues agrupacions diferents que estan connectades per una construcció de lligam. L'estructura conceptual de l'obsessiu és desarticulada, consisteix monolíticament en una agrupació dominant juntament amb altres agrupacions secundàries que no estan connectades per cap construcció de lligam"
(Makhlouf-Norris, Jones i Morris, 1970)

El que Fransella i Bannister (1977) qüestionen d'aquesta mesura és la importància cabdal que adquireix el nivell de significació estadística escollit. Què passaria si en lloc d'un 5% s'escollís un 1%, o un 10%? Un altre aspecte a qüestionar és el caire normatiu que pren la descripció que fan els autors sobre l'estructura conceptual "normal". No ens trobem novament amb trets de personalitat?

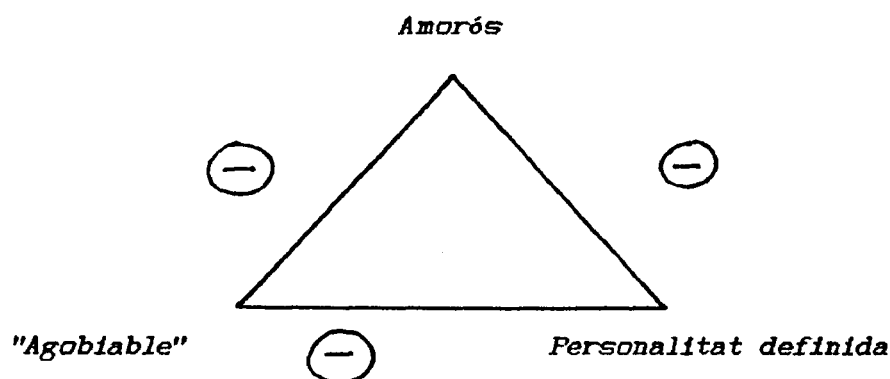
De fet bona part d'aquest camp dels índexs de mesura corre el risc de convertir la Psicologia de les Construccions Personals en una altra psicologia dels trets de personalitat. Certament, és aquesta la línia que han seguit alguns autors com per exemple els qui han desenvolupat aspectes com la "complexitat cognitiva" com una àrea de recerca ara ja independent de la Teoria de les Construccions Personals.

1.1.2.4.8) *Conflicte*

A partir del treball de Lauterbach (1975) on es desenvolupa una tècnica per a l'avaluació del conflicte psicològic derivada de la teoria del balanç o equilibri cognitiu de Heider (1946) en tríades, Sheehan (1981, 1985a, b; Slade i Sheehan, 1979) ha desenvolupat una mesura del conflicte en la tècnica de graella. Aquesta autora detecta, per a cada tríada possible de construccions, si es dóna un "equilibri" o bé un "desequilibri". Una tríada es considera "desequilibrada" quan les tres construccions correlacionen negativament entre sí, o bé quan dues correlacionen positivament i la tercera negativament.

Per il·lustrar una mica això presentarem el cas, anomenat Ricard, un xicot de vint-i-dos anys que patia crisis d'angoixa, sovint relacionades amb un recent ascens a la feina que suposava haver de sortir a províncies a

representar un producte tècnic. En la graella d'en Ricard vàrem trobar la següent "triada desequilibrada":

Aquesta triada es pot expressar de la següent manera: la gent que és "agobiable" no té una personalitat definida i no és amorosa. Però la gent que és amorosa no és "agobiable". Com es veu, aquesta triada no és lògicament consistent, atès que no aconsegueix el requisit de la transitivitat. Precisament la construcció "*Agobiable*"-*Soluciona les coses* se centrava sobre allò que en Ricard considerava el nucli del problema.

D'acord amb el corolari de fragmentació, aquest tipus d'inconsistències es donen sovint en el Sistema de Construccions d'un individu. És en un nivell jeràrquicament superior quan aquestes contradiccions aparents tenen un sentit. Un exemple hipotètic podria ser:

- A la senyora X no li agraden els esports
- La senyora X no es perd ni un partit televisat de futbol

Aquesta contradicció aparent és consistent si observem un nivell superior en l'estructura jeràrquica del seu sistema:

- A la senyora X li encanta estar al costat del seu marit les poques hores que passa a casa.

Kelly (1955) suggereix que en la depressió es dona un procés de constricció per tal d'excloure del procés de construcció els esdeveniments que provoquen ansietat, amb la qual cosa es limita l'àmbit perceptual a aquells fets que es poden construir còmodament. El resultat és un sistema rígid amb ben poques contradiccions. En els seus estudis, Sheehan operacionalitza aquest aspecte teòric de la depressió com una major consistència

lògica. I en els casos detallats que exposa (p.e. 1985b), es veu com són precisament les poques triades "desequilibrades" existents les que senyalen el conflicte vital existent.

Sheehan (1981, 1985a) ha demostrat experimentalment que el índex total de conflicte, calculat amb el programa CONFLICT (Slade i Sheehan, 1977), és significativament més baix en grups de pacients diagnosticats com depressius greus que en el grup de control. De força interès són també els seus estudis sobre la psicoteràpia de Construccions Personals per a depressius (1984a, 1984b), avaluada també amb aquest procediment (1985). Tot plegat posa de manifest una coherència teòrico-metodològica i una elegància, que és característica de molts dels desenvolupaments de la Psicologia de les Construccions Personals.

1.1.2.4.9 Consistència lògica i complexitat integrativa

William Chambers (1983; 1985a) ha presentat unes mesures que parteixen d'una anàlisi una mica diferent de les habituals. Per poder calcular aquests índexs cal emprar una graella, anomenada la graella coordinada, que pot partir de les dades de la graella o bé crear-se de forma independent, per bé que complementària.

La graella coordinada només treballa amb un dels dos components de la graella, en general els elements. És clar, però que l'investigador pot emprar com elements el que desitja. L'administració consisteix en prendre com a punt de partida un dels elements i efectuar un judici de similitud global entre la resta d'elements. Aquest judici es pot efectuar a partir de coeficients o mesures del grau d'associació entre construccions obtingudes per procediments estadístics (1.1.2.3.1) o bé demanar directament al subjecte, "Quin d'aquests elements s'assembla més a l'element χ ?". Una vegada s'ha obtingut una ordinació a partir d'aquest element de referència, que per definició assoleix el primer lloc en aquesta ordinació (és el que s'assembla més a sí mateix), s'agafa un altre element com a element de referència, i així successivament fins haver pres a tots els elements com a referents.

Fruit d'aquestes comparacions, tenim una matriu elements x elements de puntuacions de similitud, en la que en la diagonal hi ha sempre les puntuacions 1, i les parts superior i inferior de la matriu habitualment no són idèntiques. A partir d'aquest moment hi ha tres passos comuns per al càlcul de l'índex de consistència lògica i el de complexitat integrativa.

- 1) S'obté la matriu explícita de similituds
- 2) Es calculen les correlacions entre les fileres, que indiquen les puntuacions d'ordinació, amb la qual cosa s'obté la matriu de correlacions entre fileres (elements).
- 3) Es transforma aquesta matriu de correlacions en una matriu d'ordinacions, que s'anomena matriu implícita, atès que reflecteix la similitud implícita segons les correlacions.

A partir d'aquest moment hi ha dos passos que porten a l'índex de consistència lògica (a) i uns altres dos passos que porten a l'índex de complexitat integrativa (b).

4a) Es crea una matriu de diferències resultat de restar la matriu explícita de la matriu implícita. Les puntuacions negatives en aquesta matriu indiquen que el valor de l'element que correspon a aquella comparació s'ha subestimat, mentre que un valor positiu indica que s'ha sobrestimat.

5a) Se sumen per a cada element les puntuacions de la matriu de diferències anterior en fileres i columnes, cosa que proporciona una idea de la consistència lògica amb que s'ha comparat cada element. La suma de tots els elements dona l'índex global de consistència lògica.

4b) A partir de la matriu implícita de similituds es crea una matriu simètrica de diferències resultat de restar la part inferior de la matriu implícita de la part superior d'aquesta mateixa matriu.

5b) Es calcula la suma per fileres (o per columnes) per a cada element i s'obté la puntuació de complexitat integrativa per a cadascun. La suma de tots dona l'índex global de complexitat integrativa.

Chambers (1983) manifesta que l'anàlisi de la consistència lògica es basa en la suposició que els elements que l'entrevistat creu que són similars haurien de correlacionar de forma similar entre ells en la forma amb que s'assemblen a altres elements. Aquest segon aspecte ve operacionalitzat per la matriu de correlacions.

La significació psicològica d'aquesta mesura té a veure segons Chambers (1983) amb el cicle C-A-C (0.3.2.2.1). Si les construccions que la persona s'apropia en aquest cicle són lògicament consistents (puntuacions baixes en l'índex de consistència lògica) podran validar-se en la fase de control o experimentació. En canvi,

"Si una persona empra un sistema de construccions lògicament inconsistent, aleshores l'ansietat pot arribar a desenvolupar-se a causa de l'ús de prediccions contradictòries. Això podria portar a conflicte, incertesa, i frustració sobre quina construcció cal emprar per a una predicció. L'ús de construccions contradictòries significa, a més, que cap de les construccions pot ser falsejada o invalidada, atès que, tal com senyala Popper, la consistència lògica és necessària per posar a prova les hipòtesis. La construccions inconsistentes són ambigües i impliquen massa prediccions diferents. Per tant l'ús d'aquestes construccions podria menar a una invalidació del propi procés de predicció." (Chambers, 1983)

En el mateix estudi Chambers troba correlacions de la inconsistència lògica amb diversos factors del 16 PF de manera conclou així:

"Els resultats suggereixen que la persona lògicament inconsistent tendeix a desconfiar, ser aprensiva, preocupar-se, deprimir-se, tendeix a tenir ansietats alhora que és tensa i frustrada. També és tímida, confia poc en sí mateixa, li manca espontaneïtat i té una resposta emocional abundant." (Chambers, 1983)

En un estudi posterior, Chambers i Epting (1985) van trobar que la inconsistència lògica correlacionava positivament amb la mesura de neuroticisme en el *Eysenck Personality Inventory*. Chambers i Sanders (1984) van trobar també que aquesta mesura correlacionava significativament més en una mostra de pacients alcohòlics que en un grup control, la qual cosa dona suport a l'associació entre alcoholisme i conflicte.

En una altre investigació de caire diferent, Chambers i Stonerock (1985) van considerar que la sinceritat vé de la consistència lògica del Sistema de Construccions Personals de l'individu. El disseny incluïa un grup de subjectes que se'ls demanava ser sincers i un altre grup que se'ls demanava no dir sempre la veritat del que pensaven. Certament, aquest darrer grup va treure puntuacions que denotaven una construcció més lògicament inconsistent, amb diferències significatives amb l'altre grup.

Pel que fa a la complexitat integrativa, Chambers (1983) manifesta que la lògica d'aquesta anàlisi (operacionalitzada més amunt amb els passos 4b i 5b) es basa en la comparació de les matrius inferior i superior dels judicis que ha fet la persona. Una persona integrada de forma complexa presentarà poques diferències entre una i altra part de la matriu, mentre que una persona amb puntuacions altes en complexitat integrativa posseirà menys integració complexa.

Chambers (1983) relaciona també aquest índex amb el cicle C-A-C.

"La gent "apropiativa" acaba de forma prematura la fase de circumspècció. Tendeix a ser rígida i dogmàtica. Aquesta evitació de la construcció proposicional es caracteritza per persones que encaren la vida amb una actitud incrèdula. Són escèptics que es protegeixen a si mateixos de les complexitats potencialment amenaçants de la circumspècció fragmentant el seu món en categories i estereotips.(...)"

La complexitat integrativa ve donada per una elaboració àmplia de les construccions, un procés que requereix la circumspècció i l'ús de construccions proposicionals."

En aquest estudi Chambers (1983) va trobar que la complexitat integrativa baixa correlacionava amb alguns factors del 16 PF, de manera que la persones que tenien puntuacions altes en aquest índex (la qual cosa denota aquesta complexitat integrativa baixa) tendeixen a ser reservades i solitàries, rígides i escèptiques, alhora que més serioses, prudents i cautes. Els manca espontaneïtat i entusiasme. Segons aquest autor, els resultats donen suport a la idea que la apropiació, com a estil de construcció, es caracteritza per un pensament incrèdul i tancat. En un estudi posterior Chambers (1985g) considera que aquets resultats li permeten afirmar la complexitat integrativa és també una mesura de l'actitud crèdula. En un experiment amb dos grups de subjecte que havien de respondre a una graella coordinada, les persones a comparar variaven segons el grup. En el primer havien de ser persones que el subjecte compregués bé. En el segon, havien de ser persones de les que el subjecte desconfiés. Els resultats recolzen de forma moderada la hipòtesi.

Chambers (1985a) també compara les puntuacions en aquest índex en dos grups. Al primer se'ls demana que efectuïn els seus judicis de similitud en

la graella coordinada, en funció d'una dimensió, intel·ligència. Al segon grup se'ls demana que responguin en funció de dos criteris diferents, intel·ligència i introversió. A aquest segon grup, se'ls va explicar que Eysenck no havia trobat correlacions positives entre ambdues dimensions. Existia encara un tercer grup experimental consistent en respostes a l'atzar. Els resultats van donar suport a la hipòtesi que el grup que efectuava judicis més integrats, el primer, tindria puntuacions més baixes que el segon, i que aquest les tindria més baixes que el grup d'atzar.

Com es pot veure, la graella coordinada ofereix cert interès, i més tenint en compte que Chambers l'ha informatitzada pel que fa a l'elicitació i anàlisi, en el programa CIRCUMGRIDS (Chambers i Grice, 1986). També cal considerar però, que no s'han realitzat prou estudis com per copsar la significació diferenciada d'ambdues mesures, i Chambers, que pel moment ha estat gairebé l'únic en treballar-hi seriosament, no fa molt per aclarir-ho.

1.1.2.5) Interpretació psicològica II: Comparacions entre graelles

Aquesta és una àrea d'anàlisi sumament interessant i delicada tant pel que fa a la comparació de graelles d'individus diferents com a graelles del mateix individu en moments diferents. Es troben en aquest darrer cas les investigacions que avaluen el resultat de la intervenció psicoterapèutica en tornar a passar la graella emprada a l'inici del tractament en diferents moments del procés terapèutic i comparant-les.

Algunes d'aquestes investigacions s'han realitzat en psicoteràpia individual (p.e. Fransella i Adams, 1966; Dresser, 1969; Slater, 1976; Ben Tovim i Greenup, 1983; Caine, Wijsinghe i Winter, 1981; Catina, 1987; Sheehan, 1981; 1985a, b), altres en terapia grupal (p.e. Caplan et al., 1975; Watson, 1970b; 1972; Ryle i Lipshitz, 1976b; Fransella i Joyston-Bechal, 1971; Winter i Trippet, 1977; Fielding, 1975; 1983; Koch, 1983a; b; Watson i Doster, 1987) i altres en teràpia de parella (p.e. Ryle i Lipshitz, 1975; 1976a). En una revisió d'aquests estudis Winter (1985) fa ben palès l'interès de la comparació de graelles en el camp clínic.

Però tampoc aquest és un camp exempt de problemes. Sovint ens hem trobat amb clients que després d'un procés terapèutic no podien donar sentit a les construccions elicitades en la graella del principi del procés. Evidentment, això és un signe molt positiu des del punt de vista clínic però no permet la comparació de graelles.

Bannister i el seu equip, en les ja esmentades investigacions sobre els trastorns del pensament dels esquizofrènics, va dissenyar una mesura per estudiar la consistència del patró de construcció entre dues graelles idèntiques passades als mateixos subjectes d'un grup de normals i esquizofrènics amb un cert interval de temps. La consistència del grup de normals va resultar molt més alta que la del grup d'esquizofrènics i precisament va servir per discriminar entre el grup de persones que obtenen una puntuació baixa en l'índex d'Intensitat: la consistència baixa es correspon amb el pensament esquizofrènic extremadament laxe, mentre que la consistència alta es correspon amb els normals més "complexes". Vegem doncs, la lògica d'aquest càlcul.

Per a l'obtenció de l'índex de consistència es calculen les correlacions per a cada parell de construccions i s'ordenen de major a menor en cada graella. La consistència és el resultat de calcular el coeficient ρ entre les dues ordenacions. Realitzen aquesta tasca els programes GAB, TAGRA i CIRCUMGRIDS.

Dins del seu paquet de programes per a l'anàlisi de graelles (G.A.P.), Slater (p.e. 1976, 1977) va crear el programa DELTA que segueix un procediment diferent. De restar una graella a una altra obté una graella de diferències sobre la qual aplica l'anàlisi de components principals. També proporciona un coeficient global de consistència o fiabilitat, que segons informa el mateix autor (Slater, 1972) aporta uns resultats equivalents al coeficient de Bannister.

Existeixen un bon nombre de programes d'ordinador que realitzen altres tipus de comparacions entre graelles en aquest paquet. COIN analitza graelles que només comparteixen el nombre de construccions, SERIES obté una graella consens d'entre diverses i analitza els seus components principals;

i SEQUEL compara cada graella amb el promig obtingut pel programa SERIES. PREFAN extreu les comunalitats d'una sèrie de graelles aliniades només per elements i ADELA ho fa només per construccions.

També en el llibre de Thomas i Harri-Augstein (1985) es presenten tota la sèrie de programes del CSHL (Centre for the Study of Human Learning) de la Brunel University que realitzen tasques similars. Tot plegat és un bon exemple de la sofisticació informàtica que regna en aquesta àrea, i alhora un indicador de l'interès que pot despertar la comparació de graelles.

En unes investigacions recents en el camp de l'assessorament a entrenadors d'equips esportius (Martí, Feixas i Villegas, 1987; Feixas, Martí i Villegas, 1987), una part del disseny suposa fer un promig de les graelles de tots els membres de l'equip i comparar aquest promig amb la graella de l'entrenador. No es disposava però, dels sofisticats programes del G.A.P. i el promig es va realitzar amb una simple calculadora i el càlcul de l'índex de consistència amb el programa CIRCUMGRIDS.

Un dels camps de recerca on ha estat especialment útil la comparació de graelles és el terapèutic. A més dels esmentats més amunt, un altre mena d'estudis són els que comparen les prediccions que fa el terapeuta de les puntuacions del client (Rowe, 1971; Ryle i Lunghi, 1971; Rowe i Slater, 1976; Landfield, 1971) com a mesura de la socialitat del terapeuta; i també les prediccions entre parelles (Ryle i Breen, 1972b). L'esmentat CSHL ha estat pioner en l'aplicació de la comparació de graelles a l'assessorament empresarial (Thomas i Harri-Augstein, 1985). Es comparen les graelles d'un equip d'executius i se senyalen les àrees d'acord i les de desacord. Però principalment ho han emprat com a eina d'elecció en l'aprenentatge humà. Es tracta d'una nova concepció de la tecnologia de l'aprenentatge d'indubtable interès que s'està desenvolupant en aquest centre des de fa vint anys.

Tanmateix, com deiem al principi, és una àrea força delicada. No tenim cap garantia que la persona empri la mateixa construcció en una segona passació malgrat que l'etiqueta verbal sigui la mateixa. Encara es fa més problemàtic si li canviem les construccions o els elements. Aquest és un altre punt clau en la comparació de graelles. És difícilment justificable

teòricament comparar graelles amb diferents construccions i elements, malgrat que hi hagi programes d'ordinador per realitzar-ho.

Quan es tracta de comparar graelles de diferents subjectes, la cosa es complica encara un xic més, i ens aboca a un carreró que només té una sortida: les construccions proporcionades per l'investigador. El camp de recerca així, es desplaça de la significació individual a la comunal.

A la pàgina següent es pot veure un quadre on s'especifiquen les aplicacions dels programes més emprats tant en l'anàlisi de graelles individuals com en la comparació de graelles. Per a una visió més simplificada del quadre, s'ha considerat el paquet GAB en la seva totalitat d'aplicacions, i també els programes de l'esmentat CSHL com si es tractés d'un paquet, malgrat que s'hagin introduït també els programes pioners d'ambdós grups, l'INGRID i el FOCUS respectivament, pel seu ús massiu i diferenciat del paquet.

Per altra banda, s'ha optat per no especificar cadascuna de les possibilitats diferencials de comparació de graelles que s'han comentat més amunt. Això comportaria ampliar innecessàriament el quadre. S'hi ha inclòs també el càlcul manual (amb calculadora) sempre que això suposi un esforç raonable i pensant en graelles de mides relativament petites. Considerant el nombre d'aplicacions que pot realitzar cada programa, és sorprenent observar com el procediment manual, amb les limitacions ja esmentades, és el que pot realitzar més aplicacions.

D'entre els programes, són els moderns G-PACK i CIRCUMGRIDS els que realitzen més aplicacions. No obstant la seva sofisticació, estan dissenyats per a ordinadors personals, i requereixen poca memòria (320k). Tenint en compte la rapidesa amb que aquest tipus d'ordinadors substitueixen, progressivament als micro-ordinadors, podem anticipar que aquests programes substituiran ja molt aviat als tradicionals GAB i INGRID.

QUADRE D' APLICACIONS DELS PROGRAMES PRINCIPALS

	Manual	1964	1972	1976	1976	1977	1981	1983	1985	1985	1986	1987	1987	Total
Elicitació de construccions i elements	X					X			X	X		X	X	6
Anàlisi factorial no-paramètrica	X	X												2
Anàlisi de Components Principals			X		X					X	X	X	X	6
Anàlisis factorials complementaris											X	X		2
Mètode de l'àncora	X							X		X				3
Focalització de les dades	X			X					X	X		X	X	6
Altres anàlisis i agrupaments												X		1
Escalament multidimensional							X							1
Índex d'Intensitat	X										X			2
Índex d'Ordinació	X										X	X		3
Comparació entre graelles	X				X			X	X		X			5
Total	7	1	1	1	2	1	1	2	3	4	5	6	3	

* * * * *
 * * * * * REPGRID
 * * * * * G-PACK
 * * * * * CIRCUMGRIDS
 * * * * * FLEXIGRID
 * * * * * CSHL (Paquet)
 * * * * * GAB/TAGRA
 * * * * * HOMALS
 * * * * * PEGASUS
 * * * * * GAP (Paquet)
 * * * * * FOCUS
 * * * * * INGRID
 * * * * * J.V. Kelly
 Manual

1.1.2.6) Interpretació psicològica III: Anàlisi qualitativa del protocol

Encara que no s'hagués desenvolupat cap dels procediments d'anàlisi descrits en els apartats anteriors, la graella proporcionaria ja prou informació valuosa com per aconsellar el seu ús, almenys en el camp clínic. A continuació s'exposen una sèrie d'aspectes a observar del propi protocol de la graella una vegada completat per la persona. Els primers d'aquests aspectes van adreçats a l'anàlisi de les construccions elicitades mentre que el darrer té a veure amb l'anàlisi dels elements.

1.1.2.6.1) *Nombre i varietat de les construccions elicitades*

Pot ser indicatiu de la capacitat de discriminació de la persona el nombre de construccions que subministra a partir d'un nombre determinat d'elements i comparacions. Per exemple, en el cas Ricard, diverses comparacions remetien a les mateixes construccions ja formulades. Semblava com si la persona no en tingués més. Això es reflecteix amb el nombre reduït de construccions elicitades (7 construccions per 10 elements). Aquesta observació pot generar la hipòtesi que en Ricard té poca capacitat per "filar prim" i per copsar la diversitat de matisos que existeixen en les relacions humanes. En canvi, el cas Robert, presenta tretze construccions (amb el mateix nombre d'elements atès que l'element "Ideal" no es va utilitzar a l'hora de l'elicitació) la qual cosa suposa una major capacitat per captar aquests matisos i discriminar més. De fet, ja hem comentat com Crocket (1965) emprà el nombre de construccions com a índex de la complexitat cognitiva.

Pel que fa a la varietat, val a dir que s'observa el tipus d'aspectes que cobreixen les construccions. Es mira si es reflecteixen o no les qüestions afectives, de poder, de sociabilitat, de competència professional, intel·lectual, etc... Tot això és clar, en relació al problema que presenta la persona.

1.1.2.6.2) Grau de comunalitat de les construccions

Les construccions estan representades per etiquetes verbals. La significació comunal d'aquestes etiquetes en una comunitat lingüística determinada ve donada pel diccionari. Es tracta de veure si la persona presenta i utilitza construccions de manera similar a la majoria de les persones del seu context cultural i socioeconòmic, o bé són construccions molt idiosincràtiques i característiques d'aquella persona.

En el cas Ricard, ens trobem amb la construcció *Amoros*-"*Carinyos*". Probablement, per a la majoria de les persones aquests dos adjectius no constituïrien extrems de pols oposats sinó que, en cas que co-existissin en el repertori d'una persona, serien pols de construccions diferents però molt correlacionades entre sí. En una anàlisi simple de l'ús que fa en Ricard d'aquesta construcció es pot observar que li serveix per discriminar entre els seus pares ("*carinyosos*") i la seva parella (*amorosa*). En l'anàlisi posterior de les dades serà interessant seguir la pista d'aquesta construcció per tal de veure amb quines altres construccions es relaciona. Això ens donarà una idea del sentit que tenen per a aquesta persona aquests termes.

Les construccions molt idiosincràtiques generalment suposen dificultats per jugar rols socials significatius amb altres persones, atès que tal com Kelly defineix els rols poden ésser jugats per persones que construeixin d'una manera similar. Les construccions que realitzen els esquizofrènics són veritablement idiosincràtiques i denoten un allunyament de les pautes de comunalitat del seu entorn. Tanmateix, aquestes construccions idiosincràtiques poden tenir el seu origen en el context familiar (o bé en qualsevol altre context que suposi un conjunt de persones). Procter (1978, 1981) postula l'existència de construccions característiques del sistema familiar i ho compara amb el concepte de mite familiar de Ferreira (1963). D'acord amb l'enfocament sistèmic-comunicacional no seria estrany que la idiosincràcia de les construccions de l'esquizofrènic tingués relació amb les construccions del seu sistema familiar.

El tema de la comunalitat de les construccions posa de manifest que l'entrevistador ha de tenir certa informació prèvia a l'hora de passar una

graella a una persona i pertànyer, o bé conèixer, el seu context socio-econòmic i cultural.

1.1.2.6.3) Alternatives conductuals que ofereixen les construccions

Un paràmetre força interessant a observar són les possibilitats de conducta que és capaç d'oferir un sistema de construccions determinat. Cal recordar que les construccions són avingudes psicològiques al llarg de les quals la persona es pot moure. Kelly posa l'exemple d'un home que construïa les seves relacions personals com *amable vs. agressiu*. Si els esdeveniments el forçaven a canviar la seva habitual conducta *amable*, aleshores apareixia amb facilitat l'*agressivitat*.

En el cas Robert, trobem la construcció *Afecció intel.lectual vs. Preocupacions de subsistència* de manera que suggereix la hipòtesi que una persona construïda sota el pol *Afecció intel.lectual* no pugui guanyar-se la vida ni preocupar-se per fer-ho. Part del problema d'en Robert per motivar-se a trobar una feina rau en aquesta construcció.

1.1.2.6.4) Anàlisi de contingut de les construccions

Ha estat força emprat l'anàlisi del contingut de les construccions, per la qual cosa s'han utilitzat diversos sistemes de categories. Hem considerat que algunes d'aquestes categories de contingut són àmplies mentre que altres són concretes. Les primeres fan referència al tòpic general de la construcció, sense entrar en aspectes concrets o conatius. Les segones fan referència a una àrea de construcció determinada i discriminen a nivell força concret entre les construccions d'aquella àrea.

A continuació presentem esquemàticament aquests sistemes de categories:

- *Sistemes de categories de contingut ampli*

a) La classificació de Brierley (1967)

1. Construcció de parentiu
2. Construcció de rol social
3. Construcció d'aparença
4. Construcció conductual
5. Construcció de personalitat
6. Construcció literal

b) La classificació de Little (1968)

1. Construcció psicològica
2. Construcció física
3. Construcció de rol

c) La classificació de Barrat (1977)

1. Construcció d'aparença o física
2. Construcció de rol social
3. Construcció conductual
4. Construcció de personalitat

d) La classificació de Duck (1975)

1. Construcció física
2. Construcció de rol
3. Construcció factual
4. Construcció psicològica
5. Construcció interaccional

e) La classificació de Feixas (1986)

1. Construccions valoratives
2. Construccions relacionals
3. Construccions figuratives
4. Construccions superficials
5. Construccions conductuals

- *Sistemes de categories de contingut concret*

a) El sistema de Landfield (1971)

b) El sistema de McPherson et al (1970)

c) El sistema de Neimeyer, Fontana i Gold (1984)

d) El sistema de Torras, Villegas i Feixas (1987)

a) *La classificació de Brierley (1967)*: Aquesta tipologia va dissenyar-se per estudiar el desenvolupament de les Construccions Personals a través de la infància i adolescència. Es tracta de sis categories, algunes bastant específiques. La construcció de parentiu basa la seva discriminació en el parentiu de l'element personal (p.e. *cosí, germana, etc...*). Sembla ser que el seu pes percentual disminueix amb l'edat però no significativament. Les construccions de rol social (p.e. *amic, mestre, etc..*) que coincideixen amb les derivades de títol de rol de Hunt exposades a 1.1.2.2, i les d'aparença (p.e. *vestit modern-clàssic*) decreixen percentualment amb l'edat de forma significativa. Són també les que empen predominantment els nens de set anys. Les construccions conductuals (p.e. *juga al carrer després de l'escola-se'n va a casa*) són les més freqüents en nens de deu anys. Les construccions de personalitat (p.e. *poderós-feble, sociable-tancat, etc...*) són emprades conjuntament amb les conductuals de forma gairebé exclusiva pels nens de tretze anys. Les construccions literals (p.e. *construir similitud en funció del nom*) disminueixen clarament amb l'edat.

b) *La classificació de Little (1968)*: és molt més simple que l'anterior i va servir també per investigar l'evolució de les Construccions Personals en el desenvolupament. Les construccions psicològiques coincideixen amb les de personalitat de Brierley; les construccions físiques coincideixen amb les d'aparença; i les construccions de rol engloben les de rol social i les conductuals de Brierley. En aquesta classificació les literals i de parentiu de Brierley no es contempnen. Tanmateix, ambdós, Brierley i Little, troben resultats similars:

- (1) les construccions psicològiques (Brierley: personalitat) i les de rol (Brierley: conductuals) augmenten amb l'edat.
- (2) les construccions físiques (Brierley: parentiu, aparença i literals) disminueixen amb l'edat.
- (3) les noies empen més aviat i amb més proporció les construccions psicològiques (Brierley: personalitat) que els nois.

c) *La classificació de Barrat (1977)*: Aquest autor va investigar també el desenvolupament de les Construccions Personals i es diferencia dels anteriors no només per emprar un sistema de classificació propi sinó pel fet d'emprar una mostra americana (les de Brierley i Little eren

angleses). La categorització que fa pot considerar-se una versió reduïda de la de Brierley i Little: (1) les construccions d'aparença o físiques; (2) les construccions de rol social; (3) les construccions conductuals; i (4) les construccions de personalitat. Mereix ésser destacat el fet que aquest autor informa d'una fiabilitat entre observadors de 0,91, la qual cosa no deixa de donar certa solidesa a la classificació.

d) *La classificació de Duck (1975)*: Va ésser emprada en l'investigació amb adolescents i es deriva principalment de les classificacions de Brierley i Little, a excepció de la categoria de construccions factuais que es deriva de la classificació de Landfield (1971) que s'exposa més endavant. Aquesta categoria fa referència a les construccions que descriuen altres persones en termes objectivament constatables (p.e. *casat, solter,...*) i només els relacionats amb l'aparença física. Manté les categories de Little de construccions físiques, psicològiques i de rol, i a més va afegir la seva pròpia categoria: les construccions d'interacció. Són les que focalitzen en la conducta d'interacció social cara-a-cara (p.e. *timid amb la gent-parlador*). Duck també va trobar una fiabilitat significativa a l'hora d'aplicar el seu sistema de categories.

Els resultats coincideixen bàsicament amb els dels autors anteriors, però abasten també l'adolescència. Sembla que als dotze anys encara hi ha un predomini significatiu de les construccions físiques sobre les altres a excepció de les construccions factuais en totes les edats (encara que el percentatge decreixi en augmentar l'edat). Als catorze anys les construccions psicològiques han superat les físiques, les d'interacció i les de rol. Duck (1975) obté resultats diferents de Little i Brierley pel que fa al sexe. No troba les diferències que hi troben ells. Tanmateix, la major contribució de Duck ha estat l'ús que ha fet de les categories per demostrar que diversos tipus de construccions influeixen en la formació d'amistat en diferents edats (Duck, 1973; 1975).

e) *La classificació de Feixas (1986)*. Es tracta d'un intent de classificació que consta de cinc categories generals que pretenen integrar aspectes de les classificacions anteriors.

Les **construccions avaluatives** són les més freqüents quan es treballa amb elements personals. Constitueixen una dimensió valorativa de la persona en atribuir característiques de la personalitat d'un altre persona (p.e. *alegre-trist, agradable-aspre, etc...*). Coincideix amb les de personalitat de Brierley i les psicològiques de Little.

Les **construccions relacionals** denoten la construcció que fa l'individu d'una relació. és el tipus de construccions que es pretenen obtenir amb els elements relacionals (vegeu 2.2.2). Amb elles el subjecte de construcció no és una persona sinó la relació entre dues persones (p.e. *jo-mare, jo-marit, jo-sogre,...*). Tanmateix, sovint surten també quan els elements són rols unipersonals. En aquests casos la persona defineix com se sent tractada per la persona representada per l'element o bé manifesta algun sentiment que té cap a ella (p.e. *m'agrada-no m'agrada, l'estimo-l'odio, m'escolta-no s'interessa per mi,...*).

Les **construccions de figura** es defineixen com un eix o dimensió de judici constituïda pel conjunt de característiques que representa una persona determinada (p.e. *com la mare-diferent a ella, com jo-diferent a mi,...*). La utilització d'aquest tipus de construccions té el seu origen en la noció kellyana de **simbolisme** (qualsevol element dins de l'àmbit de conveniència d'una construcció pot arribar a representar-la). L'ús d'una **figura simbolitzadora** pot esdevenir útil en el camp de la psicologia clínica, i és tret característic del treball amb nens i adolescents.

Tanmateix, Mair (1967b) molt encertadament ha cridat l'atenció sobre les construccions d'aquest tipus, atès que poden aplicar-se als elements en sentits molt diversos, cada un dels quals implicaria un pol de contrast diferent. De la mateixa manera que en termes experimentalistes es parla de "variables omnibus" (variables que porten anuades -incubades- en el seu sí moltes altres) es podria parlar de "construccions omnibus".

Les **construccions superficials** fan referència a una característica fàcilment objectivable per qualsevol observador. En fer-la, la persona no és "mulla". Poden ser de caire situacional, físic, genèric, etc... (p.e. *són de la mateixa ciutat, té els ulls blaus, catòlic,...*) i sovint es fa difícil obtenir-

ne l'oposat. Aquesta categoria és molt àmplia, inclou les construccions situacionals i superficials de Hunt (1951); les de parentiu, rol, aparença i literals de Brierley; les físiques i de rol de Little (1968); i es basa en el sentit ampli de les construccions factuais de Landfield (1971) emprades de forma més limitada per Duck (1975).

Dependrà dels objectius de la invetigació l'admetre aquestes construccions o bé el desestimar-les i demanar-li al subjecte construccions alternatives. Per exemple, en una graella amb elements personals on ens interessa copsar com la persona estructura el seu món de relacions personals és probable que acabem exclouent aquest tipus de construccions a no ser que esbrinem que tenen una significació especial per al subjecte, és a dir, que són eixos discriminators importants. En canvi, çpoden haver-hi casos en que precisament ens interessin aquest tipus de construccions (p.e. Honikman, 1976; Maciá, 1979; Huici i Maciá, 1981; Maciá i Huici, 1986).

Les construccions conductuals tenen implicacions sobre la conducta que realitzarà la persona (p.e. *es relaciona amb altres/es tanca en sí mateixa, s'adapta bé al treball/no funciona,...*). Quan Kelly comentava que les construccions poden esdevenir les avingudes per on pot donar-se la conducta, es referia en el seu sentit més específic a aquestes construccions. Tot i que es tracta de construccions bastant subordinades, en general presenten interès quan s'acosten al motiu de consulta. En trobar-nos amb aquest tipus de construccions en el camp clínic ens interessa esbrinar les construccions supraordinades que governen les conductes "problema", especialment les construccions nuclears (referides al self). Brierley (1967) i Barrat (1977) ja van emprar aquesta categoria, i en certa mesura també Duck (1975) en les seves construccions interaccionals.

- *Sistemes de categories de contingut concret*

a) *El sistema de Landfield (1971)*. Aquest autor va desenvolupar un sistema que comprèn 22 categories de contingut, alguna de les quals pot prendre dos valors, positiu i negatiu. En total sumen 32 categories. El sistema de categories es presenta com a resultat de diversos anys de treball, i després d'haver eliminat les categories que denotaven un

percentatge d'acord entre-jutges inferior al 62%. Entre els jutges hi havia experts i persones no entrenades que únicament havien estudiat el manual de classificació però no tenien coneixements en Psicologia. La mitjana d'acord entre les categories és del 80%. Seguidament es presenta un llistat de les categories amb el percentatge d'acord obtingut i un exemple:

Categoria	Exemples	%
Interacció Social Activa	divertit, extrovertit, agressiu	89
" " Passiva	casolà, introvertit, retret	71
Energia Alta	agressiu, independent, ambicions	87
" Baixa	calmat, relaxat, indiferent	88
Organització Alta	compromès, competent, compulsiu	76
" Baixa	caòtic, confus, fluctuant	70
Autosuficiència Alta	independent, madur, líder	69
" Baixa	sent. inferioritat, influenciable	70
Status alt	ambicions, ric, busca-èxits	79
" baix	gandul, vague, pobre	78
Descripció factual	barceloní, cosí, mestre	79
Intel.lecció Alta	intel.ligent, brillant, savi	94
" Baixa	estúpid, curt, analfabet	84
Auto-referència	amic meu, m'agrada, germà meu	86
Imaginació Baixa	concret, dogmàtic, realista	75
Obertura a alternatives	obert, visió àmplia	75
Tancament a alternatives	conservador, dogmàtic, tancat	75
Sexualitat	atractiu, "sexy", sensual	83
Moralitat Alta	bona persona, lleial, sincer	80
" Baixa	dolent, degenerat, egoista	68
Aparença externa	maco, sembla vell, cabell ros	62
Arousal emocional	agitat, angoixat, entusiasta	95
Egoisme Alt	autoritari, dominant, egocèntric	87
Tendresa Alta	considerat, gentil, dolç	87
" Baixa	fred, dur, insensible	83
Orientat al passat	de bona família, infància feliç	100
" al futur	creu en el canvi, optimista	82
Implicació Alta	compromès, interessat, dedicat	70
" Baixa	reservat, apàtic, asocial	85
Qualificadors extrems	mai, sempre, crònic, massa	78
Bon Humor	simpàtic, graciós, fa riure	82
Mal Humor	agre, queixós, mal-carat	80

Com es pot veure a partir d'alguns dels exemples presentats, el sistema de categories no és exclusiu, i tampoc és exhaustiu atès que hi ha categories que s'han eliminat pel fet de no aportar un índex d'acord inter-jutges suficient. Tot i que aquest és el sistema de categories més citat en la literatura, de fet no ha estat gaire emprat. Concretament Fransella (1972) informa que en intentar aplicar-lo a una mostra anglesa li apareixen

frequències ben diferents a les presentades per Landfield (1971) i va trobar força dificultats per encaixar algunes expressions a les categories.

En canvi, el seu ús va resultar prou interessant en la investigació que ja hem esmentat de Sheehan (1981). Es van comparar segons aquest sistema de classificació el contingut de les categories de les construccions elicitades de pacients depressius abans del tractament, després del tractament, i d'un grup control. Els resultats, com es pot veure seguidament, són consistents amb la millora obtinguda pels pacients (mesurada per altres instruments).

Grup de pacients depressius n=16

1ª Graella (abans del tractament)

2ª Graella (post-tractament)

Ordre	Categoria	%	Ordre	Categoria	%
1 ^{er}	Energia baixa	14.37	1 ^{er}	Energia alta	13.07
2 ^{on}	Arousal emocional	10.00	2 ^{on}	Interacció Social Activa	11.50

Grup de control (normals) n=16

1ª Graella

2ª Graella

Ordre	Categoria	%	Ordre	Categoria	%
1 ^{er}	Interacció Social Activa	21.25	1 ^{er}	Interacció Social Activa	14.00
2 ^{on}	Energia alta	12.50	2 ^{on}	Energia alta	12.50

No obstant la utilitat d'algunes de les aplicacions, a parer nostre, el sistema presentat per Landfield (1971) no és més que un intent provisional. No només necessita validació inter-cultural sinó que cal reformular alguns aspectes, al nostre entendre, problemàtics. Barreja aspectes formals i de contingut; presenta categories que poden qualificar a altres (p.e. "qualificadors extrems"); barreja elements i construccions (p.e. "autoreferència" pot ésser entesa com una construcció relacional segons la classificació de Feixas, 1986) i el solapament és excessiu, de manera que elements prototípics d'una categoria poden ser-ho també d'una altra. En síntesi, hi ha motius que expliquen el poc ús que ha tingut el sistema de categories de Landfield (1971), però és el primer intent d'una classificació de contingut àmplia i concreta.

b) *El sistema de McPherson et al. (1970)*. Aquest sistema es va desenvolupar per estudiar les construccions elicitades de pacients esquizofrènics amb manca de resposta emocional. Es van emprar com a elements fotografies de gent, per la qual cosa es pot considerar una àrea de construcció interpersonal. Es va trobar que aquests pacients proporcionaven significativament ($p < 0.01$) menys construccions dins la categoria "Personalitat i estat emocional" que altres pacients amb menys carències:

<u>Categoria</u>	<u>Correlació tau</u>
1) Activitat	-0.02
2) Posició corporal	0.26
3) Física	-0.08
4) Personalitat i estat emocional	-0.47
5) Edat	0.02
6) Nacionalitat	0.15
7) Ocupació	0.06
8) Vestit	0.06
9) Irrellevant	0.12
10) Història i aparença de la fotografia	0.32
11) Tècnica de la fotografia	0.08
12) Refusa contestar	-0.24

En un estudi posterior (McPherson, 1972) es va demostrar que aquells esquizofrènics que empren una proporció més gran de construccions "psicològiques" (4) en descriure fotografies presenten significativament ($p < 0.01$) més símptomes neuròtics-psíquics que la resta que manifesten més símptomes somàtics.

Tot i els bons resultats d'aquests estudis, aquesta classificació té un àmbit d'aplicació limitat (algunes categories estan completament vinculades a la naturalesa dels elements, les fotografies). Per altra banda, no disposem de dades sobre la fiabilitat entre jutges del sistema de categories, ni de si és exclusiu o exhaustiu.

c) *El sistema de R. Neimeyer, Fontana i Gold (1984)*. Aquest sistema de categories té un àmbit d'aplicació molt concret: la construcció del tema de la mort. Forma part d'una línia de recerca molt més àmplia, ja esmentada breument en parlar del sentiment d'amenaça (0.3.2), que ha emprat com a instrument principal d'avaluació un tipus de graella anomenat *Threat Index*

(índex d'angoixa de mort) que utilitza situacions relacionades amb la mort per elicitar les construccions. Exemples d'aquestes situacions són "Descobreixes que tens leucèmia i només et queden unes setmanes de vida"; "La teva àvia ha mort mentre dormia"; "Deixen morir un nadó genèticament deformat en un hospital"; "Un pacient terminal mor després de mesos de dolor insuportable";... Les construccions obtingudes a partir d'aquests elements tenen un contingut fortament relacionat amb el tema de la mort.

Independentment de l'anàlisi de les dades de la matriu d'aquestes graelles i dels índexs de mesura obtinguts en aquesta recerca (Krieger, Epting i Leitner, 1974; Rigdon, Epting, Neimeyer i Krieger, 1979; Warren i Parry, 1981; Neimeyer, Dingemans i Epting, 1977; i principalment el recull d'investigacions presentat a Epting i Neimeyer, 1984), Neimeyer, Fontana i Gold van creure necessari desenvolupar un sistema de categories per a l'anàlisi de les construccions relacionades amb la mort.

En un primer intent es van desenvolupar dinou categories a partir de les 1.140 construccions elicitades de 38 estudiants. Posteriors revisions basades en el judici de tres jutges independents van donar lloc al sistema actual de vint-i-vuit categories. Per tal de verificar aquest sistema de categories, uns altres dos jutges (entrenats per un període de quatre hores) van codificar un segon conjunt de 1.025 pols de construccions elicitades d'una mostra de 31 estudiants. Seguidament es presenten els percentatges d'acord entre jutges de les vint-i-cinc categories que, finalment, componen el sistema. Tres de les antigues categories (3a emoció positiva, 4a alta acceptació i 9b certesa baixa) van ésser eliminades atès que el percentatge d'acord era inferior al 70%. Les categories acceptades tenen un percentatge d'acord del 87,05%, el qual sembla suficient per considerar aquest sistema de categories.

<u>Categoria</u>	<u>Exemples</u>	<u>%</u>
Finalitat amb sentit	útil, té un motiu, benedicció	100,0
" sense sentit	sense cap finalitat, antinatural	194,1
Avaluació positiva	desitjable, raonable, normal	86,6
" negativa	desfavorable, horrible, cruel	73,2
Estat emocional negatiu	desesperant, trista, penosa	78,8
Acceptació baixa	traumàtica, decebedora, pèrdua	81,4
Comprensió alta	raonable, causa coneguda	81,0
" baixa	"no m'entra al cap", desconeguda	82,4
Sofriment alt	dolorosa, torturant, fereix	78,3
" baix	gentil, pacífica, humana	93,3
Implicació personal alta	pèrdua personal, proper a mi	80,6
" personal baixa	llunyana, impersonal, distant	87,5
Expectació temporal	coneguda amb antelació, llarga	93,5
No expectació	sobtada, sorprenent, de cop	90,3
Certesa alta	sense esperança, qüestió de temps	85,7
Existència	salvació, encara viu, ha canviat	76,5
No existència	la fi, deixa d'existir	79,0
Elecció	evitable, suïcidi, s'ho buscava	91,3
No elecció	accidental, destí, casual	87,5
Especificitat	única, singular, rara	88,9
Generalitat	passa a tothom, comú, abstracte	92,3
Impacte alt	xocant, greu, seriós	100,0
" baix	acceptable, trivial, abstracte	93,8
Causalitat sabuda	suïcidi, càncer, atac de cor	82,6
Causalitat ignorada	no causa física	100,0

Com en el sistema de Landfield (1971), en aquesta classificació també es dona solapament entre les categories. Per altra banda, també hi ha categories excluses, com ja hem dit, a causa del baix acord entre jutges. Aquest sistema tampoc és, doncs, ni exhaustiu ni exclusiu, amb els problemes que això suposa. Els autors són conscients d'aquesta limitació del sistema i com a solució recomanen "parsimònia a l'hora d'atorgar una puntuació múltiple".

d) *El sistema de Torras, Villegas i Feixas (1987)*. Aquest sistema va ésser concebut per a l'anàlisi de les construccions elicitades a 44 estudiants de magisteri en el moment d'acabar la seva formació universitària. Els elements emprats per a l'elicitació eren mestres coneguts pels estudiants, per tant l'àrea de construcció està centrada en el rol de mestre. El total de construccions elicitades va ser de 308. Hi ha quatre categories generals, algunes tenen subcategories. Les podeu veure seguidament:

<u>Categoria/Subcategoria</u>	<u>Exemples</u>	<u>%</u>
Qualitats personals	càlid, pacient, optimista	25,9
Interacció		26,6
Relació simètrica	comprensiu, empàtic	16,5
Relació asimètrica	estricte, tolerant, dominant	10,1
Ensenyament		28,5
Nivell d'execució	explica clar, tècnica moderna	11,6
Motivació i creativitat	original, motivador, avorrit	10,0
Planificació	organitza bé la classe	3,8
Avaluació	objectiu, parcial	2,9
Aptitud professional		18,8
Vocació	interès, gaudeix treballant	9,4
Competència professional	competent, capaç, entès	7,1
Innovació	mètodes convencionals, moderns	2,2

L'anàlisi dels resultats posa de manifest que la majoria de les categories amb què els mestres són construïts tenen poc a veure amb els mètodes tradicionals de formació de mestres, ja que aquests atorguen poca importància als aspectes personals (les primeres categories) en els curricula universitaris.

D'aquests sistemes de categories, el de Landfield (1971) és el que té una pretensió més àmplia, atès que els altres es redueixen a un àmbit concret. Tanmateix, com afirmen Francella i Bannister (1977),

"El que ha fet Landfield (1971) és posar en marxa el corolari de comunalitat (...). Però, l'ús d'etiquetes verbals similars no significa necessàriament similitud de construcció."

Aquesta afirmació ens prevé de la complexitat, no només pragmàtica, sinó també teòrica dels sistemes de classificacions. Esdevé així especialment indicada per concloure aquest apartat sobre els sistemes de classificacions del contingut de les Construccions Personals.

1.1.2.6.5) Anàlisi dels elements

Segons el tipus de disseny s'inclouran un o altre tipus d'elements. Per tant, només es poden donar unes línies generals i exemples. Sovint és

recomanable incloure l'element ideal (p.e. jo-ideal) per veure quin tipus de construcció s'empra amb aquest element i comparar-lo amb el que seria l'element real (p.e. jo-real).

Un exemple d'investigació, en el camp de la psicologia educativa, on s'ha emprat com a eina d'anàlisi aquesta comparació, ha estat la recentment esmentada de Torras, Villegas i Feixas (1986, 1987) on es comparen les puntuacions obtingudes per a l'element *mestre-ideal*, l'element *mestre-rebutjat* i l'element *jo-com-a-mestre* en una població de 44 estudiants de magisteri en el moment d'acabar els seus estudis i pràctiques a l'escola de Magisteri de la Universitat de Barcelona.

Tornant al camp clínic, han estat els estudis generats per Norris i Makhlouf-Norris (1976, Makhlouf-Norris i Jones, 1971; Stainley, 1985) els que han desenvolupat la mesura de *auto-alienació* a partir d'obtenir la distància entre els elements *self-real* i *self-ideal*. A més, aquests autors grafiquen la resta d'elements i prenen aquests dos elements com a eixos formant una disposició gràfica que anomenen *self-identity plot*.

En els seus estudis sobre la identificació, Jones (1954, 1961) se centrava en la comparació entre l'element *jo* amb la resta d'elements. La seva hipòtesi és que hi ha una tendència general en les persones a identificar-se amb els altres en el sentit de veure's a si mateix més aviat semblant que diferent de la resta d'elements de la graella. Aquesta hipòtesi ha estat confirmada i posteriorment molt desenvolupada per Adams-Webber (1979c, 1981a, b; 1985; Adams-Webber i Davidson, 1979), qui ha trobat també la proporció de la "secció d'or" en aquest contrast, tal com s'ha explicat quan hem comentat el corolari de dicotomia.

La inclusió en el disseny de graella d'alguns elements, com per exemple l'abans esmentat jo-ideal, jo-tal com em veuen els altres; o bé altres elements específics per a casos concrets com per exemple jo-en estat de gestació, jo-quan sigui mare, jo-quan quequejo, jo-quan prenc heroïna, jo-quan perdo el control de mi mateix,; o bé relacionats amb un procés de tractament (jo-abans del tractament, jo-després del tractament, jo-quan

estic al grup,...). Això pot oferir possibilitats interessants d'interpretació a partir de la comparació de les puntuacions entre els elements.

Un tipus de graella anomenat "Graella d'Auto-percepció Múltiple" consisteix en considerar com a elements *jo-tal com em veu* χ , sent χ una llista de rols familiars i altres persones significatives. D'ací es pot calcular un índex de diferència entre auto-percepció i hetero-percepció percebuda, d'indubtable interès psicològic. En els estudis abans esmentats de Sheehan (p.e. 1981, 1985a, b) amb pacients depressius, aquest tipus de graella va resultar molt útil per detectar molts casos en que el conflicte se situava en l'àrea de la percepció interpersonal.

Una altra possibilitat és allò que a Feixas (1986) anomenem **anàlisi de la trajectòria relacional** de l'individu. Es tracta d'incloure al disseny els elements pare, mare, i totes les parelles anteriors (o persones de les quals el subjecte s'ha enamorat), així com la parella actual. La comparació seqüencial de la construcció d'aquestes persones pot aportar, en molts casos, una informació d'indubtable valor clínic.

Acabarem amb unes consideracions generals sobre l'anàlisi qualitativa de les graelles. Cal tenir present que quan algú s'enfronta a la tasca d'interpretar una graella emprà la seva pròpia experiència, les seves pròpies Construccions Personals per donar-hi sentit. Això rep una forta influència de les nostres construccions professionals, les quals són diferents si s'és psicòleg, psiquiatre, metge, logopeda, terapeuta ocupacional, mestre o capellà. I molt especialment influiran sobre aquesta interpretació les nostres construccions teòriques.

Tot i que les graelles han estat desenvolupades dins del marc de la Psicologia de les Construccions Personals, en tractar-se d'una tècnica pot ésser emprada des de diferents perspectives teòriques, i de fet així ho han fet diversos autors. Patrick Slater ha estat un dels qui més ha defensat l'ús de la tècnica de forma independent a la teoria. Tot i que ha tingut un bon nombre de seguidors que han emprat com ell la tecnologia de graella i el paquet de programes G.A.P., com per exemple Anthony Ryle i els seus col.laboradors que no participen del moviment de les Construccions

Personals i empren un marc psicoanalític-cognitiu (o per altra banda l'estudi de Knowles i Purves (1965) des de la teoria de l'aprenentatge), la majoria de persones d'altres orientacions intenten un cert grau d'integració entre la seva orientació i la Teoria de les Construccions Personals. Un exemple destacat n'és el treball de Harry Procter i els seus intents integradors amb l'enfocament sistèmic.

El que no podem és estar d'acord amb l'afirmació de Rivas i Marco (1985) que "una gran part dels usuaris de la graella no estan adscrits als supòsits de la Teoria de les Construccions Personals". Això no es reflecteix en el nombre de publicacions ni es pot copsar en els ambients dels darrers congressos internacionals. Es pot afirmar que hi ha un bon nombre de tendències integradores amb altres teories constructivistes en un intent per elaborar i desenvolupar més la Teoria de les Construccions Personals, però també que un gran percentatge dels usuaris de la graella parteixen dels supòsits constructivistes d'aquesta teoria i fonamenten teòricament els seus estudis dins del marc de la Psicologia de les Construccions Personals.

1.1.2.7) Fiabilitat

és inexcusable parlar dels criteris de bondat en qualsevol prova psicològica. Tanmateix, això esdevé una tasca sumament complexa en la tècnica de graella. Es tracta d'una forma d'avaluació que pot prendre diversitat de formes, cadascuna pot tenir una validesa i fiabilitat diferent. Per parlar amb propietat d'aquests criteris de bondat s'haurien d'especificar en una aplicació concreta. A més, gran part de l'ús que es fa de la graella té una finalitat idiogràfica, la qual cosa resta importància a la fiabilitat i validesa en general. Potser aquests són alguns dels motius pels quals hi ha tan pocs estudis sobre fiabilitat i validesa de la graella en termes genèrics. Tampoc no són gaire nombrosos els estudis que mesuren la validesa o fiabilitat en aspectes concrets. Les revisions més generals es poden trobar a Fransella i Bannister (1977), Yorke (1978, 1985), però les més completes i exhaustives es troben a Yorke (1983a) i a Rivas i Marco (1985).

El principal problema que té la graella amb la fiabilitat és que les dues tenen, en la seva concepció, finalitats contraposades: la fiabilitat pretén copsar l'estabilitat d'un instrument de mesura i la graella pretén ser un instrument de mesura sensible a la inestabilitat i al canvi. En aquest sentit s'ha d'entendre l'afirmació kellyana que "la fiabilitat és la característica d'un test que el fa insensible al canvi", o els arguments de Fransella i Bannister (1977) en contra del mite de l'estabilitat humana. Per a Kelly l'ésser humà és una "forma de moviment", per tant la idea d'una ment constant és una contradicció des d'aquest punt de vista. Un exemple impactant que posen és que un termòmetre que mesurés sempre la mateixa temperatura seria inútil. L'estabilitat no està en les mesures sinó en allò que es mesura. El que interessa doncs, és predir allò que romandrà estable i allò que ha de canviar (Mair, 1964). Així, la fiabilitat ve a ser un aspecte de la validesa.

Un punt de vista ben diferent és el que defensen Bavelas et al. (1976) en el seu estudi. Tot i que l'estudi està centrat en la fiabilitat i validesa d'uns índexs concrets, aquests autors argumenten que fins i tot en un context idiogràfic la graella ha de presentar certa estabilitat. El mateix Kelly defensa aquesta posició, coincidint amb Fransella i Bannister, quan situa el pes principal en la validesa:

"Cal que una prova clínica trobi un equilibri raonable entre l'estabilitat -tal com es mesura per la fiabilitat test-retest- i la sensibilitat al canvi quotidià. Però el problema és més fonamental que les meres característiques de la prova, és un problema de *conceptualització psicològica*: Quina estructura dimensional empra el psicòleg en tractar el seu client? Una vegada aquesta estructura ha estat assumida, el psicòleg s'adreçarà als seus instruments per veure si estan dissenyats per mesurar d'acord amb les dimensions seleccionades." (Kelly, 1955)

Per endinsar-nos en aspectes més concrets de la fiabilitat (i més endavant de la validesa) seguirem l'estructuració de Rivas i Marco (1985) que comença per aspectes relacionats amb els elements i segueix amb les construccions, els sistemes de puntuacions, els índexs de mesura i els procediments d'anàlisi. Tanmateix, el que s'intentarà en cada cas és fer una síntesi dels estudis existents, que inclouen altres fonts.

1.1.2.7.1) *Fiabilitat dels elements*

A) *Fiabilitat d'elicitació*: els estudis existents (Pedersen, 1958; Fjeld i Landfield, 1961) aporten percentatges satisfactoris (77% i 71% respectivament) de repetició, en l'interval d'una setmana, de persones elicitades a partir de llistes de rols, amb una mostra de 38 subjectes el primer estudi i de 20 el segon. Cas que els elements siguin proporcionats, al nostre entendre ens trobem clarament amb una qüestió que afecta més aviat a la validesa.

b) *Fiabilitat de les puntuacions d'elements en la mateixa construcció*: Els estudis abans esmentats també en aquest cas aporten resultats satisfactoris (un coeficient ρ de 0.77 en el primer cas i un percentatge del 83% en el segon).

c) *Fiabilitat de les distàncies ente elements*: L'estudi que més s'ha centrat en aquest aspecte és el de Sperlinger (1976) que aporta una correlació de $r = 0.57$, amb un interval de set mesos, per a la distància entre l'element J_0 i la resta d'elements. Fins i tot més estable (0.87) apareix la mesura de la distància entre els elements J_0 i J_0 -ideal. Aquest autor comenta però, que hi ha una gran divergència entre les puntuacions de fiabilitat en diferents individus, i ho atribueix als diferents nivells de complexitat cognitiva dels examinats. Al nostre parer no hi ha una justificació teòrica per a aquesta suposició.

1.1.2.7.2 *Fiabilitat de les construccions*

a) *Fiabilitat d'elicitació*: Són diversos els estudis (Hunt, 1951; Fjeld i Landfield, 1961; Bieri i Blacker, 1956; Sperlinger, 1976; Crockett, 1965; Tippet, 1959; Renner i Maher, 1962) que han comparat el contingut de les construccions elicitades en diferents ocasions. Tots ells aporten coeficients (que van des del 0.61 al 0.95) i percentatges de similitud (del 57,7% al 69%) favorables amb diferents procediments i intervals de temps.

b) *Fiabilitat de les relacions entre construccions*: Des d'un punt de vista teòric s'ha posat de manifest que algunes construccions, les més

supraordinades i nuclears, són més estables que altres. Bannister (1962b), emprant construccions proporcionades, va trobar una correlació de re-test de 0.80 entre la construcció *bo-dolent* i la resta de construccions, mentre que per a la construcció *normal-anormal* només va trobar un 0.50.

En un altre estudi força famós, Fransella i Adams (1966) aporten coeficients r molt alts (del 0.59 a 1) per a les relacions de la construcció *com-jo* amb altres construccions en quatre repeticions diferents, en el cas d'un piròman. També aporten resultats favorables els estudis de Morris (1977) i Gathercole et al (1970).

Un altre aspecte a considerar en aquesta secció és la consistència de les construccions quan es canvien els elements. Bannister i Mair (1968) han trobat percentatges de similitud i coeficients de re-test relativament elevats (69%, 0.73, 0.91) en construccions puntuades amb elements diferents però del mateix tipus (fotografies i objectes). Mitsos (1958) en canvi, va trobar puntuacions molt més baixes quan va emprar "amics" com a elements en lloc d'una llista de rols. Fransella i Bannister (1977) ho atribueixen a que la llista de rols és probablement més significativa, i a que teòricament ja és esperable que els elements diferents (que representen subsistemes distints de construcció) aportin fiabilitats diferents. No obstant això, Gathercole et al (1970) defensa l'ús del mètode de les dues meitats, és a dir la comparació de les mateixes construccions amb diferents elements. Aquest autor troba índexs una mica més baixos (0.66) quan ho fa per aquest procediment que quan empra el procediment test-retest (0.72). Aquests resultats són similars als que troba Bannister (1960).

En general però, el que més s'empra com a coeficient de fiabilitat general de les construccions és l'índex de consistència de Bannister, i el similar de Slater, ja comentats en parlar de les comparacions entre graelles. Fransella i Bannister (1977) afirmen que els estudis realitzats en aquest sentit aporten índexs de consistència que van des de 0.60 a 0.80. Pel que fa al període entre la primera i la segona passació, Landsdown (1975) va trobar una devallada d'aquest índex quan aquest interval és superior a vuit dies per a nens de nou a onze anys, de manera que la correlació entre l'interval de temps i l'índex de consistència va ser de -0.35 ($p < 0.01$).

1.1.2.7.3) *Fiabilitat de les puntuacions*

Hi ha pocs estudis que facin referència a aquest tema. Mair i Boid (1967) van trobar resultats bastant similars en emprar dades dicotòmiques en graelles de tipus *split-half* (ja comentades a 1.1.2.2.3), i dades ordinals. Beail (1983) va comparar, per a un mateix cas diversos tipus de puntuacions i no va trobar resultats (correlacions que van del 0.41 al 0.68) que permetin considerar les diverses formes de puntuar una graella equivalents.

L'estudi més considerable ha estat realitzat per Rivas i Jornet (1982) amb una mostra de vint subjectes. Van comparar dades dicotòmiques, ordinals i escales d'interval de 3, 5, 9 i 100 punts, en construccions elicitades i proporcionades. Van trobar resultats significatius per a gairebé totes les comparacions. Les escales més fiables van ser les de 5 i 9 intervals, i la menys adequada és la de 100. També van trobar que algunes construccions proporcionaven puntuacions més consistents que altres, coincidint amb el que ja s'ha dit en parlar de la fiabilitat de les construccions.

1.1.2.7.4) *Fiabilitat dels procediments de tractament de la informació*

L'estudi de Pedersen (1958) és gairebé l'únic efectuat en aquest camp, i aporta els següents resultats: un coeficient de 0.19 per al nombre de factors (construccions); un 0.48 per al grau de representativitat del primer factor; un 0.83 per al contingut factorial d'aquest primer factor; i un 0.85 per al contingut factorial del primer factor-figura (elements). En general, es pot concloure que el primer factor és el més fiable.

1.1.2.7.5) *Fiabilitat dels índexs de mesura*

a) *Intensitat*: tendeix a tenir una fiabilitat baixa (p.e. 0.32 a Bannister, 1962b) entre test i re-test, especialment quan augmenta l'interval de temps. Es tracta d'una mesura extremadament sensible a canvis produïts per condicions específiques i molt variable segons el grup de subjectes a qui s'apliqui.

b) *Complexitat cognitiva*: és el camp on s'han fet més estudis, però com conclouen Rivas i Marco (1985) en la seva extensa revisió, la concreció de la fiabilitat presenta força dificultats atès que alguns dels estudis més importants (Menasco i Curry, 1978; Bavelas et al., 1976) obtenen resultats ben diferents per als mateixos índexs. A aquests problemes s'afegeix el que ja s'ha comentat abans: hi ha diversitat d'índexs per al mateix concepte, no correlacionen gaire entre sí i no hi ha una justificació teòrica suficient.

Crockett (1965) informa d'un coeficient de fiabilitat de re-test per al seu índex de 0.95 en un període de quatre mesos. Pel que fa a la fiabilitat entre puntuadors se situava al voltant del 0.90. Hi ha poques dades sobre altres mesures. Landfield (1971) aporta un ventall de correlacions moderades (de 0.44 a 0.48) per al seu índex de CFI.

1.1.2.7.6) Factors que afecten la fiabilitat

a) *Fiabilitat intra-subjecte vs. entre subjectes*: Tot i que la prova ha demostrat certa fiabilitat a nivell general, també ha presentat una variabilitat molt alta segons els individus concrets que, ponderats en un grup, no ha afectat gaire negativament al coeficient general.

b) *Subsistema de construccions estudiat*: La naturalesa dels elements emprats determina el subsistema de construcció a utilitzar. Els estudis desenvolupats en aquest sentit (Bannister i Salmon, 1966b; Bannister i Mair, 1968) presenten coeficients més baixos quan els elements són personals que quan són objectes.

c) *Construccions elicitades vs. proporcionades*: Diversos estudis (Gathercole et al., 1970; Caine i Small, 1967; Rivas i Jornet, 1982) han trobat que les construccions proporcionades tenen un índex significativament més alt que les elicitades.

d) *Domini del llenguatge*: En l'estudi de Mair (1966) es va trobar que les persones que tenien un coneixement més acurat dels dos pols de les construccions proporcionaven coeficients més fiables que les altres.

e) *Format o mida*: Tant Rivas, Marco i Morant (1981) com Menasco i Curry (1978), com la nostra pròpia experiència, posen de manifest el cansament que suposen les mides grans de graella. Això es veu agreujat quan a la persona se li fa repetir la graella per detectar la fiabilitat. Esdevé una tasca realment avorrida! Això, lògicament, pot afectar al patró de resposta que es pot acostar més a l'atzar.

f) *Algunes situacions experimentals*: Bannister (1965b) en un estudi que es van emprar fotografies com a elements va proporcionar una retroalimentació als subjectes que va ser diferent per als dos grups. Al primer grup li va dir que les seves puntuacions eren molt encertades i precises (aportant experiència validacional). En canvi, al segon grup els va dir que les seves puntuacions eren força desencertades (aportant experiència invalidadora). El primer grup va proporcionar un coeficient de fiabilitat de 0.74 mentre que el segon era de 0.56.

g) *Les poblacions*: Bannister (1960; Bannister i Fransella, 1966; Fransella i Bannister, 1977) ha posat de manifest que en diverses poblacions clíniques s'obtenen fiabilitats diferents. Senyala, a més, que aquest fet presenta especial interès atès que es pot emprar la fiabilitat no com a mesura de la graella sinó de les poblacions.

"Sembla una postura sensible doncs, considerar la 'fiabilitat' com el nom d'una àrea d'indagació sobre la forma com les persones mantenen o alteren llur construcció, i apreciar el valor de la graella no en funció de si té una fiabilitat 'alta' o 'baixa' sinó més aviat en termes de si és o no un instrument capaç d'indagar efectivament aquesta qüestió,"
(Fransella i Bannister, 1977)

Arribat aquest punt però, podem afirmar que més enllà de la indubtable sensibilitat al canvi que presenta la graella, tal com conclouen Rivas i Marco (1985), la seva fiabilitat general es podria considerar en termes generals com "satisfactòria".

1.1.2.8) Validesa

Tal com s'ha comentat en començar l'apartat anterior, no seria gaire "vàlid", ni potser fiable parlar de validesa de la tècnica de graella en termes generals. De forma coherent amb aquesta posició Fransella i Bannister (1977) refusen parlar de validesa com es faria en el cas d'un test, i la consideren en funció de la seva utilitat. Tot i comprenent aquesta posició, però intentant discriminar els diferents tipus de validesa, tant Yorke (1983a) com Rivas i Marco (1985) emprenen la tasca de revisar els estudis existents en funció dels paràmetres tradicionals de la validesa.

1.1.2.8.1) Validesa de contingut

Mentre que Rivas i Marco (1985) es basen en l'alta fiabilitat demostrada en l'elicitació tant de construccions com d'elements per concloure favorablement aquest punt, Yorke (1983a, 1985) adopta una postura més resignada i considera la validesa de contingut de la graella "problemàtica" atès que difícilment podrem saber mai si els elements i construccions emprats són representatius de llurs poblacions respectives.

Aquest mateix autor afirma que "un dels determinants claus per a la validesa d'una graella és la 'bondat d'ajustament' entre el context de la graella i els seus elements". Això implica l'ús d'elements el més homogenis possible, tal com s'aconsella a 1.1.2.1.2.1 en parlar de l'elecció dels elements. Sobre aquest punt adverteix també Yorke (1983a, 1985) que aquesta homogeneïtat no s'ha de donar per garantida fàcilment, atès que l'entrevistat pot tenir criteris d'homogeneïtat diferents dels de l'investigador. Cal permetre doncs, que la persona pugui expressar en quin cas un dels elements no s'escau en l'àmbit de conveniència d'una construcció.

Fel que fa a l'elicitació de construccions, hi ha diferents factors a considerar per tal de millorar la validesa d'una graella. Sens dubte, la naturalesa dicotòmica de les construccions postulada per Kelly, pot ocasionar alguns problemes (Resnick i Landfield, 1961). Sovint algunes construccions molt "peculiaris" són produïdes a causa del procediment d'elicitació, i inclouen dues construccions aniuades. En l'estudi d'Epting et

al (1971) s'estudien comparativament les construccions elicitades per procediments de diferència i les que empren la similitud. Cada procediment té les seves virtuts i inconvenients. En el procediment d'elicitació diàdic, on es demana primer la similitud i després l'oposició, es tendeixen a produir construccions "lògiques", que sovint són personalment menys significatives; mentre que el procediment per diferència pot produir construccions personalment més significatives. Per altra banda, com ja hem dit, les construccions massa peculiars poden tenir-ne altres d'aniuades que tant poden ser subordinades com supraordinades segons Yorke (1983b). L'elecció l'ha de fer l'investigador però, tot i que Kelly va proposar el procediment triàdic basat en la diferència, el procediment diàdic també és coherent amb la seva teoria. Aquests estudis conclouen aconsellant el procediment diàdic, que sembla ser més vàlid.

1.1.2.8.2 Validesa de constructe

Tots els estudis consultats coincideixen en considerar la graella com un dels instruments d'avaluació més coherents amb la teoria de la qual es deriva. Així, tal com hem vist al capítol introductorí (especialment a 0.3), la graella ha servit com a eina per a la contrastació empírica de bon nombre de les afirmacions que conformen la Teoria de les Construccions Personals.

La qüestió de la validesa de constructe es fa especialment punyent en la graella quan s'empren construccions proporcionades. En aquest cas, cal que les construccions emprades responguin de forma molt coherent als propòsits de l'investigador i tinguin un recolzament teòric clar i definit.

Yorke (1983a, 1985) adverteix també de les dificultats que comporten algunes índexs de mesura, com per exemple la complexitat cognitiva, que no tenen una justificació teòrica suficient.

1.1.2.8.3 Validesa discriminant

En aquest tipus de validesa, potser més que en cap altre, no es pot parlar en termes generals. Hi ha uns estudis (Adams-Webber, 1970b; Bavelas et al, 1976; Kuusinen i Nysted, 1975b) que revisen la validesa discriminant

de tres índexs de mesura: la complexitat cognitiva, la constel.latorietat i la identificació. Especialment el segon estudi és molt complet i ben fonamentat metodològicament (empra la matriu multitret-multimètode). Els resultats d'aquests estudis són bastant negatius. Ambdós coincideixen a presentar correlacions molt altes entre aquests tres índexs, de manera que no es pot afirmar que mesurin aspectes diferents.

Certament, aquest resultat no ens semblen soprenents si tenim en compte el comentaris crítics que en diferents moments hem adreçat als índexs que pretenen mesurar la complexitat cognitiva o altres aspectes poc justificables teòricament. Probablement, tots els índexs revisats en aquests estudis copsen certs aspectes de la diferenciació del Sistema de Construccions Personals, com ho fan també altres, però no hi ha motius per considerar-los tres aspectes diferents.

Altres estudis aporten correlacions baixes entre l'índex de complexitat cognitiva de Bieri et al (1966) i el de Crockett (1965). Tanmateix, Adams-Webber (1979c) considera aquests resultats com justificats i indicadors de la validesa discriminant que cadascun d'aquests índexs ha de tenir pel fet de mesurar aspectes diferents de la complexitat.

Una altra qüestió important a comentar és la baixa correlació trobada entre la graella i diferents proves d'intel.ligència verbal en estudis en relació a alguns índexs de complexitat cognitiva (Bieri, 1955; Bieri i Blaker, 1956; Jaspars, 1963; Bavelas et al, 1976; Crockett, 1965; Delia i Crockett, 1973). Altres estudis (Bannister, Fransella i Agnew, 1971; Bannister i Fransella, 1966; 1967; Poole, 1976; McPherson et al, 1973; Frith i Lillie, 1972) senyalen l'absència de relació dels índexs d'Intensitat i Consistència amb l'edat, sexe o C.I.

1.1.2.8.4 Validesa convergent

També en aquesta modalitat de validesa la majoria d'estudis se centren en els diferents índexs de l'anomenada complexitat cognitiva, i els seus resultats són poc sòlids. Al nostre parer, la confusió teòrica que regna en aquest camp es veu reflectida també en els dissenys d'aquests experiments i

en els seus resultats, per la qual cosa no ens extendrem gaire més sobre aquest punt.

Pel que fa a la validesa dels diferents procediments per al tractament de les dades, hem presentat ja alguns estudis i comentaris en incloure una secció sobre consideracions generals que conclou l'exposició de l'apartat 1.1.2.3.

1.1.2.8.5 Validesa predictiva

Ryle (1975; Ryle i Lunghi, 1971; Ryle i Breen, 1972b) ha presentat estudis força satisfactoris pel que fa a la possibilitat de predir trastorns neuròtics en subjectes arran de les seves puntuacions en la graella i també a la inversa, de predir resultats en la graella a partir dels trastorns que presenta el subjecte. En un altre estudi (Ryle i Breen, 1974), les prediccions es van realitzar en funció de l'entrenament efectuat a treballadors socials.

Fransella i Bannister (1967) van fer un estudi força interessant, que va validar la hipòtesi que les interrelacions entre construccions polítiques (valors morals) i avaluatives (auto-concepte) poden predir la conducta de vot, en les eleccions angleses de 1964.

Hayden i Nasby (1977) van ser capaços de predir la conducta d'adolescents amb problemes a partir dels patrons de relacions entre construccions. També a partir de la "Graella del Trastorn del Pensament" (Bannister i Fransella, 1966; 1967), Bannister, Fransella i Agnew (1971) van poder predir el pronòstic incert dels pacients que patien aquest trastorn. Fransella i Adams (1966) en el seu estudi sobre un piròman, efectuen prediccions sobre la resposta que donarà en graelles successives que resulten validades.

1.1.2.8.6 Validesa diagnòstica

Són molts i diversos els estudis que demostren la capacitat de la graella per discriminar entre diferents poblacions i trastorns. En el decurs de l'exposició d'aquest apartat s'han esmentat els estudis amb

obsessius de Makhlouf-Norris. Acabem de parlar dels de Bannister i el seu equip amb subjectes esquizofrènics amb trastorns de pensament; els de Ryle sobre neuròtics; els indicadors de depressió de Shehaan. També es podrien esmentar els estudis de Button (1980; 1983; 1985; Fransella i Button, 1983) sobre anorèxia, i els estudis sobre fòbies (O'Sullivan, 1985); etc...

1.1.2.8.7 Validesa incremental

Saber fins a quin punt la graella aporta un diagnòstic més acurat que altres tècniques d'avaluació torna a ser una qüestió complexa, atès que seria necessari revisar els diferents dissenys de graella per poder concloure alguna cosa.

El cas en que això ha estat més investigat ha estat en la "Graella dels Trastorns del Pensament". Bannister, Fransella i Agnew (1971) intenten una validació creuada dels seus estudis originals amb resultats positius però no gaire contundents. En un estudi posterior que millorava algun defecte metodològic de l'estudi anterior, Poole (1976) conclou senyalant que l'ús del test millora i ajuda a encertar més la diagnosi efectuada pel psicòleg. Altres estudis (McPherson et al., 1973; Frith i Lillie, 1972) també estan d'acord en destacar la millora del judici clínic amb l'ús d'aquesta prova.

Concloem aquest apartat coincidint amb Rivas i Marco (1985) en que

"...hi ha arguments teòrics i empírics més que suficients per afirmar la utilitat de la tècnica de graella com a instrument de medicació amb les seves característiques úniques. Utilitat que al capdavant és el criteri que és subjacent a tots i cadascun dels múltiples aspectes de la validesa psicomètrica."

Aquesta mateixa concepció és la que adopten, com ja hem dit al començament, Fransella i Bannister (1977). Tanmateix, intentar passar revista a totes les aplicacions útils de la tècnica de graella excedeix els nostres propòsits. Podem indicar però, que Thomas i Harri-Augstein (1985) s'han entretingut a presentar, en un dels apèndixs del seu llibre, una llista d'àrees d'aplicació de la graella (que arriba al nombre de 259) i una altra sobre els propòsits per als quals es pot fer servir que sobrepassa la

cinquantena. A la vista de les investigacions més innovadores presentades en el darrer congrés internacional, podem afirmar que ambdues llistes han quedat ja desfasades.

Per altra banda, hi ha un altre aspecte de la utilitat que no ha estat encara tractat en les línies anteriors. Com, per exemple, demostra el repetidament esmentat estudi de Fransella i Adams (1966), la tècnica de graella pot esdevenir vàlida en el sentit d'aportar una informació que el psicòleg no tenia prèviament, contribuint així a construir una teoria sobre aquella persona concreta. ¿No es podria considerar també la validesa en funció de les potencialitats heurístiques de l'instrument?

1.2) Procediments mitjançant textos

"El fet que la teoria recent de la producció literària adrexi la seva atenció als textos i als lectors és una lliçó per a la Psicologia de les Construccions Personals. Cal dedicar més atenció a dades alternatives a la graella o l'entrevista clínica: conversacions, discursos, articles de diaris, novel·les, programes de televisió. La finalitat no és etnogràfica, sinó deixar sortir el subjecte implícit.

(...)

El self en la Psicologia de les Construccions Personals és un text obert a múltiples lectures. Pren la seva existència de la construcció variada dels altres. La subjectivitat es projecta (cast) en el llenguatge, que la vincula de forma indefinida amb els altres."

(Peter Stringer)

Els procediments per a l'avaluació de les Construccions Personals mitjançant textos es caracteritzen per la dificultat per aplicar-hi formes d'anàlisi sistematitzades. Ben al contrari que en la tècnica de graella, les possibilitats d'anàlisi matemàtica de les construccions provinents de textos són escasses. Això pot explicar, en bona part, la poca atenció que s'ha atorgat a aquests procediments en comparació als estudis que empren la graella. R. Neimeyer (1985e) informa d'un percentatge inferior al 5% de publicacions que emprin tècniques d'avaluació diferents a les de graella sobre els estudis totals, amb dades que abasten fins a l'any 1981. Una revisió de les presentacions efectuades als dos darrers congressos internacionals (1985, 1987) aporta resultats de similar significació (3% i 9% respectivament).

El tret més característic de l'avaluació de les Construccions Personals en textos és la lliure expressió per part de la persona, sense més limitacions que les que imposen el paper i la ploma. Si bé, com es comentarà seguidament, l'autocaracterització pot semblar que imposa alguna limitació més, es tracta en definitiva d'un procediment d'elicitació lliure de construccions, situacions i elements.

Una altra diferència important entre l'autocaracterització i els textos autobiogràfics, és que la primera té una finalitat terapèutica directa i es dona també en un context terapèutic. A més, com ja es veurà, la persona rep unes consignes sobre com realitzar-la. En el cas dels textos literaris, i en la majoria dels textos autobiogràfics, l'autor difícilment pot esperar que aquell text sigui algun dia analitzat des d'una perspectiva psicològica.

En aquest apartat, només es tractarà l'autocaracterització i l'anàlisi dels textos literaris. Precisament aquesta tesi, tal com s'ha fet palès en altres llocs, és un intent per desenvolupar un procediment d'anàlisi de Construccions Personals extretes d'un context ben diferent de l'entrevista de la graella: els textos autobiogràfics. És per aquest motiu que no es desenvoluparà en aquest apartat sinó en tota la SEGONA PART d'aquesta tesi.

1.2.1) L'autocaracterització

L'autocaracterització és l'expressió més clara i directa de l'"actitud crèdula" kellyana. És interessant notar com contrasta aquesta actitud amb la que adopten la majoria de psicòlegs respecte a l'avaluació. Aquests sempre han posat en qüestió el valor de les afirmacions directes de la persona. Els tests estan construïts de manera que allò que és mesurat sovint s'amaga al subjecte. La majoria de qüestionaris contenen escales de veritat o falsedat, la qual cosa posa de manifest la concepció que hi ha implícita sobre la naturalesa humana: som criatures enganyoses. Tanmateix, molts de nosaltres sentim que tenim quelcom significatiu a dir sobre la nostra pròpia vida.

Kelly no estava preocupat per la veritat o falsedat del discurs de la persona sinó per la visió que aquesta té de sí mateixa i de la seva relació amb els altres. L'autocaracterització és un format que convida la persona a parlar de sí mateixa. L'objectiu d'aquest tipus d'indagació és veure com el client estructura el món en relació al qual ha de mantenir algun tipus de relació. Per tant és pretén:

- 1) Conèixer el sistema de construcció de la persona
- 2) Veure on se situa el self en relació a les categories personals i les dimensions amb què estructura el món
- 3) Veure quin tipus de rol estableix amb el món que ha estructurat

Consisteix en una descripció que ha de fer la persona de sí mateixa d'acord amb unes instruccions que explicarem seguidament (1.2.1.1). És una tasca que el terapeuta demana a la persona a l'inici de la teràpia. Com ja s'ha insinuat en relació als procediments mitjançant textos, l'anàlisi de l'autocaracterització no es basa en el càlcul matemàtic, ni tampoc està gaire sistematitzat (1.2.2.2). La seva finalitat no és només avaluativa sinó que també és en sí mateixa terapèutica, com veurem més endavant (1.2.2.3) en parlar de les aplicacions.

1.2.1.1) Administració

En general, en un context clínic, l'autocaracterització és una tasca que se suggereix fer a la persona al final de la primera sessió, després d'haver tingut una entrevista inicial que l'hagi permès expressar la seva demanda. Es presenta la tasca a la persona dient-li que interessa saber la seva pròpia visió de sí mateixa i del problema; i que l'autocaracterització és una forma de fer-ho que serà d'utilitat al psicòleg. Kelly va proposar donar les següents instruccions concretes a la persona:

"Vull que escriguis la caracterització de (per exemple) Harry Brown, com si fos el personatge principal d'una obra de teatre. Escriu com si ho fes un amic del personatge que el conegués molt íntimament, potser millor que ningú altre, i li tingués molta simpatia. Assegura't que escrius en tercera persona. Per exemple, comença per dir 'Harry Brown és...'. " (Kelly, 1955)

Aquestes instruccions però, s'han d'adaptar a cada cas, i poden adequar-se per tal d'investigar una àrea determinada. Per exemple si una persona pateix una malaltia important de la qual es preveu una recuperació incompleta (pèrdua d'una part del cos, invalidesa, etc...) que només permetrà una integració parcial a la seva vida anterior, es pot canviar la consigna de manera que es demani la caracterització d'un personatge que ha estat malalt un temps però ara torna a estar sà. Kelly (1955) presenta l'autocaracterització com una aplicació del postulat fonamental 1, per tant, emfatitza la seva dimensió anticipativa.

En una investigació que es comentarà més endavant (1.2.2.3), Jackson i Bannister (1985, 1986) adequen les instruccions de l'autocaracterització a l'edat dels nens (nou i dotze-tretze anys). Se'ls demana que escriguin una descripció de sí mateixos *com si* ho fes un amic que els tingués simpatia i que expressés en una pàgina (més o menys) quin tipus de nen o nena era cadascú.

- Objectius de les instruccions de l'autocaracterització

1) Permetre més llibertat en la descripció que si s'anomenés "autoanàlisi" o "autodescripció"

2) Emfatitzar l'estructura global més que els detalls concrets mitjançant la creació del context de caracterització que implica certa globalitat. També pel fet d'emprar la tercera persona.

3) Fer plausible la descripció, atès que té una finalitat (la caracterització) i està feta per una tercera persona. Pretén evitar el llenguatge excessivament interioritzat (en el sentit de Vigotsky, 1934/1962). A més aquesta tercera persona ha de ser un amic, la qual cosa suposa realitzar la descripció des d'una perspectiva concreta.

4) Atorgar cert grau de profunditat a la descripció incloent quelcom més que els aspectes superficials, especialment a causa de l'adjectiu "molt íntimament".

5) Es pretén evitar que la persona es descrigui literalment com si ho fes algú a qui coneix mitjançant la frase "algú que el conegui potser millor que cap altre el pot conèixer". Sense aquesta frase, i a vegades també essent-hi, algunes persones eviten expressar la seva pròpia visió i s'amaguen sota la capa de l'"objectivitat" literal que pot suposar descriure's com ho faria un altre.

6) Promoure una descripció de la persona que el faci aparèixer com algú acceptable. Això es pretén mitjançant l'especificació "un amic que li tingues molta simpatia". Això el pretén col·locar en situació d'una certa protecció.

7) Disminuir el sentiment d'amenaça i els seus efectes paralitzants. Això ho facilita l'aconseguint de l'objectiu del punt anterior, la descripció acceptable, orientada als aspectes positius, i un altre efecte que anomenarem despersonalització.

8) Que la persona proporcioni la seva pròpia estructura de la forma més espontània possible a la caracterització. Kelly informa que va emprar un format on havien encapçalaments del tipus "relacions familiars", "aspectes professionals", "relacions afectives",... però el va abandonar. El resultat va ésser una pèrdua d'espontaneïtat considerable, i el que és més important, es perdia la seva pròpia conceptualització temàtica.

1.2.1.2) Procediments d'anàlisi

Kelly es va resistir a la comptabilització de les dades existents en el protocol verbal de l'autocaracterització. No va voler caure en una anàlisi de vocabulari o una anàlisi sintàctica. Per tant, va donar amb certa precisió unes guies d'interpretació coherents amb l'enfocament i l'actitud que inspiren l'autocaracterització. L'esbós de procediments a aplicar a aquest tipus particular de dades ajuda, segons Kelly, a clarificar la distinció entre una aplicació científica del mètode clínic i el seu ús impressionista. Addicionalment als procediments proposats originalment per Kelly (1955) (de 1.2.1.2.1 a 1.2.1.4), inclouem en aquesta exposició un procediment (1.2.1.2.5), l'anàlisi de contingut, que ha estat aplicat posteriorment a l'autocaracterització.

1.2.1.2.1) Focalització del protocol

a) Observació de la seqüència i transició:

- 1) Primera lectura del protocol per establir el seu context general
- 2) Establiment de les seqüències de contingut i les transicions de tòpic a tòpic. Es considera el text com una continuïtat i els aparents trencaments són elaboracions inesperades de continguts subjectivament similars o elaboracions de contrast. S'assumeix, doncs, que en cada trencament es dona una mateixa dimensió de construcció.
- 3) Es considera l'ordre en el qual tracta els temes.

b) Observació de l'organització: Es tracta de l'observació de les següents frases de tòpic:

- 1) La frase d'apertura del protocol s'assumeix que té un valor particular en poder (a) tenir un nivell molt alt de generalitat, o (b) ser el punt de partida més segur per a la persona.
- 2) La frase d'apertura d'un paràgraf.
- 3) Les frases més generals (amb un àmbit de conveniència més ampli).

c) *Comparació amb el context:* Es tracta de considerar cada afirmació de la persona per separat i comparar-la amb el protocol com a tot. Veure què pot significar aquesta frase en aquest context ampli. Seria com dir "Si la resta del protocol es considerés com una elaboració d'aquesta frase, que significaria?".

Una manera complementària de fer-ho és considerar cada afirmació per separat i posar-la mentalment al costat de totes les altres, una per una, i preguntar-se "Què pot significar cadascuna d'aquestes frases en el context de l'altra?".

d) *Comparació de termes:* Es tracta d'estar alerta dels termes que es repeteixen i els vincles hi que existeixen entre ells. A vegades la persona posa diversos adjectius seguits que intenten comunicar la mateixa Construcció Personal que encara no té una simbolització ben definida. Sovint aquestes equivalències es presenten repetides.

e) *Canvis d'èmfasi:* En la lectura d'una frase, el lector pot posar l'èmfasi, denotat per la inflexió de la veu, en un o altre punt arbitràriament. El que es proposa ací és donar totes les inflexions possibles que permet la frase.

f) *Re-affirmació dels raonaments:* Es pot arribar a una millor comprensió del protocol si la persona que intenta fer-ne l'anàlisi expressa el mateix contingut en les seves pròpies paraules. Això suposa un intent de posar-se en el lloc de l'altre, de subsumir les Construccions Personals de la persona que ha escrit el protocol, la qual cosa resulta ser un pas important per tal de poder jugar-hi un rol significatiu.

1.2.1.2.2) Anàlisi de les àrees contextuals invocades en el protocol

Cal tenir en compte el tipus de temes tractats en el decurs de l'autocaracterització, els contextos que tria la persona per identificar-se. Aquests contextos indiquen on es veu a sí mateixa com distingible de l'altra gent. Cal observar si la persona se centra, per exemple, en l'aparença física o les aptituds intel·lectuals.

Per altra banda, les àrees escollides indiquen les bases sobre les quals la persona se sent segura per elaborar el seu Sistema de Construccions Personals. En síntesi, les àrees escollides són aquelles on la persona veu prou incertesa com per fer interessant l'exploració i prou estructura com per fer-la significativa.

De la mateixa manera que en els casos d'elecció vocacional, l'elecció d'àrees tòpiques on es projecta el self ens indica on té la persona construccions permeables en les quals podem confiar. La permeabilitat ja és un primer pas cap al canvi. L'anàlisi de les àrees és una de les millors pistes per saber el tipus de situacions on la persona està preparada per experimentar un enfocament diferent dels seus punts de vista. També ens proporciona la naturalesa dels elements i dels àmbits de conveniència sobre els quals s'hauran d'aplicar les noves construccions.

Un altre aspecte a tenir present és la seqüència de les àrees tractades. Sovint representen una progressió que va d'allò més estructurat a allò més problemàtic, o bé d'allò més general a allò més específic. Poden ésser significatius el primer i el darrer tòpic; l'extensió i l'elaboració amb que es tracta cadascun, etc. Cal anotar les àrees que transpiren més seguretat i les que transpiren més tensió i/o ambivalència; les àrees de canvi i els canvis de tòpic; el fet de reprendre temes anteriors en la successió de tòpics de l'autocaracterització; o el fet de vorejar una àrea amb la què la persona no s'ha enfrontat mai.

S'ha d'anotar també els llocs, ocasions, incidents de la història personal, pressuposicions, objectes, propietats, grups de pertinença, interessos, afeccions, intimitats, etc. Cal tenir una atenció especial amb les persones que s'esmenten: són una mostra important dels personatges del seu món. Un altre aspecte a tenir en compte és si hi ha algun condicionant en la situació en la qual la persona ha fet l'autocaracterització que pugui tenir importància.

1.2.1.2.3) Anàlisi temàtica

No només és important observar els tòpics que es donen sinó com s'estructuren els temes: els arguments i els raonaments, les relacions causa-efecte descrites,... Quin tipus d'arguments utilitza per explicar el que passa? històrics, atzar o les seves pròpies accions? Quina és la causa més eficient que implícitament postula? Quins són els seus valors? Quina és la seva posició en relació a la moral i la religió?

Si el terapeuta comprèn algunes de les construccions de causa-efecte de la persona, a partir de l'anàlisi temàtica del protocol, comprendrà més bé com la persona enfoca el canvi terapèutic. Per exemple, la persona pot estar convençuda que tots els seus problemes són causats per motius físics, o bé pensar que són causats per la seva parella o família. En cadascun dels casos el canvi s'haurà d'enfocar de forma diferent.

També són importants els objectius, propòsits i sentiments de progrés; així com els obstacles, bloqueigs, handicaps i les solucions adoptades a problemes anteriors. En la descripció dels personatges es pot notar el grau d'idealització, poder, capacitat d'ajuda i dificultats de la persona. A vegades la desaprovació de persones, valors i objectes ens pot donar una indicació de les seves construccions causa-efecte.

1.2.1.2.4) Anàlisi dimensional

Es tracta de l'observació de les similituds i contrastos en que es basen les alternatives dicotòmiques entre les quals pot escollir la persona. Cal observar les dimensions més importants, les contraposicions de passat, present i futur; i les constel·lacions de dimensions. També es pot observar si es tracten les dimensions més freqüentment trobades, com per exemple *artificialitat vs. sinceritat* o *gent-a-qui-li-agrada vs. gent-a-qui-no-li-agrada*; i altres que es puguin donar en casos similars al que s'estudia.

No només tenen interès els pols expressats de forma contraposada sinó també on se situa el *self* en aquestes dimensions. També cal notar els canvis en el *self* expressats per la persona. Aquests canvis impliquen

l'existència de canals de construcció disponibles. Ací també és important la seqüència de les dimensions de construcció, des de la primera fins a la darrera. Quines construccions elabora constel·latòriament en el decurs del text i quines suposen dimensions addicionals.

Un altre aspecte a tenir present és l'estructura del llenguatge emprat: la redefinició del lèxic de la persona (no necessàriament s'ha d'ajustar a les definicions de diccionari); la compartimentalització del seu pensament mitjançant la puntuació; el tipus de terminologia emprada i com ja s'ha esmentat de les equivalències i contrastos entre termes. El psicòleg ha d'ésser conscient que el que està fent en analitzar el protocol és aprendre un nou llenguatge, el del client, en comptes de donar per suposat que el seu significat va d'acord amb el diccionari. En segon lloc, ha de subsumir les construccions del client des de la perspectiva de les seves construccions professionals, en aquest cas la Teoria de les Construccions Personals.

1.2.1.2.5) Anàlisi de contingut

Els procediments per a l'anàlisi del contingut de les construccions esmentades a 1.1.2.6.4 podrien també aplicar-se a les construccions expressades a l'autocaracterització. El problema ací rau en l'elicitació de les construccions dels textos. Aquest problema s'abordarà més endavant, a la SEGONA PART, en relació a l'anàlisi del textos autobiogràfics.

Un intent que ha tingut alguns resultats interessants en el camp de la investigació del desenvolupament del *self* són els estudis de Jackson (1980; Jackson i Bannister, 1985, 1986). Aquests estudis treballen comparant els sistemes de construcció de nens de dues edats diferents (nou-deu i dotze-tretze anys) tal com es manifesten a partir de diversos índexs de la tècnica de graella i l'autocaracterització.

En síntesi, els índexs derivats de l'autocaracterització són categories per a l'anàlisi de contingut del protocol. Les descriurem seguidament:

1) *Visió dels altres*: frases en què el nen fa referència a com el veu altra gent. Exemple: "Els seus amics pensen que és un cregut". Aquesta

categoria es deriva directament del corolari de socialitat. L'acord entre-jutges assolit és $r = 0.80$.

2) *Història personal i futur*: frases en què el nen fa referència al seu passat o possible futur en termes psicològics. Exemple: "Abans era una nena tímida i s'amagava sempre., ara almenys diu 'Hola' a la gent". Jackson i Bannister (1986) mantenen que aquesta categoria es deriva del corolari d'experiència. L'acord entre-jutges assolit és $r = 0.72$.

3) *Causa i efecte psicològics*: frases en que el nen vincula dos aspectes psicològics en una relació de causa-efecte. Quan es fan explícits tant la causa com l'efecte psicològics s'atorga una puntuació de tres punts. Exemple: "Si a la meva germana se la provoca es torna dolentíssima". Quan la causa i l'efecte psicològics són implícits s'atorga només un punt. Exemple: "Ella vol ser escriptora o advocadessa. Li agrada escriure i ajudar la gent". Segons Jackson i Bannister (1986), aquesta categoria es deriva del corolari de construcció. L'acord entre-jutges assolit és $r = 0.87$.

4) *Afirmacions psicològiques*: frases en què s'efectuïn afirmacions psicològiques de qualsevol mena. Exemple: "M'agrada jugar amb altres nens al pati". Jackson i Bannister (1986) defensen que aquesta categoria està inspirada en el corolari d'organització. L'acord entre-jutges assolit és $r = 0.92$.

5) *Contradiccions*: frases en què es manifesten un parell de temes o afirmacions generals que són contradictoris en alguna mesura. Quan la contradicció entre dues afirmacions és molt clara i accentuada s'atorga una puntuació de tres punts. Exemple: "No agrada a la majoria de gent perquè pensen que s'hi pot confiar poc, però té una pila d'amics." Quan la contradicció és més suau s'atorga només un punt. Exemple: "Els seus pares diuen que és un mandrós. Fa el que li diuen que faci". Segons Jackson i Bannister (1986), aquesta categoria es deriva del corolari de fragmentació. L'acord entre-jutges assolit és $r = 0.50$.

6) *Autopercepció psicològica ("insight")*: frases que fan palès que el nen s'adona de les seves limitacions i problemes. Exemple: "Sóc terrible a

l'escola". Jackson i Bannister (1986) consideren que aquesta categoria es deriva del corolari d'elecció. L'acord entre-jutges assolit és $r = 0.74$.

Aquest sistema de categories per a l'anàlisi dels protocols de l'autocaracterització és un intent interessant especialment per al camp de recerca. Si s'estudien els processos de construcció d'un grup de persones, la comparació de les puntuacions obtingudes en cadascuna de les categories pot donar una idea de la seva capacitat d'elaboració psicològica o maduresa en relació als altres membres del grup. Els resultats d'aquesta investigació es comentaran més endavant, en parlar de les aplicacions (1.2.1.3).

Un dels aspectes que fa palès l'interès d'aquesta categorització és la voluntat de connectar-la directament amb la teoria. Tanmateix, aquest intent no ens sembla totalment satisfactori en alguns casos. Per exemple, mentre que les categories "visió dels altres" i "contradicció" creiem que estan ben fonamentades, les categories "afirmacions psicològiques" i "història personal i futur", independentment del seu interès potencial, no ens semblen derivacions directes de la teoria, al menys en el sentit que propugnen Jackson i Bannister (1986).

Pel que fa a la fiabilitat, considerem que presenta alguns problemes. Per una banda, no s'explicita amb prou claredat el nombre de jutges que hi han intervingut, i per l'altra, hi ha categories amb coeficients ben precaris (p.e. la categoria de "contradicció" amb una r de 0.50). Addicionalment, aquest sistema presenta el problema del solapament. Una mateixa frase pot puntuar en diverses categories. L'exemple emprat en la categoria de "contradicció forta" (tres punts) podria també puntuar a la categoria "visió dels altres".

En definitiva, aquest sistema necessita més elaboració per poder ésser emprat amb certa fiabilitat. A més, la seva validesa queda relegada al focus de conveniència en el qual s'ha originat: per una banda l'àmbit d'investigació grupal, i per l'altra els nens. La complexitat de les autocaracteritzacions de la majoria dels adults, i les necessitats de l'avaluació clínica, requereixen procediments més acurats i més potents a l'hora d'extreure significació d'un protocol.

1.2.1.3) Aplicacions

Són pocs els estudis publicats que empren l'autocaracterització. Això, certament, és un reflex del que dèiem en encetar l'apartat dels procediments mitjançant textos pel que fa a la poca atenció que han rebut aquests procediments. Per altra banda, l'ús preponderantment clínic de l'autocaracterització fa que les publicacions en aquest camp siguin poques i consisteixin en l'exposició de casos clínics. També per aquest motiu es pot afirmar que el seu ús entre els psicòlegs de les Construccions Personals és més gran del que reflecteixen les poques publicacions sobre el tema.

El principal obstacle per a un ús més extens de l'autocaracterització, tant en el camp clínic com en la recerca en general, rau en els complicats procediments d'anàlisi proposats per Kelly (1955) i revisats en la secció anterior. Pensem que es necessita força formació i entrenament per poder dur a bon terme l'anàlisi d'una autocaracterització en base a aquests procediments.

Una prova del que acabem de dir la tenim en el sistema de categories desenvolupat per Jackson, comentat en la secció anterior, com a forma d'anàlisi alternativa a la de Kelly. Malgrat les limitacions (ja senyalades) que presenta, ha generat una línia de recerca si més no prometedora. Les puntuacions que reben les autocaracteritzacions per a cada categoria donen una idea del grau d'elaboració psicològica de cada nen. Es va posar de manifest (p.e. Jackson i Bannister, 1985) que aquest grau d'elaboració augmenta amb l'edat, és a dir, a mesura que creixen, els nens tenen més en compte la visió que els altres tenen d'ells; fan més referències al passat; fan més prediccions de futur; i són més capaços de relacionar fets en forma de causa i efecte.

Amb l'ús d'aquestes mesures, i de més de vint mesures derivades de les graelles, es va tenir una apreciació bastant acurada del grau d'elaboració del *self* per a cada nen. Els nens que eren definits com a *problemàtics* pels mestres presentaven un grau d'elaboració de sí mateixos inferior als altres. Jackson i Bannister (1985) consideren que això indica que aquests nens

estan en una etapa d'elaboració de sí mateixos inferior a la dels altres nens de la seva edat.

"Des d'una perspectiva constructivista cal considerar els sistemes de Construccions Personals a partir de llur validesa *interna*, i per tant, explorar (en lloc de simplement acceptar) què significa que altres apliquin l'etiqueta de *problemàtic* a un nen," (Jackson i Bannister, 1985)

Una altra troballa interessant d'aquests estudis, és la correlació significativament positiva trobada entre diverses categories de l'autocaracterització, i entre aquestes mesures i les mesures derivades de la graella.

En general, considerem molt interessants aquestes investigacions que integren l'autocaracterització en un disseny metodològic més ampli. Això permet establir progressivament la validesa concurrent de l'autocaracterització en relació a procediments més emprats i dels quals es disposa ja d'un volum important d'informació, per exemple la tècnica de graella. Un altre exemple de l'ús integrat de la graella i l'autocaracterització en el camp educatiu es pot trobar a Honess (1985).

Pel que fa a l'aplicació terapèutica de l'autocaracterització, Fransella (1981a) presenta un dels pocs casos publicats on l'ús d'aquesta eina va aportar força llum i claredat en el procés terapèutic. El títol de l'article, *Nature babbling to herself: The Self-Characterisation as a therapeutic tool* (La natura murmurejant per a sí mateixa: l'autocaracterització com a eina terapèutica) es basa en l'afirmació kelliiana que més enllà de les proves 'objectives' cal "escoltar la natura murmurejant per a sí mateixa".

En aquest article es desenvolupa un cas, des de la primera sessió fins al final del tractament. Les tècniques emprades per Fay Fransella per a l'elaboració d'hipòtesis clíniques inclouen la graella, l'escalament ascendent i la graella d'implicacions, a més de l'autocaracterització. Però és en la discussió amb el client de la seva autocaracterització on es produeix un avenç més notable en el procés terapèutic. El client, anomenat ací Roland, era un home casat i sense fills de trenta-un anys que havia realitzat una psicoanàlisi kleiniana durant un període de cinc anys a causa dels vòmits que li apareixien tot sovint en períodes de tensió. Els psiquiatres

consideraven que no tenia cap transtorn psiquiàtric ni causa orgànica que justificués aquests vòmits. Després de trenta-tres sessions de teràpia la seva millora era notable i va presentar-se a la terapeuta amb una nova autocaracterització molt més elaborada que la primera (ambdues estan reproduïdes en aquest article). Fransella (1981a) conclou comentant amb aquestes paraules la darrera autocaracterització:

"Això pot ser la natura murmurant a sí mateixa, però ara no és el balbuceig d'un nen sinó el d'un adult que està aclarint i definint més bé el seu món."

La rellevància terapèutica d'aquest procediment no rau únicament en el seu potencial per a l'avaluació, ni en les possibilitats d'elaboració que ofereix el seu comentari en posteriors sessions terapèutiques, sinó en el fet de constituir un pas essencial en una de les formes de tractament creades per Kelly (1955), potser la més famosa, la **Teràpia de Rol Fix**.

Aquest tipus de teràpia, que erròniament s'ha considerat la tècnica terapèutica bàsica de la Teràpia de les Construccions Personals (Kelly recomanava emprar-la només en un de cada quinze casos), parteix de l'autocaracterització del client per tal d'elaborar una caracterització alternativa d'un personatge (*character sketch*) que el client ha de posar en pràctica progressivament per un període determinat de temps. El terapeuta l'ajuda a desenvolupar aquest nou rol progressivament, des de la pròpia sala de consulta, amb assaigs conductuals i intercanvis de rol entre client i terapeuta, i fora de la sala amb amics i familiars. Acabat aquest període intens de tractament, s'inicia un procés d'elaboració de l'experiència en la qual la persona pot consolidar la seva identitat. Aquest procediment és perfectament congruent amb l'alternativisme constructiu kellià. Té com a finalitat primera aportar a la persona l'experiència que la seva forma de viure (construir) no és l'única possible en les seves circumstàncies, que hi ha formes alternatives d'enfrontar la vida. Una vegada la persona ha assolit experiencialment una perspectiva constructivista està en posició d'elaborar la seva vida tenint en compte més alternatives.

Està clar que el que acabem de fer en el paràgraf anterior és un resum extremadament simplificat de la Teràpia de Rol Fix. Caldria matisar molts aspectes i perfilar les indicacions i contraindicacions d'aquesta forma de

tractament, però això va més enllà dels propòsits d'aquesta tesi. Una exposició més detallada es pot trobar a Kelly (1955, 1973), Epting (1981, 1984; Epting i Nazario, 1987), Landfield i Epting (1987), Adams-Webber (1981a), R. Neimeyer (1985c, 1986a), Bonarius (1970a), Karst i Trexler (1970), Kremsdorf (1985), Skene (1973) i Feixas i Villegas (en prep.).

De l'autocaracterització original de Kelly s'han derivat alguns procediments que s'hi assemblen. Mair (1970) proposa un **model conversacional d'indagació psicològica** que utilitza caracteritzacions per a la interacció entre dues persones amb el simple propòsit d'aprofundir en el coneixement mutu i gaudir d'una experiència de força potencial reconstructiu. Per altra banda, Neimeyer i Hudson (1985) proposen una modificació de l'autocaracterització a realitzar pels dos membres d'una parella sobre la seva pròpia trajectòria conjunta.

De tot el que s'ha exposat sobre l'autocaracterització es pot concloure que es tracta d'un instrument de gran utilitat potencial que no ha estat prou emprat, ni prou desenvolupat, especialment pel que fa a la seva anàlisi. Per altra banda, es tracta d'una eina d'indubtable valor fenomenològic molt coherent amb la postura kelliana tant pel que fa a l'alternativisme constructiu com pel que fa a l'actitud crèdula.

1.2.2 L'ANÀLISI DELS TEXTOS LITERARIS

Si els estudis mitjançant textos en general són escassos, els que se centren en l'anàlisi de textos literaris es poden comptar amb els dits d'una mà, i a més es caracteritzen per una manca de rigor considerable, encara que comprensible atès el caire a-sistemàtic del material literari.

Certament, la Psicologia ha adreçat poques vegades la seva atenció als textos literaris i existeixen ben pocs estudis psicològics en aquesta àrea. De fet es tracta d'un camp que gaudeix de molt poc prestigi i que es considera com quelcom purament especulatiu.

Don Bannister ha estat un autor que en els darrers anys de la seva vida va reclamar l'interès dels textos literaris per a la Psicologia (1985 Agost), alhora que va denunciar l'alienació existent entre la Psicologia i les Arts (Bannister, 1986). De fet, ell mateix va escriure i va publicar cinc novel·les que han tingut força acceptació.

Kelly tampoc va romandre aliè al valor dels textos literaris per a la Psicologia. Com a epíleg a l'obra pòstuma editada per Brendan A. Maher (1969) que recull una selecció d'escriptors kellyans posteriors a 1955, es publica un assaig de Kelly intitulat *Don Juan*. Es tracta d'una anàlisi de la famosa òpera de Mozart. Kelly va anar a veure tres vegades aquesta òpera en poc temps i va tenir diferents impressions en cada ocasió. Aquesta experiència vivencial li serveix per fer una dissertació lliure, un "divertimento" sobre la relació entre l'autor i el receptor d'una obra literària. Considera també diferents interpretacions possibles de la mateixa obra (p.e. com ho hagués interpretat Freud). Tot plegat consisteix en un assaig informal sobre l'alternativisme constructiu que pren l'esmentada òpera com a pretext.

Recentment Miller Mair ha elaborat les propostes d'ambdós, Kelly i Bannister, en relació a una psicologia que tingui més en compte l'experiència literària i el valor de la narració en una comunicació presentada al darrer congrés internacional (Mair, 1987, Agost) intitulada *George Kelly, Don Bannister and a Story Telling Psychology*. Mair considera

que tant Kelly com Bannister van ser **contadors d'històries** ("story tellers") d'un nivell considerable, que van voler contribuir a fonamentar la psicologia com una disciplina d'explicació d'històries ("story telling") o una psicologia narrativa en comptes d'una psicologia computacional. Mair té a punt ja un parell de publicacions més (1988a; 1988b) en les que elabora un mica aquests punts de vista.

Més enllà de les consideracions generals sobre la Psicologia, sí que és notori l'interès creixent per a l'anàlisi psicològica del material literari i pel propi fet d'escriure. La Psicologia de les Construccions Personals ha estat especialment sensible a aquests aspectes com acabem d'exposar (vegeu també Stringer, 1985; Potter, Stringer i Wetherell, 1984). Tanmateix, no ha estat capaç de desenvolupar una metodologia rigorosa que sigui fidel a l'esperit de la *psicologia narrativa* proposada per Mair.

Potser l'intent més elaborat d'anàlisi de textos literaris des de la perspectiva de la Teoria de les Construccions Personals ha estat realitzat per Moss (1974a, b). Aquest autor ha realitzat un estudi de l'obra dramàtica de Shakespeare (1974b) i de forma més concreta de l'obra Hamlet (Moss, 1974a). L'eina conceptual en la qual es basa és una elaboració del propi Moss del concepte de rol kellià a la llum de les aportacions de Goffman (1959) i Harré i Secord (1972). Moss considera els rols com construccions en acció. D'aquesta manera proposa el concepte de **construcció de rol**. Es tracta d'una construcció, els pols dicotòmics de les quals són rols discrepants (p.e. *bona mare-mala mare*). Aquestes construccions de rol poden ésser complementàries a unes altres (p.e. *bon fill-mal fill*).

No podem exposar ací l'anàlisi sencera de Hamlet, o de tota l'obra de Shakespeare, però precisament Moss (1974a) conceptualitza part del procés de construcció de Hamlet en els següents termes. Atès que va construir el rol de la seva mare com *mala mare*, va poder jugar el rol complementari de *mal fill*. Prèviament, però, va haver d'elaborar, en el sentit de definir més bé la construcció de rol *bon fill-mal fill* en dues construccions separades: *bon fill-mal fill en relació al pare assassinat; bon fill-mal fill en relació a la mare*. Des d'aquest sistema de construcció, era evident que la

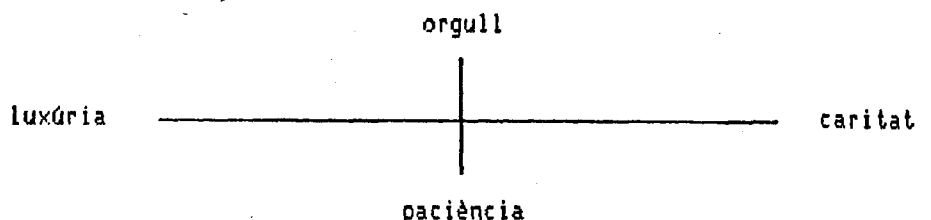
construcció de rol *venjador* quadrava totalment amb una coherència imparable, que conduiria al tràgic desenllaç final de l'obra.

En la seva anàlisi de la totalitat de l'obra dramàtica de Shakespeare, Moss (1974b) comenta les especulacions efectuades sobre la salut mental de l'immortal autor. D'acord amb els estudis sobre els sistemes conceptuals dels obsessius desenvolupats per Makhlouf-Norris i els seus col·laboradors (p.e. 1970) que ja han estat esmentats a 1.1.2.4.7, Moss abona la hipòtesi que Shakespeare presenta un sistema estructurat de forma similar als obsessius.

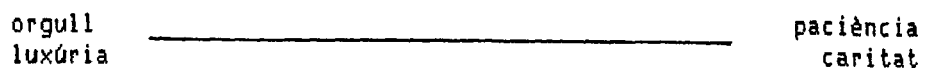
"Des de *Troilus and Cressida* (1600-1) fins a *Macbeth* (1605-6) podem veure una rigidificació progressiva del Sistema de Construccions Personals de Shakespeare. Abans de 1600 hi havien dos subsistemes relativament independents centrats en els temes de l'honor i l'amor. Ja a *Richard III* (1592-3), *Titus Andronicus* (1592-4) i *Romeo and Juliet* (1594-6) es pot veure l'intent de mesclar els gèneres, la qual cosa va produir, després del 1600, els sistemes de rols i construccions altament organitzats de la tragèdia de revenja." (Moss, 1974b)

De forma encara més gràfica, Moss (1974b) detalla aquesta rigidificació en l'obra *King Lear*.

"El que sembla que ha passat és que l'estructura ortogonal del sistema de la trama de les comèdies

ha donat lloc a un eix simple

al llarg del qual se situen les construccions principals." (Moss, 1974b)

Més enllà de l'elegància de l'anàlisi efectuada per Moss i de la utilitat de la seva elaboració de la construcció de rol per efectuar aquesta anàlisi, s'evidencia també l'absència d'un procediment estructurat per a l'obtenció de les construccions personals de textos, per discriminar entre el grau de supraordinació de les construccions elicitades i per dur a terme aquesta anàlisi tan global i significativa alhora que fa Moss.

1.3) Revisió crítica

"Quan George Kelly va dissenyar la graella fa uns trenta anys, la va presentar essencialment com un addendum i una il·lustració de la Teoria de les Construccions Personals. (...) La tècnica de graella era important per a Kelly, però només en relació a la teoria d'on es derivava.

(...)

La presentació de la graella es va fer en el punt àlgid de la batalla entre els tests 'objectius' i 'subjectius'. (...) Els 'objectivistes' titllaven els seus oponents com fetillers no-científics mentre que els 'subjectivistes' contestaven amb acusacions de mecanicisme i trivialitat. Per a aquells descontents amb ambdues postures la graella va caure com un regal dels déus.

(...)

El treball actual i futur que empli la metodologia de graella pot veure's com donant suport a una d'aquestes dues tendències. (1) la graella ha dirigit poderosament l'atenció dels psicòlegs vers la importància central de les interpretacions que fan les persones dels seus móns, i els ha forçat per tant, a tenir en compte els principis centrals de la Teoria de les Construccions Personals. (2) la metodologia de graella és un monstre de Frankenstein que s'ha abocat a un aldarull estadístic i experimental propi, deixant la Teoria de les Construccions Personals ignorada, desamparada i força allunyada. "

(Don Bannister)

El gruix de la metodologia kelliana per a l'avaluació se centra en la tècnica de graella. Això és alhora una virtut i un inconvenient. Virtut pels avantatges que ofereix aquesta tècnica en relació a altres tècniques d'avaluació. Inconvenient per dos motius: el primer és intrínsec a la graella, els seus desavantatges metodològics. El segon és extrínsec: la identificació de la teoria amb una tècnica exclusiva d'avaluació, amb els constreyniments teòrics i metodològics que això suposa.

Aquest és el plantejament general d'aquest apartat. El seu desenvolupament suposa considerar en primer lloc els inconvenients, les virtuts i els usos dels diferents procediments d'avaluació. Seguidament cal tenir en compte una qüestió més general: valorar l'atenció que han dedicat i l'ús diferencial que s'ha fet dels diversos procediments.

Independentment d'aquesta revisió més estructurada es pot fer algun comentari sobre la concepció kelliana de l'avaluació. Val a dir, que suposa una concepció força revolucionària, especialment pel moment històric en què es va donar. Suposa situar l'èmfasi en el propi individu avaluat més que en les pressuposicions teòriques de l'investigador. Això representa un fort contrast amb l'anomenada psicologia correlacional, que es basa en la classificació de l'individu en categories pre-establertes. La seva "actitud crèdula" contrasta amb l'actitud reticent d'altres tècniques, les projectives per exemple, que volen copsar quelcom que l'individu no sap de sí mateix.

Aquestes característiques fan que l'avaluació kelliana tendeixi més a proporcionar un reflex del que la persona mateixa pensa i a aportar hipòtesis d'intervenció dins del propi sistema de l'individu que a donar informació diagnòstica d'acord amb les categories psicopatològiques clàssiques. Tot plegat fa d'aquest enfocament de l'avaluació quelcom difícil de comparar amb altres enfocaments, de forma semblant (i coherent) al que passa amb la pròpia teoria (vegeu 0.4).

1.3.1 REVISIÓ DELS DIFERENTS PROCEDIMENTS D'AVALUACIÓ

Tant els procediments mitjançant l'entrevista com els que empren textos comparteixen les actituds bàsiques d'avaluació esmentades en els paràgrafs anteriors, i intenten operacionalitzar aquestes actituds en tècniques concretes.

Els procediments d'entrevista depenen de l'actitud de l'entrevistador, de la seva coherència i assoliment de l'enfocament fenomenològic kellià, perquè els objectius d'aquest enfocament de l'avaluació puguin acomplir-se. En intervenir doncs, un factor tan personal, depenen de la formació de l'entrevistador i d'aspectes d'interacció i percepció interpersonal de difícil control. Tanmateix, val la pena ressaltar el grau de sistematització aconseguit en aquest tipus d'entrevista en relació a altres tipus d'entrevista anomenades obertes o també les semi-estructurades.

Els procediments textuais disminueixen els factors interactius d'influència en els resultats però, pel fet de no imposar estructura a les dades, perden potencialitat d'anàlisi estadística. Així la metodologia d'anàlisi esdevé prou laxa com per considerar-la poc sistematitzada. Vegem però aquestes qüestions amb més detall per a cada cas.

1.3.1.1 Els procediments d'escalament

Aquests procediments pateixen del biaix que suposa l'ambigüitat de les preguntes que fa l'entrevistador. Especialment en l'escalament ascendent, la pregunta "Per què?" pot tenir moltes connotacions. Pot indicar causalitat, finalitat, justificació moral, etc... Només alguns d'aquests significats poden indicar, segons el cas, supraordinació. Ten Kate (1981) ha assenyalat ja, tal com hem explicat a 1.1.1.2, un exemple on la mateixa pregunta porta a escalament ascendent i descendent.

Considerem que les preguntes emprades per l'escalament descendent són més confiablès pel fet de demanar nivells lògics més concrets i més assequibles. Tanmateix, se'ns presenta un problema metodològic de difícil solució: Com contrastar la validesa de les respostes de la persona?

No podem oferir una resposta a aquesta pregunta i per tant, posem entre parèntesi la validesa general de les tècniques d'escalament. No sabem tampoc, de cap estudi que intenti aportar dades en favor de la fiabilitat d'aquests procediments. Tanmateix, pensem que en un context clínic, tenint en compte aquestes limitacions i d'acord amb altres materials d'entrevista, els procediments d'escalament poden ésser útils per a l'exploració del món personal del client.

Finalment, voldríem considerar una crítica teòrica. Tenint en compte el model de Chiari et al (1985) que distingeix dos tipus diferents de relacions implicatives, ¿com sabem quan passem d'un tipus a un altre d'implicació? Atès que aquests procediments els va desenvolupar originalment Hinkle (1965), pensem que cal una actualització en relació a models més recents.

1.3.1.2 La tècnica de graella

Com afirmàvem en comentar de la validesa (1.1.2.8) i fiabilitat (1.1.2.7) de la graella és molt difícil parlar en termes generals d'aquesta tècnica atès el gran nombre de formes i dissenys que poden elaborar-se. Aquesta qüestió general diu en favor d'una flexibilitat de formes i continguts no comparables amb cap altra tècnica psicològica d'avaluació. Al mateix temps això impedeix l'obtenció de resultats normatius o generals que facilitin la seva interpretació. Són dues cares de la mateixa moneda.

Mantz Yorke ha realitzat un dels treballs crítics sobre la tècnica de la graella més elaborats. La seva experiència en l'aplicació d'aquest instrument en el camp educacional i el seu coneixement profund de la literatura existent en el camp li permeten posar en pràctica les seves capacitats analítiques per a la crítica comprensiva de la tècnica de graella. Molts dels seus plantejaments, nosaltres ja els havíem intuït i, per tant, els assumim com a nostres afegint-nos així al seu esperit de crítica constructiva.

Pel que fa als procediments d'elicitació de construccions, Yorke (1978; 1983a; 1983b; 1985; 1987 Agost) ha remarcat com els pols considerats

oposats poden ésser desviats (*bent*). Això ha esta assenyalat ja en certa manera en parlar de la validesa de contingut (1.1.2.8.1).

Un aspecte encara més controvertit és l'aplicació que es fa de cada construcció a cada element. Yorke (1983a; 1987; 1987 Agost) ha posat de manifest com una mateixa construcció pot aplicar-se tenint en compte criteris diferents. Això suposa la potencial existència d'altres construccions aniuades en cada construcció que proporcionen decisions potencialment diferents. La crítica de Yorke (1987 Agost) s'adreça principalment contra aquesta aplicació de la construcció en cada element que suposa la base de la graella:

"L'evidència que breument hem exposat ací suggereix que l'alineació d'elements segons puntuacions d'escales *descontextualitzades* relacions que existeixen entre elements i construccions, i evita que l'entrevistat transmeti la riquesa de la seva construcció. (...) Això em condueix a preguntar-me si moltes de les investigacions basades en graelles estan estructurades d'acord amb els requeriments dels procediments analítics, i si un investigador necessita realment les respostes a, per exemple, les cent preguntes implícites que formula una matriu de 10 x 10 en blanc."

En la mateixa línia Yorke (1987 Agost) aplica la distinció de Saussure (1916) entre llengua i parla. Així la graella estaria dissenyada per copsar el significat de la parla particular d'una persona.

"...el perill és que la 'parla' de l'entrevistat quan és filtrada per una graella pot ésser transmutada en 'llengua' o (allò que encara seria pitjor) en la 'parla' de l'investigador.

La transmissió del significat es veu atenuada primer per la graella, i segon per la interpretació que fa l'investigador de les dades de la graella. Una fracció d'una fracció de significat és finalment comunicada i, si les fraccions són petites (com passa sovint en la tècnica de graella), el seu producte és mínim." (Yorke, 1987 Agost)

El plantejament de Yorke és, com es pot veure, força crític. En aquest sentit, cal considerar aquestes advertències com perills potencials on es pot caure fàcilment amb l'ús de la graella; més fàcilment que amb altres tècniques més tancades. Tanmateix, quan un entrevistador té certa experiència amb l'ús de la graella, i comparteix i assumeix l'esperit que l'ha inspirat, aquestes dificultats poden esvair-se en gran part. Sobretot si aquestes febleses de la tècnica li són conegudes.

Pel que fa a les tècniques d'anàlisi de la matriu de dades, val a dir que és una àrea que ha acaparat bona part de l'interès de les publicacions metodològiques i ha generat un bon nombre de programes d'ordinadors. En general, no hi ha hagut un acord majoritari sobre quin tipus de tècnica de tractament de dades emprar. Sembla ser que totes tenen avantatges i desavantatges, i que les potencialment més valuoses, l'escalament multidimensional, l'anàlisi d'agrupaments o l'anàlisi factorial de correspondències, no han consolidat el seu ús per poder desplaçar l'anàlisi de components principals que és una de les tècniques que, malgrat ésser molt emprada, presenta més problemes, tant pel que fa a l'ús de correlacions Pearson com per l'anàlisi independent de construccions i elements que no resol la graficació conjunta.

En general les tècniques d'anàlisi posen un èmfasi, al nostre entendre excessiu, en els aspectes estructurals mentre que han desenvolupat de forma molt poc acurada l'anàlisi de contingut de les construccions. L'extensió i el detall que hem dedicat a descriure l'anàlisi de contingut (1.1.2.6.4) és molt desmesurat en relació a la proporció real d'estudis que l'empren i no reflecteix l'excessiva superioritat d'estudis estructurals sobre els de contingut.

En relació als índexs de mesura (1.1.2.4) val a dir l'escassetat de plantejaments coherents des d'una perspectiva teòrica, i la manca d'acord sobre el tipus d'índexs a emprar i el seu significat psicològic, segons la Teoria de les Construccions Personals. Per altra banda, hem fet palès el fracàs absolut per part d'aquests índexs per copsar els aspectes jeràrquics manifestats per les relacions implicatives entre construccions. De les dades d'una graella no podem deduir un mapa jeràrquic de les construccions d'un individu.

Per altra banda, es pot concloure que els estudis sobre fiabilitat i validesa són encara precaris i poc sistemàtics. Això impedeix confiar excessivament en resultats que vagin més enllà de la mesura individualitzada, i requereix de dissenys molt acurats (com per exemple el de Procter, 1978; 1985b) per poder copsar significats comuns a un grup de persones.

No obstant totes aquestes consideracions crítiques sobre la graella, val la pena fer paleses algunes de les virtuts que segueixen fent de la graella un instrument d'elecció per a l'avaluació dels significats personals d'un individu en un context d'entrevista. Les resumim així:

- 1) Adaptable als continguts de cada persona.
- 2) Metodologia d'anàlisi rigorosa però coherent amb la seva finalitat fenomenològica d'anàlisi.
- 3) Sensibilitat per a la mesura del canvi individual.
- 4) Flexibilitat de disseny que permet adaptar l'instrument a cada cas i també a cada finalitat concreta d'investigació.
- 5) Coherència en la seva metodologia i plantejaments amb la teoria en què s'inspira.
- 6) Riquesa dels resultats obtinguts que permeten dibuixar un mapa del sistema de construcció de l'individu i elaborar hipòtesis d'intervenció en lloc de proporcionar simplement una etiqueta diagnòstica.

1.3.1.3 L'autocaracterització

El problema principal de l'autocaracterització rau, al nostre entendre, en la tècnica d'anàlisi. El procediment en sí mateix pateix de tots els desavantatges que té el plantejament kellià de l'avaluació però gaudeix de pocs dels seus avantatges. Seria l'expressió més directa i operacional de l'actitud crèdula.

No obstant el valor que té aquest procediment pel fet de permetre la lliure expressió de l'individu, la seva limitació rau, com dèiem, en les tècniques d'anàlisi dissenyades fins al moment. Les tècniques que va proposar Kelly (vegeu 1.2.1.2) són molt laxes i poc sistematitzades. De fet són guies de comprensió més que tècniques d'anàlisi acurades. Potser més sorprenent que el plantejament lax del propi Kelly és l'ús poc extès que s'ha realitzat de l'autocaracterització. Així, l'única tècnica d'anàlisi alternativa que s'ha elaborat, l'anàlisi de contingut (vegeu 1.2.1.2.5), és ben pobre pel que fa a les seves categories.

En síntesi, l'autocaracterització és una tècnica potencialment molt interessant quan es disposi d'una metodologia d'anàlisi més acurada. En un context clínic, pot aportar també força informació al psicoterapeuta si aquest disposa d'habilitat suficient per extreure el significat personal que pot transmetre una autocaracterització.

1.3.1.4 Els textos literaris

Els qui han intentat analitzar textos literaris des de la perspectiva de la Teoria de les Construccions Personals l'única cosa que han fet ha estat demostrar el seu interès per aquest tipus de material i insinuar les possibilitats de la teoria per a l'anàlisi intuïtiva del material textual de tipus literari. La metodologia però, brilla per la seva absència.

1.3.2 REVISIÓ DE L'GS DIFERENCIAL DELS DIVERSOS PROCEDIMENTS AVALUATIUS

Aquesta secció pretén descriure de forma global el tipus de producció teòrica i metodològica que s'ha donat dins del marc de la Psicologia de les Construccions Personals. Les fonts estadístiques que disposem són les que proporciona R. Neimeyer (1985e; d), que cobreixen des de 1953 fins a 1981, i el nostre propi recompte de presentacions en els dos darrers congressos internacionals de 1985 i 1987. Tot i que les dues fonts no són homogènies proporcionen una idea global de l'estat de la qüestió.

<u>Tipus</u>	<u>Total</u>	<u>Percentatge</u>
Teoria	277	26%
Psicoteràpia	109	10%
Tècnica de graella	652	60%
Altres tècniques	48	4%

<u>Tipus</u>	<u>Cambridge (1985)</u>	<u>Memphis (1987)</u>
Teoria	32%	32%
Psicoteràpia	9%	10%
Educació	15%	7%
Tècnica de graella	41%	42%
Altres tècniques	3%	9%

Com es pot veure en aquestes taules, la investigació amb graelles suposa el percentatge majoritari de producció en Construccions Personals. Això en sí mateix no seria alarmant si no fos perquè el percentatge d'estudis que empen una metodologia alternativa és tan minso. De fet el compromís que ha realitzat la Teoria de les Construccions Personals amb una tècnica molt concreta d'avaluació, la tècnica de graella, per molt que hagi creat formes i dissenys diferents, hipoteca el seu desenvolupament a les possibilitats i limitacions inherents a qualsevol instrument. Això és especialment trist quan creiem que la teoria kelliana té potencialitats de desenvolupament metodològic que no han estat explotades.

La confiança gairebé exclusiva en una tècnica de recerca per part dels investigadors d'una teoria, tal com assenyala Holland (1977), tendeix a restringir tant el tipus de qüestions que es plantegen com l'amplitud dels coneixements que finalment es generen. Addicionalment, aquest ús exclusiu d'una tècnica constreny en gran mesura la validesa de la teoria a la de la

tècnica. Certament, com es revisa a 1.3.1.2, la tècnica de graella gaudeix de força avantatges però també té alguns entrebancs que restringeixen el tipus de recerca.

Aquesta qüestió ha estat ja assenyalada per diversos psicòlegs d'aquest enfocament. Són diverses les veus (p.e. Honess, 1985; Pope, 1987 comunicació personal) que reclamen la creació de metodologies alternatives que donin accés a altres tipus de material, especialment a material produït en forma menys estructurada que la graella. Neimeyer (1985d; e) parla d'una "crisi metodològica". Yorke (1987 Agost) proposa metodologies alternatives que no suposin encasellar la informació que proporciona l'individu.

"Aquest estil d'elicitació més lliure vindria acompanyat per un canvi radical en la metodologia analítica. Perdríem l'elegància i la claredat de les matemàtiques. S'hauria de reemplaçar per quelcom similar a l'anàlisi textual o legal on la comprensió de l'individu es composaria de forma hermenèutica... comparant una part amb l'altra, i amb la globalitat emergent."
(Yorke, 1987 Agost)

és en aquest sentit que aquesta tesi va encaminada a omplir un buit important dins de l'estat actual de la Psicologia de les Construccions Personals. Així, el procediment que presentem en la SEGONA PART d'aquesta tesi pretén inspirar-se en les virtuts metodològiques de la graella per tal d'enfrontar-se a un tipus de material molt diferent: els textos autobiogràfics.

SEGONA PART:**METODOLOGIA ESPECÍFICA PER A L' AVALUACIÓ DE LES
CONSTRUCCIONS PERSONALS EN TEXTOS AUTOBIOGRÀFICS**

"En tots els temps l'enigma de la individualitat ha estat explorat pels gegants de la literatura. Tardívolament arriba el psicòleg a escena. A alguns humanistes els hi sembla un intrús vanitós. Es critica que quan la psicologia tracta la personalitat humana diu només allò que la literatura ha dit sempre, però de forma menys artística.

(...)

Els documents autobiogràfics semblen justificar sempre el narrador. El literat se sent justificat apilant els seus biaixos i les seves metàfores indisciplinades mentre entretinguin els seus lectors. Al psicòleg no li és permès entretenir (fins i tot és sospitós si és interessant). Per ser considerada vàlida la seva anàlisi ha d'estar fermament arrelada en l'evidència i ha de disposar del consentiment d'altres observadors entrenats."

(Gordon W. Allport)

En aquesta SEGONA PART es presenta el mètode adreçat a l'elicitació i anàlisi de Construccions Personals expressades en un text autobiogràfic. Havent ja descrit l'enfocament teòric que emmarca aquest mètode, i havent exposat la metodologia general per a l'avaluació de les Construccions Personals, cal considerar el disseny que seguidament exposem com un desenvolupament coherent amb la teoria i metodologia general que acabem d'esmentar. Però és el material a què va adreçat aquest mètode, els textos autobiogràfics, allò que el fa peculiar, i que fa que requereixi un disseny específic.

Considerant aquesta peculiaritat que li atorga el material a què va dirigit, abans d'explicitar el disseny de procediments, es fan unes consideracions generals sobre els textos autobiogràfics.

2.1 Característiques dels textos autobiogràfics

"En escriure una autobiografia es posen en perspectiva les contradiccions, paradoxes i ambivalència de la vida. Això ens retorna el nostre sentiment d'autosuficiència i d'identitat personal als que han donat forma els contratemps i el curs de la vida.
(James E. Birren)

2.1.1 CARACTERÍSTIQUES GENERALS DELS TEXTOS AUTOBIOGRÀFICS

La naturalesa dels textos autobiogràfics requereix el desenvolupament d'una metodologia específica que va més enllà dels mètodes psicomètrics o experimentals tradicionals. Li cal, però, al mateix temps una estructuració més sistematitzada que els procediments racionals i intuïtius de Sartre (1943; 1946; 1952; 1964; 1971-1972) i dels altres intents realitzats des de l'enfocament Fenomenològic-Existencial (Binswanger, 1945a; b; 1947); i alhora més rigorosa que les formes habituals d'interpretació psicoanalítica (Freud, 1910; Erickson, 1958; 1969; Gedo, 1972; Moraitis i Pletsch, 1979; Pletsch, 1977; Poch, 1987) considerades sovint subjectives i simbolistes (Gilmore, 1979; Stannard, 1980).

A més, els textos autobiogràfics presenten unes característiques molt peculiars que els diferencien específicament dels altres tipus de textos. Seguidament exposem les diferències que considerem més fonamentals:

a) No són textos intencionalment narratius, descriptius o discursius, encara que puguin presentar característiques combinades de les tres funcions, sinó que es tracta de textos específicament auto-reconstructius. Se centren en l'expressió de les experiències viscudes per l'autor, en les quals la funció valorativa té un pes determinant.

b) No són pròpiament textos temàtics. El seu tòpic general, si s'exceptuen les constants referències implícites al propi autor, és molt variat, com la vida mateixa. S'entrecreuen els temes i els esdeveniments més diversos. No existeix un únic referent com a tema sinó diversos, fragmentàriament expressats. Sovint, l'única possibilitat de lligar-los és mitjançant el fil de la cronologia.

c) Els textos autobiogràfics poden ésser considerats com a documents històrics, pel fet que la trama argumental es desenvolupa seguint una línia temporal d'esdeveniments públics i privats.

d) És un text idiosincràtic on les característiques personals de l'autor es manifesten no només en l'estil sinó en la selecció dels esdeveniments i

la seva interpretació segons una hermenèutica autoimplicada en la producció i valoració dels fets.

e) és un material produït de forma *bastant* espontània. El grau d'espontaneïtat varia certament, segons el tipus de text per una banda, i segons una diversitat de circumstàncies aleatòries per una altra. Però en general, es tracta d'un text produït per sí mateix, pel seu valor d'externalització de l'auto-reconstrucció. Tanmateix, això ha de considerar-se un tret molt general que requereix ésser dilucidat en cada cas concret.

Un material d'aquestes característiques exigeix una metodologia d'anàlisi molt característica, ideada expressament per al seu tractament específic. L'anàlisi del text autobiogràfic en estar determinat per una finalitat psicològica (en aquest cas) i no merament literària o lingüística, no s'interessa per les lleis generals d'una semàntica formal, sinó pel contingut o semàntica textual.

Ja s'ha esmentat en el PREFACI d'aquesta tesi que, per diversos motius, s'ha concebut aquesta anàlisi a partir de la metodologia general per a l'anàlisi de les Construccions Personals, dins del marc de la Psicologia de les Construccions Personals de Kelly. S'ha originat doncs, al marge d'altres tècniques com l'anàlisi de contingut, que han intentat també una anàlisi psicològica dels textos de forma rigorosa.

S'ha fet palès en l'apartat 1.1.2 l'interès que va demostrar no només Kelly sinó també Bannister, Mair, Moss i altres, pels textos literaris en el context de l'estudi del cas individual. Pel que fa al material (auto)biogràfic, del qual acabem d'assenyalar llurs característiques diferencials, Bannister ha posat de relleu també el seu interès com a font documental.

"Les (auto)biografies no només revelen la naturalesa de les eleccions més importants de la persona, sinó que fan sorgir, d'una forma molt interessant, el tema de la consistència de les eleccions al llarg de la vida d'una persona.
(...)

és a dir, es poden tractar temes com la forma en què les construccions supraordinades donen sentit a les inconsistències aparents a un nivell més subordinat (cosa que té a veure amb el corolari de fragmentació de la Teoria de les Construccions Personals) en el context de la vida sencera d'una persona. Podríem, d'aquesta manera, revisar novament la qüestió de la consistència de la conducta en la seva totalitat." (Bannister, 1975 Gener)

2.1.2 MODALITATS DEL GÈNERE AUTOBIOGRÀFIC

El conjunt de documents autobiogràfics està format per allò que Allport (1942) va anomenar documents personals de contingut auto-descriptiu o auto-referencial. Dins d'aquesta definició es considera "qualsevol escrit auto-revelador que intencionalment o no proporcioni informació relativa a l'estructura, dinàmica i funcionament de la vida mental de l'autor". No es consideren textos autobiogràfics els que no han estat escrits pel propi subjecte, encara que es refereixin a ell. Tot i que alguns documents hetero-descriptius, com per exemple les biografies, poden tenir un valor de contextualització addicional, no són una auto-construcció sinó que es tracta de la construcció que té un altre, l'autor de la biografia, sobre el personatge biografat.

La finalitat d'aquesta investigació se centra en la tasca reconstructiva del món personal de l'autor des del seu propi punt de vista. Tal com s'ha expressat en el PREFACI, aquest interès pel propi punt de vista de la persona és coherent amb l'enfocament Fenomenològic-Existencial, i amb la Teoria de les Construccions Personals de Kelly. Més concretament coincideix amb la concepció kellyana de l'avaluació, la seva "actitud crèdula", desenvolupada en la PRIMERA PART d'aquesta tesi. En aquest sentit, els textos sotmesos a anàlisi són -ho expressem una vegada més- auto-referencials, com és el cas de les cartes, diaris, memòries i biografies.

2.1.2.1 Epistolaris

"Les cartes íntimes, especialment si han estat escrites durant un període considerable de temps, descobreixen els interessos i temes que guien una vida individual i, el que és més important, revelen el patró amb el qual es teixeixen aquestes temes i interessos. Encara que els psicòlegs poques vegades exploren la riquesa del material epistolar."

(G. Allport, 1946)

Les cartes són documents personals, adreçats a corresponents reals, o fins i tot imaginaris, caracteritzats per la seva funció comunicativa que condiciona en part llurs característiques formals i estilístiques.

Cada carta d'un epistolari es pot considerar com a unitat sincrònica i podria analitzar-se individualment de forma independent del conjunt. Alhora és possible analitzar el conjunt de cartes en la seva totalitat com a unitat diacrònica a través de la línia temporal. Quant més llarg sigui el període temporal que abasti, més evidents resultaran les constants personals que es poden extreure de la seva anàlisi i més alt el nivell de comprensió que es podrà obtenir del seu món personal.

El grau de reconstrucció de l'existència que ofereix l'epistolari ve sovint limitat a un nombre d'esdeveniments, a causa de la seva fragmentació, però a vegades expressen reconstruccions d'un àmbit temporal o d'una significació molt més àmplia. En general, el que es dona en una correspondència personal és que la persona comunica de forma espontània i voluntària en un moment donat allò que per a ella resulta significatiu. Els esdeveniments i la seva reconstrucció expressada en el text reben un ordre i selecció imposats per la pròpia estructuració de l'autor. Aquesta estructuració és una expressió de la seva personalitat, entesa des de la perspectiva de la Psicologia de les Construccions Personals com el Sistema de Construccions Personals (Fransella, 1978c).

2.1.2.2 Diaris

El diari presenta la forma de monòleg íntim que força sovint recorda les característiques de l'anomenat "llenguatge interior" de Vygotsky (1934/1962). Es redacta en absència d'un interlocutor real o imaginari; la seva expressió se sol simplificar i esquematitzar; el llenguatge es fa més críptic i interioritzat, amb menys referents externs. Atès que per la seva concepció, als diaris coincideixen receptor i emisor, aquests referents no són ni imprescindibles ni necessaris.

Per tant, es fa a vegades difícil la comprensió d'un diari per part d'una altra persona, atès que la informació referencial l'autor pot donar-la per suposada. Tanmateix la seva producció obeeix freqüentment a necessitats íntimament sentides d'expressió de sentiments i emocions, i d'elaborar la immediatesa dels fets que configuren la seva pròpia existència. Com a document històric no és gaire bo i probablement poc fiable a causa del seu

caràcter irregular i parcial (tot i que poden haver-hi excepcions notables), però és un excel·lent document personal.

Construït en la immediatesa dels esdeveniments, pot reflectir les construccions subordinades estructurades d'acord amb les supraordinades. Aquesta distinció més immediata i propera dels fets el distingeix de l'autobiografia, en la qual la perspectiva temporal és molt més àmplia. A causa de la construcció diacrònica del diari, els esdeveniments es descriuen de forma més precisa i ofereixen, així, un banc de dades més ampli per entendre l'evolució del sistema de construcció de l'individu a través del temps.

2.1.2.3 Memòries

Les memòries presenten, en general, una intencionalitat explícita de publicació. S'hi destaca alguna de les facetes de la vida de la persona, com per exemple el seu món de relacions laborals, carrera artística, política o professional, però no s'orienten necessàriament a la reconstrucció del seu món personal intern o íntim. Són la narració d'uns fets històrics en els quals la persona ha participat d'una forma més o menys activa.

La redacció de les memòries, a diferència dels epistolaris i dels diaris, és sincrònica i es realitza des d'una perspectiva actual en relació a les experiències viscudes en un període anterior més o menys llarg o allunyat en el temps, però delimitat. En estar adreçades a un públic general poden ésser fàcilment tergiversades en favor de l'autor per tal de guanyar-se un cert reconeixement en la posteritat.

2.1.2.4 Autobiografies

No sempre és possible, en la pràctica una distinció clara i precisa entre autobiografia i memòries. En termes generals es pot dir que l'autobiografia representa la reconstrucció de l'experiència personal més íntima viscuda per la persona a través de la seva vida, mentre que les memòries tenen més aviat un abast històric i social.

Es tracta d'una reconstrucció sincrònica que implica una elaboració conscient i reflexiva des d'una perspectiva temporal determinada, generalment des d'un moment avançat en la vida de l'autor. En aquest sentit es pot considerar, d'acord amb Harré (1979, 1983), com una interpretació dels episodis d'una vida i de la seva relació amb l'autor.

No es tracta d'una mera crònica d'esdeveniments privats o públics, sinó d'una reconstrucció de la identitat personal (Pascal, 1965) a través de la qual la persona es concebeix a sí mateixa com a ser singular amb una història pròpia, continuada i única. Per identitat s'entén l'estructura simbòlica que fa possible per a un sistema de personalitat assegurar la continuïtat i consistència a través del temps i dels estats biogràfics canviants, i de les diferents posicions ocupades en l'espai social (Döbert et al, 1977).

El text autobiogràfic presuposa, més que cap altre, una individualitat desenvolupada i una consciència capaç d'organitzar la seva pròpia història des del present. L'autobiografia és certament, una construcció racional i elaborada. La vida de l'autor se'ns presenta com una successió encadenada d'esdeveniments, amb la lògica que ell li atorga. Aquesta aparent unitat interna ve donada per l'auto-percepció unitària que té l'autor, i és conseqüència de la seva activitat constructiva, constitutiva del seu propi món de la consciència.

Aquesta reconstrucció no ha de ser necessàriament completa ni pot reproduir la totalitat històrica de l'individu ja que és concebuda per l'autor com una interpretació que dóna sentit a la seva existència. La nostra postura és la d'apropar-nos al punt de vista de l'autor mitjançant l'explicitació espontània i voluntària de les seves Construccions Personals.

2.1.3 LA NATURALSA DE LES CONSTRUCCIONS PERSONALS EXPRESSADES EN TEXTOS AUTOBIOGRÀFICS

Les Construccions Personals són dimensions de discriminació amb què la persona estructura el seu món (vegeu 0.3.2.1), no etiquetes verbals. Tanmateix, bon nombre de construccions són explicitables pel llenguatge. Les paraules s'utilitzen, en aquest cas, per designar la Construcció Personal. També s'ha explicitat (vegeu 0.3.2.1) que existeixen construccions que no poden ser expressades per la persona mitjançant el llenguatge, que són pre-verbals. De fet, perquè una construcció estigui disponible a la consciència cal que tingui algun tipus de representació simbòlica o verbal. Això és condició necessària perquè pugui ésser transmesa de forma verbal en un text o a un receptor. Com ja s'ha vist en l'apartat anterior, en el cas dels textos autobiogràfics aquest receptor pot ser el mateix autor o bé una altra persona segons el tipus de text.

Quan emprenem la tasca d'analitzar un text, la possibilitat d'elicitació de Construccions Personals queda limitada a aquelles que han estat expressades espontàniament pel llenguatge escrit. Per tant, no es pot oblidar que estem treballant amb un repertori de construccions de l'autor que resulta ser una mostra del seu Sistema de Construccions Personals que té un doble biax. El primer és el fet que es tracti de construccions verbals. El segon és que d'entre les construccions verbals, només disposem de les que espontàniament ha expressat l'autor.

Ja assenyalàvem a l'inici de l'apartat 1.2 que els estudis realitzats per a l'anàlisi de construccions personals en textos es caracteritzen per la seva manca de sistematització tant pel que fa a l'elicitació de les construccions com a la seva anàlisi. Si bé les dificultats per a aquesta anàlisi s'han fet ja paleses en aquesta manca de sistematització, són encara més visibles quan els textos són autobiogràfics:

a) cal una definició operacional de construcció (i element) per poder elicitar-los. Kelly va aportar un procediment estructurat d'entrevista com a operacionalització i procediment d'obtenció de construccions i elements (1.1.2.2) però no va especificar com s'identificaven en els textos malgrat haver treballat també amb textos (vegeu 1.3).

b) els temes o àmbits de conveniència de què parla l'autor són variats, la qual cosa genera un bon nombre d'elements diferents i, per tant, construccions amb àmbits de conveniència limitats, per bé que no se sap on es troben aquests límits.

c) les Construccions Personals no s'apliquen a tots els elements, sense que això impliqui que altres elements no calguin també dins de l'àmbit de la construcció. Aquest fet suposa, a més de la impossibilitat de determinar l'àmbit de conveniència tal com comentàvem en el punt anterior, la dificultat per transformar les dades en alguna forma de graella on cada construcció es confronta amb tots els elements.

e) les mides dels textos, els temes que cada autor toca i els tipus tan variats de construcció que cadascun pot, potencialment, emprar fan molt difícil la comparació entre individus, no ja a nivell de contingut, sinó al propi nivell estructural.

Totes aquestes dificultats fan palesa la complexitat de la tasca que emprenem, i fan ja entreveure que les característiques del material analitzat restringirà les possibilitats d'extreure'n significació. Al mateix temps, posen de manifest que el disseny que es presenta en el següent apartat ha d'enfrontar-se a aquestes dificultats per tal d'obtenir el rigor metodològic necessari i, al mateix temps, una certa significació psicològica, en termes del Sistema de Construccions Personals de l'autor.

Dur a terme aquesta anàlisi presenta però, algun avantatge que li confereix possibilitats de realització. Els textos autobiogràfics sovint es troben, en forma de publicació o de document, de forma global i acabada. Fins i tot, moltes vegades no es té cap contacte directe amb l'autor i àdhuc pot estar ja mort. El text doncs, pot ésser considerat com una totalitat, i pot ser llegit de forma diacrònica i ser contextualitzat històricament. Això pot permetre l'observació de l'evolució de les construccions que ha emprat la persona. Aquests documents posen de manifest les diferents opcions possibles que l'autor ha tingut en el decurs de la seva vida que ara, considerant el text de forma acabada, apareixen en el context d'un nombre relativament finit de possibilitats. La seva història apareix com un univers tancat determinat, només, per la seva lògica interna. Bon nombre de les peces amb què ha construït el seu món estan a l'abast. Es podria dir, metafòricament, que en aquesta anàlisi una de les coses que cal fer és encaixar les peces del trencaclosques, i aquestes peces són les Construccions Personals de l'autor.

"Podem dir que l'home desenvolupa la seva forma d'anticipar els esdeveniments construint, gravant (*scratching out*) els seus canals de pensament. Així és com construeix el seu propi laberint. Els seus camins (*runways*) són les construccions que forma, cadascuna és un carrer de dues direccions, cadascuna essencialment un parell d'alternatives. Quan una altra persona intenta entrar en aquest laberint aviat es perd. (...) Molts dels camins (*runways*) estan molt ben anunciats amb signes verbals, però la majoria són foscos, retolats només a mitges o sense cap tipus de signe verbal.

(...)

El laberint està concebut com una xarxa de construccions, cadascuna de les quals és essencialment una abstracció i, com a tal, pot ser presa i aplicada a esdeveniments molt diversos per tal de focalitzar-los i vestir-los de significat personal." (Kelly, 1958a)

Si assumim que tant les paraules com les accions tenen un significat limitat i que, per tant, hem de construir la persona en termes d'una comprensió bàsica del seu Sistema de Construccions Personals, estarem en posició de posar les bases per reconstruir i comprendre de forma respectuosa i empàtica el significat del seu propi univers. Malauradament, en moltes ocasions no podem ésser ajudats per l'autor, però en compensació això ens permet copsar la seva lògica interna en relació a la globalitat de la seva existència final al moment de la redacció última del text.

Considerar la persona com a totalitat i delinear la seva lògica interna significa copsar l'organització jeràrquica del seu Sistema de Construccions Personals. Això suposa partir del supòsit que algunes construccions, de les que s'elicitin del text, són més supraordinades que altres i que es poden trobar o deduir algunes relacions implicatives entre aquestes construccions. Tal com havia ja postulat Hinkle (1965), les implicacions són la clau de volta de l'organització jeràrquica. També l'àmbit diferencial de conveniència de les construccions configura el seu grau de supraordinació. Certament, Chiari et al (1985) han basat el seu intent de formalització d'un model lògic del Sistema de Construccions Personals tenint en compte aquestes dues consideracions (vegeu 0.3.3 per a aquesta qüestió).

Més enllà d'aquesta recerca de la lògica interna de l'autor, no podem oblidar el context. Les Construccions Personals elicitades d'un text han d'ésser contextualitzades per tal d'esdevenir significatives en relació a una

situació concreta. La persona i la situació mantenen una relació dialèctica, la dialèctica de la situació (Castilla del Pino, 1968). Aquesta concepció dialèctica pot trobar-se també en Kelly si considerem que les construccions es donen a partir de l'experiència de realitat, que hi tenen una relació de validació/invalidació i que quant més flexible sigui el sistema per abastar la nova experiència més eficient serà la seva relació amb els esdeveniments. Tal com dèiem en caracteritzar la teoria kellyana de forma global (0.1), l'epistemologia constructivista és també dialèctica.

"No estic dient que és l'experiència la que canvia l'home sinó que més aviat és l'home que es canvia a sí mateix mitjançant un procés anomenat experiència.

(...)

L'experiència, aleshores, no es mesura pels anys d'acumulació de fets, manejats de la mateixa forma, sinó per la revisió de la pròpia perspectiva...

(...)

Per dir-ho d'una forma senzilla, no tant allò que el passat ha fet a un home com el que l'home ha fet amb el seu passat. (...) Els homes no estan tan configurats pels esdeveniments (...) com pels significats que atribueixen a aquestes sensacions. (Kelly, 1966b)

En síntesi, es podria dir que el mètode per a l'elicitació i anàlisi de Construccions Personals a partir dels textos autobiogràfics ha de tenir en compte la naturalesa històrico-reconstructiva de les construccions, la seva relació dialèctica amb la situació i les seves relacions ordinals que configuren l'organització jeràrquica de la mostra de construccions verbals i escrites del sistema de construcció de l'autor. De les consideracions fetes en aquest apartat es deriven els límits i les possibilitats l'anàlisi textual de Construccions Personals en els textos autobiogràfics. També volem destacar però, una altra limitació inherent al mètode que presentem. Aquest se situa dins dels límits possibles però està molt lluny, encara, d'exhaurir-los. Probablement, com s'afirma també en altres llocs, caldria un enfocament pluri-metodològic per abastar significativament tot el sentit que pot traspuar un text autobiogràfic.

2.2. Disseny general de procediments

"Però el que més em contenta d'aquest mètode és que amb ell estic segur d'emprar la meva raó en tot, sinó perfectament, al menys el millor que he pogut; a més que, en practicar-lo sentia que la meva ment s'acostumava poc a poc a concebir més clara i distintament els seus objectes."
(René Descartes)

2.2.1 CARACTERÍSTIQUES GENERALS

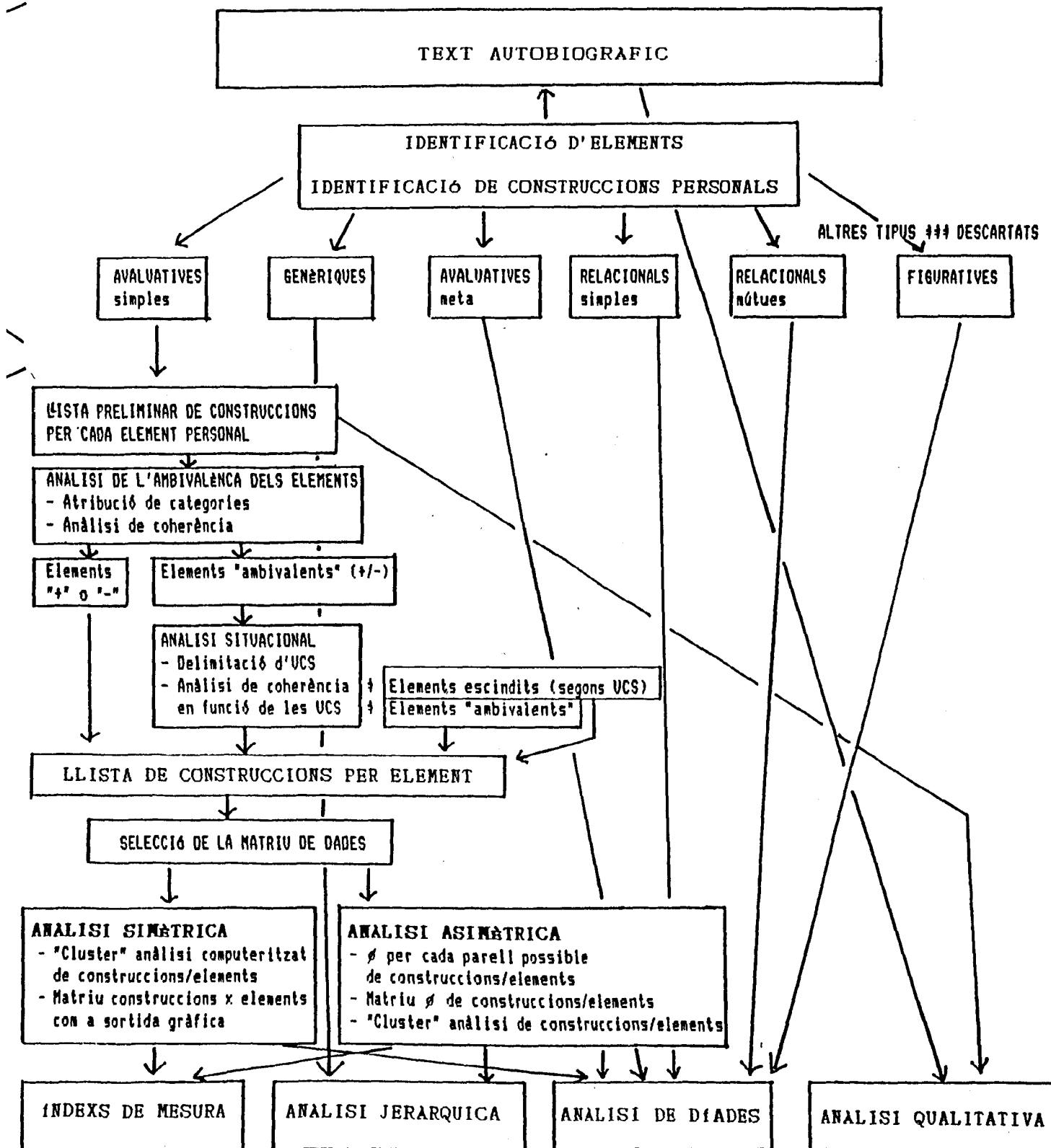
En l'apartat anterior s'ha posat de manifest que l'anàlisi de construccions personals elicitades de textos autobiogràfics és molt més complexa i difícil que elicitat les construccions en una entrevista amb la tècnica de graella i les seves formes d'anàlisi. La necessitat de dissenyar una metodologia específica ve determinada tant per les característiques del material com pels objectius de la recerca.

S'han descrit ja, en l'apartat anterior, les característiques que hauria de tenir aquest disseny de procediments: ha de ser sistemàtic; ha de copsar el significat personal de l'autor; ha de tenir en compte el context i la situació; etc... En aquest moment però, voldríem emfatitzar una característica metodològicament molt important: ha de ser un disseny operacional per tal de no portar a formes ambigües. De fet el disseny hauria d'intentar operacionalitzar la manera com s'expressa la construcció d'esdeveniments en un text, i proporcionar formes d'anàlisi d'aquest material.

El disseny ha de tenir doncs, bàsicament dos blocs: els procediments d'elicitació i els procediments d'anàlisi. Cada bloc té una finalitat definida i íntimament vinculada amb la de l'altre bloc. L'elicitació ha de permetre la identificació, com dèiem, per criteris operacionals del material de base, les construccions i els elements, que ha de ser analitzat. Es tracta doncs, de reduir el text autobiogràfic a uns paràmetres de registre que simplifiquin i possibilitin una anàlisi estructurada. Aquesta anàlisi ha de partir de la base de les dades que han proporcionat els procediments d'elicitació i aplicar procediments de comparació i d'associació entre construccions i elements per tal de detectar la seva estructura interna, configurada per l'autor en el decurs del text.

En la pàgina següent s'exposa de forma esquemàtica l'estructura d'aquest disseny general de procediments. Com es pot veure, en el nucli del disseny hi ha la divisió entre elements i construccions, i la classificació dels seus diversos tipus. És per això que el següent apartat tracta de la sistematització d'aquesta tipologia.

ESQUEMA DELS PROCEDIMENTS

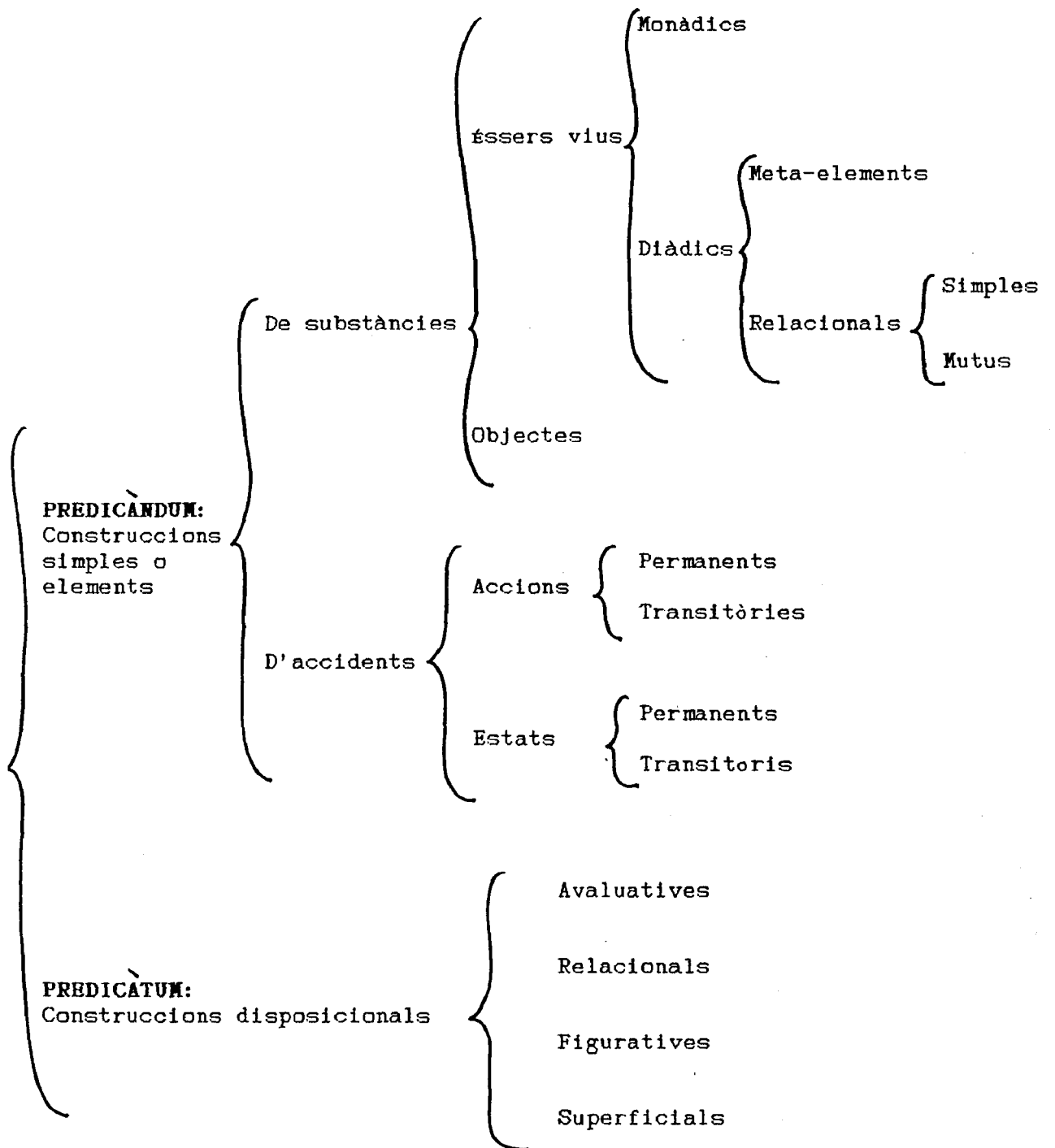

2.2.2 SISTEMATIZACIÓ D'ELEMENTS I CONSTRUCCIONS PERSONALS

En la introducció teòrica, hem dedicat ja una secció (0.3.2.1) a la definició i l'elaboració de construccions i elements. S'ha vist com des d'una perspectiva constructivista, i situant-nos en un nivell estrictament teòric, no seria pertinent efectuar aquesta distinció entre construcció i element. Tanmateix, la distinció efectuada per Crockett (1982) entre construccions disposicionals i representacions mentals (o construccions simples) permet assumir, en un nivell metodològic, la distinció entre elements i construccions per tal d'assolir certa operativitat. De fet aquest ús diferenciat del terme construcció, com a qualsevol tipus de representació originada en una discriminació, a un nivell teòric, i com a discriminació aplicada a la representació concreta de persones o esdeveniments, a un nivell metodològic, s'ha donat de forma molt àmplia en l'ús de la pròpia tècnica de graella.

No obstant l'ús abundant que s'ha fet d'aquesta distinció a la pràctica, pensem que no s'ha fet prou explícita aquesta diversitat de nivells, el teòric i el metodològic o operatiu. Conseqüentment amb aquesta no explicitació, no s'ha desenvolupat tampoc una classificació general i àmplia de construccions, que parteixi d'aquesta distinció fonamental entre disposicionals i simples (vegeu 1.1.2.6.4). Atès que això ha esdevingut necessari per a l'elaboració del disseny metodològic, hem elaborat un intent de classificació tenint en compte aquesta finalitat metodològica.

En adequar-se al material textual, la distinció entre construccions disposicionals i simples es veu reforçada per una altra distinció: la del *Predicandum*, allò que es predica, i *Predicatum*, allò que és predicat. Aquesta distinció és de caire gramatical, i per tant té avantatges metodològic-operatius que s'afegeixen als avantatges teòrics de la distinció de Crockett. No obstant l'àmbit textual d'aquesta classificació, es podria considerar, temptativament, la seva validesa com a classificació general, i per tant, com a sistematització teòrica.

El **predicàndum** és el subjecte de la construcció, allò sobre el que es predica alguna cosa, en virtut de la qualitat predicativa del llenguatge. Complementari a allò que es predica hi ha allò que és predicat, el predicat mateix: el **predicàntum**. Aquesta mateixa divisió se sobreposa amb la primera gran divisió de les construccions, entre **simples** i **disposicionals**, que ja s'ha explicat a 1.1.2.6.4 i a l'inici d'aquesta secció. D'ara en endavant, aclarits ja aquests aspectes teòrics i situant-nos en un nivell definidament metodològic, anomenarem les construccions **simples elements**, i les disposicionals simplement **construccions**.

Entre els elements, la divisió més important és entre **substàncies** i **accidents**. Es tracta d'una distinció aristotèlica que ens sembla pertinent en aquest punt, per tal de diferenciar aquells elements que fan referència a éssers vius o a objectes, com a entitats definides; i els **accidents** que els afecten.

Els elements de substàncies es divideixen, en aquesta classificació que presentem, entre **éssers vius** i **objectes**. Aquesta distinció no necessita més explicació. D'entre els éssers vius es podria distingir entre persones i animals. També es podria elaborar més la branca dels objectes, en el sentit kellià de definir (veure corolari d'elecció 0.3.1.5) diversos tipus d'objectes. Tanmateix, això no s'ha considerat necessari en aquest cas.

Els elements relatius a éssers vius (normalment persones) es divideixen en monàdics i diàdics. Aquesta divisió està feta d'acord amb un **criteri de complexitat**. Aquest criteri fa referència al nombre d'éssers vius que implica el procés de construcció, a part del propi autor. Quan l'autor construeix justament un altre ésser viu, l'element és **monàdic**. Quan més d'un ésser viu està implicat en la construcció, l'element és **diàdic**, cas que n'impliqui dos; o bé **triàdic** si n'impliqui tres (en l'esquema només es fa constar el diàdic per simplificar).

Entre els elements diàdics es fa una distinció interessant entre **meta-elements** i **relacionals**. Els primers provenen d'una aportació de Harry Procter (1978, 1985b) a la tècnica de graella. Aquest autor utilitza per a l'avaluació familiar els *meta-elements*, que fan referència a "la forma com α

veu a β ", essent α i β dos membres de la família. Segons Procter, l'ús d'aquest tipus de graella suposa incorporar en aquesta tecnologia, les aportacions de Laing, Phillipson i Lee (1966) sobre les meta-percepcions interpersonals. Segons aquests autors, aquest tipus de percepcions tenen una importància cabdal en l'estructuració de les relacions familiars. Des de la perspectiva de la Teoria de les Construccions Personals, es tracta d'un tipus d'element que investiga la socialitat (vegeu 0.3.1.10) de la persona.

Pel que fa als elements relacionals, provenen també d'una altra aportació a la tècnica de graella, la d'Anthony Ryle. Aquest autor, de qui ja hem parlat a 0.2, va proposar un tipus de graella on s'empraven els elements del tipus α - α - β . En aquest cas el element no és una persona, sinó la relació entre dues persones, α i β . A aquest tipus d'element només es poden aplicar construccions relacionals (vegeu a 1.1.2.6.4 la classificació de Feixas, 1986). Els elements relacionals poden ser **simples** o **mutus**. Els primers són tal qual els acabem de descriure, i els segons indiquen una relació de correspondència, reflexivitat o mutualitat de la relació entre ambdós elements personals.

En l'esquema classificatori general que es presenta en aquesta secció, no hem fet esment de la possibilitat que apareguin elements triàdics (o tetràdics) que implicarien tres (o quatre) elements personals. Aquest nivell de complexitat no és gaire freqüent (no s'ha donat en els textos analitzats fins ara) però no per això impossible.

Hem dividit els accidents en **accions** i **estats**, seguint la tradició aristotèlica abans esmentada. Això ens permet referir-nos a qüestions concretes que poden esdevenir-se especialment amb els éssers vius. Per exemple, els éssers vius poden, i de fet ho fan contínuament, dur a terme **accions**. Quan aquestes accions són **permanents**, en el sentit que presenten una certa periodicitat i constància podem trobar sota aquesta categoria les activitats, els hàbits, les professions, etc... Quan no presenten un patró especialment notori de periodicitat, es tracta de les conductes concretes, que anomenem, en aquest sentit, **transitòries**.

Quelcom molt semblant s'esdevé amb els estats. També s'apliquen preferentment als éssers vius i poden ser permanents, com la vida o la mort, o bé transitoris com la malaltia. És evident que permanència i transitorietat formen part d'un continu, la qual cosa suposa (1) que es tracta de termes relatius; i (2) que caldria definir un punt de tall. Tanmateix, atès que la tesi se centra en el treball amb altres aspectes d'aquesta classificació que requereixen certa elaboració, no desenvoluparem més aquesta branca de la classificació.

Les construccions (disposicionals) les hem dividit en quatre categories que han estat ja exposades a 1.1.2.6.4. atès que van ésser elaborades per l'autor d'aquesta tesi (Feixas, 1986) com a classificació de les construccions elicitades en la graella. De fet la sistematització que presentem en aquest apartat és una elaboració d'aquesta classificació de construccions, en el sentit d'extensió del seu àmbit de conveniència i de definició. En la classificació de 1986 però, hi havia una categoria, la de construccions conductuals, que no s'inclou en aquesta divisió. L'hem situada, dins d'aquesta classificació més general, en les construccions simples d'accions, en la seva subcategoria de transitòries (conductes). Ja en la descripció que fem a 1.1.2.6.4 de les construccions conductuals advertim que es tracta de construccions molt subordinades. La seva inclusió en la graella es justifica perquè en molts casos fan referència al motiu de consulta que presenta la persona, i interessa veure les (co)relacions que tenen amb altres construccions d'un altre tipus. Tanmateix no s'ha considerat a efectes d'aquest mètode d'anàlisi textual.

2.2.3 DELIMITACIÓ DE L'ÀMBIT DE CONVENIÈNCIA TEMPORAL

S'ha assenyalat ja en el corolari d'àmbit (0.3.1.6), que les construccions tenen un àmbit de conveniència definit. No totes les construccions es poden aplicar per a tots els elements. En parlar d'àmbit de conveniència temporal, volem fer referència a la limitació temporal que té l'aplicació d'una construcció a un element. Es tracta d'un sentit matisat d'aquest àmbit d'aplicació. Tot i que una construcció s'apliqui a un element en un moment determinat, no vol dir que es pugui aplicar sempre. Aquesta qüestió té a veure amb la polèmica sobre el situacionisme i els trets ementada a 0.1.2.1. No es pot saber l'àmbit de conveniència temporal que té cada construcció en ésser aplicada a un element. L'autor del text autobiogràfic ens dóna informació sobre aquest aspecte en comptades ocasions, però aquesta informació té un cert valor.

Així, hi ha aplicacions d'una construcció a un element per a les quals l'autor postula un àmbit de conveniència més ampli. D'acord amb el model de Chiari et al (1985) presentat a 0.3.3.3.3, aquestes construccions tindran un nivell de supraordinació més alt, atesa aquesta característica del seu grau possibilitat d'aplicació. L'autor sembla assenyalar amb aquestes construccions una aplicabilitat que va més enllà de situacions concretes. Podríem dir que es tracta de construccions percebudes per l'autor com a transituacionals.

Pel que fa a la resta de construccions, l'autor no ens aporta informació sobre el seu àmbit de conveniència temporal, per la qual cosa l'hem de considerar com indefinit. No podem copsar, en aquest cas, el seu grau de supraordinació mitjançant l'àmbit de conveniència temporal.

2.3) Procediments d'elicitació

"En qualsevol expressió, tant si s'acompanya del corresponent compliment significatiu, com si és una expressió simbòlica, es dóna una referència objectiva."
(Eduald Forment)

Els procediments d'elicitació han d'operacionalitzar els diferents tipus de construccions i elements descrits en l'apartat anterior per tal de poder-los identificar en un text autobiogràfic. Els criteris d'operacionalització han d'anar enfocats doncs, a l'expressió textual. No ens val la definició operacional de construcció que va donar Kelly atès que no li podem preguntar a l'autor del text, per exemple, en què s'assemblen dos dels seus personatges que els diferencii d'un tercer personatge.

S'ha intentat elaborar una operacionalització basada en criteris gramaticals. Les construccions i els elements estan expressats en el text en forma de paraules connectades entre sí per regles sintàctiques. Si la gramàtica ens pot donar alguna clau per identificar-los hem d'aprofitar-la. No obstant això, hi ha algunes construccions que no es poden identificar de forma exclusiva per criteris gramaticals. Cal aplicar doncs, també criteris semàntics. Si bé els criteris gramaticals són més objectivables per a qualsevol que tingui els coneixements mínims necessaris, els criteris semàntics poden crear més ambigüetat. S'intenten, per tant, limitar al mínim imprescindible i definir-los de la forma més exhaustiva possible.

Abans d'endinsar-nos en la descripció d'aquests criteris, hem d'advertir que a l'hora d'aplicar aquest mètode, s'han emprat només uns tipus determinats de construccions i elements. S'han descartat els elements d'accions, els d'objectes i les construccions superficials. Tot i que això suposa un biaix considerable, suposa, per altra banda, un estalvi considerable de temps pel fet de treballar amb una quantitat d'informació considerablement més baixa.

Aquesta selecció pot realitzar-se o no en altres tipus d'anàlisi. Si en aquest cas hem prescindit dels elements que no són persones (o algun altre ésser viu), és perquè pensem que és en el camp de les relacions interpersonals on es dona la major significació psicològica. També en la tècnica de graella s'empren elements personals per elicitar construccions significatives. Seguint així, una tradició ja existent en el marc teòric i metodològic en què ens basem.

Per altra banda, les construccions superficials han estat assenyalades en diversos sistemes de categories del contingut de les construccions (exposades a 1.1.2.6.4) per la seva poca significació psicològica. Més concretament, en la classificació de Hunt (1951) s'aconsella no incloure-les en la graella.

Els elements d'accions tenen un grau de supraordinació força baix, pel fet de ser representacions d'activitats, conductes i situacions. Sembla doncs, que les construccions avaluatives que s'hi podrien aplicar tindrien, presumiblement, també un grau baix de supraordinació. Ha quedat ja clar en l'exposició introductòria a la Teoria de les Construccions Personals que significació i grau de supraordinació, van junts.

Des de la perspectiva de la Fenomenologia, Binswanger (p.e. 1945b) va distingir tres nivells de relació amb el món per part de la persona, o si es vol dir d'una altra manera, l'home estructura la seva vivència en tres móns. El primer és l'*Umwelt* o món físic, on es troben els objectes i la natura. El segon és el *Mitwelt* o la relació amb les altres persones. En aquesta àrea es troben, no només les relacions personals sinó també les relacions socials i institucionals. El tercer món és l'*Eigenwelt* o el món propi. Té a veure amb les relacions amb un mateix i les seves auto-representacions.

En escollir treballar només amb elements personals hem fet una opció en favor del *Mitwelt* i de l'*Eigenwelt*. Al *Mitwelt* li correspon l'àrea de l'hetero-descripció, la descripció que fa l'autor de les persones que considera significatives en la seva vida. El *Eigenwelt* vindria representat per l'auto-descripció, l'aplicació de determinades construccions a sí mateix.

En fer aquesta opció assumim no incloure el tercer món d'experiència, l'*Umwelt*, tot i que en alguns casos podria resultar cabdal. Caldria, doncs, incloure aquest tipus d'elements en textos que així ho requereixin i quan es disposi del temps necessari. El nostre objectiu és proposar un mètode viable, pel que fa al temps requerit per executar-lo i els resultats obtinguts. Sens dubte, bona part del temps se'n va en el buidat del text, que és precisament el que exposem en la secció següent.

2.3.1 PROCEDIMENTS D'ELICITACIÓ D'ELEMENTS

2.3.1.1 Identificació d'elements personals monàdics

En termes més simples, parlar de la identificació d'aquest tipus d'elements suposa parlar de la identificació dels personatges del text autobiogràfic. Aquests personatges vénen denominats pel seu nom (i a vegades cognoms) o bé per algun apel·latiu particular que serveix per designar-lo en el decurs del text. El criteri gramatical és ací doncs, fàcil d'establir. Es tracta d'identificar tots els noms de persona, és a dir, qualsevol grup nominal que designi a una persona o grup de persones. Quan aquests personatges estiguin designats per un pronom, o bé siguin elíptics a causa de qüestions estilístiques en la redacció del text, cal identificar-los també com a elements.

Parlant en un sentit estricte caldria fer una translació del text en termes explícits eliminant tots els pronoms i els subjectes elíptics. El text quedaria així d'una lectura molt feixuga, però ben preparat per a l'elicitació d'elements. A la pràctica, aquesta tasca consumeix tant de temps que més val que l'investigador tingui presents aquests aspectes estilístics i identifiqui els pronoms com a elements personals en funció del nom que representen.

2.3.1.2 Identificació de meta-elements

Com hem vist a 2.2, els meta-elements són un tipus d'elements personals diàdics. Això vol dir que impliquen més d'un element personal, és a dir que impliquen més d'un grup nominal expressat en la mateixa frase. Es tracta d'afirmacions on l'autor endevina el que un personatge pensa sobre ell o sobre un altre personatge. Per tant en aquest cas l'autor haurà d'expressar això amb verbs que hem anomenat **constructius**. Seguidament aportem una llista d'aquests verbs:

- creure
- pensar
- imaginar
- endevinar
- suposar.....

Exemple:
 "Algunos creen que soy un poeta surrealista"

En la gráfica de la pàgina 329, es pot trobar altre un exemple d'aquest tipus de meta-elements. La fórmula bàsica és " α -verb constructiu- β ", essent α l'element personal que fa de subjecte del verb constructiu, i β l'element que li fa de complement. Es tracta per tant d'un criteri que combina l'estructura sintàctica de la frase amb el contingut semàntic del verb. L'anotació sintètica dels meta-elements és α - β . La construcció s'aplica sobre β , però és α qui realitza aquesta construcció en opinió de l'autor. Així, si β és també el propi autor es tracta d'una frase en què aquest autor expressa el que una altra persona, α pensa sobre ell mateix. Si β , expressa el que α creu sobre un tercer, β . En conseqüència, si α és igual a β , es tracta del que l'autor creu que un personatge pensa de sí mateix. El que no es pot donar però, és que α sigui el propi autor. Aleshores seria una simple construcció monàdica.

El subjecte (α) del verb constructiu pot ésser expressat també d'una manera diferent a la que acabem d'exposar: mitjançant una locució indirecta.

Exemple:
 "To her (Betty), I have always been the lawless one"

2.3.1.3 Identificació d'elements relacionals

Els elements relacionals, igual que els meta-elements, són elements personals diàdics. Impliquen per tant dos elements en una mateixa frase. Allò que els diferencia amb els meta-elements, és que un és el subjecte i l'altre és el complement directe. El verb que vincula un element amb l'altre ha de ser relacional. Ací hem d'emprar, com també hem fet amb els meta-elements, un criteri semàntic. Entenem per verb relacional aquell verb que implica una abstracció sobre la naturalesa de la relació entre els dos elements personals. Si es refereix a una conducta concreta (i observable) es considera un element (accident) d'acció transitòria.

Exemple:
 "Yo (P. Neruda) le (Gabriela) tenía miedo"

La fórmula bàsica és " α -verb relacional- β ", essent β el complement directe. Quan α és un element personal diferent a β es tracta d'un element relacional simple. Quan α és plural i és igual a β L'anomenen element relacional mutu. També es consideren elements relacionals mutus, quan la frase té un subjecte plural i el verb és reflexiu.

Exemple:

"...we (Roos i Jenny) get along ok"

2.3.2 ELICITACIÓ DE CONSTRUCCIONS PERSONALS

A diferència de la graella, en el text no apareixen en coordenades diferents els elements i les construccions que s'hi apliquen. Apareixen en la mateixa frase i s'identifiquen de forma conjunta les construccions i els elements. Si ho hem separat ha estat per finalitats expositives i perquè en el procés d'elicitació s'enregistren de formes separades.

Cal indicar, en aquest sentit, que no s'eliciten totes les construccions identificables pels criteris que seguidament exposem, sinó només les que s'apliquen a elements personals.

2.3.2.1 Identificació de construccions avaluatives

En general les Construccions Personals tenen una clara funció qualificativa, és a dir, una funció adjectiva. Això és encara més clar en les construccions avaluatives gairebé per definició. Així podem aplicar un criteri gramatical per identificar construccions avaluatives. Només cal recórrer a un criteri semàntic per a distingir les construccions avaluatives de les superficials, que es podrien identificar també segons aquest criteri.

Atès que la funció adjectiva té unes modalitats gramaticals molt diverses, hem considerat necessari descriure-les per tal de millorar el grau d'operacionalització del criteri d'identificació.

a) *Adjectius qualificatius*

(p.e. "Siempre me he considerado una persona de poca importancia")

b) *Predicats nominals o atributs*

(p.e. "Ross is sex mad")

c) *Adjectius o atribucions nominals*

(p.e. "I don't know how those Fiends managed it,..")

d) *Aposicions*

(p.e. "Tinc ocasió de conèixer l'escriptor Salvador Espriu, fred i ben educat,...")

e) *Complements predicatius*

(p.e. "Cuando estuve por primera vez frente al océano quedé *sobrecogido*")

f) *Oracions predicatives*

(p.e. "Sense cap tomb d'optimisme excusava la *irritabilitat* d'Anna..")

g) *Adjectius nominalitzats o perífrasis*

(p.e. "..., preso de una ansiedad profunda, ..." → *ansioso*)

Les construccions avaluatives poden aplicar-se tant a elements personals monàdics, com a meta-elements. El que diferencia el segon cas del primer és que la construcció identificada no és pròpiament una construcció feta directament per l'autor sinó que aquest infereix la construcció d'un dels seus personatges.

2.3.2.2 Identificació de construccions relacionals

La identificació de les construccions relacionals va íntimament lligada a la identificació dels elements relacionals. El verb que uneix els dos elements que constitueixen l'element relacional és precisament la construcció. Hem esmentat ja que aquest verb (relacional), i el seu complement si en porta, ha d'ésser una inferència sobre la relació entre els dos personatges (elements personals) i no una conducta simple i concreta. Per tant, en aquest cas el criteri emprat és mixte: gramatical i semàntic.

En el primer exemple que posàvem a 2.3.1.3, la construcció és *tiene miedo*. En el segon seria *get along ok*. En ambdós casos, el verb i el seu complement expressen una generalització sobre la relació entre els dos elements relacionals.

és interessant remarcar que aquest tipus de construccions vénen expressades en el text com a verbs, i no com a adjectius com en el cas de les construccions avaluatives. Es tracta doncs, de construccions qualitativament diferents.

2.3.2.3 Identificació de construccions figuratives

El criteri d'identificació és bàsicament semàntic. Es tracta de detectar quan l'autor construeix un element personal expressant que és com un altre. Això s'esdevé poques vegades. De fet en els textos analitzats en l'annex no s'ha donat cap vegada. Això no vol dir però, que no pugui aparèixer en un altre text.

2.3.2.4 Identificació de construccions amb diferents àmbits de conveniència temporals

Quan l'aplicació de les construccions a un element tenen un àmbit de conveniència temporal més ampli, això es detecta en el text per l'existència d'un adverbí que podriem anomenar **totalitzador**. Exemples d'aquests tipus d'adverbis serien

sempre,
totes les vegades,
tot,
....

Exemple:

"Siempre me he considerado un hombre demasiado sencillo"

Kelly (1955) ja havia assenyalat el valor d'aquestes frases en els seus procediments d'anàlisi de l'autocaracterització (1.2.1.2). És un dels tipus de frases en el que aconsella fixar-se a l'hora de focalitzar un protocol.

2.3.2.5 Identificació de construccions "negatives"

Per construccions "negatives" entenem aquelles que venen expressades de forma negativa per l'autor (p.e. "Yo (P. Neruda) tenia escasa capacidad, ninguna fuerza y poca astucia"). En aquest cas el que s'expressa és l'altre pol de la construcció (*capaz, fuerte, astuto*) sense atorgar cap etiqueta al seu oposat. Podria ser que això estigués influït pel procés de marca (vegeu el que hem expressat sobre això al corolari de dicotomia 0.3.1.4).

D'aquest tipus de construccions s'enregistra el pol expressat amb el prefix *no-* (en l'exemple anterior *no-capaz, no-fuerte, no-astuto*). Podria ser que l'anàlisi posterior ens indiqués amb quin tipus de construccions s'associa aquest "pol submergit", i copsar així algunes dimensions dicotòmiques del Sistema de Construccions Personals de l'autor.

QUADRE EXPLICATIU

TIPUS DE CONSTRUCCIONS	CLAU	TIPUS D'ELEMENTS	CRITERIS D'IDENTIFICACIÓ	
			Element	Construcció Personal
AVALUATIVES	100	Monàdics	GRAMATICAL Grup nominal	GRAMATICAL Adjectiu (7 sub-criteris)
AVALUATIVES	210	Meta-elements	SEMANTIC Construcció complexa Verb "constructiu" d' locució indirecta	GRAMATICAL Adjectiu (7 sub-criteris)
RELACIONALS	221	Relacionals simples	GRAMATICAL 2 noms en una frase X = Subjecte Y = Complement	GRAMATICAL/SEMANTIC Verb expressant relació
RELACIONALS	222	Relacionals mutus	GRAMATICAL Subjecte en plural = complement Xs=Ys	GRAMATICAL/SEMANTIC Verb relacional i/o reflexiu
FIGURATIVES	300	Divers	SEMANTIC	SEMANTIC
DIVERS	400	Genèrics	GRAMATICAL Grup nominal (+ Totalitzador)	DIVERS

EXEMPLES

- 100 "Ross is not a good son" (Element: Ross; Construcció: no-good son)
 210 "He (man) gave me distinctly to understand that I was a liar" (E: Man-Jenny; C: liar)
 221 "Ross treated me badly" (E: Ross-a-Jenny; C: treat badly)
 222 "We get along ok" (E: Ross/Jenny; C: get along ok)
 300 "Juan es como su padre" (E: Juan; C: como su padre)
 400 "Mothers certainly are always a nuisance" (E: Mare (com a rol); C: nuisance)

REGISTRE DELS EXEMPLES

text	Element	Clau	Construcció
347-12-04	Ross	100	no-good son
470-03-18	Man-Jenny	210	liar
343-02-20	Ross-a-Jenny	221	treat badly
339-01-09	Ross/Jenny	222	get along ok
simulat	Juan	300	como su padre
341-01-01	Mare (rol)	400	nuisance

2.3.3 REGISTRE I SELECCIÓ D'ELEMENTS I CONSTRUCCIONS PERSONALS

Una vegada definits els procediments d'identificació de construccions i elements, cal dur a terme l'elicitació. Aquest procediment consisteix en una sèrie de registres a realitzar per a cadascun dels personatges del text. En la pàgina anterior es pot trobar un quadre de síntesi dels tipus de construccions i elements que s'eliciten i els criteris per identificar-los. A cada tipus de construcció-element se li assigna un número clau, segons segueix:

- 100. Construccions avaluatives aplicades a elements monàdics
- 210. Construccions avaluatives aplicades a meta-elements
- 221. Construccions relacionals aplicades a elements relacionals simples
- 222. Construccions relacionals aplicades a elements relacionals mutus
- 300. Construccions figuratives
- 400. Construccions amb un àmbit de conveniència temporal més ampli

Aquest procés d'elicitació suposa portar a terme diversos tipus de registres.

2.3.3.1 Registre i selecció de construccions avaluatives simples

Hem anomenat construccions avaluatives simples les que s'apliquen a elements monàdics, és a dir les construccions codificades segons la clau 100. Aquest registre s'ha d'aplicar a cadascun dels elements personals monàdics. Això no vol dir que l'element sigui singular, sinó que el nivell de complexitat de l'element és el mínim. És el cas més freqüent.

Aquest registre suposa, tal com dèiem en el paràgraf anterior, tantes seccions o fitxes com elements personals apareguin en el text. En un text autobiogràfic, sovint es fa esment d'un nombre molt gran de persones o grups de gent. Per posar un exemple, en el cas Jenny que es desenvolupa en l'ANNEX, se citen una cinquantena de persones. És important obrir una "fitxa" de registre per a cadascuna ja que l'autor pot fer esment al mateix element personal en diferents moments del text, i l'investigador que realitza el registre no sap si aquell element resultarà ser un personatge molt citat o bé serà algú que se cita puntualment.

De cara a la fase d'anàlisi però, cal fer una selecció (vegeu 2.4.3.1). A molts d'aquests personatges no se'ls aplica cap construcció o bé només se'ls aplica unes poques construccions. Cal doncs, trobar un nombre de construccions mínim per considerar un element rellevant per passar a la fase d'anàlisi.

és molt difícil donar directrius generals sobre quin és el nombre òptim d'elements a considerar, i per tant de quin a de ser el punt de tall que elimini els elements que no es volen analitzar. Cada text té unes característiques ben idiosincràtiques tant pel que fa al nombre d'elements com al nombre de construccions que s'apliquen a cada element. També és molt variable l'extensió total del text. En general, un nombre d'elements entre 20 i 30 es pot manejar força bé a efectes d'anàlisi. Tanmateix, però aquest nombre pot incrementar-se o disminuir segons el nombre total d'elements.

Per exemple, en el cas Pablo Neruda, hi ha més de 300 elements. Si s'empra un punt de tall de més de cinc construccions avaluatives simples surten 38 elements, que segueix sent un nombre manejable d'elements. En canvi en el cas Marià Manent de uns setanta elements originals, se'n van seleccionar setze, emprant un punt de tall de més de 4 construccions avaluatives simples. La replicació successiva del mètode que presentem en aquesta tesi ens ha de proporcionar una experiència més sistemàtica en aquest sentit. Ara per ara, només podem suggerir que en termes generals un punt de tall de cinc construccions diferents per element sembla garantir uns mínims d'analitzabilitat.

2.3.3.2 Registre de construccions aplicades a elements diàdics

Aquest registre inclou les construccions avaluatives aplicades a meta-elements (clau 210.) i les construccions relacionals aplicades a elements relacionals simples (clau 221.) i mutus (clau 222.). Cal obrir una "fitxa" per a cada parell d'elements on aparegui algun d'aquests elements. En general el nombre de construccions d'aquest tipus no és molt gran, però si se'n donen unes quantes pot proporcionar material per a la comprensió de la construcció que fa l'autor d'aquella díada de personatges.

2.3.3.3 Registre de construccions figuratives

Ja hem dit abans que aquest tipus de construccions, codificat amb la clau 300, és molt poc freqüent, però si n'hi ha alguna cal anotar-la en un altre registre per tenir-ne una consideració diferenciada i específica. En aquest tipus de registre s'anota tota la frase.

2.3.3.4 Registre de construccions amb un àmbit de conveniència temporal molt ampli

Quan l'aplicació d'una construcció a un element determinat presenta un àmbit de conveniència temporal més ampli, d'acord amb el que s'ha delimitat a 2.3.3.4, s'anota en aquest registre codificat amb la clau 400. També en aquest registre cal anotar la frase sencera i no només la construcció i l'element.

Aquestes construccions probablement hauran estat ja agafades en altres registres, però cal anotar-les també en aquest per tal de copsar aquest aspecte de l'àmbit de conveniència temporal, que serà analitzat de forma diferent als altres registres.

2.3.3.5 Anotació del segment de text en cada registre

Per a cada construcció i element enregistrats en qualsevol dels registres anteriors, cal anotar el segment del text d'on s'ha extret. Això lògicament, té la funció de poder tornar al text original per tal de verificar qualsevol anomalia o problema. La forma d'anotació emprada ha estat la següent:

XXX-YY-ZZ

X = dígit reservat per al número de pàgina
Y = dígit reservat per al paràgraf de la pàgina
Z = dígit reservat per a la línia del paràgraf on s'inicia la frase

2.4) Procediments d'anàlisi

"El llenguatge designa sobre la realitat, però no pot ser imaginat com a reflex de la realitat. Per aquesta raó, la nostra parla sobre una realitat no denota la realitat, sinó la nostra forma d'estar davant la realitat (...). En parlar de la realitat parlem de nosaltres mateixos, ho sapiguem o no."
(Carlos Castilla del Pino)

Tal com es pot veure en el quadre explicatiu general del disseny (pàgina 312), hi ha dos nivells d'anàlisi. Per una banda, l'anàlisi simètrica (2.4.3) i asimètrica (2.4.4) de construccions i elements; i per l'altra els diferents tipus d'interpretació psicològica (2.4.5-2.4.8). Les primeres anàlisis es basen només en les construccions avaluatives simples (clau 100) i suposen haver passat el filtre de l'anàlisi d'ambivalència (2.4.1) i l'anàlisi situacional (2.4.2). Les anàlisis més pròpiament psicològiques integren els resultats de les anteriors amb les altres construccions (claus 210, 221, 222, 300 i 400).

Aquests procediments d'anàlisi, com es pot veure, estan inspirats en la metodologia d'anàlisi que s'utilitza per a les dades de la graella. Així l'anàlisi simètrica de construccions i elements pot considerar-se equivalent al pas corresponent al tractament de dades (1.1.2.3) en la tècnica de graella. De la mateixa manera l'apartat sobre els índexs de mesura (2.4.5) emula fins allà on li és possible els índexs de la graella (1.1.2.4); l'anàlisi qualitativa (2.4.8) és guiada també per allò que es desenvolupa amb aquest mateix nom a 1.1.2.6. En canvi, l'anàlisi jeràrquica (2.4.6), que es basa fonamentalment en l'anàlisi asimètrica, és característica del mètode que presentem. L'anàlisi de díades (2.4.7) també ha estat dissenyat especialment per a aquest mètode. A més, de forma similar, es conclou l'exposició de procediments analítics, tant en la graella com ací, amb un apartat sobre criteris de bondat.

2.4.1 ANALISI DE L'AMBIVALÈNCIA

Aquesta anàlisi és el primer pas de la línia d'anàlisi que condueix, com dèiem abans, a l'anàlisi d'elements i construccions, i que parteix de les construccions avaluatives simples. Tenim doncs, una sèrie de fitxes o llistes de les construccions avaluatives simples aplicades a cadascun dels elements seleccionats, és a dir, a cadascun dels personatges a què fa referència l'autor del text autobiogràfic.

El plantejament de base d'aquesta anàlisi d'ambivalència dels elements és qüestionar la coherència relativa o ambivalència dels diferents elements personals seleccionats. Es tracta d'indagar si l'autor construeix un element personal determinat amb una línia clara i definida o si, en canvi, les àrees semàntiques generals amb què el construeix són diferents. En el darrer cas, caldrà realitzar una anàlisi situacional (2.4.2) per a aquests elements.

2.4.1.1 Assignació de categories

Aquest és el primer pas de l'anàlisi d'ambivalències. Es tracta d'assignar unes categories molt generals a cadascuna de les construccions. L'eix principal d'aquest sistema de categories és la dimensió avaliativa positiu/negatiu. Es tracta d'una categorització molt general que es pot trobar en diversos estudis amb tradició i prestigi, com els d'Osgood, i els de Rosenberg i Jones.

Els estudis d'Osgood amb el seu diferencial semàntic (p.e. Osgood, Suici i Tannenbaum, 1957) suggereixen que la dimensió avaliativa és la dimensió de significat més rellevant. Parlant en termes més específics, Osgood i Richards (1973) assumeixen que la distinció entre els pols positius i negatius de la dimensió avaliativa, poden ésser els components més bàsics del significat connotatiu. Hem comentat també aquestes investigacions en relació al corolari de dicotomia.

En diversos estudis, Seymour Rosenberg (1977; Rosenberg, Nelson i Vivekananthan, 1968; Rosenberg i Olshan, 1970; Rosenberg i Sedlak, 1972a; 1972b; Rosenberg i Jones, 1972; Kim i Rosenberg, 1980) i també Jones (Jones,

Senseing i Haley, 1974; Jones i Rosenberg, 1974) han acumulat una gran quantitat de dades favorables a la generalitat d'aquesta dimensió avaluativa general amb procediments ben diferents que van des de formats de resposta lliure fins a una novel·la de Dreisser, i han analitzat aquestes dades amb procediments també diferents, anàlisi d'agrupaments ("cluster anàlisi") i escalament multidimensional. Tot plegat proporciona prou base empírica per assumir la validesa general de la dimensió avaluativa. És d'acord amb aquesta dimensió bàsica, que es categoritzen les construccions avaluatives simples i es puntuen 1, 2 ó 3 segons segueix:

- (1) **Categoria negativa.** Inclou aspectes moralment negatius i característiques de personalitat desfavorables.
- (2) **Categoria positiva.** Inclou aspectes moralment positius i característiques de personalitat favorables.
- (3) **Categoria neutra.** Inclou les construccions que no són fàcilment assimilables ni a la primera ni a la segona categoria.

2.4.1.2 Anàlisi de la coherència

Aquesta anàlisi es basa en l'assignació de categories descrita anteriorment, i s'aplica a cadascun dels elements. Consisteix, simplement, en un recompte del nombre de construccions positives i negatives aplicades a cada element, una vegada s'han extret les neutres. D'aquest recompte es pot calcular el percentatge de construccions predominants, bé siguin positives o negatives. D'ací es podrien detectar els elements "coherents" i els elements "ambivalents". Els primers són els elements on predominen les construccions positives o negatives en un percentatge proper al 100%. Els elements "ambivalents" són aquells on tot i que pot predominar un tipus determinat de construccions, no ho fa de forma clara. Novament cal determinar un punt de tall, a partir del qual es pugui considerar un element "ambivalent" o "coherent". Temptativament hem emprat el percentatge del 85% com a punt de tall.

Com es pot veure, en aquesta anàlisi s'exclouen les construccions neutres (categoria 3). Els elements on predominen clarament (per sobre del 85%) les construccions negatives o bé les positives són considerats

elements "coherents", mentre que els elements on no hi ha un predomini d'unes o altres superior al punt de tall esmentat, es consideren elements "ambivalents". Per a aquests darrers, cal realitzar una anàlisi situacional, per tal d'esbrinar si existeix algun factor situacional que influeixi en el patró de construcció.

és adient realitzar uns comentaris sobre el propòsit i el paper d'aquesta anàlisi d'ambivalència. Està clar que una persona o cosa pot ésser vista coherent o ambivalent, en relació a alguna altra cosa. En aquest cas, s'aplica com element comparatiu una dimensió, l'avaluativa, que ha demostrat tenir certa validesa general, és a dir, ser força comunal. De forma coherent amb els corolaris d'individualitat i fragmentació, però, és molt lícit que algú empri un patró de construcció que no sigui coherent amb aquesta dimensió. És més, pot dir en favor de la seva complexitat de construcció, no governada per un sistema rígid, del tipus *bo/dolent* sinó pel reconeixement de coses bones i dolentes en una mateixa persona.

Quin sentit té, doncs, aquesta anàlisi d'"ambivalència"? És una prova per detectar elements que presenten més "complexitat", almenys en un nivell potencial, i seleccionar-los per a una anàlisi més profunda relacionada amb les situacions que ha viscut aquesta persona en relació a l'element personal en qüestió. Si es detecta un element situacional important, aleshores quedarà explicat el canvi en el patró de construcció, i això permetrà introduir les dades de forma més "coherent" per a l'anàlisi de construccions i elements. Si l'anàlisi situacional no aporta aquesta "coherència", aleshores ens trobem, probablement, amb un element que ha estat construït de forma "complexa", i que l'anàlisi posterior haurà de considerar.

2.4.2 ANALISI SITUACIONAL

Aquesta anàlisi es realitza només per a un nombre limitat d'elements, els que han resultat ser "ambivalents" segons l'anàlisi anterior. La finalitat de l'anàlisi situacional és identificar, si és factible, algun aspecte evident del context o de la situació que hipotèticament influencia el patró de construcció. Si aquesta influència situacional no s'identifica, l'element passarà tal qual, amb la seva "ambivalència" o "complexitat", al pas següent: l'anàlisi de construccions i elements.

Aquesta postura metodològica confereix al context de la construcció i als aspectes situacionals una importància considerable. Especialment quan tractem de patrons de construcció en una àrea interpersonal, considerar la construcció d'elements personals de forma independent al context i a la situació la que són construïts, de forma atemporal, pot resultar una simplificació excessiva que es pretén evitar en el disseny de procediments que presentem en aquesta tesi. En aquest sentit, intentem considerar la riquesa del terme *esdeveniment* emprat ja per Kelly. Entenem que aquest terme va més enllà d'un element o cosa. Potser podríem suggerir una operacionalització més estricta d'aquest terme que inclouria a un element personal (o cosa) en una situació concreta determinada. Així, el pes que s'atorga en aquest mètode a la situació (construïda) pretén ser coherent amb la posició que ocupa la Teoria de les Construccions Personals en relació a la controvèrsia persona-situació (tractada a 0.1.2.1).

La font per a la determinació d'aquestes variables de situació que intentarem delimitar han d'estar inevitablement en el propi text autobiogràfic. Seguint així, coherents amb el principi esmentat a l'apartat 2.1, segons el qual tota la informació amb què treballem és la que el propi autor expressa en el text autobiogràfic. Altrament es tractaria d'un estudi biogràfic i no auto-biogràfic.

Aquest tema de la informació externa relacionada amb el context i la situació que proporciona un text ha estat ja tractat per Labov i Waletzky (1967) que van distingir la funció referencial i l'avaluativa dels textos narratius. Segons aquests autors, la part corresponent a la funció

avaluativa suposa la valoració que fa l'autor de fets i gent d'acord amb el seu sistema de valors, mentre que la funció referencial ofereix informació sobre el context, i fa referència a fets externs que poden ésser construïts per l'autor. És la informació corresponent a aquesta segona funció la que ens serveix per delimitar els aspectes situacionals i contextuals.

Aquesta delimitació la realitzem mitjançant allò que anomenem **Unitats Contexto-Situacionals (UCS)**. Aquestes unitats són de diversos tipus, segons facin referència al propi autor, al personatge que està descrivint, a l'època històrica (amb els seus components socials, culturals i econòmics) i al període de referència del text. Formalment, aquestes unitats prenen rellevància quan no són constants en el període que abasta el text o la descripció d'un personatge, per tal de veure si la variació entre els diferents valors d'una UCS influeix sobre el tipus de construcció.

2.4.2.1 UCS de l'autor

Aquesta UCS consisteix en la situació fàctica del propi autor pel que fa a un joc de variables descriptives (i per tant potencialment observables o comprovables) proporcionades pel propi text, com per exemple, lloc de residència, vivenda, convivència, activitats principals (estudi, treball, atur,...). Si durant el període que abasta el text es produeix el canvi en una d'aquestes variables (p.e. canvi de residència) això suposa una UCS diferent, perquè s'ha canviat un dels valors de les seves variables.

Sens dubte, en algunes ocasions el canvi en algunes d'aquestes variables pot generar canvis importants en el patró de construcció de l'autor (p.e. quedar-se en atur hipotèticament pot afectar el patró de construcció referit al propi self). Ací és reconeix, una vegada més, el paper potencialment influent del medi en el sistema de construcció.

2.4.2.2 UCS dels elements personals

Aquesta UCS ve definida per la situació fàctica de cadascun dels personatges (o elements personals) elicitats i seleccionats del text. Per tant, s'ha de considerar de forma separada per a cadascun dels elements. És

tracta també de variables del mateix tipus de les esmentades en el paràgraf anterior.

Evidentment, l'autor no proporciona la mateixa quantitat d'informació contextual per a tots els elements. D'alguns només comenta que se'ls va trobar i no dóna cap més detall, encara que hi hagi prou nombre de construccions com per seleccionar-los. D'altres descriu bé la situació en què es troben, però no es tracta més que d'una sola situació, per la qual cosa no hi ha un canvi d'UCS que pugui explicar la variació en el patró de construcció. Finalment, per a alguns elements descriu canvis contextuais, o bé els descriu en dues situacions diferents. En aquest darrer cas sí que hi ha una variació en les variables que dóna lloc a diverses UCS.

L'interès per tenir en compte no només les pròpies variables situacionals de l'autor sinó també els canvis contextuais dels elements personals es fa ben palès en alguns casos en què les circumstàncies que afecten a un dels personatges de què parla l'autor exerceixen tanta influència en el món de l'autor com les seves pròpies. Probablement aquests personatges, sovint vinculats afectivament a l'autor, prenen una bona part del temps que l'autor dedica a descriure personatges i la impressió que li produeixen. Això no només queda plasmat en una informació força detallada sobre les variables de la UCS d'aquest personatge, que permetran diferenciar diverses UCS, sinó també en el nombre alt de construccions que li aplica.

2.4.2.3 UCS temporal

Fa referència al possible canvi que pot haver produït en el patró de construcció la variable temps. La funció d'aquesta UCS varia de forma molt considerable segons el tipus de text autobiogràfic. En els textos que l'autor va redactant de forma sincrònica (diaris, cartes), i quan fa referència al present (passat immediat) l'UCS varia si es tracta d'un element personal en una situació concreta en dos períodes de temps diferents. Per exemple, l'autor pot parlar d'un personatge en una situació concreta a l'inici d'un epistolari, en les primeres cartes, i pot tornar a referir-se al mateix personatge en la mateixa situació uns mesos o anys més tard i construir-ho de forma diferent.

Quan es tracta d'autobiografies o memòries que es redacten en un període curt de temps i abasten un període molt llarg, tot és vist des de la mateixa perspectiva temporal. Tot i amb això, hipotèticament l'autor pot explicitar el record de la seva construcció sincrònica d'un fet i personatge i contrastar-ho amb la seva opinió actual. Tanmateix, aquest tipus de distincions són ben poc freqüents, encara que possibles.

2.4.2.4 UCS històrica, cultural, social i econòmica

Aquest tipus d'UCS varia considerablement, en el paper que juga en l'anàlisi situacional, segons el tipus de text escollit. Si s'analiza un text que abasta un període de redacció molt llarg (p.e. diaris, epistolaris) cal considerar de forma especial les circumstàncies ambientals de tipus històric, cultural, social i econòmic que afecten l'autor i els personatges. Un exemple prototípic d'això n'és una guerra, fet que implica un canvi molt significatiu en les variables que tenen a veure amb aquesta UCS (i potser també amb les altres). Tanmateix, si el text ha estat escrit en període de guerra en la seva totalitat, això no ens permet efectuar comparacions per tal de veure si la guerra ha afectat el patró de construcció d'un element determinat (o de tots).

2.4.2.5 Determinació de la influència de les UCS

Una vegada delimitades les UCS per a cada element cal anar provant en intents successius si el patró de construcció s'identifica o no amb el canvi d'UCS.

En el cas Jenny un dels sis elements personals que havien resultat "ambivalents" d'acord amb l'anàlisi d'ambivalència va trobar un canvi en l'UCS significatiu en relació al patró de construcció. Aquest element va ésser *Vivian*, una de les relacions amoroses del fill de Jenny, Ross. En l'inici de la descripció que fa Jenny de Vivian aplicava construccions del tipus *nice, pretty, refined...* i un tros més endavant en el text semblava ser *chip, with no intellect, prostitute...* L'anàlisi situacional va intentar delimitar canvis en l'UCS de Jenny, la de Vivian, la de situació històrica i la temporal. Jenny no havia canviat de residència; convivia amb la mateixa

persona, el seu fill Ross; i seguia sense treballar. Aquest canvi del patró de construcció es produeix en un període relativament curt de text, en un interval entre carta i carta de pocs mesos, la qual cosa descarta l'UCS temporal i la històrica. No hi havia hagut prou temps per considerar la possibilitat d'un canvi de perspectiva temporal (2.4.2.3), i no havia passat cap esdeveniment històric, ni cultural, ni social, ni econòmic (2.4.2.4) remarcable. En canvi sí que hi havia hagut un canvi important en l'UCS de Vivian: Vivian havia canviat d'adreça. S'havia traslladat a un apartament molt proper a d'on vivien Jenny i Ross, la qual cosa facilitava les constants visites del fill de Jenny al nou apartament de l'abans esmentada senyoreta.

Atès que considerar aquesta UCS suposa una explicació factible al canvi de patró de construcció emprat per Jenny, es pot suposar que aquest canvi de residència va implicar un canvi en el patró de construcció emprat per Jenny a l'hora de construir Vivian. Operativament, l'element Vivian es va partir d'acord amb l'UCS que va resultar significativa, en Vivian-SCU1 i Vivian-SCU2. La primera abasta les construccions aplicades a Vivian mentre vivia en una zona diferent a la de Jenny i Ross. La segona comprèn les construccions aplicades a Vivian des que va a viure a l'abans esmentat apartament. Aquesta partició de l'element Vivian proporciona una reducció total de l'ambivalència. Ara, Vivian-SCU1 i Vivian-SCU2 són dos elements perfectament coherents, i entren com a tals en l'anàlisi de construccions i elements.

Evidentment, les situacions que seguint el procediment d'anàlisi abans esmentat han resultat influents en el patró de construcció d'un autor proporcionen un material força valuós per ésser interpretat de forma complementària a tots els altres resultats. Tanmateix, el propòsit del mètode presentat en aquesta tesi no és tant la interpretació com el proporcionar una configuració gràfica i entenedora del sistema de construcció de l'autor d'un text autobiogràfic.

2.4.3 ANALISI SIMÈTRICA DE CONSTRUCCIONS I ELEMENTS

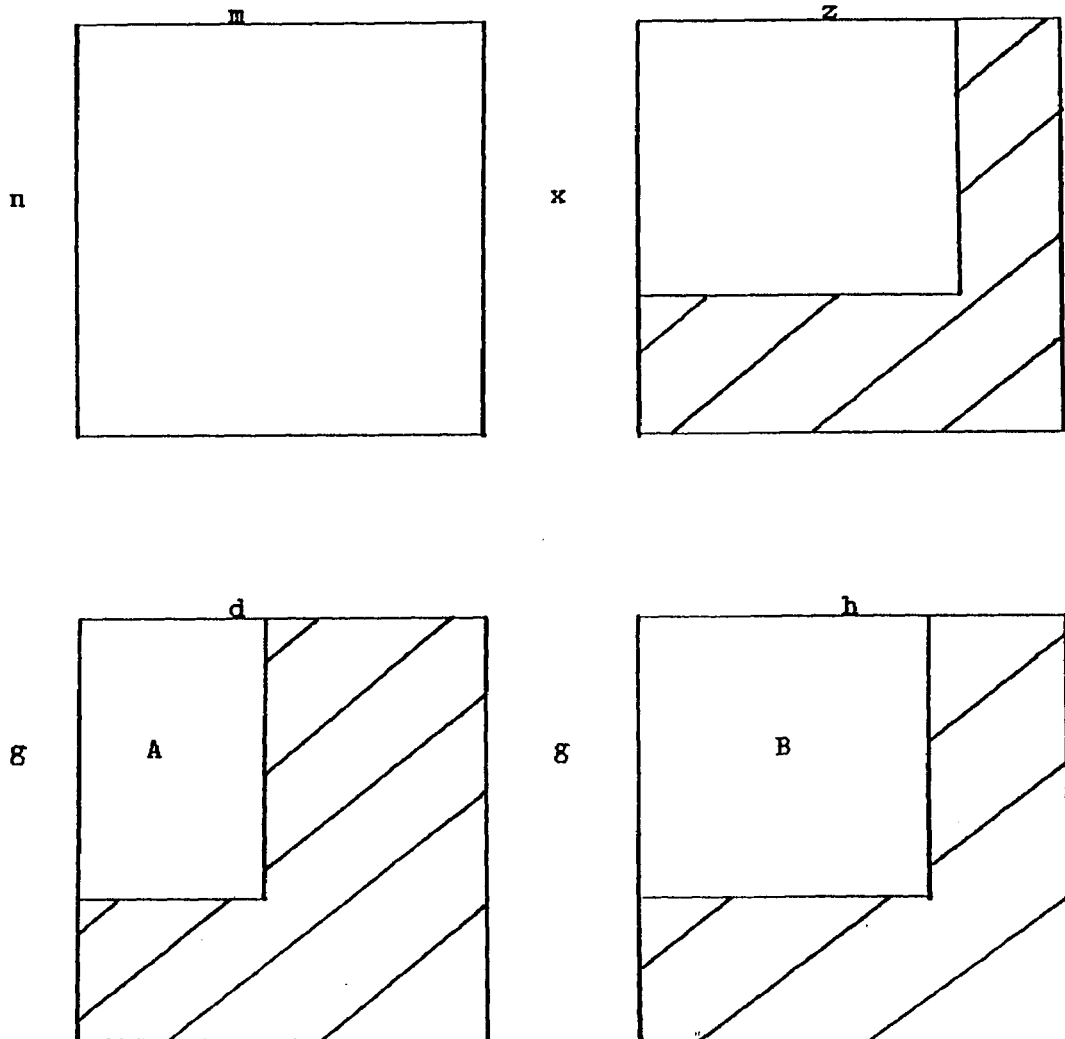
Com a resultat de les anàlisis anteriors realitzades disposem d'una llista o fitxa per a cada element personal seleccionat on consten les construccions avaluatives simples que l'autor hi ha aplicat. Amb aquest material es pot realitzar, de forma similar a com es fa amb una graella, una anàlisi de construccions i una anàlisi d'elements.

Hem intitulat així aquest apartat perquè descriurem el procediment d'anàlisi emprat tant per a construccions com per a elements. L'única cosa que canvia és la forma d'entrar les dades, aspecte al qual farem esment en la propera secció.

Idealment, podríem aplicar a aquestes dades un dels procediments de tractament de dades de graella descrits a 1.1.2.3. Però com ja anunciàvem a l'apartat 2.1, les dades elicitades d'un text autobiogràfic són força diferents. I destacarem un aspecte on aquesta diferència és essencial a efectes del tractament de dades: si les situem en un format de graella (elements x construccions) el nombre de caselles buides és tan gran que fa inviàbles els tractaments tradicionals de dades de graella. Per tant, cal endegar un procediment que, tot i sent menys potent, proporcioní uns resultats assimilables als que s'obtenen amb les dades de graella.

2.4.3.1 Selecció de la matriu de construccions i la d'elements

és necessària una selecció prèvia de les construccions i elements per tal de reduir la quantitat de material a computar. De fet el tractament de dades que presentem seguidament no pot atorgar cap significat a una construcció si no es dona en més d'un element. Per tant, les construccions que no compleixen aquesta condició han de ser, necessàriament, excloses de l'anàlisi de construccions. Pel que fa als elements, succeeix quelcom semblant. Si bé ja s'havien exclòs els elements que tenen menys de cinc construccions diferents, una vegada s'han descartat les construccions que no presenten repetició pot haver-hi algun d'aquests elements que no compleixi el mínim abans esmentat, per la qual cosa quedarà també eliminat. Això ho expressen més bé els gràfics de la pàgina següent.

Procés de selecció de matrius

- m = nombre inicial de construccions
- n = nombre inicial d'elements
- x = nombre d'elements amb més de cinc construccions diferents
- z = nombre de construccions aplicades a x elements
- d = nombre de construccions repetides
- g = nombre d'elements amb més de cinc construccions d
- h = nombre de construccions aplicades a g elements
- A = matriu per a l'anàlisi de construccions
- B = matriu per a l'anàlisi d'elements

Les puntuacions que es col·loquen a la matriu són binàries. "0" quan l'autor no ha aplicat la construcció a aquell element i "1" quan l'ha aplicada. Considerar altres aspectes que la simple aplicació o no aplicació d'una construcció a un element en aquest estadi del procés dificultaria l'anàlisi.

2.4.3.2 Anàlisi d'agrupaments computeritzat

El propòsit del procediment d'anàlisi que mostrem seguidament és descriure la relació existent entre qualsevol parell possible de construccions (o elements). Rosenberg i Jones (1972) van treballar també amb material textual, una novel·la de Theodore Dreiser, i van emprar per a aquesta finalitat dos índexs de co-ocurrència:

σ és una mesura de co-ocurrència directa de dos trets (en el nostre llenguatge construccions), i

δ és una mesura de distància indirecta entre els dos trets que es basa en la mesura σ

Ambdós índexs són mesures d'associació simètriques. És a dir, assumeixen que la construcció (o element) A s'assembla tant a la construcció (o element) B com la construcció (o element) B a la construcció (o element) A. Aquesta suposició doncs, no permet posar de manifest les relacions asimètriques que fonamenten una estructura jeràrquica, amb la qual cosa no reflecteixen aquest aspecte teòric. Més endavant (2.4.4) exposem un altre tipus de procediment que permet aquesta anàlisi asimètrica.

A partir de les matrius abans esmentades es pot realitzar una anàlisi d'agrupaments de construccions i una altra d'elements. El programa que nosaltres hem emprat per a aquesta finalitat és el paquet CLUSTAN (Wishart, 1986) versió 3.2, instal·lat al Centre d'Informàtica de la Universitat de Barcelona. Aquest programa està especialment dissenyat per a l'anàlisi d'agrupaments i permet una diversitat d'opcions.

La primera opció important a fer és el tipus de coeficient que es vol emprar. Per a aquesta anàlisi hem triat següent el coeficient de (dis)similitud:

$$\beta + \gamma/\delta$$

β elements (construccions) presents a A i absents a B

γ elements (construccions) presents a B i absents a A

δ nombre total d'elements (construccions)

La segona opció a realitzar és el mètode d'agrupament o algorisme. Per a aquesta anàlisi hem triat l'opció anomenada SLINK, que correspon a l'anomenat mètode del veí més proper.

Un dels aspectes més interessants d'aquest programa és la sortida gràfica que ofereix. En el nostre Centre d'Informàtica aquesta sortida està connectada al *plotter* Benson 1333 TWX. Això possibilita la graficació d'un dendrograma on es presenta l'anàlisi de construccions i un altre amb l'anàlisi d'elements. Podeu veure aquests gràfics per als diferents casos comentats a l'ANNEX.

2.4.3.3 La matriu com a sortida gràfica

Un dels problemes que té l'anàlisi d'agrupaments és la dificultat per copsar el significat dels agrupaments. Per exemple, en el cas Jenny sabem que els elements Glenn i Isabel estan associats, en el sentit de formar part del mateix agrupament, però no sabem quines són les construccions que influeixen perquè es doni aquest agrupament.

Aquest és un problema que també es dona en l'anàlisi d'agrupaments amb dades de graella. Ja hem vist com una solució que s'empra per a la visualització més directa d'aquests agrupaments és el procediment anomenat focalització (vegeu inici de 1.1.2.3). Hem intentat adaptar aquest procediment a les dades provinents de textos.

Així doncs, construïm una matriu de d construccions per g elements, utilitzant com a ordenació tant en unes com en altres la seqüència que proporciona l'anàlisi d'agrupaments. Per exemple, en el cas Jenny, després de les construccions 1, 2 i 3 segueix la construcció 9, en lloc de la 4 que és l'ordre original de les construccions. Pel que fa als elements, després de

l'element 1 segueix el 3, i no el 2, d'acord amb la re-ordenació que ha suposat l'anàlisi d'agrupaments dels elements.

Pel que fa a les dades de la matriu també s'han modificat. En tractar-se d'unes dades purament il·lustratives ens podem permetre fer palès en la matriu les diferents intensitats i freqüències amb que les construccions s'han aplicat als elements. Per poder expressar ambdues coses, intensitat i freqüència en una sola unitat, hem desenvolupat el concepte de **potència**.

En síntesi la potència és el producte de la intensitat per la freqüència. Cada unitat de freqüència, és a dir cada vegada que una construcció s'aplica a un element, cal ponderar-la amb la intensitat segons el següent barem:

<u>Ponderació</u>	<u>Intensitat</u>
1,5	Molta intensitat
1,0	Intensitat simple
0,5	Intensitat minvada

D'acord amb aquest criteri la potència d'aplicació d'una construcció pot anar de zero, que és el cas més freqüent, a un nombre força gran. Atès el format lliure dels textos autobiogràfics un autor pot aplicar una construcció a un element el nombre de vegades que desitgi. En el cas Jenny es dona la puntuació de potència més alta, 18. Es poden veure aquestes presentacions gràfiques per a cadascun dels casos a l'ANNEX.

Aquesta escala d'intensitat ha estat dissenyada per copsar certes subtilitats lingüístiques amb les que l'autor aplica una construcció a un element. El seu significat és el següent:

- 1) **Molta intensitat:** construcció aplicada a un element amb un acompanyant que l'emfatitza (p.e. molt *sensible*).
- 2) **Intensitat simple:** construcció aplicada a un element sense acompanyant o bé amb un acompanyant que no suposa ni una minva ni un increment de la intensitat de l'aplicació (p.e. *sensible*).
- 3) **Intensitat minvada:** construcció aplicada a un element amb un acompanyant que resta èmfasi o valor (p.e. poc *sensible*).

2.4.4 ANALISI ASIMÈTRICA DE CONSTRUCCIONS I ELEMENTS

Si bé en l'anàlisi simètrica ens basàvem en la simple co-ocurrència de dues construccions per a un element, inspirant-nos en el procediment emprat per Rosenberg i Jones (1972), per a aquesta anàlisi asimètrica ens basem en un estudi posterior. Gara i Rosenberg (1979) van fer palès que l'existència de relacions asimètriques entre descriptors de personalitat ha estat considerada en diverses ocasions des de diferents perspectives teòriques, i es van preocupar per trobar un procediment coherent amb aquest plantejament.

Des de la perspectiva de la Teoria de les Construccions Personals, la hipòtesi d'asimetria ha rebut un suport empíric i teòric considerable. Ens remetem a l'apartat 0.3.3 (i a Feixas, 1987 Gener) on hem revisat amb certa extensió aquest tema.

L'índex asimètric emprat a l'estudi de Gara i Rosenberg (1979) és el coeficient ϕ de Francis (1961):

$$\phi = \alpha\delta - \beta\gamma / (\alpha + \gamma) (\gamma + \delta)$$

Així, per a cada parell de construccions (o elements), per exemple A i B, podem construir una taula de doble entrada (2x2) com aquesta:

	Presència de B	Absència de B
Presència d'A	α	β
Absència d'A	γ	δ

Les caselles α β γ i δ corresponen al nombre de vegades que es dona una combinació determinada en la descripció d'elements personals feta per l'autor. Per exemple, en l'anàlisi de construccions,

α és el nombre de vegades que les construccions A i B s'apliquen al mateix element personal;

β és el nombre de vegades que la construcció A és aplicada a un element i la construcció B no s'aplica a aquest element;

γ és el nombre de vegades que la construcció B és aplicada a un element i la construcció A no s'aplica a aquest element;

δ és el nombre d'elements als quals ni A ni B s'han aplicat.

En el cas de l'anàlisi d'elements,

α és el nombre de construccions que s'apliquen als dos elements, A i B;

β és el nombre de construccions que s'apliquen a l'element A i no s'apliquen a l'element B;

γ és el nombre de construccions que s'apliquen a l'element B i no s'apliquen a l'element A;

δ és el nombre de construccions que no s'apliquen ni a A ni a B.

El coeficient ϕ varia de -1 a +1 i fa palès el grau d'implicació existent entre A i B. Pot també calcular-se invertint el parell de construccions (o elements) i s'obté el grau d'implicació entre B i A. En el primer cas, cerquem la intensitat de la implicació B→A, i en el segon la intensitat de la implicació A→B. En termes generals, quan γ tendeix a zero, el coeficient ϕ per a B→A tendeix a +1 i és més alt i positiu que el coeficient ϕ per a A→B. Això significaria que la construcció (o element personal) A implica B i que, per tant, B és un subconjunt d'A. Si és β la que tendeix a zero es donaria justament la relació inversa. Quan més gran sigui α més gran serà el grau d'associació entre A i B, i quan més gran sigui δ més petit serà el grau d'associació entre A i B.

De la computació de tots els parells possibles de construccions (i d'elements) es pot construir una matriu de d construccions x d construccions (i g elements x g elements) essent d el nombre de construccions (i g el nombre d'elements) seleccionats per a aquesta anàlisi. A cada casella figura el coeficient ϕ , que indica el grau en què les construccions (i elements) de les columnes són implicades (o són un subconjunt de) per les construccions (i elements) de les fileres. Per definició a les diagonals figura un 1.

Així com a producte dels passos anteriors tenim una doble matriu. La matriu superior, que abans assenyàvem com fileres, indica el grau en què les columnes són implicades. Per tant, la matriu superior indica el grau en què les fileres són subconjunts de les columnes. Dit d'una altra manera, el grau en què les columnes són conjunts (*superset*) que inclouen les fileres. La matriu inferior indica justament el contrari: el grau en que les fileres són *supersets*, i per tant el grau que les columnes són *subsets*. En definitiva, tenim quatre matrius diferents. Dues per a l'anàlisi de construccions i dues per a l'anàlisi d'elements.

A cadascuna d'aquestes matrius se li podria aplicar una anàlisi d'agrupaments. El programa CLUSTAN permet introduir com a dades la matriu de coeficients de l'usuari, amb l'opció READ SIMILARITY MATRIX. Seguidament se li pot indicar el mètode d'agrupament, que en aquest cas és la mateixa opció SLINK, del veí més proper. En aquesta ocasió, i a diferència de l'anàlisi simètrica, els dendrogrames resultants presenten un problema si se'ls vol interpretar directament. Teòricament no disposen d'un criteri per decidir quin dels dos arbres, el provinent d'una matriu superior o el provinent d'una matriu inferior, és el més adient per a la interpretació. En aquest cas l'anàlisi d'agrupaments serveix a un altre propòsit, que descriurem seguidament. D'acord amb aquesta finalitat, l'opció del programa per a la graficació dels resultats és més pobre. Es tracta de l'opció TREE, que grafica un dendrograma sense etiquetes.

Aquesta sortida però és suficient per poder presentar les dades en forma de taula de doble entrada amb les construccions arrenclerades segons l'ordinació que li ha donat l'anàlisi d'agrupaments. També en aquest cas, el resultat del procediment és una matriu com a sortida gràfica. A diferència de l'anàlisi simètrica, però, no tenim una matriu de construccions x elements sinó una matriu de construccions x construccions i una altra d'elements x elements.

A les columnes d'aquestes matrius figuren les construccions (o elements) tal com les ordena l'anàlisi d'agrupaments de la matriu superior de construccions (o elements). Complementàriament, a les fileres es posen

les construccions (o elements) segons l'ordenació que proporciona l'anàlisi d'agrupaments de la matriu inferior.

Per a cada anàlisi d'agrupament realitzada, d'acord amb la coherència que presentin les dades, es pot determinar un punt de tall que delimiti un nombre d'agrupaments determinat. Per exemple, en el cas Jenny, per a l'anàlisi d'elements el punt de tall es va establir al coeficient de (dis)similitud de 0.088. Aquests agrupaments es poden manifestar a la matriu a partir d'engruixir les línies de separació entre aquests agrupaments.

Pel que fa a les dades que es posen a la matriu, són els propis coeficients ϕ , multiplicats per 10 i arrodonits a una xifra per a una visualització més directa. Les caselles on hi hauria d'anar un zero (puntuacions entre -0.04 i +0.04) es deixen en blanc per emfatitzar-ho més. Es poden veure aquestes matrius per a cada cas en l'ANNEX.

Per a cada construcció (o element) es poden calcular els marginals per a columnes i fileres. Al mateix temps, es poden promitjar per a cada grup de manera que obtinguem un resultat global per a cada agrupament. Els agrupaments que presentin una puntuació més alta a partir de la matriu superior (fileres) seran els conjunts (*supersets*) i els que presentin la puntuació més alta en la matriu inferior (columnes) seran els subconjunts (*subsets*).

Aquesta anàlisi simètrica de construccions i elements proporciona gran part de la *database* per a l'anàlisi jeràrquica que desenvoluparem a 2.4.6, però també se'n nodreixen altres anàlisis (2.4.5 i 2.4.7).

2.4.5 INTERPRETACIÓ PSICOLÒGICA I: ÍNDEXS DE MESURA

Ja hem afirmat en diverses ocasions que les dades d'un text autobiogràfic permeten anàlisis més limitades que les dades que provenen de la graella. En conseqüència no podrem aplicar tots els índexs de mesura que s'exposen a 1.1.2.4, i els que apliquem no els podrem calcular pel mateix procediment. Com a procediment expositiu, comentarem les possibilitats d'utilització de cadascun dels índexs exposats a l'apartat abans esmentat.

2.4.5.1 Intensitat

Aquest índex pretén mesurar el grau en que una construcció correlaciona amb totes les altres. I també el grau total de correlació per a tot el conjunt de construccions o elements. La seva aplicació en l'anàlisi de textos autobiogràfics es diversifica segons emprem les dades obtingudes en l'anàlisi simètrica o les obtingudes amb l'anàlisi asimètrica.

2.4.5.1.1 Intensitat simètrica

L'índex d'intensitat en la graella es calcula mitjançant la suma del valor absolut dels coeficients de correlació. Ací el que tenim són coeficients de (dis)similitud, que són de naturalesa diferent. La suma d'aquests coeficients per a una construcció (o element) ens donaria justament l'invers de la intensitat. Ens donaria la (dis)similitud global que té cada construcció (o element) en relació a les altres. Per poder-se interpretar en el mateix sentit cal calcular l'invers d'aquesta suma. Proposem així la següent fórmula:

$$IS = 100 \times 1/\theta$$

IS = Intensitat simètrica d'una construcció o element
 θ = Σ dels coeficients de (dis)similitud per a aquella construcció o element

La Intensitat Simètrica Global (ISG) resulta de la suma dels índexs IS per a cada construcció i element. Aquesta puntuació dona una idea de la intensitat global del sistema de l'autor. Per donar-li una forma estandaritzada proposem la següent fórmula:

$$ISG = \sum IS_{\sigma} + \sum IS_{\sigma}/g + d$$

ISG = Intensitat Simètrica Global
 $\sum IS_{\sigma}$ = \sum de les Intensitats Simètriques dels elements
 $\sum IS_{\sigma}$ = \sum de les Intensitats Simètriques de les construccions
 g = Nombre total d'elements analitzats
 d = Nombre total de construccions analitzades

Aquesta mesura permet la comparació entre més d'un text analitzat, bé sigui del mateix individu, bé sigui d'un altre individu. Tanmateix, la manca d'estudis al respecte aconsella suggerir únicament aquesta mesura en funció del seu interès potencial.

2.4.5.1.2 Intensitat asimètrica

Aquesta mesura parteix de l'anàlisi asimètrica de les dades. Més concretament, parteix de la matriu de correlacions ρ entre construccions (o elements). Així doncs, la suma d'aquests coeficients ens proporciona resultats (potencialment) diferents segons emprem la matriu superior o la inferior. D'ací ve aquesta formulació diferenciada:

$$IAS = 100 \times \epsilon$$

$$IAI = 100 \times \epsilon$$

IAS = Intensitat asimètrica superior d'una construcció o element.
 IAI = Intensitat asimètrica inferior d'una construcció o element.
 ϵ = \sum dels coeficients ρ per a aquella construcció o element

Del resultat de restar IAS - IAI s'obté, per a cada construcció (o element) el grau en què tendeix a ser conjunt o subconjunt. Les puntuacions altes volen dir que la construcció (o element) tendeix a ser un conjunt (superset), i a la inversa, les puntuacions baixes volen dir que la construcció (o element) tendeix a ser un subconjunt (subset). Aquest aspecte, que anomenarem Intensitat Jeràrquica (IJ) es comentarà a 2.4.6.2.

De la suma d'IAS i IAI s'obté, per a cada construcció (o element) un índex, la Intensitat Asimètrica (IA), que té un significat semblant a la Intensitat Simètrica. La seva suma donaria lloc a un índex global, la Intensitat Asimètrica Global (IAG) que es podria estandaritzar també així:

$$IAG = \sum IAS_{\alpha} + \sum IA_{\beta}/g + d$$

IAG = Intensitat Asimètrica Global
 IA_α = Σ de les Intensitats Asimètriques dels elements
 IA_β = Σ de les Intensitats Asimètriques de les construccions
 g = Nombre total d'elements analitzats
 d = Nombre total de construccions analitzades

2.4.5.2 Complexitat cognitiva

Per al disseny d'un procediment de càlcul per a aquest índex ens trobem amb diversos problemes importants. El primer és la manca de significació teòrica d'aquest índex, en el sentit d'una manca de clarificació, ja comentada a 1.1.2.4.2. El segon problema és la diversitat d'índexs emprats. I el tercer és que l'índex, probablement més emprat, el de Bierl et al (1966), és inaplicable a dades provinents de textos autobiogràfics. Aquest índex suposa comptar les coincidències de puntuacions entre fileres i columnes, en escales de sis intervals, per la qual cosa esdevé un procediment impracticable quan la majoria de caselles són buides com és el nostre cas.

No obstant aquestes dificultats, val la pena considerar l'índex de Crockett (1965) pel fet que no parteix de la matriu de dades sinó del nombre de construccions que sorgeixen de les comparacions entre elements. Temptativament, es podrien considerar fórmules com les següents:

$$t = m/n$$

$$v = m/u$$

m = nombre total de construccions que apareixen en el text
 n = nombre total d'elements que apareixen en el text
 u = nombre total de paraules que apareixen en el text

La interpretació psicològica de t i v, és per a nosaltres incerta. Més aviat vindria a significar el grau de contingut psicològic expressat en el text. Aquesta significació però, no creiem que tingui gaire relació amb la complexitat cognitiva. Suggestim, malgrat tot, l'ús exploratori d'aquest índex. A la llum d'un cas únic probablement no aporta gaire significació, però a la llum d'un nombre determinat de casos pot indicar alguna característica diferencial del text, més aviat que una característica de l'autor.

2.4.5.3 Construccions Funcionalment Independents

Per una banda, es tracta d'un índex molt adient per al tipus d'anàlisi efectuat, l'anàlisi d'agrupaments. Però per l'altra banda, malauradament el seu càlcul presenta greus problemes. El càlcul que es realitza a partir de les dades de la graella es basa en els coeficients de correlació. A partir d'un nivell de significació determinat (p.e. 5%), es poden establir un nombre d'agrupaments. Aquest nombre configura l'índex CFI.

En el cas de l'anàlisi d'agrupaments hi ha seriosos problemes per determinar aquest nivell de significació. Sigui quina sigui la naturalesa de les dades, l'algorisme que s'empra a l'anàlisi d'agrupaments, tant per al simètric com per a l'asimètric, agrupa construccions (o elements) de dos en dos fins arribar a un sol dendrograma. Caldria determinar un punt de tall que fos vàlid per a qualsevol dendrograma a fi efecte de poder establir un índex comparable. Si bé ja és complex determinar un punt de tall que tingui sentit per a un dendrograma concret, encara ho és més fer-ho a nivell general. Aquesta complexitat fa desestimar la possibilitat d'emprar un índex similar al CFI amb dades de textos autobiogràfics.

2.4.5.4 Ordinació

Aquest índex depèn molt directament de la matriu de dades de la graella. No obstant això, es podria intentar una versió molt diluïda de l'índex a partir de la matriu gràfica que s'obté amb l'anàlisi simètrica dels elements. Les puntuacions que omplen aquesta matriu, les puntuacions de potència, poden presentar més o menys variabilitat. El fet que no hi hagi un nombre fix d'aplicacions per a cada construcció es pot tenir en compte a l'hora de proposar un índex d'ordinació:

$$O = i(W-w)/j$$

O = índex d'ordinació per a una construcció o element

i = nombre de puntuacions diferents

W = puntuació més gran

w = puntuació més petita

j = nombre total de puntuacions

De manera similar a allò que mesura l'índex d'Ordinació de Landfield (1977) en la graella, aquest índex aplicat a material textual dóna una idea de la flexibilitat o subtilitat amb què l'autor ha aplicat una construcció, o ha construït un element. A partir de l'índex d'Ordinació es pot obtenir també una mesura de tipus global:

$$OG = \Sigma O_{\square} + \Sigma O_{\triangle} / g + d$$

OG = Ordinació Global

O_{\square} = Σ de les puntuacions d'Ordinació dels elements

O_{\triangle} = Σ de les puntuacions d'Ordinació de les construccions

g = Nombre total d'elements analitzats

d = Nombre total de construccions analitzades

2.4.5.5. Constel.lació

Com hem vist a 1.1.2.4.5 aquest nom s'aplica a dos índexs diferents, amb significats diferents. L'índex proposat per Levy (1954, 1956) presenta una dificultat que és comuna a l'índex CFI (2.4.5.3): precisa d'un grau de significació per determinar un nombre d'agrupaments concret. A causa d'aquest problema no es pot aplicar al material textual.

Tres quartes parts del mateix passa amb l'índex de Flynn (1959) que es basa en el pes del primer dels factors que resulten de l'anàlisi de components principals. Aquests índexs són doncs, de moment, impracticables.

2.4.5.6 Puntuacions extremes

Aquest índex es presenta com a un tipus de mesura de supraordinació. Ací però, tractem la possibilitat d'aplicar-ho a les dades dels textos autobiogràfics. Malauradament, pel fet de ser un índex que es basa en les puntuacions directes de la matriu de dades de la graella no el podem aplicar.

2.4.5.7 Articulació

En aquest índex ens trobem també amb el problema del punt de tall que hem comentat a 2.4.5.3 i 2.4.5.5. Esdevé igualment impracticable.

2.4.5.8 Conflicte

La comparació de construccions (o elements) de tres en tres per tal de veure si les correlacions presenten conflicte pot variar de significat i model de conflicte segons el tipus de coeficient. Si en lloc d'un coeficient de correlació que presenta signes positius i negatius fem un coeficient de (dis)similitud, la detecció de conflicte es complica considerablement.

En canvi la idea de Sheehan de comparar per tríades les construccions (o elements) pot esdevenir molt útil per a la detecció de conflictes jeràrquics. Per explicar aquest índex l'exemplificarem amb tres construccions del cas Jenny:

- (2) Contemptible
- (3) Dog
- (4) Anxious

Si tenim en compte la matriu ϕ :

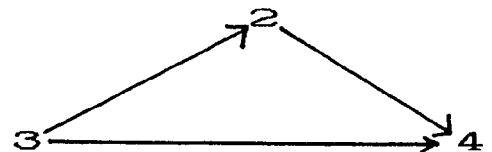
	2	3	4
(2)	XX	41	41
(3)	61	XX	61
(4)	26	26	XX

Se'n pot extreure una matriu de diferències, resultat de restar la meitat inferior a la superior

	2	3	4
(2)	XX-20	15	
(3)		XX	35
(4)			XX

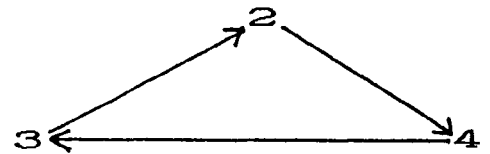
Si considerem que els signes positius d'aquestes diferències volen dir que les fileres impliquen les columnes i que els signes negatius a la inversa, el significat d'aquesta matriu és el següent:

3 → 2; 2 → 4; 3 → 4

Aquest triangle l'anomenem coherent, atès que té una estructura jeràrquica consistent. En canvi, seria incoherent a nivell d'estructura jeràrquica un hipotètic triangle amb les següents direccions de les fletxes:

3 → 2; 2 → 4; 4 → 3

D'acord amb el corol·lari de fragmentació (0.3.1.11), els sistemes de construcció presenten a vegades subsistemes inferencialment incompatibles. Per tant, la detecció d'algun conflicte jeràrquic no suposaria necessàriament una situació patològica, segons la teoria kelliana. Tanmateix, un nombre relativament alt de conflictes jeràrquics sí que suposaria una fragmentació substancial del sistema de conseqüències psicològiques.

Novament, caldria definir un punt de tall a partir del qual poguéssim copsar la gravetat del nivell de fragmentació del sistema de construccions que expressa un autor en un text autobiogràfic determinat. Aquesta decisió però, implica la comparació entre individus (o entre textos) i, per tant, haver analitzat un nombre de casos considerable que inclogués individus considerats sans per altres criteris i, alhora, mostres de població diagnosticada psicopatològicament. Malauradament, no disposem de totes aquestes dades i ens limitem, per tant, a proposar aquest índex com una possible comparació entre subjectes (o entre textos) d'utilitat potencial.

Per dur a terme el càlcul d'aquest índex per a totes les construccions caldria analitzar totes les combinacions triàdiques possibles. Això suposa un nombre excessiu de computacions. Per tal de simplificar-ho, i fer més viable el càlcul d'aquest índex s'analitzen només les triades de construccions en què la diferència entre el coeficient ϕ de la matriu superior i el de la matriu inferior caigui fora de l'interval resultant de sumar i restar una desviació estàndar a la mitjana. Amb aquesta selecció conferim certa rellevància als resultats que s'obtinguin, els quals seran d'especial utilitat per a l'anàlisi jeràrquica (2.4.6.5).

2.4.5.9 Consistència lògica i complexitat integrativa

Aquests índexs s'obtenen mitjançant la **graella coordinada** que es basa en judicis de similitud entre, per exemple, elements. Atès que en el cas dels textos autobiogràfics no podríem demanar al subjecte que efectués aquest judici, ens caldria emprar una mesura de similitud. Ací es podria emprar la matriu de coeficients de (dis)similitud que s'obté amb l'anàlisi d'agrupaments computeritzat que s'efectua a l'anàlisi simètrica (2.4.3.2).

A la pràctica però, ens hem trobat amb dos problemes de caire diferent a l'hora de dur a terme el càlcul d'aquest índex. El primer és que en les matrius de coeficients de (dis)similitud es donen moltes puntuacions iguals, amb la qual cosa s'impossibilita decidir de forma ordinal entre dos coeficients iguals quin és el que indica més similitud. Aquest problema podria tenir dues solucions:

- 1) Emprar els coeficients ϕ de l'anàlisi asimètrica per discriminar en aquests casos (sempre que oferissin aquesta discriminació)
- 2) Aplicar una forma de càlcul que permetés ordenacions parelles (dues comparacions en un mateix rang)

Aquesta segona solució però, es té la dificultat pràctica de que el programa de Chambers i Grice (1986) dissenyat per al càlcul d'aquests índexs, el CIRCUMGRIDS, no admet més que puntuacions ordinals estrictes. Això ens condueix al segon problema a considerar, relacionat també amb aquest programa: CIRCUMGRIDS només admet com a màxim divuit elements (o construccions) de la graella coordinada. Com es pot veure en els exemples de l'ANNEX, en dos dels tres casos analitzats se sobrepassa aquest nombre de construccions i d'elements.

En conseqüència, volem suggerir la possible aplicació dels índexs de complexitat integrativa i consistència lògica a les dades provinents de textos autobiogràfics, tenint en compte

- (1) les dificultats teòriques per a aquest càlcul abans esmentades;
- (2) les dificultats d'ordre pràctic, relacionades amb el programa CIRCUMGRIDS, de cara al seu càlcul concret; i
- (3) les dificultats conceptuals que es comenten a 1.1.2.4.9.

2.4.6 INTERPRETACIÓ PSICOLÒGICA: ANÀLISI JERÀRQUICA

L'anàlisi de l'estructura jeràrquica del Sistema de Construccions Personals de l'autor és un dels objectius principals d'aquest mètode i, sens dubte, un dels més ambiciosos. Com a tot objectiu ambiciós poques vegades s'acompleix en la seva totalitat, però algunes vegades es pot assolir en certa mesura.

Hem dedicat força atenció teòrica a aquest tema en diversos llocs d'aquesta tesi (especialment a 0.3.3.3), i hem vist com el grau de supraordinació es pot copsar per diferents procediments, alguns dels quals tenen també una significació diferenciada.

2.4.6.1 Àmbit de conveniència

Hem descrit a 2.2.3 que l'aspecte d'àmbit de conveniència temporal com a un dels determinants de l'estructura jeràrquica. Així, quan l'autor del text autobiogràfic aporta informació sobre aquest aspecte, s'ha enregistrat (2.3.2.4). El que ens proporciona doncs, aquest procediment d'elicitació és una llista de frases amb construccions d'un àmbit de conveniència temporal sensiblement més alt.

Aquest no és però, l'únic procediment que disposem. Des d'un punt de vista pragmàtic, una construcció tindrà un àmbit de conveniència ampli quan s'apliqui a molts elements. I a l'inrevés, una construcció tindrà un àmbit de conveniència reduït quan s'apliqui a molt pocs elements. Per tant, un indicador de l'àmbit de conveniència pragmàtic d'una construcció és el nombre d'elements a què s'aplica. D'acord amb aquest criteri podem obtenir una llista ordenada de construccions de major a menor nombre d'elements.

Ambdues mesures de l'àmbit de conveniència, però, en funció de llurs orígens diferents, tenen unes limitacions particulars. La primera detecta que l'aplicació d'una construcció en un element particular presenta una consistència percebuda. La segona detecta que l'autor aplica aquella construcció en diferents elements. El primer tipus d'àmbit de conveniència és temporal, el segon fa referència a la diversitat d'aplicació.

Per altra banda, i en virtut del tipus de registre, una construcció amb un àmbit de conveniència alt pot no estar dins del grup *d* de construccions analitzades, amb la qual cosa només disposarem d'aquesta dada per analitzar-la. És més, l'element al que s'apliqui pot també excloure's dels elements *g* introduïts a l'anàlisi d'elements. Per les mateixes raons, també pot donar-se el cas invers, que sigui una de les construccions analitzades. Totes aquestes qüestions influiran en l'anàlisi jeràrquica global de construccions (2.4.6.3).

En aquest punt es fa més clara la limitació exposada ja a 2.1.3 en relació a la dificultat per delimitar l'àmbit de conveniència en els textos. Poden haver-hi, i segur que hi han, construccions amb àmbits de conveniència molt amplis que no són expressades en el text. Tanmateix, les que podem determinar a través del text ens aporten un certa base per inferir el seu grau i tipus de supraordinació. I això té cert valor, encara que no podem fer-ho també amb les altres construccions.

2.4.6.2 Intensitat jeràrquica

Hem vist a 2.4.5.1.2 com es poden obtenir els índexs IAS i IAI. També hem senyalat que de la resta del segon del primer obtenim el grau en que una construcció, o element, tendeix a ser conjunt o subconjunt. Finalment hem anomenat Intensitat Jeràrquica a aquest índex ($IJ = IAS - IAI$). Si el resultat d'aquesta resta és positiu indica que aquella construcció (o element) té un grau de supraordinació a considerar. Si és negatiu el que cal considerar és el seu grau de subordinació. Si obtenim la mitjana i la desviació típica de de la distribució de puntuacions *IJ* podem detectar les construccions (o elements) que més destaquen. Per aquest procediment, podem tenir una llista de les construccions (o elements) supraordinades (per sobre d'una desviació típica respecte a la mitjana) i subordinades (per sota d'una desviació típica) més destacades.

Tot i que el procediment per a la determinació del grau de supraordinació és el mateix per elements que per construccions la seva significació psicològica és diferent. En el cas de les construccions, ja hem dit que indica grau de supraordinació. És a dir, fa referència al nivell

jeràrquic que ocupa la construcció dins del Sistema de Construccions Personals de l'autor. Aquest aspecte es matisarà seguidament en compaginar els diferents indicadors de supraordinació.

Pel que fa als elements, Kelly (1955) ja va descriure la possibilitat que algunes figures de la vida de la persona tinguessin un pes determinant de cara a la construcció d'altres persones. De fet és aquesta la descripció constructivista del fenomen de transferència. Aquest plantejament està també a la base de l'establiment de construccions figuratives (vegeu 1.1.2.6.4.e). En conseqüència els elements que puntuin alt en aquest índex (*supersets*) els anomenarem d'ara en endavant **elements figuratius**, pel fet de designar un conjunt de construccions que el subjecte emprà de forma similar en descriure altres persones. Complementàriament, la majoria de les puntuacions baixes designen els elements que són contruïts com subconjunts (*subsets*), amb construccions que pertanyen al grup descriptiu dels elements figuratius.

2.4.6.3 Anàlisi jeràrquica global de construccions

Resumint els aspectes jeràrquics descrits en els paràgrafs anteriors direm que el grau de supraordinació d'una construcció ens vé donat per tres vies diferents:

- 1) Àmbit de conveniència temporal ampli (segons registre 2.3.2.4)
- 2) Àmbit de conveniència pragmàtic (número d'elements a que s'aplica)
- 3) Intensitat Jeràrquica ($IJ = IAS - IAI$)

D'acord amb el model italià (Chiari et al, 1985; vegeu 0.3.3.3.3) existeixen dos tipus d'implicacions jeràrquiques: les ordinals (verticals) i les lògiques (horitzontals). Les primeres venen determinades per l'àmbit de conveniència. Precisament, de les tres formes de detecció de supraordinació que acabem de sintetitzar, les dues primeres tenen a veure amb aquest tipus d'implicació. Tanmateix, ambdues mesures tenen orígens diferents i biaxos ditints com acabem de veure a 2.4.6.1.

En aquest sentit, hem considerat adequat incloure en aquesta anàlisi global de construccions només aquelles construccions amb un àmbit de

conveniència temporal ampli en les quals disposem altres mesures de supraordinació. Les construccions amb àmbit de conveniència temporal ampli que no estiguin entre les d construccions analitzades les deixem per a una anàlisi qualitativa.

Així les construccions amb un àmbit de conveniència temporal ampli que presentin també un grau de supraordinació elevat mitjançant l'àmbit de conveniència pragmàtic i mitjançant l'Intensitat Jeràrquica, és consideraran construccions ordinalment supraordinades. Aquesta mateixa consideració es tindrà per les construccions que presentin un àmbit de conveniència pragmàtic molt ampli i, alhora, un índex IJ també molt elevat. Operacionalment considerem que per poder ésser considerades construccions ordinalment supraordinades han de superar les dues desviacions típiques en ambdós mesures (àmbit de conveniència pragmàtic i IJ).

En síntesi, definim operacionalment les construccions ordinalment supraordinades com aquelles que

a) Acomplexen les següents condicions:

- 1) Tenir àmbit de conveniència temporal ampli
- 2) Tenir un àmbit de conveniència pragmàtic superior a una desviació típica
- 3) Tenir un índex IJ per sobre d'una desviació típica.

b) Acomplixen les següents condicions:

- 1) Tenir un àmbit de conveniència pragmàtic superior a dues desviacions típiques
- 2) Tenir un índex IJ per sobre de dues desviacions típiques

Aquests dos tipus de construccions ordinalment supraordinades, tot i que són diferents, poden considerar-se equivalents malgrat la ponderació sigui només temptativa.

Pel que fa a l'Intensitat Jeràrquica, en principi sembla una mesura més adequada a les implicacions lògiques que a les ordinals. Així, considerarem construccions lògicament supraordinades aquelles que superin el seu índex IJ en una desviació típica.

2.4.6.4 Determinació dels principals parells implicatius

Aquest procediment va enfocat a detectar les parelles de construccions (o elements) on es dona un major grau d'assimetria, i per tant d'implicació. Aquesta detecció és basa en una matriu de diferències entre els coeficients ϕ resultat de restar la matriu inferior a la superior. Les puntuacions que es donen en aquesta matriu de diferències indiquen el grau d'implicació que hi entre les construccions (o elements). Quan el signe de la puntuació és positiu indica que la construcció (o element) de la columna implica la de la filera. I a l'inrevés, quan la puntuació és negativa indica el grau que la construcció (o element) de la filera implica al de la columna. La detecció dels parells més significatius es pot realitzar, també en aquesta ocasió, mitjançant el càlcul de la mitjana i la desviació típica. Els parells de construccions que estiguin per sobre i per sota d'una desviació típica es poden seleccionar per la seva significació.

2.4.6.5 Determinació de conflictes jeràrquics

Si l'anàlisi anterior es basa en les implicacions jeràrquiques de díades de construccions, la determinació dels conflictes jeràrquics, tal com hem desenvolupat a 2.4.5.8, es basa en les implicacions entre una tríada de construccions. L'anàlisi per a aquest tipus de mesura es complica quan hi ha moltes tríades a analitzar. I aquest és precisament el cas pel que fa a les dades dels textos autobiogràfics. Cal, per tant, efectuar una selecció de les que es consideraran. Atès que la database per a aquesta anàlisi és precisament la matriu de diferències esmentada en els paràgrafs anteriors, emprarem també el mateix criteri que s'utilitzava per a la determinació dels principals parells implicatius.

El resultat d'aquesta anàlisi per tríades, descrita a 2.4.5.8, pot ésser la detecció de tríades coherents jeràrquicament o bé la detecció d'inconsistències jeràrquiques. Si bé les primeres aporten informació molt útil sobre les implicacions de tipus lògic, segons la distinció del model italià, la delimitació d'inconsistències jeràrquiques suposaria la detecció d'un potencial conflicte jeràrquic en el sistema de construcció de l'autor. Les seves implicacions i limitacions de cara a la comparació inter-individual ja ha estat senyalada a 2.4.5.8.

2.4.7 INTERPRETACIÓ PSICOLÒGICA III: ANÀLISI DE DÍADES

Aquest tipus d'anàlisi té com a finalitat proporcionar les dades més rellevants, obtingudes pels procediments anteriors, que tenen a veure amb les relacions dos a dos entre els elements o personatges que descriu l'autor. De fet, no és una anàlisi molt sofisticada, sinó una presentació reordenada de dades relatives a una díada concreta. Des d'una teoria molt compromesa amb l'anàlisi del contingut, com per exemple la psicoanàlisi, es podria aprofundir molt més en la interpretació relacional de cada díada. No obstant això, no drem a terme aquesta anàlisi, que implicaria partir de supòsits que no volem assumir, i presentarem de forma més assequible i sintètica les dades que el mateix autor proporciona en el text. Cada investigador podrà, així, d'acord amb el marc teòric (de contingut) del que parteixi realitzar la seva anàlisi.

2.4.7.1 Anàlisi dels nivells de percepció

Laing, Phillipson i Lee (1966) distingeixen diversos nivells de percepció interpersonal. Aquesta distinció és la que Procter (1978, 1985b) ha operacionalitzat en un disseny de graella, i nosaltres hem adaptat per als textos autobiogràfics (2.2.2) com meta-elements. En conseqüència, es podrien considerar meta-construccions les que s'apliquen a meta-elements. Aquests autors han posat de manifest la important significació psicològica dels diferents nivells de construcció o percepció.

"...el meu àmbit d'experiència no culmina només amb la meua visió directa de mi mateix (ego) i de l'altre (alter), sinó amb el que anomenem *metaperspectives* (la meua visió de la visió que té l'altre (tu, ell, ella, ells) de mi). En realitat, no puc veure com els altres em veuen, però constantment suposo que ells em veuen de certes maneres particulars, i constantment actuo a la llum de les actituds, opinions, necessitats, etc., reals o suposades que l'altre té en relació a mi.

(...)

Aquestes alteracions de la meua identitat, en la mesura en que em converteixo en un altre per a tu, en un altre per a ella, en un altre per a ells, són reinterioritzades per mi per transformar-se en *metaidentitats*, o en les facetes múltiples d'aquest altre que suposo que soc per a l'altre.

(...)

L'altre que jo soc per a l'altre és quelcom que constantment suscita el meu interès. La meua visió de la visió que els altres

tenen de mi, la meua perspectiva de la perspectiva que els altres tenen de mi, és el que anomenem metaperspectiva, i l'altre que suposo que jo mateix soc per a l'altre, com jo crec que tu em veus, és el que anomenem metaidentitat. Ara bé, aquest esquema pot ampliar-se fins abarcar meta-meta i meta-meta-meta perspectives i identitats, lògicament fins a l'infinit.
(...)

Aquestes visions que els altres tenen de mi no necessiten ésser acceptades passivament, però jo no puc ignorar-les a l'hora de desenvolupar el meu sentit sobre qui soc jo.
(Laing, Phillipson i Lee, 1966)

Com es pot veure aquests autors atorguen molta importància a les meta-construccions (o meta-percepcions). Això té una forta relació amb el corolari de socialitat. De fet suposa una elaboració, en el sentit de definició, d'aquest corolari.

En un primer nivell de percepció, en una díada (X, Y) d'elements determinada, tenim les construccions que l'autor (X) realitza d'un personatge (Y). Atès que treballem amb material autobiogràfic, no disposem de la construcció que fa (Y) de (X). Un segon nivell d'anàlisi se centra en la construcció que fa l'autor de com (Y) el construeix a ell o a un altre (Y-X). Encara pot haver-hi un tercer nivell que és com l'autor construeix que l'altra es vist per ell o per un tercer [Y-(X-Y)]. Esquemàticament:

Primer nivell: Autor-X (X= autor o altre personatge)
 Construcció sobre element monàdic simple
 Segon nivell: Autor-(Y-X)
 Construcció sobre meta-element (diàdic)
 Tercer nivell: Autor-[Y-(X-Y)]
 Construcció sobre meta-element (triàdic)

Com han afirmat abans Laing, Phillipson i Lee (1966), el nivells de meta-percepció (meta-construcció) són infinits, des d'un punt de vista lògic. Tanmateix, en els textos (i en la vida quotidiana) les construccions de tercer nivell són ja molt difícils d'expressar. Així, s'observa en els textos que apareix un nombre relativament gran de construccions del primer nivell (simples), i que aquest nivell de construcció es dona en diversitat d'elements. En un segon nivell es troben poques construccions, i són també molt pocs els elements als que s'apliquen construccions d'aquest nivell. Pel que fa al tercer nivell, es troben poc casos en el que es donguin.

D'acord amb aquesta diferenciació de nivells de percepció ja reflectida en el registre de construccions, podem incloure les construccions de meta-elements per a l'anàlisi. De fet, haver enregistrat les dades de forma diferenciada segons el nivell ens permet (1) no confondre aquests nivells, i (2) poder fer una anàlisi diferenciada.

2.4.7.1.1 Anàlisi del primer nivell de percepció

En aquest nivell tenim només les construccions avaluatives simples que l'autor ha expressat en relació a algun personatge. Les dades de l'anàlisi d'ambivalència (2.4.1) ens donen una idea del caire general d'aquesta construcció. La informació que podem extreure d'aquest nivell la podem sintetitzar de la següent manera:

1) Nombre de construccions emprades per construir l'element de la diada que s'està analitzant. Un nombre petit limita les possibilitats d'anàlisi i, per altra banda, fa palesa la poca atenció que l'autor ha dedicat al personatge en aquest text concret.

2) Percentatge de construccions neutres aplicades a l'element. Un percentatge molt elevat podria indicar o bé poca implicació a l'hora de descriure'l o bé que els patrons de construcció emprats no s'ajusten a l'assignació de categories que hem fet a 2.4.1.1.

3) Resultat de l'anàlisi de coherència (2.4.1.2). Si aquesta anàlisi aporta un patró de construcció coherent (construccions assignades a una categoria semàntica general, que satura en percentatges propers al 100%), podem hipotetitzar una construcció clara i coherent per a aquell element. Si el patró de construcció es incoherent (quan les construccions són assignades a categories diferents) podem hipotetitzar:

(a) una certa ambivalència (fragmentació en el sentit kellià) en relació al patró de construcció emprat; o bé

(b) uns canvis de construcció que venen donats per variables temporals o situacionals que l'anàlisi situacional no detecta; o

(c) una complexitat amb el patró de construcció que va molt més enllà de les dos categories de construcció emprades (positiu, negatiu).

4) Cas que es doni un patró incoherent, el disseny general postula una anàlisi situacional (2.4.2) que pot determinar variables situacionals que hipotèticament influeixen en el patró de construcció. Si aquesta anàlisi és capaç de determinar les situacions que influeixen en el patró de construcció, sens dubte que aquesta serà una informació de significació psicològica. En cas contrari, ens

tornem a trobar amb les tres alternatives del punt anterior (3), amb la única diferència que el punt (b) caldria redactar-lo així:

(b) uns canvis de construcció influïts per variables temporals o situacionals no determinades per l'anàlisi situacional

Certament, postular que l'anàlisi situacional esgota totes les possibilitats de determinació de la influència de les situacions en el patró de construcció seria poc adequat. Per altra banda, les situacions que influeixen poden no ésser recollides pel propi text. És aquest canvi pot tenir a veure amb variables internes personals no expressades pel text, i que per tant, s'exclouen de les nostres possibilitats d'anàlisi.

El resultat d'aquests passos, tant si el patró de construcció resulta coherent o no, es pot reflectir en un percentatge de construcció positiva i un percentatge negatiu, que d'alguna manera sintetitzen, de forma molt abstracte i general, el tipus de construcció que l'autor fa d'aquell element.

2.4.7.1.2 Anàlisi del segon nivell de percepció

La database per a aquest nivell són les construccions aplicades a meta-elements diàdics (clau 210). Aquestes construccions són de tipus avaluatiu i se li poden també aplicar les categories de l'anàlisi d'ambivalència. Així, el procés seguiria els passos realitzats en el primer nivell, resultant també en uns percentatges globals positiu/negatiu que suposen una indicació genèrica del tipus de metapercepció existent.

2.4.7.1.3 Anàlisi dels nivells successius de meta-percepció

Ja hem fet palès que és difícil que la persona expressi construccions a un nivell de complexitat superior al diàdic. Si es donen però, pot dur-se a terme una anàlisi similar als nivells anteriors de percepció, d'acord al que s'ha exposat un paràgraf més amunt.

2.4.7.1.4 Anàlisi de les relacions entre nivells de percepció

Laing, Phillipson i Lee (1966) han posat de manifest com les percepcions que els altre tenen d'una persona (o més ben dit la percepció que té la persona de la visió que tenen els altres d'ella), exerceix certa influèn-

cia amb la identitat. La identitat, en termes kelliens, suposa el conjunt de construccions nuclears (0.3.2.1.2) que són també supraordinades.

D'ací podem deduir que aquesta meta-percepció influeix en bona part del sistema de construcció, però no podem inferir quina és la naturalesa d'aquesta influència. Una determinada metapercepció pot influir de formes ben diverses en diferents Sistemes de Construccions Personals. Però intuitivament sembla clar que si algú creu que l'estan contruint de forma negativa, aleshores això afecti la seva construcció d'aquest personatge. Però aquesta no és més que una de les relacions possibles. D'acord amb cada cas, es pot hipotetitzar el caire de les relacions entre nivells. La única cosa que volem deixar clara en aquest apartat és que es tracta de nivells de percepció diferents i que tenen certa interdependència, malgrat que no coneguem la naturalesa d'aquesta relació i calgui centrar-se en cada cas per hipotetitzar-la.

2.4.7.2 Anàlisi relacional

Aquesta anàlisi parteix de les construccions relacionals ja definides (2.2.2) i enregistrades (2.3.3). Es tracta del conjunt de generalitzacions sobre la naturalesa d'una relació que ha realitzat l'autor. Aquesta informació és d'un gran valor pel fet de suposar una abstracció que ens manifesta l'autor que parteix de la construcció de diferents conductes concretes. En aquest sentit suposa cert grau de supraordinació.

Per poder sintetitzar la informació que ens proporcionen les construccions relacionals, podem emprar també una categorització tan general com la utilitzada per dur a terme l'anàlisi d'ambivalència. En aquest sentit podem realitzar també els passos descrits a 2.4.7.1.1.

2.4.7.3 Anàlisi de la comunalitat percebuda

Es tracta de detectar la comunalitat que l'autor percepbeix en la díada analitzada. Aquesta anàlisi és quelcom tan simple com considerar les construccions que l'autor de text autobiogràfic assigna en comú tant al primer personatge (X) com al segon de la díada (Y). Aquesta anàlisi pot

tenir en compte el nombre de construccions comunals, i el tipus d'aquestes construccions.

2.4.7.3.1 Comunalitat segons el nombre de construccions

Un nombre elevat de construccions comunals indica un grau de comunalitat percebuda també alt. Un nombre molt baix (o inexistent) de construccions comunals indica un grau baix de comunalitat. La determinació de si el nombre és alt o baix requereix, en certa manera un punt de tall que cal fixar per a cada text.

Una forma alternativa de determinar aquesta comunalitat és a partir del coeficient de (dis)similitud que ens proporciona l'anàlisi simètrica d'elements. La disposició gràfica que ofereix el dendrograma ens proporciona, també, una imatge de la comunalitat en la que són construïts ambdós elements que integren la díada. Si els dos elements pertanyen al mateix agrupament ens indica una comunalitat considerable, en relació al conjunt de comunalitat existent en la construcció. Però per determinar quan el grau de comulaitat és alt o baix ens trobem amb el mateix problema del punt de tall. Tanmateix, aquest punt es pot determinat per a cada dendrograma a partir de la seva pròpia estructura. Hi ha agrupaments que es realitzen gairebé com una solució de continuïtat entre un i altre. En canvi n'hi ha d'altres que suposen un salt de coeficient considerable. Aquests salts poden indicar possibles punts de tall donats per la mateixa estructura de les dades.

2.4.7.3.2 Comunalitat segons el tipus de construccions

El nivell de significació de les construccions comunals pot ser un indicador de la qualitat d'aquesta comunalitat. D'acord amb la Teoria de les Construccions Personals podem considerar equivalent aquest nivell de significació amb el nivell de supraordinació. Hem vist a 2.4.6 com es podia operacionalitzar el nivell de supraordinació d'una construcció expressada en el text mitjançant l'índex d'Intensitat Jeràrquica, l'àmbit de conveniència pragmàtic i el temporal. Si les construccions comunals tenen un IJ baix (per sota d'una desviació típica) i no presenten un àmbit de conveniència

ampli (ni temporal ni pragmàtic) podem considerar el tipus de comunalitat com poc significatiu psicològicament. Si es dóna el cas invers, considerarem la comunalitat percebuda per l'autor com significativa psicològicament.

En aquest punt és adient esmentar les investigacions de Duck (p.e. 1973b; 1979; comentades a 0.3.1.9 i 1.1.2.6) on es posa de manifest que la qualitat de les construccions comunals té influència en la formació d'amistats.

2.4.7.4 Anàlisi de la implicació

Els coeficients asimètrics \neq entre els dos elements de la díada ens donen una idea de la relació implicativa entre ambdós elements a considerar. Ens remetem a l'apartat 2.4.4 i a 2.4.6.2 per a l'explicació del significat implicatiu d'aquest coeficient i de la seva possible interpretació en termes de *supersets* i *subsets*. També més endavant (2.4.8.4) tractem aquest tema. Ací però, es tracta de l'anàlisi d'una díada concreta en termes de les seves relacions implicatives.

La detecció de les díades que tenen relacions implicatives significatives es realitza fàcilment a partir de la matriu de diferències que resulta de restar la matriu inferior a la superior. Aquesta operació ja ha estat realitzada a 2.4.6.4.

2.4.8 INTERPRETACIÓ PSICOLÒGICA: ANÀLISI QUALITATIVA

Fent un paral·lelisme amb el punt 1.1.2.6 de l'anàlisi de la graella, hem inclòs aquesta anàlisi qualitativa com una forma més directa d'anàlisi de les construccions i elements que apareixen en un text autobiogràfic.

2.4.8.1 Nombre i varietat de les construccions elicitades

Hem descrit a 1.1.2.6.1 com el nombre de construccions que proporciona la persona a partir d'un nombre fix de comparacions Crockett (1965) ho considera indicatiu de la seva complexitat cognitiva. En el text però, aquesta comparació no és possible donat que l'autor expressa les construccions lliurement i no a partir d'un nombre determinat de comparacions. Ens remetem al que hem dit a 2.4.5.2 en relació als índexs indicatius del grau de contingut psicològic expressat en un text.

En relació a la varietat, podem veure per a cada text quins tipus d'aspectes cobreix i si aquests aspectes venen determinats pel tipus de text o no. Per a aquesta finalitat seria interessant una anàlisi temàtica, que és una de les suggerències que realitzem a les CONCLUSIONS.

2.4.8.2 Grau de comunalitat de les construccions

Aquest tipus d'anàlisi és molt intuïtiu. És a dir, en el fons té a veure amb la comunalitat existent entre l'investigador del text i l'autor. Per donar-li certa validesa caldrien molts estudis d'objectivació. Una via d'indagació que podria ser eficaç ens sembla que podria ser la comparació amb diccionaris semàntics de freqüències ja ben establerts per al lèxic general, i veure en quina proporció l'autor s'ajusta a aquesta semàntica general o no.

2.4.8.3 Anàlisi de contingut de les construccions

L'anàlisi de contingut ha estat sovint la tècnica d'elecció per al material textual. Un dels problemes principals que presenta és l'elaboració d'un sistema de categories. En la secció 1.1.2.6.4 hem descrit alguns dels

sistemes de categories emprats per a la categorització de Construccions Personals elicitades en la graella. Si algun d'aquests sistemes ens semblés prou ben elaborat, vàlid i fiable podria constituir-se en una complementació molt adequada de l'anàlisi que proposem en aquesta tesi. Aquesta qüestió la desenvolupem una mica més a les CONCLUSIONS.

No obstant el seu valor potencial, considerem una opció molt arriscada dur a terme una anàlisi de contingut dels textos autobiogràfics a partir dels sistemes que hem presentat a 1.1.2.6.4. Potser el sistema més adaptable sigui el de Landfield (1971) ja comentat en l'abans esmentat apartat, però ja hem senyalat allà mateix les deficiències que tenia, pel que fa a la exclusivitat, fiabilitat, exhaustivitat, etc... Cal doncs, elaborar un sistema de categories adequat que discrimini entre construccions avaluatives i relacionals, i que vagi definint altres subcategories més concretes. Malauradament però, aquesta tasca no està feta.

2.4.8.4 Anàlisi qualitativa dels elements

Bona part d'aquesta anàlisi en la graella, se centra en el tipus d'elements que ha suggerit l'investigador per poder investigar aspectes concrets. Evidentment, aquesta faceta de l'anàlisi d'elements no és possible en els textos autobiogràfics. En canvi, altres tipus d'anàlisi sí que són possibles.

2.4.8.4.1 Identificació global

Hem vist a 1.1.2.6.5 com Jones (1954; 1961) comparava la similitud global entre l'element *jo* amb la resta d'elements. Aquest índex es pot mesurar en aquest cas, amb l'índex d'Intensitat Simètrica de l'element que representa a l'autor del text autobiogràfic. La interpretació de si la similitud és molt o poca pot donar-se en funció de si aquest índex es troba per sobre o per sota d'una desviació típica. No obstant, és clar que si sobrepassa les dues desviacions podrem copsar molta més significació estadística i treballar a uns nivells més confiats.

Pel que fa la significació psicològica d'aquest índex, parteix d'un origen psicoanalític. Intenta mesurar el grau en que es dona el mecanisme de

defensa conegut com identificació. Des de la perspectiva de la Teoria de les Construccions Personals la significació d'aquest índex li ha donat Adams-Webber (p.e. 1979). Suposaria el grau de diferenciació entre el jo i els altres; entre el subsistema de construccions emprat per a la construcció del self i l'emprat per a la construcció dels altres.

2.4.8.4.2 Anàlisi evolutiva del self

Aquesta és una aplicació potencialment molt interessant atès que com afirmen Birren i Hedlund (1987), uns dels psicòlegs que més han emprat el material autobiogràfic, aquest material és molt fuctífer en l'àrea de la Psicologia Evolutiva.

Metodològicament consisteix en dividir la figura de l'autor en diversos subelements del tipus *autor-a l'infància*, *autor-a l'adolescència*, *autor-a la joventut*, etc... i incloure'ls així en l'anàlisi simètrica i asimètrica. Aquesta divisió es pot realitzar en funció d'una teoria evolutiva determinada, o bé en funció d'una divisió particular que proposi l'autor. És clar però, que aquest darrer cas es dona en poques ocasions.

Certament, el tipus de text pot restringir l'aplicació d'aquesta anàlisi evolutiva. Hi ha modalitats de text, com per exemple els epistolaris o diaris, que no permeten que l'individu tingui una visió de conjunt perquè són escrits poc després de donar-se un esdeveniment, i constitueixen visions fragmentàries del curs vital de la persona. En canvi, hi ha altres modalitats, les autobiografies i les memòries, que permeten una visió en retrospectiva que permet que l'autor, en alguns casos, determini certes etapes en el seu cicle vital.

Independentment però, d'aquestes modalitats textuals, influeix també en la possibilitat d'efectuar una anàlisi evolutiva del self, l'extensió del text, principalment en relació al període que abasta, però també pel que fa al nombre de construccions de base que inclou. En textos molt reduïts (vegeu 2.5.3) o textos en els que es parli molt d'un moment concret de la vida de l'autor, i s'aporti poca informació sobre la resta de moments evolutius, és difícil dur a terme aquesta anàlisi. Dels tres casos relatats

en l'ANNEX, només hem pogut fer-ho amb el cas Pablo Neruda, gràcies a (1) que ell mateix fa una divisió en capítols que afavoreix el disseny d'elements; (2) tractar-se d'un text escrit al final de la seva vida, des d'on la veu en retrospectiva; (3) pel bon nombre de construccions que hi apareixen.

2.4.8.4.3 Anàlisi de figures significatives

S'ha fet esment ja en diverses ocasions en aquesta tesi (1.1.2.6.4; 2.3.3.3) que Kelly va considerar el fet que alguns individus, en la vida d'una persona, poden esdevenir tan significatius com per articular patrons de construcció que permeten la construcció d'altres individus. A aquests individus tan significatius Kelly els va anomenar *figures*.

Metodològicament hi ha dues formes de detectar aquestes figures en els textos. La primera ens la proporciona el registre descrit a 2.3.3.3 quan es dona el cas que l'autor ho ha expressat de forma explícita. Malauradament però, això no és gaire freqüent. En els tres textos analitzats en l'ANNEX, no ens hem trobat en cap cas. Una altra manera d'identificar les figures significatives és la detecció dels *supersets*.

Aquesta identificació es basa en l'anàlisi asimètrica d'elements (2.4.4) i es fa efectiva en l'anàlisi de l'índex d'Intensitat Jeràrquica dels elements. Operativament definirem un *superset* quan l'índex IJ d'aquest superi les dues desviacions típiques.

Gara i Rosenberg (1979) ha desenvolupat precisament el tipus d'anàlisi jeràrquica que nosaltres hem emprat amb la finalitat específica de detectar *supersets* i *subsets*.

"Els *supersets*, és a dir, les persones significatives en la vida d'un individu, proporcionen les categories perceptuals (contingut) per la percepció d'altres persones. Aquesta idea, certament, no és nova. Està expressada de formes diferents en diverses psicologies de la persona existents (p.e. Freud, 1940; Kelly, 1955; Sullivan, 1953)."
(Gara i Rosenberg, 1979)

Partint d'aquesta idea Kelly (1955) va elaborar la noció freudiana de transferència, central en el discurs psicoterapèutic dels psicoanalistes. Kelly (1955) considera que sovint el client aplica al terapeuta (i a altres persones) una seqüència continuada de construccions de tipus divers de figures del passat. A diferència dels psicoanalistes, Kelly no considera aquest fenomen patològic sinó natural i saludable en principi. Reconeix però, que quan aquestes construccions que el client emprava per construir el terapeuta s'apliquen de forma apropiativa (vegeu 0.3.2) suposen una rigidesa del sistema sobre la qual cal donar una resposta terapèutica.

"Aplicat al context més ampli de la percepció de persones en general, més que a la percepció del terapeuta en particular, la transferència fa simplement referència a l'experiència d'algunes persones com a *subsets* d'altres més significatives."
(Gara i Rosenberg, 1979)

En la seva investigació Gara i Rosenberg (1979) troben una relació significativa entre els *supersets* i l'item d'afectació o preocupació (*concern*) d'un qüestionari que van passar als subjectes que van proporcionar la base de dades per identificar els *supersets* i *subsets*. En aquest ítem responien a la pregunta "Fins a quin punt et preocupa o afecta el fet que aquesta persona pensi bé de tu?".

"...les puntuacions atorgades pels subjectes als *supersets* en l'item d'afectació o preocupació (*concern*) reflecteix llur desig que aquestes persones importants en les seves vides els acceptin totalment. En altres paraules, aquesta qüestió podria interpretar-se com el desig per una consideració positiva incondicional (Rogers, 1957) dels *supersets*,
(...)

Més enllà del rol que el *superset* manté amb el subjecte, i àdhuc quan el *superset* és el propi auto-concepte, hi ha sempre al menys una representació fenomenològica d'una persona que guia els actes de l'individu." (Gara i Rosenberg, 1979)

La idea que el self, o les construccions sobre el self (nuclears), governen el sistema de construcció de l'individu és central també en la teoria de Kelly.

Des de la perspectiva que hem expressat en els paràgrafs anteriors es pot dur a terme aquesta anàlisi de figures significatives.

2.4.9 FIABILITAT

Els estudis sobre la bondat d'un instrument de mesura ajuden a delimitar les limitacions i possibilitats d'aquell instrument. En aquest cas, però, no es tracta d'un mer instrument sinó d'un disseny de procediments. Hi ha però, encara una dificultat per poder parlar de fiabilitat i validesa com ho fariem d'un altre instrument qualsevol: aquesta tesi és la presentació d'aquest disseny que ha estat aplicat només a tres casos (recollits en l'ANNEX). En conseqüència els comentaris que es faran en relació a aquests criteris de bondat tenen un valor indicatiu i totalment provisional. Només després d'anys de recerca i aplicació múltiple del mètode podrem parlar amb propietat de fiabilitat i validesa.

Molts dels estudis de fiabilitat es basen en la consistència de les puntuacions que un subjecte (o grup de subjectes) dona en un instrument concret de mesura en dues ocasions diferents, amb cert interval de temps (re-test). Aquest tipus de fiabilitat és gairebé impossible d'aconseguir atès que difícilment l'autor realitzarà *espontàniament* dos textos en els que construeixi els mateixos personatges (elements) en un interval curt de temps. I si això es donés, només copsariem la fiabilitat d'aquell text concret.

Per altra banda, el procediment per valorar la fiabilitat que consisteix en comparar una meitat dels resultats a un instrument amb l'altra meitat, tot i que més factible, presenta també problemes. Si agafem un text autobiogràfic i el partim, la primera meitat contindrà personatges i construccions que poden no aparèixer en la segona, i a més, i potser més important, l'autor estarà fent referència a períodes de temps diferents i a moments diferents del seu cicle vital. De forma similar al que comentàvem sobre la fiabilitat en relació a la graella, en intentar copsar la fiabilitat o la consistència, estariem mesurant el canvi produït per un període evolutiu determinat.

L'única dada que podem aportar en relació a la fiabilitat del disseny de procediments que proposem té a veure amb els procediments d'elicitació. Les dades han estat elicitades simultàniament per tres investigadors diferents:

l'autor de la tesi i dos persones més. Aquestes persones són dos estudiants voluntaris de tercer curs de la Facultat de Psicologia de la Universitat de Barcelona que van seguir un seminari optatiu intítulat "Anàlisi de Textos Autobiogràfics" en el que com a part de les seves activitats es donaven instruccions i es resolien dubtes relacionats amb els procediments d'elicitació de Construccions Personals que presentem en aquesta tesi. Addicionalment van tenir unes dues hores d'explicació i entrenament pràctic amb exemples. Aquests alumnes van ésser seleccionats per les aptituds demostrades en l'abans esmentat seminari.

El percentatge d'acord global al que han arribat els tres investigadors és del 90.5%. En una sessió posterior a la fase de registre, en la que es van posar en comú les dades, es van discutir els exemples que havien creat desacords i es va consensuar una solució compartida. Aquestes solucions no van resultar de la legitimació d'un dels tres registres sinó que tots tres investigadors van tenir errades d'interpretació en una proporció molt similar. Això dona suport a la idea de la possibilitat d'aplicació del mètode per persones alienes al seu equip creador, i per tant, considerar que aquest disseny el pot emprar tothom que segueixi unes instruccions i tingui una formació mínima.

2.4.10 VALIDESA

Seguirem ací el procediment expositiu que hem emprat també a 1.1.2.8, en parlar de la validesa de la tècnica de graella.

2.4.10.1 Validesa de contingut

De forma apriorística, podem pensar que el fet d'haver escollit per als tipus d'anàlisi principals (2.4.1-2.4.5) només construccions avaluatives simples i elements personals monàdics proporciona una validesa de contingut avalada per l'homogeneïtat tant de construccions com d'elements. En altres paraules, que cadascuna de les construccions emprades per a un element concret tenia la possibilitat d'haver-se emprat també per altres elements, pel fet de ser potencialment aplicable.

A més, i de forma també apriorística, en el cas dels textos autobiogràfics no podem caure en el problema que té la graella de presionar al subjecte a contestar una puntuació que relacioni l'aplicació d'una construcció en un element concret (amb la possibilitat de fer-li aplicar una construcció a un element de forma no congruent amb el seu sistema). Ans al contrari, l'individu ha expressat les construccions que ha desitjat als elements que ha volgut sense cap tipus aparent de pressió. Queden així salvades les reserves que posa Yorke (1983b; 1985) sobre aquesta qüestió en la graella.

No obstant això, hem insitit en posar la paraula "apriorísticament" donat que és molt difícil poder saber de forma empírica si els elements o construccions són homogènis o no, o bé si la persona tenia algun constreïment o restricció a l'hora de redactar el text.

2.4.10.2 Validesa de constructe

Hem intentat dissenyar aquest mètode de la forma més coherent possible amb un plantejament teòric, la Teoria de les Construccions Personals, i amb totes les implicacions que això suposa. El procediment seguit per a la construcció del mètode ha estat intentar elaborar una definició operativa per als textos autobiogràfics dels conceptes que empra la teoria kelliana.

2.4.10.3 Validesa discriminant

Es pot considerar aquest tipus de validesa de formes diferents. Una és considerar la validesa discriminant d'aquest tipus d'anàlisi textual. Així caldria comparar el resultat que s'obtenen mitjançant el mètode que presentem en aquesta tesi amb altres resultats que obtenen altres procediments.

En aquest sentit hem escollit un text anglès, Letters from Jenny que ha estat analitzat per diferents procediments, tal com es comenta en l'ANNEX. Els resultats obtinguts han estat diferents com a conseqüència dels procediments diferents emprats. En aquest sentit no considerem viable la comparació entre procediments d'una forma correlacional. L'anàlisi merament intuïtiva, tot i que no aporta més validesa que la ecològica, indica que aquest mètode pot copsar aspectes clarament diferents que els altres procediments emprats per analitzar el cas Jenny.

Una altra forma alternativa d'entendre la validesa discriminant del mètode que presentem seria considerar la seva validesa diferencial en relació a les aptituds verbals o literàries de l'autor; o bé en relació a la seva intel·ligència. Atès que hem treballat amb textos d'individus dels que no tenim un coneixement directe (dos estan morts ja fa temps), això no ha estat possible. Si que és factible, en canvi, demanar a individus vius que tinguin escrits autobiogràfics la seva col·laboració per a aquest afer.

En aquest sentit, i si se'ns permet fer una afirmació purament intuïtiva, probablement els escrits autobiogràfics es donen en individus de cert nivell cultural, que han tingut certa costum d'expressar-se de forma escrita (escriptors, poetes, etc...). Aquesta condició però, no la percebem com a determinant sinó simplement influent. Precisament el cas Jenny, està escrit per una Sra. que no tenia formació universitària, ni aparentment havia escrit cap llibre. Per altra banda s'ha donat casos de gent de nivell socio-cultural baix que fins i tot no sabien escriure, que han "escrit" la seva autobiografia en cintes magnetofòniques.

2.4.10.4 Validesa convergent

Es podria dissenyar un sistema per obtenir una validesa d'aquest tipus, tot i que no ha estat aplicat. Es pot mesurar la capacitat d'aquest mètode per copsar el Sistema de Construccions Personals de l'autor en relació a un altre instrument que estigui dissenyat per a la mateixa finalitat: la tècnica de graella, o l'autocaracterització. Sens dubte la primera està molt més ben establerta que la segona, i proporcionaria elements de comparació més homogenis. En aquest cas caldria que l'autor, després d'haver produït un text autobiogràfic de forma espontània, s'avingués a respondre una graella. Millor encara si això es pot aconseguir en més d'un cas!

2.4.10.5 Validesa predictiva

Per poder copsar aquest aspecte de la validesa s'hauria d'aplicar aquest disseny a textos de diferents poblacions psiquiàtriques per tal de poder establir comparacions que servissin per definir uns criteris d'utilitat diagnòstica.

Una forma alternativa, però menys vàlida de fer-ho, seria partir dels supòsits i troballes que ha generat la metodologia general per a l'avaluació de les Construccions Personals en relació als indicadors diagnòstics (ja comentada breument a 1.1.2.8.5) i aplicar-los al nostre disseny en la mesura que siguin equivalents. Així, per exemple, un índex d'Intensitat Simètrica Global molt alt podria indicar pensament rígid o estereotipat.

En aquest estadi de desenvolupament del mètode, tanmateix, ens sembla arriscat extreure conclusions de l'estil que insinuàvem en el paràgraf anterior. Amb un mètode tant nou com aquest, i pel tipus de material al que s'aplica, cal ser molt caute de cara a la generalització de qualsevol tipus d'índex o resultat. No obstant aquesta actitud cautelosa, podem assenyalar la validesa potencial del mètode en la seva aplicació diagnòstica. Per exemple, el cas Jenny, és d'entre els analitzats el que pot posar-se més en qüestió la salut mental de l'autor, i presenta un índex d'Intensitat Simètrica més elevat que els altres dos casos.

2.4.10.6 Validesa incremental

és molt difícil assumir si aquest mètode aporta dades més acurades que altres procediments. Novament aquest tipus de validesa és interpretable de dues maneres. La primera interpretació seria considerar la capacitat del mètode presentat per a l'anàlisi de textos autobiogràfics en relació a altres procediments d'anàlisi textual. Ens remetem al que ja hem dit a 2.4.9.2.: és difícil establir uns paràmetres de comparació que ens permetin avaluar quin procediment és millor.

L'altra intepretació d'aquest tipus de validesa, és considerar la capacitat del mètode per a copsar el Sistema de Construccions Personals de l'autor en comparació a altres procediments per a fer-ho. En aquest sentit volem dir que si l'autor està mort (o no disponible) probablement aquest serà l'únic mètode per copsar els seu sistema de construcció. Per altra banda si se li poden passar graelles, com apuntàvem en paràgrafs anteriors, els paràmetres de comparació serien més homogenis. Tot i així, seria difícil establir quin dels dos procediments és millor. Això no vol dir que no s'hagi d'intentar atès que afavoriria també la validesa convergent, com ja hem senyalat.

En síntesi, no es pot dir gaire dels criteris de bondat del mètode que es presenta en aquesta tesi. Això per altra banda, és inherent al tipus de material utilitzat i a la novetat del disseny. Així doncs, cal endegar tota una sèrie d'estudis per poder aportar solidesa a aquest mètode i revisar totes celles qüestions que calgui per fer-lo més vàlid i fiable.

Si es valora, com fèiem temptativament amb la graella, la validesa en funció de la utilitat i del nombre d'hipòtesis heurístiques que genera considerem que, donat el poc explorat que ha estat el material autobiogràfic, és un mètode útil. La seva millor validesa rau en el fet de no haver constrenyit en res al subjecte en la producció del material analitzat. Es tracta d'un producció espontània. En aquest sentit pot considerar-se fins a cert punt un mètode observacional. Per altra banda, el disseny per a la seva anàlisi pretén ser fidel al propi vocabulari i estructura de l'autor en lloc d'aplicar-hi un teoria de contingut per a la seva interpretació.

2.5) Indicacions del mètode: possibilitats i limitacions

"... totes les novel·les de tots els temps s'inclinen sobre l'enigma del jo. Així que crees un ésser imaginari, un personatge, t'assalta automàticament una pregunta: què és el jo? Què pot copsar-lo? Heus ací una de les qüestions fonamentals sobre les quals s'ha fundat la novel·la com a tal. Segons les diferents respostes, podríem distingir, si volguéssim, les diferents tendències, i potser els diferents períodes de la història de la novel·la. (...)

Què hi ha més enllà de la novel·la anomenada psicològica? Altrament dit: quina és la manera no psicològica de copsar el jo? Copsar un jo significa, en les meves novel·les, copsar la seva problemàtica existencial. Copsar el seu *codi existencial*. En escriure *La insostenible lleugeresa del ser* vaig adonar-me que el codi de qualsevol personatge es compon d'una sèrie de paraules-clau."

"Però no és cert que l'autor no pot parlar sinó de sí mateix?

(...) he conegut i he viscut totes aquestes situacions; tanmateix de cap d'elles ha sorgit un personatge que sóc jo, amb el meu *curriculum vitae*. Els personatges de la meua novel·la són les meves pròpies possibilitats que no s'han realitzat. Per això les estimo totes de la mateixa manera i totes em produeixen el mateix pànic: cadascun d'ells ha travessat la frontera a la qual jo mateix només m'he acostat.

(Milan Kundera)

Les possibilitats i potencialitats d'aquest mètode d'anàlisi, i també les seves limitacions, tenen a veure amb dues qüestions diferents. La primera fa referència al tipus de material per al qual està dissenyat el mètode: els textos autobiogràfics. La segona qüestió té a veure amb el propi mètode en sí. En aquest capítol no ens extendrem a exposar les limitacions i possibilitats dels textos autobiogràfics en general, aspecte que ja hem comentat en altres moments de la tesi, sinó que ens centrarem en l'exposició específica de les indicacions del mètode d'anàlisi textual que hem presentat en aquesta tesi.

2.5.1 POSSIBILITATS I LIMITACIONS PEL QUE FA A LA MODALITAT TEXTUAL

Hem exposat un disseny de procediments per a l'anàlisi de textos autobiogràfics com a mitjà per copsar el Sistema de Construccions Personals de l'autor. Hem definit també les modalitats de textos a què anava adreçat (epistolaris, diaris, memòries i autobiografies). Però ara ens pertoca plantejar-nos la possibilitat d'aplicació d'aquest mètode a altres modalitats textuais.

2.5.1.1) La potencial aplicació a textos literaris

Hem comentat a 1.2.2 l'interès que van demostrar tant Kelly com Bannister pels textos literaris. En aquest sentit volien recuperar per a la Psicologia un material, l'anàlisi del qual pot ésser de considerable interès, donat el fet que es tracta d'una producció genuïnament humana.

En aquest sentit, Bannister (1986) denuncia l'alienació de la Psicologia de les Arts com a conseqüència de l'antiquíssima distinció que regna en la nostra cultura entre el pensament i l'emoció, entre el cor i la ment, entre la racionalitat i la passió.

"... si les Arts fossin una part potencial de cada seminari de psicologia, aleshores hauríem après ja fa molt temps la importància de la història (story). La importància de la història (story) en tot tipus de contexts. La importància de la història (story) d'una persona. Potser la importància de la teva pròpia història (story). La Psicologia conta la seva pròpia història (story), al meu parer d'una forma bastant increïble. Si llegiu històries (histories) de psicologia, la història (story) que us expliquen és estranya, és una història (story) de gent vivint en un món ben curiós on passen gran part del seu temps més significatiu llegint allò que escriuen altres del seu món, i són influïts per aquestes lectures i alhora escriuen coses que inluiran a altres, és una història (story) estranya d'una mena d'arbre genealògic en el qual els gens són transmesos en forma d'articles de revistes. Trobo que això és increïble o almenys un tipus d'història (story) força restringit. Si haguéssim comprès la naturalesa de la narrativa i alguns dels seus usos, aleshores hauríem començat a intentar entendre i escriure la nostra pròpia història (story) a la llum de la societat en la qual vivim, les guerres que hem passat, les formes com ens hem guanyat la vida, la posició social i els rols que venim a ocupar. Seria una història (story) molt més interessant que ens informaria infinitament molt més." (Bannister, 1986)

En els darrers anys de la seva vida, Don Bannister va dedicar molta atenció al camp dels textos literaris. De fet ell mateix va escriure cinc novel·les, que es van publicar a la Gran Bretanya i van tenir força acceptació. En una ponència presentada al darrer congrés internacional que va poder assistir, Bannister (1985 Agost) va presentar l'escriptura i lectura de novel·les des de la perspectiva de la Teoria de les Construccions Personals, partint de la seva experiència com a psicòleg i com a novel·lista.

"Una novel·la pot ésser considerada com la tesi de l'autor sobre la naturalesa de la vida, elaborada en l'exercici de l'anticipació contínua, (...) Presentant la tesi en la forma d'una història (story) possibilita al novel·lista amagar (a si mateix i al lector) la naturalesa supraordinada de la seva tesi en incrustar-la en els esdeveniments subordinats (elements), (...)

La tasca del novel·lista és estendre (unpack) les implicacions de la seva construcció de la vida i 'realitzar-les' en forma proposicional (en gent, esdeveniments, diàlegs, situacions). La tasca del lector és donar sentit a la història (story) d'acord amb les seves pròpies construccions. Ambdues tasques són de naturalesa problemàtica i exploratòria." (Bannister, 1985 Agost)

De fet, la relació entre el científic i el novel·lista havia ja estat esbossada pel mateix Kelly:

"... el novel·lista desitja amb més intensitat confiar en les seves suposicions, fins i tot publicar-les, i desitja posposar l'acumulació d'evidència empírica que doni suport a la generalitat dels personatges i les escenes que ha narrat, (...) I el fet que el novel·lista no continuï el seu projecte fins al punt de l'obtenció de dades per tal de donar suport als seus retrats i generalitzacions només suggereix que l'experiència de l'home provarà, finalment, que eren encertats sense que ningú no recorri a proves formals. Però el científic brillant i el novel·lista brillant són força semblants ja que acaben dient el mateix. Sens dubte, ha de passar força temps per què convergeixin l'un en l'altre. Per altra banda, el científic pobre i el novel·lista pobre fallen en el mateix. Cap d'ells no és capaç de transcendir allò que és obvi. Ambdós fallen en les seves suposicions." (Kelly, 1964b)

En base als comentaris sobre la novel·la de les dues figures més representatives de la Psicologia de les Construccions Personals, podem considerar el material literari com la producció d'un ésser humà on es posen de manifest les seves Construccions Personals. Les cites que acabem

de fer de Bannister i Kelly són ben clares en aquest sentit. Tanmateix, cal considerar el grau diferencial d'implicació que suposen, per la seva naturalesa, els textos literaris.

La producció artística no és només una producció espontània d'auto-expressió. També es constitueix en un producte comercialitzable en la majoria dels casos, i com a tal, pot haver estat produït en funció d'aquesta finalitat crematística. En canvi, els textos autobiogràfics, per la seva naturalesa auto-referencial, suposen una experiència més implicada. És a dir, allò que es posa en joc en el Cicle d'Experiència és dóna de forma potencialment diferent en els textos autobiogràfics que en els literaris. En els primers la fase d'Implicació del Cicle (vegeu 0.3.2.2) es dóna amb una intensitat considerable pel fet d'incloure construccions nuclears que tenen al self dins del seu àmbit de conveniència. En canvi, en els textos literaris la fase d'Implicació no ha de donar-se necessàriament amb intensitat atès que l'autor no s'identifica explícitament amb cap dels seus personatges, malgrat que pugui fer-ho implícitament. Així, en els textos literaris es posa també en joc el Cicle de Creativitat, permetent a l'autor l'elaboració més laxa de personatges i escenes sense que això el comprometi directament. Addicionalment juga un paper important el corolari de socialitat, és a dir, la capacitat de l'autor per posar-se dins de l'experiència del lector i per conduir-lo a través de l'estructura narrativa.

No obstant aquest munt de consideracions que acabem de fer, no existeix una possibilitat fàctica i directa de posar a prova el grau d'implicació contingut en un text. I això és una limitació específica del material textual en general, però no exclusiva (tampoc sabem si la persona s'implica en una entrevista o en la resposta a un test o qüestionari). Tanmateix, pel que fa als textos, tenim una base apriorística per considerar, en termes generals, cert tipus de text com a més implicats, i per tant, més expressius dels temes bàsics que configuren el món de la persona. Aquesta suposició es fonamenta en el tipus d'experiència que suposa escriure un i altre tipus de text. En aquest continu que va des dels textos autobiogràfics com a material de més valor auto-reconstructiu fins a les cròniques periodístiques o documents legals que pretenen no estar imbuides de càrrega reconstructiva, podem situar al costat dels textos autobiogràfics els textos literaris.

Des d'aquesta perspectiva, considerem la potencial aplicació del mètode als textos literaris amb certes reserves, especialment pel que fa a la generalització que es pugui fer de l'anàlisi sobre la persona de l'autor, per exemple, d'una novel·la. En la mesura que es tinguin fonts biogràfiques o autobiogràfiques del propi autor on s'expliciti la seva implicació en la producció analitzada ens acostem més i més a copsar certa significació psicològica sobre la persona de l'autor. En aquest sentit, les anomenades novel·les autobiogràfiques són un gènere privilegiat en el camp dels textos literaris.

2.5.1.2 La potencial aplicació a material clínic

Considerem que aquest mètode té virtual aplicació a tot tipus de material auto-referencial que impliqui l'auto-descripció del subjecte i la d'altres persones significatives del seu món. En aquest sentit les transcripcions de les sessions d'un procés terapèutic poden ésser considerades àrea de potencial aplicació d'aquest mètode d'anàlisi textual.

La diferència fonamental que presenta aquest tipus de material amb els textos autobiogràfics és el fet que el que diu una persona en una sessió clínica no ha estat produït de forma tan espontània com en el text autobiogràfic sinó que ha estat generat en relació a una interacció amb l'entrevistador o terapeuta. Malgrat tot, segueix sent material auto-referencial, i per tant, idoni per a ser analitzat amb aquest mètode.

Per altra banda, hi ha persones que demanen ajuda a un professional de la psicoteràpia i li presenten, de forma espontània, un diari o uns escrits autobiogràfics. Aquest no és un fet freqüent, però es dona algunes vegades. Probablement el terapeuta pot copsar intuïtivament el valor d'aquest material i si ho creu convenient, destinar un temps de la teràpia a comentar-lo amb la persona. Tanmateix, si no disposa de cap mètode d'anàlisi d'aquest material capaç d'oferir-li una síntesi estructurada i visual del món personal que expressa la persona, li podrà treure menys suc. Per això, una possibilitat d'aplicació del mètode que hem elaborat podria ser l'anàlisi del material que espontàniament aporta la persona a la teràpia.

2.5.1.3 La potencial aplicació terapèutica

L'ús intencional dels escrits autobiogràfics amb finalitats terapèutiques ha estat emprat ja en algunes ocasions. James Birren, director d'una institució geriàtrica de Los Angeles, utilitza l'autobiografia com a tècnica terapèutica. Demana a les persones que estan ingressades a la seva institució que escriguin allò que anomena *autobiografies guiades*. En algunes de les seves publicacions recents (1987; Birren i Hedlund, 1987) exposa els efectes saludables que té l'experiència d'escriure una autobiografia i de tenir la possibilitat de comentar-la. Birren i Hedlund (1987) han analitzat algunes d'aquestes autobiografies, en tenen més de 400 (Birren, 1987 comunicació personal), amb un procediment simple d'anàlisi de contingut, i ha comparat els resultats amb els d'altres tècniques de mesura, entre les quals hi ha la tècnica de graella. Hem suggerit a aquest autor l'ús del nostre mètode i el contacte és prou bo com per poder-lo tirar endavant. Ens sembla una aplicació potencial del mètode molt útil i interessant. A més considerem que en els darrers anys de la vida d'una persona és un moment idoni, mentre es tinguin les facultats adequades, per iniciar la tasca reconstructiva d'escriure una autobiografia.

La reserva més important que cal fer en aquest cas és el fet que no es tracta d'una producció espontània sinó prescrita com ho és l'autocaracterització. En aquest cas doncs, cal tenir en compte la distorsió que pot generar el context i la finalitat amb què s'escriu l'autobiografia. No consisteix exclusivament en quelcom que sorgeix d'una necessitat interna, sinó en quelcom suggerit per algú, en certa mesura es tracta d'una prescripció.

2.5.1.4 La potencial aplicació als estudis de casos

Hem comentat en el PREFACI de la tesi l'ús que ha tingut el material autobiogràfic i les diferents modalitats que adopta en diverses ciències humanes. Per exemple, a Bertaux (1981) es troben diferents estudis d'àmbit sociològic basats en els *récits de vie* o *life stories*. Aquest tipus de material també podria ser analitzat mitjançant el disseny de procediments que presentem. Així també diversos materials amb què treballen antropòlegs,

psicobiògrafs i historiadors podrien beneficiar-se de les potencialitats del mètode. Aquest probablement s'hauria d'ajustar lleugerament a la modalitat de text de que es tractés i les seves característiques i finalitats diferencials.

2.5.1.5 La potencial aplicació a material textual traduït

Traduttore, traditore diu la saviesa popular. Certament l'anàlisi d'un text traduït suposa una limitació considerable. Nosaltres no hem volgut assumir el risc de presentar l'anàlisi d'un text a partir de la seva traducció. En canvi, el text Letters from Jenny (Allport, 1965) l'hem treballat també a partir de la seva traducció castellana. Mitjançant aquest procediment hem pogut copsar la distorsió que ha suposat l'efecte de traducció en l'elicitació d'elements i construccions. Es podria considerar que hi ha diferències en un 13% dels casos. Per tant, hem de considerar la potencial aplicació del mètode a textos traduïts amb certes reserves

2.5.2 Possibilitats i limitacions pel que fa al tipus d'elements escollits

Hem manifestat ja a 2.3.1 que els elements escollits per a l'anàlisi són només els personals. La finalitat d'aquesta restricció és aconseguir certa homogeneïtat entre les construccions elicitades. Tanmateix, el tipus de continguts analitzats suposen només una part de les àrees tòpiques de l'autor. Aquesta qüestió suposa alhora una limitació del mètode en el seu disseny actual i una possibilitat: la d'ampliar o canviar l'àmbit d'estudi prenent altres tipus d'elements. En aquest sentit se'ns acudeixen diverses idees:

- 1) Emprar situacions com a elements. Caldria definir la situació de forma precisa com a conjunció d'accions que efectuen uns elements en relació a altres elements en un moment determinat. Concretar més aquesta definició general i trobar criteris operatius per identificar situacions en el text seria la tasca principal necessària per elaborar la variant del mètode que proposem aquí.
- 2) Emprar objectes com a elements. Això és especialment interessant en el cas de diversos autors, sovint de tipus poètic, que dediquen bona part del text a la construcció de paisatges, objectes concrets, etc... Per a aquests textos, que descriuen ben poques persones o cap, aquesta variació seria útil.
- 3) Emprar estats transitoris (emocions) com a elements. Aquesta opció ens permetria copsar quan i de quina forma és construïda l'emoció. La construcció que fa la persona dels seus estats transitoris, generats per canvis fisiològics, té un interès força considerable per a la Psicologia. També en aquest cas caldria definir amb molta precisió els criteris operacionals d'identificació de les emocions en els textos.

Totes aquestes possibilitats impliquen l'elaboració de variants del mètode que l'adaptarien de forma específica a altres finalitats d'anàlisi. I probablement no hem exhaurit, amb aquestes tres propostes, totes les possibles variants alternatives.

2.5.3 Característiques idònies del text

Existeixen un nombre de característiques que pot tenir un text autobiogràfic que fan que s'adaptin idòniament a les limitacions del mètode que hem presentat. Es tracta de característiques intrínseques i formals del text que no tenen a veure amb el seu contingut o valor com a reconstrucció autobiogràfica. Les exposem seguidament:

- 1) Que tingui una certa extensió. El nombre mínim de pàgines o paraules és molt difícil de determinar. Provisionalment podríem parlar de dues-centes pàgines com a mínim, però això depèn molt de les característiques següents.
- 2) Que descrigui un cert nombre de personatges. És difícil establir ací també un mínim i un màxim. Quatre o cinc personatges podria semblar un número molt baix, però si l'anàlisi situacional, o bé l'anàlisi evolutiva, ens permet desdoblar-los en un nombre més gran d'elements, ja està bé. Hipotèticament, hi hauria un límit molt alt pel que fa al nombre d'elements, però en la pràctica quan se supera el número de cinquanta la feina i la interpretació es complexifiquen massa.
- 3) Que cobreixi un cert període de temps. És convenient que sigui un text que descrigui un període ampli de la vida de l'autor. Si es tracta, per exemple, d'un diari detallat pot ser que abasti pocs anys, però si es tracta d'un text més reconstructiu (autobiografia o memòries) cal que descrigui un període dilatat de temps. Preferentment, en aquest darrer tipus de text, és interessant que comenci per descriure aspectes de la infància i joventut fins al moment de la vida de l'autor que escriu el text. Ja hem comentat a 2.4.8.4.2 les possibilitats que això ofereix de cara a una anàlisi evolutiva del self.
- 4) Que es donin cert nombre de repeticions de construccions. Aquest mètode es basa en el recompte de les aplicacions d'una mateixa construcció a diversos elements. Hipotèticament (i creiem que és difícil que es doni) si un autor apliqués sempre adjectius diferents això faria inaplicable aquest mètode. Podríem posar en una quinzena el nombre mínim de construccions que tingui alguna aplicació repetida en dos o més elements.

En general, bona part dels textos autobiogràfics publicats que sobrepassen les dues-centes pàgines aconsegueixen també les altres condicions. Ens atrevim a manifestar que no són unes condicions molt restrictives per al tipus de material a què va adreçat el mètode i que la majoria de textos autobiogràfics poden ésser analitzats per aquest procediment.

CONCLUSIONS

"No són les coses mateixes les que ens perturben, sinó les opinions que tenim d'aquestes coses."

(Epicteto, segle I d. C.)

"No ets la víctima de la teva autobiografia però pots esdevenir la víctima de la forma com interpretes la teva autobiografia."

(George Alexander Kelly)

El disseny que presentem en aquesta tesi està centrat en l'anàlisi d'un material que ha estat molt poc emprat en Psicologia però que progressivament es va reconeixent la seva rellevància psicològica: els textos autobiogràfics. Dirigint la nostra atenció i esforç a aquest tipus de material pretenem contribuir a la seva consideració com a font de dades de considerable riquesa psicològica.

Hem comentat reiteradament com la manca d'una metodologia rigorosa per a l'anàlisi psicològica dels textos autobiogràfics ha limitat els seus estudis a l'anàlisi intuïtiva. Això ha afavorit sens dubte el descrèdit que ha sofert aquest material. La metodologia específica que hem desenvolupat en aquesta tesi pretén omplir parcialment el buit metodològic existent en aquesta àrea.

En aquest sentit pretenem haver desenvolupat un instrument metodològic que, tot i les seves limitacions, permet dur a terme una anàlisi rigorosa del material autobiogràfic de manera que es poden manifestar de forma sintètica i gràfica les relacions entre les principals dimensions emprades per l'autor per estructurar el seu món interpersonal, i les similituds, diferències i interrelacions percebudes entre els personatges més importants descrits en el text. Tot plegat dona una idea del mapa personal de l'autor en termes esquemàtics i directes. De fet molts dels resultats que obté aquest mètode els pot captar ja de forma intuïtiva un lector amatent per simple sentit comú, però el mètode aporta precisió a aquest procés intuïtiu. Alhora, si els resultats quadren amb el sentit comú, ens susciten la satisfacció d'una validació ecològica o intuïtiva.

L'anàlisi rigorosa que presentem en aquesta tesi no té com a finalitat classificar l'autor en categories psicològiques pre-establertes sinó copsar el seu món amb els seus propis termes. El disseny en sí fa palesa l'actitud fenomenològica bàsica que guia la recerca i que inspira el projecte més ampli d'investigació on s'insereix. En aquest sentit el mètode és coherent amb l'enfocament Fenomenològic-Existencial que l'ha inspirat.

Respectuosa i defensora d'aquesta coherència entre l'actitud fenomenològica i el mètode, la Teoria de les Construccions Personals ha

permès desenvolupar uns procediments analítics resultat de l'aplicació de la tecnologia de graella a la idiosincràsia del material autobiogràfic. En aquest sentit el mètode ve a acomplir en cert grau el desig de considerar seriosament el material textual manifestat entre altres, pels dos teòrics més rellevants d'aquest enfocament, Kelly i Bannister.

Gràcies a la fidelitat teòrica i metodològica amb la Teoria de les Construccions Personals del disseny de procediments analítics exposat en aquesta tesi, aquest enfocament teòric es veu enfortit una vegada més per una altra aplicació potencial, la dels textos autobiogràfics, que encara no havia estat mai desenvolupada. Així la teoria fa palesa la seva potencialitat heurística i la seva capacitat tecnològica per crear instruments sensibles a l'estructuració personal en camps ben diversos.

Per altra banda, aquesta capacitat per emprar tecnologies alternatives a la ja ben establerta tècnica de graella pot alliberar a la Psicologia de les Construccions Personals del seu compromís gairebé exclusiu amb aquesta tècnica. De no generar-se aquestes metodologies alternatives, aquest enfocament es veuria empobrit i limitat progressivament fins a quedar-se reduït i compromès a les vicissituds de l'instrument emprat. No obstant això, cal reconèixer que pel fet d'haver-s'hi inspirat, el mètode que hem elaborat pateix en certa part, d'aquest mateix idili que ha existit entre la Teoria de les Construccions Personals i la tècnica de graella. Però el tipus de material al que va adreçat el que li proporciona una identitat metodològica consistent i diferenciada de la graella.

El mètode consisteix en un conjunt de procediments estructurats per a l'elicitació i anàlisi de Construccions Personals i dels personatges principals esmentats per l'autor, considerats com a elements. Els procediments d'elicitació consisteixen en una definició operacional de diferents constructes teòrics emprats per la Teoria de les Construccions Personals i la seva metodologia general d'avaluació. Parteixen d'una classificació general àmplia de construccions, per restringir posteriorment l'aplicació del mètode a uns tipus concret de construccions i elements. Hem assenyalat ja a 2.5.2 com la focalització en un altre tipus d'elements canviaria el contingut dels resultats analitzats.

Les possibilitats i limitacions del text han estat tractades a 2.5. De fet el mètode es limita a l'anàlisi estructural de les construccions personals. Pretén descriure el Sistema de Construccions Personals de l'autor, que d'acord amb la teoria que guia aquesta recerca, governa les conductes, formes de comprensió i anticipacions de la realitat. Tanmateix, aspectes com l'evolució del sistema, en un sentit genètic, queden poc reflectits. Només en el cas d'aplicar una anàlisi evolutiva dels elements (2.4.8.4.2), es pot copsar parcialment aquesta qüestió.

Pel que fa a les seves aplicacions ja hem comentat a 2.5 les potencials aplicacions a l'anàlisi dels textos literaris, la psicobiografia, la sociologia, l'antropologia, i la historiografia. El que té més interès per als psicòlegs és que pot aplicar-se de forma fecunda en el camp clínic.

Cal manifestar de forma ben clara però, que aquest mètode no és l'única forma d'encarar una anàlisi textual. En la reducció que aquest tractament textual fa de la informació que expressa l'autor en el text autobiogràfic es perden infinitat de matisos d'indubtable riquesa (aspectes evolutius, estilístics, etc...). En aquest sentit el mètode aconsegueix només alguns dels objectius del projecte de recerca més ampli on s'insereix. Aquest projecte vol desenvolupar un disseny molt més complex que articuli diferents metodologies d'anàlisi dels textos de significació psicològica. S'ha de complementar doncs, amb molts altres enfocaments metodològics d'anàlisi textual.

Un text autobiogràfic és, al capdavant, un tipus de text. Com a tal li poden ésser aplicats la gran diversitat de tipus d'anàlisi textual existents. La nostra opció ha estat una opció compromesa amb un tipus d'enfocament epistemològic que ha guiat l'elecció del model teòric i metodològic, i que ha inspirat la creació del mètode. Precisament pel fet que aquest mètode pretén ser el resultat coherent i rigorós d'una opció, es podria haver enfocat de moltes altres maneres.

Delimitar i descriure, encara que fos breument, totes les possibilitats de l'Anàlisi Textual suposa un treball que excedeix en molt els nostres propòsits i possibilitats. Tanmateix, hi ha algunes d'aquestes aplicacions metodològiques que ens semblen especialment adients al nostre propi enfocament i que volem considerar com a metodologies d'anàlisi complementàries a la que hem desenvolupat en aquesta tesi.

S'ha esmentat ja a 2.4.8.3 com el desenvolupament d'unes categories ben elaborades podria donar lloc a una anàlisi de contingut. En aquest mateix sentit considerem molt interessant i útil la línia d'anàlisi de contingut desenvolupada per Gottschalk (1979; Gottschalk i Glessner, 1969) i la constructivista australiana Viney (Viney i Westbrook, 1976; Viney, 1983a; 1987; Gottschalk, Lolas i Viney, 1986). Aquests tipus d'anàlisi de contingut han estat ja aplicats des d'una perspectiva d'anàlisi psicològica.

L'establiment d'un sistema de categories adequat permetria, a més, l'aplicació d'una tècnica de reducció de dades, l'anàlisi dels retards (*lags*), (p.e. Sackett, 1978; 1979) d'extraordinària potència per a la captació de les seqüències temàtiques del text. Fins a on sabem, aquest tipus d'anàlisi no ha estat aplicat mai a material textual, i creiem que aportaria una informació molt valuosa.

Pel que fa a la captació d'aspectes estilístics podem considerar l'aplicació dels procediments d'anàlisi semiòtica dissenyats per Greimas (p.e. 1970; 1976); l'anàlisi hermenèutica (p.e. Castilla, 1972) i l'anàlisi idiològica (p.e. Gerbner et al, 1969).

Per altra banda, resulten molt interessants els desenvolupaments de la Psicologia Cognitiva per a l'anàlisi de les estructures narratives (p.e. Thorndyke, 1977; Mancuso, 1985; Sarbin, 1985; Mandler, 1984). La Psicologia Cognitiva ens aporta instruments d'anàlisi molt útils per a la comprensió de les característiques estructurals de les narracions.

També els desenvolupaments de Van Dijk i col·laboradors sobre l'anàlisi del discurs (vegeu per exemple els seus quatre volums editats: Van Dijk,

1985) i les aportacions de Kintsch (1977; 1985) podrien tenir força interès en aquesta àrea d'anàlisi.

L'esforç i coratge que suposa la creació d'un mètode per a l'anàlisi d'un material tan poc utilitzat en Psicologia com els textos autobiogràfics és una aventura indescriptible. Durant tot el camí no se sabia si finalment, la recerca, els repetits intents fallits, la generació constant d'alternatives, i el dubte continu, portarien a un resultat final o es quedarien només en un bell propòsit.

Una vegada concretada aquesta recerca en una tesi, formalment presentada, sento la presència de la possibilitat, i fins i tot la necessitat, de seguir amb aquesta línia d'indagació, de proseguir l'esforç per aconseguir procediments més i més acurats per tal de copsar el significat de l'experiència íntima dels éssers humans i de llur món personal.

Una empresa com aquesta difícilment pot ser duta a terme sense fallades i auto-limitacions importants. Aquest mateix reconeixement però, és una responsabilitat més, potser la que més pesa, que m'impelleix a aprofundir i proseguir la recerca.